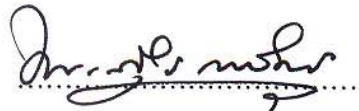

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์..... ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปญโญ, ผศ.ดร.)

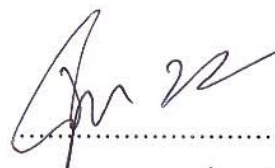
กรรมการ

(พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม)

กรรมการ

(ดร.จuthามาศ วารีแสงทิพย์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม

กรรมการ

การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถา
ที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย

A STUDY OF INFLUENCE AND VALUES
OF GATHA TO THE THAI SOCIETY

นายอัมรินทร์ สุขสมัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถา
ที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย

นายอัมรินทร์ สุขสมัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A STUDY OF INFLUENCE AND VALUES
OF GATHA TO THE THAI SOCIETY**

MR. AMARIN SUKSAMAI

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์..... ประธานกรรมการ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ

(ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม)

..... กรรมการ

(ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พระมหากฤษณะ, ตรุโณ, ผศ.ดร.

ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม

ประธานกรรมการ

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อ
เรื่องคาลาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย

ผู้วิจัย : นายอัมรินทร์ สุขสมัย

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหากฤษณะ ตรุ โณ, ผศ, ดร. ป.ธ. ๓, พธ.บ., พธ.ม.
(ปรัชญา), Ph.D. (Philosophy), B.H.U., India

: ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม อบ., บศ.ศ, ศศ.บ.
(ภาษาอังกฤษ), ศศ.บ.(ภาษาไทย), พธ.ม.(พระพุทธศาสนา),
พธ.ค.(พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของลัทธิความเชื่อเรื่องคาลาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทยนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องคาลาในพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องคาลาที่มีต่อสังคมไทย (๓) เพื่อศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาลาที่มีต่อสังคมไทย

ผลการวิจัย พบว่า ความหมายของคาลาอาคมนั้นมีผู้ให้คำจำกัดความมากมาย เช่น เป็นค่านาม หมายถึง กำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี, อัตราของฉันท คือ ๔ บาท เรียกว่าคาลาหนึ่ง”

คำว่า เวทมนตร์ ชื่อหมวดแห่งพุทธวจนะรวมอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น เถรคาลา, เถรีคาลา, กำหนดบทร้อยกรอง ๔ บาท เป็น ๑ คาลา เช่น อเสวนา จ พาลาน/ปณฺฑิตานญจ เสวนา/ปฺฐา จ ปุชฺณียาน/เอดมมฺจคฺลุมฺคตฺม”

คติความเชื่อเรื่องคาลานั้นมีความเชื่อในการสวดมนตร์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละจุดประสงค์ของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มความเชื่อ เช่น ๑. สวดเพื่อ สรรเสริญ พระรัตนตรัย ในภาษามคธ เรียกว่า “ปณาม” ๒. สวดเพื่อ ระลึกถึง พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ในภาษามคธ เรียกว่า “สรณะ” ๓. สวดเพื่อ แสดงความนอบน้อม คำสวดหากแปลโดยความหมายจะ

หมายถึงการนอบน้อม สักการบูชา เช่น บทที่ขึ้นต้นด้วย นะโม, นมัสการ ๔. สวดเพื่อ ศึกษาพระธรรมคำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น พระภิกษุสวดคำสอนในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หรือสวดปาฏิโมกข์ เพื่อทบทวนศีลในพระธรรมวินัย ๕. สวดเพื่อ ความสงบในจิตใจ การสวดเพื่อ จุดมุ่งหมายวิธีนี้เพื่อขจัดความสับสน ว้าวุ่น ที่เกิดขึ้นในจิตใจ ให้เกิดความสงบ เป็นสมาธิมากขึ้น ๖. สวดเพื่อ อารามนา การสวดวิธีนี้เป็นการสร้างศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจให้แก่ผู้สวดภาวนา เช่น การสวดเพื่ออัญเชิญให้พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณมาคุ้มครองป้องกันสรรพภัยอันตราย ดังนั้นการสวดมนตร์ คาถา โดยทั่วไปจึงไม่ได้หมายถึง ถ้อยคำที่ขลังศักดิ์สิทธิ์เพื่อหวังผลทางศรัทธา หรือเพื่อให้เกิดผลตามที่มุ่งหมายด้วยอานุภาพของมนตร์คาถาเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงทุกวัตถุประสงค์ตามที่แต่ละบุคคลจะน้อมนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งในพระพุทธศาสนาเน้นในเรื่องการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลมากกว่า

นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องกาลาอาคมนั้นยังเป็นการนำเอาคติความเชื่อทางศาสนาทั้งสอง คือ ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธมาเป็นรากฐานในคติความเชื่อนั้น และประพฤติปฏิบัติจนกลายเป็นประเพณี ความเชื่อที่หล่อหลอมสั่งคมมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องกาลาอาคมนี้นี้ สอดแทรกเข้าสู่สังคมไปทุกระดับและบริบทของสังคม แม้ว่าการแต่งวรรณกรรมก็มักนิยมนำความเชื่อเรื่องกาลาอาคมเข้าไปเกี่ยวข้องกับด้าย เช่น เสภาขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี อิเหนา เป็นต้น

ดังนั้นด้วยเหตุที่ว่าความเชื่อเรื่องกาลาอาคมแตกแขนงออกมาจากศาสนาจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ฉะนั้นความเชื่อเรื่องกาลาอาคมจึงมีพื้นฐานอันดีงามของพระพุทธศาสนาอยู่บ้าง จึงเป็นการง่ายที่จะดึงให้คนเหล่านั้นเข้าสู่หลักการทางพระพุทธศาสนาได้โดยใช้กลวิธีการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ตรัสถึง เทศนา ๔ วิธี และด้วยเหตุนี้จึงต้องยกอ้างเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในความเชื่อนั้นๆ เพื่อประดับประดาความเชื่อให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด

Thesis Title : A Study of Influence And Values
of Gatha To The Thai Society

Researcher : MR. AMMARIN SUKSAMAI

Degree : Master of Arts in Buddhist Studies

Thesis Supervisory Committee
: Phamaha Krisna Taruno Pali III, B.A., M.B.(Philosophy),
Ph.D.(Philosophy), B.H.U.,India
; Dr. Kritsana Raksacho Pali IX, B.A., M.B., Ph.D.

Date of Graduation : ၈၈ March 2012

ABSTRACT

This thesis is A Study of Influence and Values of Gatha to the Thai Society. This study is of 3 objective namely : 1) to study the relationship of beliefs in Gatha and the Buddhist teaching, 2) to study the view of theory of belief in Gatha in the Thai society and 3) to study and analytically study the value and the influence of belief in Gatha in Thai society.

From the research that the beliefs in Gatha has to have definitions giver keeps a lot of, such as definitions as a noun of the Gatha, The poetry the stanza in Pali Language, the metrical composition. Of 4 badas caller stanza.

there is a definition of the word Veda mantra as the name of Buddhist word which is in the Tripitaka, such as Theragatha, Therigatha, which is of 4 Padas as one Gatha.

The way of belief in the Gatha, is the belief in according the prayer which varies according to each objective of each individual or each group of beliefs such as: 1. The chanting of the stanza to praise the Triple Gems which is called in Magatha Language as "Panamagatha". 2. The Chanting to recollect the Triple Gem called in Magadha Language as "Sarana". 3. The chanting to pay respect to the Triple Gem. The chanting words, if translated according to the meaning means to show respect to, to worship the Triple Gem, such as the section beginning with

“Namo, Namassakara. 4. The chanting to studying the Buddha's teaching that exist in the Tripitaka , For example, the monks chant the Buddha’s teaching in the Buddhist scriptures or chant Patimokkha to review the precept and the Viraya. 5. The chanting for peace in the minds. The chanting according this purpose to get rid of the confusion arising in our minds and to cause the peace to arise and to be of much meditation. 6. The chanting for inviting the Triple Gem to protect themselves. So, the chanting of Mantra generally means the sacred words to receive the result of faith or to cause the result to arise as one wisher with the power of Mantra. Besides, the chanting means to bring Dharma for practice. In Buddhism, the usage of wisdom to consider the cause and the result is important than the belief.

Besides, the belief in the Gatha is to bring the belief in 2 religious, Brahmanism and Buddhism to be the base of belief and conduct up to being the tradition. The belief which supports the belief in the present societies comes to very level of societies. So, The composition of literary works consist of the magic. such as Khunchang Khunpan Enau, Praapaimani's , etc.

So, because of the belief in the Gatha was separated from religion with both intention and non intentions. The belief in Magic is of the base of religions. Thus, it is easy to influence the people to be in the principles of Buddhism, by using the teaching strategy of the Lord Buddha who is said to preach four ways of preaching. Thus, and therefore must be raised on the principles of the Buddhist religion. as the anchor of faith. for support the belief is giving in the way that is correct straight too much actualizes most.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ อันเป็นผลโดยตรงต่อการศึกษาค้นคว้าเพื่อเขียนวิจัยวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและรำลึกถึงพระคุณอยู่เป็นนิตย์

กราบขอบพระคุณ พระสุธีธรรมาวุฒ, ผศ.ดร. (เทียบ สิริญา โณ) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระมหากฤษณะ ตรุ โณ, ผศ. ดร, ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษา โณม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จในศึกษาวิจัยครั้งนี้ และเป็นท่านที่ผู้วิจัยตระหนักในพระคุณเป็นที่สุด ท่านให้ความเมตตาแนะนำข้อคิดต่างๆ อันมีคุณค่ายิ่ง ทั้งยังสละเวลาในการตรวจทานแก้ไขแนะนำเพื่อปรับปรุงเนื้อหาในส่วนต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยถือว่าท่านเป็นผู้มีพระคุณสูงสุดในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ พระมหาสมบุญ ฐุฑฺฒิกโร, ดร. รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี ดร.ประพันธ์ สุขภร อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย พระครูใบฎีกาสันนทพร กุโฑ ที่ตรวจสอบรูปแบบวิทยานิพนธ์ เจ้าหน้าที่ห้องบัณฑิตวิทยาลัยและห้องสมุดกลาง ผู้คอยอำนวยความสะดวกตั้งแต่การเรียนในหลักสูตรถึงขั้นตอนต่าง ๆ อาจารย์ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร ผู้ตรวจแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ท่านผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ รวมถึงท่านผู้เป็นเจ้าของผลงานทางวิชาการอันทรงคุณค่าทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงประกอบในการวิจัยครั้งนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ หากมิได้รับการสนับสนุน ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากคุณสุภามาส โพธิ์ทอง ผู้เป็นแรงผลักดัน ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีคุณศิลา พรรณาปิติ, คุณปัทมา เอื้อรักษ์โอฬาร, คุณบริบูรณ์ ศรีทธา และเพื่อนๆ พี่ๆ นิสิตร่วมรุ่นที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาในทุกๆ ด้าน ขอขอบพระคุณในน้ำใจอันดีงามของท่านเหล่านี้

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ หากมีส่วนใดเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือประโยชน์จากการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมในด้านจิตตปัญญาเชื่อให้อยู่ในกรอบหลักของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ก็ขอขอบพระคุณความดีนั้นให้แก่ผู้มีพระคุณที่มีส่วนร่วมในการเขียนวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และหากมีส่วนหนึ่ง ส่วนใดบกพร่อง ผู้วิจัยขอน้อมรับทุกประการ

นายอัมรินทร์ สุขสมัย

๑๑ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(น)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฉ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ แนวคิดทฤษฎีความเชื่อเรื่องกาลาที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย	๖
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๗ ขอบเขตของการวิจัย	๑๓
๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๓
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๓
บทที่ ๒ แนวคิดความเชื่อเรื่องกาลาในพระพุทธศาสนา	๑๔
๒.๑ นิยามและความหมาย	๑๔
๒.๒ มูลเหตุที่มาของลัทธิความเชื่อกาลา	๑๗
๒.๓ ประเภทของกาลา	๒๒
๒.๓.๑ กาลาที่มาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา	๒๒
๒.๓.๒ กาลาที่มาจากการแต่งขึ้นหรือมาจากความหมายอื่น	๒๕
๑) กาลาน้อมนมัสการพระรัตนตรัย	๓๐

๒) คาทาสรรเสริญพระรัตนตรัย	๓๕
๓) คาทาอาราธนาพระรัตนตรัย	๔๖
๔) คาทาอธิฐานจิตต่อพระรัตนตรัย	๕๒
๕) คาทาที่หวังผลทางด้านอำนาจผลในวิถีชีวิต	
๒.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องคาทากับหลักคำสอนใน พระพุทธศาสนา	๖๖
บทที่ ๓ ความเชื่อเรื่องคาทาที่มีในสังคมไทย	๗๗
๓.๑ ความเชื่อเรื่องคาทาในสังคมไทย	๗๗
๓.๒ ความเชื่อเรื่องคาทาในทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน	๗๕
๓.๓ ข้อวัตรปฏิบัติการดำรงตนของผู้ที่เชื่อเรื่องคาทา	๘๒
๓.๓.๑ หลักการถือวัตรปฏิบัติตามจารีตศีลธรรมทางพระศาสนา	๘๒
๓.๓.๒ การเจริญสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน	๘๗
บทที่ ๔ อิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาทาที่มีต่อสังคมไทย	๕๑
๔.๑ อิทธิพลของความเชื่อเรื่องคาทาที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย	๕๑
๔.๑.๑ อิทธิพลของความเชื่อคาทาที่มีต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา	๕๑
๑) อิทธิพลทางด้านบวก	๕๕
๒) อิทธิพลทางด้านลบ	๕๗
๔.๑.๒ อิทธิพลของความเชื่อคาทาที่มีต่อสังคมไทย	๕๕
๑) อิทธิพลทางด้านบวก	๑๐๐
๒) อิทธิพลทางด้านลบ	๑๐๔
๔.๒ คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาทาที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสังคม	๑๐๖
๔.๒.๑ คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาทาที่มีต่อพระพุทธศาสนา	๑๐๗
๔.๒.๒ คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาทาที่มีต่อสังคมไทย	๑๑๐
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๑๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๒

(๗)

๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๘
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	๑๑๘
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อสำหรับการวิจัย	๑๑๘
บรรณานุกรม	๑๑๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

(๑) การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎก- อรรถกถา-ฎีกา ภาษาบาลี พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาหมกุฎราชวิทยาลัย เรียงตามคัมภีร์ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (บาลี)	=	วินยปิฎก	มหาวิงฺคปาลี	(ภาษาบาลี)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิงค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (บาลี)	=	สุตตฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคฺคปาลี	(ภาษาบาลี)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปว. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มฺ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิ่นฉาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมมูลปิ่นฉาสก์	(ภาษาไทย)
สํ.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.นิ. (บาลี)	=	สุตตฺตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิตานวคฺคปาลี	(ภาษาบาลี)
สํ.นิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิตานววรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)

(ญ)

ขุ.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศก์ (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี (ภาษาไทย)

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ (ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ. (บาลี) = วิสุทฺธิมคฺคปกรณ์ (ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.ม.ม. อ. (ไทย) = วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกามหาวิภังค์อรรถกถา (ภาษาไทย)

ฎีกาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.ฎีกา (บาลี) = ทีฆนิกาย ลินตฺถปฺปกาสนี มหาวคฺคฎีกา (ภาษาบาลี)

สํ.ส.ฎีกา (บาลี) = สํยุตฺตนิคาย ลินตฺถปฺปกาสนี สคาถวคฺคฎีกา (ภาษาบาลี)

ฎีกาพระอภิธรรมปิฎก

อภิ.สง.อนุฎีกา (บาลี) = อภิธมฺมปิฎก ฐมฺมสงฺคณี อนุฎีกา (ภาษาบาลี)

(๒) การระบุหมายเลขย่อ

การอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึงเล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น อญ. ฉกฺก. (บาลี) ๒๒/๔๐/๓๒๖ หมายถึง สุตตฺตฺตปิฎก อญฺุคฺคตฺตฺตนิคาย ฉกฺกนิปาต ปาลี การอ้างอิงนั้นระบุถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๔๐ หน้าที่ ๓๒๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ เล่ม / ชื่อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๓๖/๒๖๔-๒๖๕. หมายถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย เล่ม ๑๐ ชื่อ ๓๓๖ หน้า ๒๖๔-๒๖๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถา-ฎีกา ภาษาบาลี จะแจ้งคัมภีร์ เล่ม / ชื่อ / หน้า บ้าง แจ้งคัมภีร์ เล่ม/หน้าบ้าง แจ้งคัมภีร์ ชื่อ/หน้า บ้าง เช่น วิ.ม.อ. (บาลี) ๓ / ๕๐/ ๕๗-๕๘. หมายถึงคัมภีร์สมนุค ปาสาทิกาวินยปิฎก มหาวคคอกุฎฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๓ ชื่อ ๕๐ หน้า ๕๗-๕๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๒๑. หมายถึง คัมภีร์สุมงฺกลวิลาสิณี ทีฆนิกาย สีลกฺขนฺธวคคอกุฎฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ หน้า ๒๒๑ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิ.สง.อ. (บาลี) / ๑๒๔/๑๕๖. หมายถึงคัมภีร์วินยสงฺคหอกุฎฐกถา ภาษาบาลี ชื่อ ๑๒๔ หน้า ๑๕๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ที.สี.ฎีกา (บาลี) ๑/๓๕๕. หมายถึงคัมภีร์สินตฺตอปฺกาสินี ทีฆนิกาย สีลกฺขนฺธวคคฎีกา ภาษาบาลี เล่ม ๑ หน้า ๓๕๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ / เล่ม / หน้า และฉบับตามลำดับ เช่น พุ. ชา. อ. (ไทย) ๕๗/๔๕๘. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ภาษาไทย เล่ม ๕๗ หน้า ๔๕๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในกรณีเลข ๓ ตอน หมายถึง การแจ้งเล่ม/ ภาค /หน้า เช่น อญ.เอกก.อ. (ไทย) ๑/๒/๕๗-๘๑ หมายถึง อังคุตตรนิกาย มโนรปุรณิ เอกนินบาต อรรถกถา ภาษาไทย เล่ม ๑ ภาค ๒ หน้า ๕๗-๘๑ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในกรณีเลข ๔ ตอน หมายถึง การแจ้งเล่ม /ภาค/ ตอน / หน้า เช่น พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๑/๑๐ หมายถึง คัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา ภาษาไทย เล่ม ๑ ภาค ๒ ตอน ๑ หน้า ๑๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปกรณ์วิเสส ภาษาบาลี จะแจ้งคัมภีร์ เล่ม / ชื่อ / หน้า เช่น วิสุทฺธิ. (บาลี) ๒/๔๕๕/๕๕ หมายถึงคัมภีร์วิสุทฺธิมคฺคปกรณ์ ภาษาบาลี เล่ม ๒ ชื่อ ๔๕๕ หน้า ๕๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเดปีฎ. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. อรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. อรรถกถา แปล. ชุด ๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

(๒) หนังสือ :

กิ่งแก้ว อรรถกถา. คติชนวิทยา. เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๘๔, กรมการฝึกหัดครู, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๕.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. ๒๕๔๕.

ชุม ไชยคีรี. ตำราทิพยอำนาจ. กรุงเทพมหานคร : ทีวีกิจการพิมพ์. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

คณัฏ ไชยโยธา. ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์. ๒๕๓๘.

เดือน คำดี. ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๑.

ท.ธีรานันท์. สวดมนต์เจ็ดตำนานแปล (ฉบับสหธรรมิก). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

- เทพ สุนทรสารทูล. **มนตร์ คาถา อาคมในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด. ๒๕๔๘.
- เทพย์ สาริกบุตร. **พระคัมภีร์พระเวท ฉบับพุทธียบรรพ**. กรุงเทพมหานคร: อุดสาหกรรมกรรมการพิมพ์. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.
- ป.รัตนปัญญา (นามปากกา). **สอนเด็กไม่ให้เชื่อโซกลางของขลัง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์. ๒๕๓๘.
- ป๋วย แสงฉาย. **นโมใคร่ตั้ง – พุทธ ใครแต่ง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ศ.ธรรมภักดี. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.
- ปุโรหิตา (นามปากกา). **ปฐมบทมนตราและอาคม**. กรุงเทพมหานคร : ทีเพชรการพิมพ์. ๒๕๔๕.
- เปลื้อง ณ นคร. **พจนานุกรม**. กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา. ๒๕๐๔.
ที่มา : guru.sanook.com/search (๒๓ มกราคม ๒๕๕๔).
- แปลก สนธิรักษ์. **ป.๘ หัวหน้าอนุศาสนาจารย์กรมการศาสนา อ้างจาก พระอมร เมธี. ตำหรับคัมภีร์เพ็ชรรัตนมหายันต์**. กรุงเทพมหานคร: ทวีการพิมพ์. ๒๕๒๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก. ๒๕๔๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **เรื่องเหนือสามัญวิสัย อธิปาทิหารีย์เทวดา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา. ๒๕๕๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม)**. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์. ๒๕๕๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์. ๒๕๕๑.
- พระญาณวโรดม วัดเทพศิรินทราวาส. **ศาสนาต่างๆ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๑.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **สถานการณ์พระพุทธศาสนากระแสไสยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สหธรรมิก. ๒๕๓๕.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **อานุภาพพระปริตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย. ๒๕๔๘.
- พระมหาเทียบ สิริญาโณ (มาลัย). **การใช้ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๗.
- พระอมร เมธี. **ตำหรับคัมภีร์เพ็ชรรัตนมหายันต์**. กรุงเทพมหานคร : ทวีการพิมพ์. ๒๕๒๕.

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. พระพุทธศาสนากับคึกฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
๒๐๐๐. ๒๕๔๘.

รหัสชญาน(นามปากกา). ยอดตำราไสยศาสตร์ไทย สาขาคาถาอาคม. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมมิก. ๒๕๓๒.

วิเทศกรณีย์ (นามปากกา). อิทธิปาฏิหาริย์ อภินิหารเวทย์มนต์คาถาและเครื่องรางของขลัง ๕๐
เกจิอาจารย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา. ๒๕๑๒.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานพระพุทธศาสนา.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรือง. ๒๕๑๔.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง.
๒๕๓๖.

สมภาร พรหมทา. มนุษย์กับศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม. ๒๕๓๐.

สิระ อาสาดีรส. หัวใจแห่งพระคาถาที่มาจากพระพุทธานุภาพ. (กรุงเทพมหานคร : แซทโพร่ พรีนติ้ง
จำกัด. ๒๕๕๓.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์บรรณาคาร. ๒๕๒๓.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. ความรู้เรื่อง บทสวดมนต์. (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย. ๒๕๒๓.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

ชาญชัย วรรณวงศ์. การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ไทยรบบมาเฉพาะเรื่องยุทธศาสตร์และยุทธวิธี
ทางการทหาร.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
๒๕๒๗.

นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. “ร่างทรง : บทบาทที่มีต่อสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษาที่อำเภอเมือง
จังหวัดฉะเชิงเทรา.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๒.

พระเจี๊ยะวิทย์ อุดตสนุโต (คอชาวัฒน์). “การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของ
ร่างทรง;กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๘.

พระมหาสุนทร สิริธมฺโม (เนเรียวะ). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร:กรณีเมตตสูตร
ปาฐสฺส วิจฺเจทายคฺตวิมฺสา.” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๕.

พระวิรัตน์ ฉนฺทโก. “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียะในลิลปะลายสัก.” วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. ๒๕๕๐.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอัมรินทร์ สุขสมัย
วัน เดือน ปีเกิด	๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๓
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ประวัติการทำงาน	นิตยสารอุณมิลิต
	บรรณาธิการ นิตยสารอุณมิลิต เป็นนิตยสารรายเดือน ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และคติชนวิทยาทางด้านความเชื่อในสังคม เช่น ความเชื่อพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย, ความเชื่อด้านพิธีกรรมสงครามไทย, ความเชื่อจารีตขนบธรรมเนียมท้องถิ่นในสังคมไทย, ความเชื่อเกี่ยวศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย, ความเชื่อของชนชาติอื่นที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย,
ที่อยู่ปัจจุบัน	๗๒/๖ หมู่ ๒ ต.บ้านใหม่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๑๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมนุษย์ทุกเชื้อชาติ หลากหลายชนเผ่าพันธุ์ ต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไปตามปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัว จากการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวนี้เอง ที่หล่อหลอมให้มนุษย์เกิดทัศนคติความคิดในด้าน “คติความเชื่อ” และความเชื่อนี้เองที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมมนุษย์ ที่เรียกว่า จารีตขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรม

ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากอิทธิพล ๒ ปัจจัยใหญ่ คืออิทธิพลอำนาจใน(ตัวเอง) และความเชื่อจากอิทธิพลอำนาจภายนอก ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะความเชื่อหวังพึ่งอำนาจเหนือธรรมชาติ การคลั่งไคล้จากอำนาจภายนอก เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติ ซึ่งปัจจัยที่ ๒ จะมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์มากที่สุด

อย่างไรก็ตามด้วยเหตุที่ว่าคติความเชื่อนั้นมีหลายหลายรูปแบบ สำหรับสังคมไทยแล้วเราจะพบว่ามีความเชื่ออยู่อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสวดมนต์หรือการท่องบ่นคาถา ตามความเชื่อที่มีในสังคม คติความเชื่อของสังคมไทยที่แม่รับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต แต่สังคมไทยก็ยังคงความเชื่ออื่นๆ ที่นอกเหนือจากความเชื่อหลักในศาสนาอยู่อย่างมากมาย และความเชื่อนั้นก็มิรากฐานมาจากความเชื่อหนึ่งของศาสนาพราหมณ์ ที่ถ่ายทอดมาสู่สังคมไทยแต่ครั้งบรรพกาล ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่องการสวดมนต์ ความเชื่อในเรื่องการสวดมนต์ หรือที่สุดแม้แต่ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับคาถาอาคมก็ย่อมจะเป็นเรื่องที่สังคมไทยได้พยายามที่จะประนีประนอมความเชื่อทั้งในของพระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์และศาสดาเดิมอื่นๆ ให้รวมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการสวดมนต์ การท่องบ่นสาธยายคาถาในทางสังคมแล้วคนไทยก็ไม่ได้มุ่งเอาแต่เฉพาะการสวดมนต์ในทางพระพุทธศาสนา แต่ในอีกแง่หนึ่งก็พยายามที่จะเชื่อมโยงกับหลักการเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาอาคมตามนัยของความเชื่อแบบศาสนาพราหมณ์และศาสดาเดิมอยู่

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่มีได้ปฏิเสธแนวคิดในเรื่องการสวดมนต์หรือการท่องบ่นสาธยายธรรมคำสอน แต่การท่องบ่นดังกล่าวพระพุทธองค์มุ่งเน้นที่การเข้าถึงคำสอนมากกว่า

การเน้นไปที่อธิปไตยหารีย์ โดยการสวดมนต์นั้นเกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของผู้สวดได้หลายประการ เช่น ผู้สวดต้องการสวดเพื่อจดจำพุทธวจนะ อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพระบรมศาสดา เช่น พระภิกษุสงฆ์ สวดพระธรรมจักรกัปปวัตนสูตร^๑, สวดพระอนัตตลักขณสูตร^๒, สวดพระปาฏิโมกข์^๓ ซึ่งถือว่าเป็นกิจวัตรที่สำคัญ หรือสังฆกรรมของพระอย่างหนึ่ง คือสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน (จุล.วิ.) คำว่าปาฏิโมกข์ในอภิธรรมมัตถกถาวิภาณี ท่านแปลว่ารักษาผู้ปฏิบัติพระวินัยให้พ้นจากทุกข์ ในความพระปาฏิโมกข์นั้น แสดงวินัยหรือศีลหรือกฎที่สำคัญๆ ที่พระจะละเมิดไม่ได้ มี ๒๒๗ ข้อ^๔ ดังนั้นการสวดพระปาฏิโมกข์ของพระภิกษุสงฆ์จึงเป็นการสวดเพื่อทบทวนความจำเรื่องวินัย หรือศีลที่สำคัญที่พระพุทธองค์ทรงห้ามมิให้ทำ^๕

ส่วนในด้านการสวดมนต์ของคฤหัสถ์ ก็มีด้วยกันหลายจุดประสงค์เช่นกัน เช่นการสวดเพื่อระลึกถึงพระรัตนตรัย ดังการสวดบททำวัตรเช้า วัตรเย็น หรือพุทธมนต์บางบท ที่คฤหัสถ์ใช้สวด หรือบางคนก็สวดเพื่อให้จิตใจสงบเป็นสมาธิ ละวางจากเครื่องเศร้าหมอง เป็นสิ่งประโลมจิตใจให้เกิดความผ่องแผ้ว และในส่วนสุดท้ายคือการสวดเพื่อหวังผลตามความเชื่อ ดังที่ปรากฏในสังคมก็เห็นจะเป็นการสวดพระปริตร ๗ ดำนาน ด้วยเรื่องราวความพิสดารของตำนานพระสูตรทั้งเจ็ด จึงทำให้คฤหัสถ์ปรารถนาจะฟังบ้าง หรือเพื่อการสวดเจริญศรัทธาและความเลื่อมใสในตน จนนำไปสู่ศรัทธาการสวดมนต์เพื่อผลทางจิตใจในด้านต่างๆ เช่น เมื่อเกิดโรคระบาด โรคภัยไข้เจ็บ เบียดเบียน ก็มักให้พระภิกษุบ้าง คฤหัสถ์ผู้สูงอายุที่ตนเองนับถือบ้าง สวดพระพุทธมนต์ในบทต่างๆ เพื่อทำน้ำพระพุทธมนต์ คั้น อาบ เพื่อบำรุงขวัญศรัทธาในการบรรเทาโรคภัยนั้น พระพุทธมนต์ที่นิยมสวดในการบำรุงขวัญบรรเทาโรคภัย อาทิ บทของคฤบาลสูตร หรือโพชนกปริตร, รัตนสูตร, บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย หรือบทที่เกิดจากการแต่งขึ้นใหม่โดยปราชญ์ผู้ที่มีความรู้ในหลัก ไวยากรณ์บาลี โดยอาศัยต้นเค้าเดิมจากบทพระอภิธรรมในพระไตรปิฎก

การประกาศพระพุทธศาสนา ของพระบรมศาสดา เกิดขึ้นท่ามกลางความเชื่อดั้งเดิมอันเป็นพื้นฐานของศาสนาพราหมณ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนแถบสุวรรณภูมิ และหยั่งรากลึกถึงผู้สังคมในดินแดนแถบสุวรรณภูมิ เหตุผลประการหนึ่งที่พระพุทธศาสนาเข้ามาเจริญในดินแดนต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม้พระพุทธศาสนาจะมีคุณลักษณะพิเศษ และมีวิธีปฏิบัติที่เห็น

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๓-๑๗/๑๕-๑๕.

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๔๑/๓๕๑-๓๕๓.

^๓ พระญาณว โรดม วัดเทพศิรินทราวาส, ศาสนาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๕๕.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

ผลได้จริง กระนั้นอิทธิพลของลัทธิความเชื่อเรื่องอื่นๆ ที่อยู่นอกพระพุทธศาสนาก็ยังคงมีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทย นับตั้งแต่ชนชั้นปกครองเจ้าฟ้ามหакษัตริย์ จนกระทั่งไพร่ฟ้าประชาราษฎร์อย่างในกรณีของการสวดมนตร์ เพื่อหวังผลทางฤทธิเดชปาฏิหาริย์ ก็ยังเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนเป็นอันมาก และเนื่องจากบางคนก็เชื่อสนิท บางคนก็ไม่เชื่อเลย บางคนก็ยังคงคลางอยู่ จึงเป็นเรื่องน่าพิจารณาด้วยความรอบคอบ และพร้อมกันนั้น ก็น่าจะหาคติหรือประโยชน์จากเรื่องนี้ให้ได้ตามสมควร

ต่อมาจึงเกิดคณาจารย์มุ่งสั่งสอนแตกออกเป็นสำนักต่างๆ เน้นมุ่งสอนให้สวดเวทมนตร์กัน และได้ดัดแปลงแก้ไขวิธีการทางพราหมณ์ให้ผสมเข้ามาในหลักของทางพุทธศาสนา ความนิยมนี้แพร่หลายไปทั่วอินเดียและในหมู่ประเทศที่นับถือศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ แม้ในประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในหลายประเทศที่รับเอาจารีตนี้มาโดยไม่รู้ตัว ซึ่งความเชื่อในเรื่องของอิทธิปาฏิหาริย์ของไทยเรานั้น ถึงแม้ว่าจะนับถือกันจนเกิดเป็นลัทธิไสยศาสตร์ แต่ด้วยพื้นฐานที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา โบราณจารย์จึงดัดแปลงตัดตอนเอาเนื้อมนตร์ของคติพราหมณ์นั้นออก และบรรจุพระพุทธมนตร์บางบทแทรกเข้าไปแทน ฉะนั้นการใช้เวทมนตร์หรือการสวดมนตร์บางบท จึงเป็นมนตร์ที่แต่งขึ้นใหม่ ซึ่งเนื้อความของคานานั้น ไม่อาจหาความหมายคำแปลได้ตามหลักของไวยากรณ์บาลี เป็นเพียงการนับถือสืบต่อกันมาด้วยความเชื่อ ความศรัทธาเท่านั้นว่าสวดแล้วจะทำให้บังเกิดผลทางใด เช่น คาถาคงกระพันชาตรี คาถาแก้วัวคลาด คาถาเมตตามหานิยม คาถาโชคกลางหัวใจพระกาฬต่างๆ

ดังเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ “ในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ปราสาททองได้เชื่อว่ามิเวทมนต์คาถาและสติปัญญามาก ทรงวางแผนช่วงชิงราชสมบัติจากพระโอรส ๒ พระองค์ในสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม คือ สมเด็จพระเชษฐาธิราชและสมเด็จพระอาทิตย์-ยวงส์ ด้วยเหตุการณ์กระทำนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวิจารณ์ว่าเป็นเจ้ากลมายามากเพราะใช้เวทมนต์ชิงราชสมบัติ ทรงวิจารณ์พระเจ้าปราสาททองว่าเผลอถูเธอ (พระองค์เจ้าหญิง) พบเนื้อในท้องเชื่อว่า “ต้องคุณ” เป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องเผาตำราและเอาตำราทิ้งน้ำเสียมากจนต้องมีการเขียนตำรากันขึ้นใหม่ การที่เผาตำราทิ้งเป็นเพราะเกรงว่าจะเป็นหลักฐานว่าเป็นคนที่ทำ “คุณ” ใส่พระธิดาพระเจ้าแผ่นดินให้สิ้นพระชนม์ คำว่า “คุณ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หน้า ๑๘๐ แปลว่า อาถรรพ์ คือพิธีทำร้ายต่อมิตร โดยเสกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าในตัวหรือฝังรูปฝังรอย เรื่องนี้มีการยืนยันโดยอุปราชมณฑลอยุธยา ตามหนังสือที่กราบทูล “แก้กระทุ้” ร.๕ แห่งกรุงเทพฯ ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ร.ศ.๑๒๕ ความว่า...ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯ ว่าในเวลานั้นเป็นสมัยที่เล่นเวทมนตร์คาถาและตำรับตำราทำคุณไสยก็คงมีอยู่เป็น

อันมากก็เมื่อได้พบในสิ่งที่ต้องในตำราก็น่าจะเชื่ออยู่โดยเหตุว่าในชั้นต้นได้เชื่อและนับถือเวทมนตร์คาถาเสียแล้ว แลทั้งเวทมนตร์คาถาในเวลานั้นก็ขลังแก่ผู้นับถือ กล่าวคือพระเจ้าทรงธรรมกับพระเจ้าปราสาททองนั่นเองเป็นผู้นับถือเวทมนตร์จัด และเห็นว่าได้ราชสมบัติเพราะเวทมนตร์ ในสมัยสมเด็จพระ-นารายณ์มหาราชก็เป็นอีกพระองค์หนึ่งที่ทรงเชี่ยวชาญและนับถือวิชาเวทมนตร์คาถามาก ทรงศึกษาจากพระอาจารย์ ๒ รูปคือ สมเด็จพระพุทฺธโฆษาจารย์ อยู่วัดเดิม และสมเด็จพระพิมลธรรม อยู่ วัดระฆังหรือวัดบวรโพธิ์”^๕

ซึ่งเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นว่า อิทธิพลของลัทธิความเชื่อคาถาเป็นที่นิยมสนใจมาแต่ครั้งบรรพกาลและเรียนรู้สั่งสมจนกลายเป็นจารีต ดังปรากฏในพระราชพิธีหลวง เช่น พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีโสกันต์ พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีฉัตรมงคล ซึ่งพิธีเหล่านี้เป็นบทบัญญัติในพระราชกฤษฎีกาในพระบาทสมเด็จพระมหาจักรพรรดิไทยทุกพระองค์ต้องปฏิบัติ พระราชพิธีเหล่านี้ล้วนมีคติความเชื่อพื้นฐานมาจากศาสนาพราหมณ์ และมีการสอดแทรกคติหลักคำสอนของศาสนาพุทธเข้าไปเพื่อให้สมกับที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประเทศ ซึ่งพระราชพิธีการหลวงเหล่านี้ พราหมณ์ผู้หน้าที่ต้องกล่าวประกาศสังเวทเวทคา แล้วจึงอ่านพระคาถาโองการตามบทบัญญัติพระราชพิธีนั้นๆ และอิทธิพลของความเชื่อคาถายังปรากฏไปถึงไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ทั่วทุกภูมิภาค ที่เชื่อถือกันอย่างกว้างขวาง จนเกิดขนบธรรมเนียมถือปฏิบัติสืบต่อกันมา และด้วยความหลากหลายของสภาพภูมิประเทศ ตลอดจนปัจจัยสภาพแวดล้อมจึงทำให้เกิดจารีตประเพณีเฉพาะท้องถิ่น ลัทธิความเชื่อคาถามีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม คนไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังคงเชื่อมั่นในสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยสังเกตได้จากประเพณีและพิธีกรรมบางอย่าง เช่น เมื่อเกิดฝนแล้งหรือเมื่อถึงกำหนดในรอบปีเกิดกันดารน้ำ จะทำพิธีบูชาขอฝน กรณี พิธีจุดบั้งไฟขอฝนจากแดน เป็นระบบความเชื่อดั้งเดิม เมื่อรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามานับถือ พิธีขอฝนจึงกลายเป็นพิธีเดือนहरกรรมอยู่ในพิธีทำบุญวันวิสาขบูชา หรือพิธีแห่นางแมว และนอกจากสองพิธีนี้แล้วยังมีพิธีกรรมการรำยมนตร์คาถาอีกมากเป็นต้นว่า การสวดคาถาปลาช่อน (ชื่อเรียกคาถาที่แต่งขึ้นใหม่ตามความเชื่อท้องถิ่น มีการอ้างคำสอนเพื่อให้สอดคล้องกับประวัติ พระอรหันตสาวก ที่มีนามว่า พระสุภูติเถระ)

^๕ รองศาสตราจารย์คณัย ไชยโยธา, ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๗๗ - ๘๐.

ของพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้นพิธีจุดบั้งไฟ พิธีแห่นางแมว และการสวดคาถาปลาช่อนของพระภิกษุสงฆ์ ต่างก็เป็นพิธีกรรมที่เป็นทั้งศาสนาและไสยศาสตร์ผสมกัน^๖

จึงจะเห็นได้ว่า ความเชื่อในเรื่องคาถา การสวดสาธยายเหล่านี้ถือเป็นเรื่องที่มีปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จนเกิดการผสมผสานกันกับลัทธิความเชื่อดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะทำวิจัยในประเด็นดังกล่าวเพื่อที่จะหาคำตอบว่าความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนี้มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและสังคมไทยอย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์

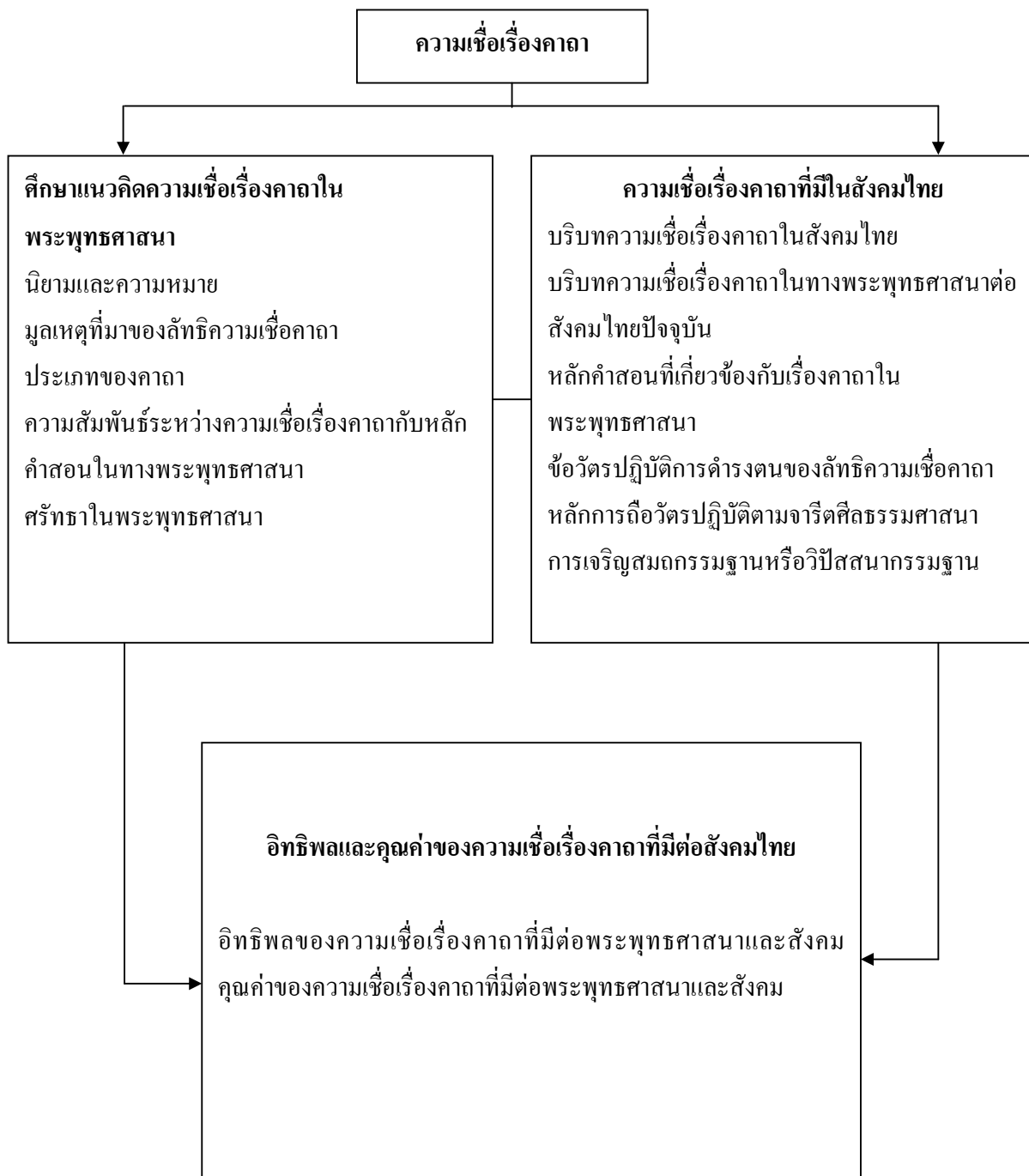
- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องคาถาในพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องคาถาที่มีในสังคมไทย
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมไทย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ต้องการทราบแนวคิดความเชื่อเรื่องคาถาในพระพุทธศาสนา
- ๑.๓.๒ ต้องการทราบความเชื่อเรื่องคาถาที่มีในสังคมไทย
- ๑.๓.๓ ต้องการทราบอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมไทย

^๖ รองศาสตราจารย์คณัย ไชยโยธา, ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น, หน้า ๗๗ – ๘๐.

๑.๔ แนวคิดทฤษฎีความเชื่อเรื่องกาลาที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากมีผู้ให้คำจำกัดความเรื่องคาถาไว้มากมาย ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงให้คำนิยามโดยแบ่งความหมายคาถาที่มาจากพระไตรปิฎกไว้ความหมายหนึ่ง และคาถาที่แต่งขึ้นจากความเชื่อของผู้เชื่อเรื่องคาถาอีกความหมายหนึ่ง ดังนี้

๑.๕.๑ **คาถา** หมายถึง ชื่อหมวดแห่งพุทธวจนะรวมอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น เถรคาถา, เถรีคาถา, กำหนดบทร้อยกรอง ๔ บาท เป็น ๑ คาถา เช่น อเสวนา จ พาลานํ/ปญฺหิตานญจ เสวนา/ปฺปชช นียานํ/เอตมฺมจกฺกมฺมุตตมํ คาถาในความหมายนี้ เป็นคาถาที่นำมาจากพระไตรปิฎกบ้าง นำมาจากอรรถกถาบ้าง หรือนำมาจากธรรมบทบ้าง

๑.๕.๒ **เวทมนตร์** หมายถึง คาถาที่เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี, อักษรของฉันท คือ ๔ บาท เรียกว่า คาถาหนึ่ง คาถาในความหมายนี้ เป็นคาถาในกลุ่มผู้เชื่อเรื่องเวทมนตร์ อาคม ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ภายหลัง อาจมีความหมายตามหลักไวยากรณ์บาลี หรือหาความหมายตามหลักไวยากรณ์บาลีไม่ได้

๑.๕.๓ **อาคม** หมายถึง คัมภีร์ที่เป็นสูตรคาถาต่างๆ เช่น สูตรอิหะเจ สูตรมหาราช ซึ่งใช้สำหรับประกอบในการลงเลขยันต์ด้วย หรือคาถาที่สำหรับปลุกเสกสิ่งของต่างๆ ตลอดจนตนเองให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์

๑.๕.๔ **คาถาอาคม** หมายถึง อักขระหรือข้อความที่ผูกขึ้น ซึ่งถือว่ามีอำนาจลึกลับเร้นอยู่ในนั้น เมื่อนำเอาไปใช้ตามลัทธิที่มีกำหนดไว้ เช่น บริกรรมเสกเป่าหรือสวดขับ ตลอดจนปลุกเสกสิ่งไม่มีชีวิตเป็นต้น จะเกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ สามารถใช้เป็นประโยชน์ในทางปิดเป่าหรือป้องกันสิ่งร้าย คัดความเชื่อและอุปเท่ห์ต่างๆ ที่กระทำตามข้างต้นนี้เรียกรวมๆ กันว่าลัทธิไสยศาสตร์ อันเป็นเรื่องลึกลับเหนือธรรมชาติ

๑.๕.๕ **ลัทธิ** หมายถึง ความเชื่อหรือความคิดเห็น เช่น ลัทธิศาสนา ลัทธิการเมือง ลัทธิประเพณี ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Doctrine ตามรากศัพท์เดิมแปลว่า การสั่งสอนหรือคำสั่งสอน อันหมายถึง ความเชื่อในความรู้และประเพณีที่ได้รับสืบทอดกันมา ลัทธิแม้มีคำสอนเรื่องจุดหมายสูงสุด แต่เป็นเรื่องคติโลก มิใช่คตินิธรรม เป็นเรื่องของความสงบสุขและความไพบุลย์ของชีวิตในโลกปัจจุบัน อันเป็นรูปธรรม ลัทธิต่างๆ เหล่านี้คนคิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เฉพาะถิ่น เฉพาะสมัย เฉพาะสังคม

๑.๕.๔ **ความเชื่อ** หมายถึง ความเห็นจริงด้วย เห็นจริงตาม จะเห็นเช่นนั้นด้วยความรู้สึกหรือไตร่ตรองโดยเหตุผลก็ตาม

๑.๕.๘ **การศึกษาวิเคราะห์** หมายถึง การวิเคราะห์วิธีปฏิบัติและอิทธิพลของความเชื่อคาถา ในด้านรูปแบบการปฏิบัติที่มีผลต่อวิถีชีวิตในสมัยปัจจุบัน

๑.๕.๕ **บทบาท** หมายถึง บทบาท ของความเชื่อคาถาที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา และปรากฏในการยึดถือปฏิบัติของคนในสังคม

๑.๕.๑๐ **อิทธิพล** หมายถึง ผลกระทบที่มีต่อการดำเนินชีวิตของผู้มีความเชื่อคาถาอันเนื่องมาจากความเชื่อต่างๆ และพิธีกรรม

๑.๕.๑๑ **พิธีกรรม** หมายถึง การทำพิธีการต่างๆ ของความเชื่อคาถาเพื่อก่อให้เกิดพลังอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นผลมาจากความเชื่อ เพื่อสร้างจิตสำนึกทางศาสนาและเพื่อกล่อมเกลาคจิตใจชุมชน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและรายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของลัทธิความเชื่อคาถา มีเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุนการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ท่านแสดงทัศนะต่อลัทธิความเชื่อถืออื่นๆ ที่นอกเหนือจากหลักพุทธธรรมว่า การนำสิ่งที่ผู้สนใจศึกษาไปรู้มาเป็นเครื่องมือ โน้มน้ำวกล่อมประโลมจิตใจให้ผู้สนใจนั้นน้อมนำเข้าสู่หลักพระสัจธรรม ดังเช่น พระพุทธองค์ที่ทรงปฏิบัติกับลัทธิอื่นๆ ด้วยวิธีการของลัทธิอื่นๆ พระพุทธเจ้าทรงใช้อธิปทาภิหารีย์เฉพาะในกรณีที่จะทรงทรมานผู้มีฤทธิ์ ผู้ถือฤทธิ์เป็นสำคัญ หรือผู้ถือตัวว่าเป็นผู้วิเศษ ให้ละหลงเมามัวในฤทธิ์ พุดอีกอย่างหนึ่งว่า ใช้ฤทธิ์ปราบฤทธิ์ เพื่อผู้ที่ชอบฤทธิ์ได้ตระหนักในคุณค่าอันจำกัดของฤทธิ์ มองเห็นสิ่งอื่นที่ดียิ่งกว่า ประเสริฐกว่าฤทธิ์ และพร้อมที่จะเรียนรู้หรือรับฟังสิ่งอันประเสริฐนั้น ซึ่งตรงกับหลักที่ว่าใช้อธิปทาภิหารีย์ประกอบอนูศาสนีปาฏิหารีย์ หรือพระสารีบุตรสอนหมู่ศิษย์พระเวทตัดด้วยอาเทศนาปาฏิหารีย์ควบกับอนูศาสนีปาฏิหารีย์ พระ โมคคัลลานะสอนด้วยอธิปทาภิหารีย์ควบคู่กับอนูศาสนีปาฏิหารีย์^๑

๑.๖.๒ พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการสวดพระปริตร ในหนังสือเรื่อง “อานุภาพพระปริตร” สรุปว่า วัตถุประสงค์หลักในการสวดพระปริตรมี ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อป้องกันภัยวิบัติทั้งหลาย ๒. เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง ๓. เพื่อกำจัดทุกข์ภัยและโรค

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๔๖๔.

ทั้งปวง ดังนั้น พระสงฆ์จึงเลือกพระพุทธรูปจากพระไตรปิฎกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์มาวาด เนื้อหาของพระปริตรเกี่ยวข้องกับ การอวยชัยให้พร ต่างจากการรำมนตร์ใน ศาสนาพราหมณ์ ที่มีการสวดคาถาในคัมภีร์พระเวทแบบไสยศาสตร์ มีเรื่องของการสาปแช่งผสม เข้าไป ดังที่ถ้ายชิไพโรสาปแช่งท่านผู้นั้นผู้นี้โดยอาศัยคำสวดมนตร์ที่ศักดิ์สิทธิ์แต่ใน พระพุทธศาสนามีรากฐานอยู่ที่ธรรมของพระพุทธเจ้า จะไม่มีการสาปแช่งในการสวดพระปริตร^๔

๑.๖.๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงการสวดพระ พุทธรูปเนื่องกับไสยศาสตร์ไว้ในหนังสือเรื่อง “ตำนานทางพระพุทธศาสนา” สรุปว่า ในไสย- ศาสตร์มีตำรานับถือเทวดานพเคราะห์ คือเทวดา ๕ องค์ว่า เกี่ยวข้องด้วยกำเนิดมนุษย์และอาจให้คุณ โทษทำให้อายุยืนหรือสั้น และให้เป็นผู้สุขหรือเป็นผู้ทุกข์ได้ จึงมีวิธีบูชาเทวดานพเคราะห์ เพื่อป้องกัน และบำบัดอันตรายและให้เจริญด้วยสิริมงคลอายุวัฒนะ สมบัติพระปริตรต่างๆ ให้เป็นสำหรับ เทวดานพเคราะห์ แยกเป็นตามกำลังวัน ดังนี้ คือ ๑. พระอาทิตย์ สวดโมรปริตร ๖ จบ, ๒. พระจันทร์ สวดอภยปริตร ๑๕ จบ ๓. พระอังคาร สวดกรรมเมตตปริตร ๘ จบ, ๔. พระพุธ สวด ขันธปริตร ๑๗ จบ, ๕. พระเสาร์ สวดอังกุลิมาลปริตร ๑๐ จบ, ๖. พระพฤหัสบดี สวดรัตนปริตร ๑๕ จบ, ๗. พระราหู สวดอาฏานาฎยปริตร ๑๒ จบ, ๘. พระศุกร์ สวดชกคปริตร ๒๑ จบ, ๙. พระเกตุ สวดชยปริตร ๙ จบ^๕

๑.๖.๔ รองศาสตราจารย์คณัย ไชยโยธา ได้กล่าวถึงลัทธิไว้ในหนังสือเรื่องว่าเป็นเรื่อง “ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น” สรุปว่า ลัทธิเป็นคติโลก มิใช่คติ ธรรม และเป็นเรื่องของความสงบสุขไปบุลย์ของชีวิตในโลกปัจจุบันอันเป็นเรื่องรูปธรรม ลัทธิมี ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะถิ่น เฉพาะสมัย และเฉพาะสังคม ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของ มนุษย์ และได้มีการสืบทอดเป็นมรดกของสังคมแต่การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความ ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นสำคัญ^๖

^๔ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), *อนุภาพพระปริตร*, (กรุงเทพมหานคร; โรงพิมพ์มหาจุฬาลง กรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔-๖.

^๕ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, *ตำนานพระพุทธศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร; โรงพิมพ์รุ่งเรือง, แจกในงานพระราชทานเพลิงศพพระเทพคุณาธาร (ผล ชินปโต) ณ ฌาปน สถานวัดพระพิเรนทร์, วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๔-๒๒๕.

^๖ รองศาสตราจารย์คณัย ไชยโยธา, *ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น*, หน้า ๑.

๑.๖.๕ รองศาสตราจารย์สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ ได้กล่าวถึง พิธีกรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย” สรุปว่า พิธีกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของประเพณี ประเพณีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางศาสนาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี จะต้องมิพิธีกรรม หรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามความคิด ความเชื่อในสังคม พิธีกรรมต่างเมื่ออดีตไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา แต่เมื่อเกิดศาสนาขึ้น จึงมีผู้อาพิธีกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับศาสนา ส่วนมากเป็นพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งชาวไทยนับถือมาก่อนต่อเมื่อชาวไทยยอมรับนับถือศาสนาพุทธ พิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์จึงปะปนเข้าไปในพระพุทธศาสนา^{๑๑} โดยถ้าพิธีกรรมใดไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทำแล้วช่วยให้เกิดความสุขความสบายใจก็ย่อมทำได้ เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธการมีอยู่ของลัทธิอื่น ซึ่งพระพุทธศาสนาได้วางหลักการปฏิบัติเพื่อให้นุชนหลุดพ้นจากคติความเชื่อในลัทธิอื่นๆ

๑.๖.๖ เทพ สุนทรสารทูล กล่าวถึง มนต์ร์คาถาไว้ในหนังสือเรื่อง “มนตร์ คาถา อาคมในพระพุทธศาสนา” สรุปว่า บทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาคือคัมภีร์ของการนำเอาคาถาอาคมมาใช้ในความเชื่อเรื่องคาถา เช่น เวท คือ เอาพระอภิธรรมมาสวดสาธยาย เช่น กุสลาธัมมา อกุสลาธัมมา มนต์ร์ คือ เอาพระสูตรมาสวดสาธยาย เช่น รัตนสูตร อาฏานาฎิยสูตร เมตตสูตร คาถา คือ เอาคำย่อในคำสอนจากพระสูตรมาสวดสาธยาย เช่น สันติ ปักขา อะปัตตะนา สันติ ปาทา... จากพระสูตรเรื่องเสวยพระชาติเป็นนกคุ้มโพธิ์สัตว์ เชื่อว่าเอามาสวดกันไฟไหม้ อาคม คือ บทคาถาที่แต่งขึ้นใหม่ โดยอ้างเอาพระพุทธรูปมาตั้งสัตยาธิฐาน เช่น พุทธชัยมงคลคาถาที่อ้างถึงพระบารมีที่ทรงชนะมารทั้ง ๘ ครั้ง สิ่งทั้งหลายนี้จึงเปรียบกุสโลบายธรรมที่ชักจูงจิตใจให้คนในสังคมที่มองข้ามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา หันกลับมาศึกษาโดยกลวิธีทางอ้อมเพื่อประโลมจับกลุ่มจิตใจ^{๑๒}

๑.๖.๗ พระวิรัตน์ ฌนฺทโก (ศรีคำมนตรี) ได้กล่าวถึงศิลปะลายสักไว้ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียะในศิลปะลายสัก ผลการวิจัยสรุปว่า การสักลายบนร่างกายทำให้มนุษย์มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากสิ่งที่เกรงกลัวนั้นคือ ความตาย มนุษย์เชื่อว่ารูปลายเหล่านั้นจะช่วยให้ได้รับความปลอดภัยมีอำนาจคุ้มครองป้องกันอันตรายหรือช่วยบันดาลความพึงประสงค์และเกิดความนิยมนิยมชอบแก่ผู้พบเห็น หรือเป็นเครื่องเตือนสติระมัดระวังในปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับชีวิต ในชีวิตวิถีสังคมไทยจะสักลายประเภทเครื่องรางลักษณะรูปแบบ เช่น ตัว

^{๑๑} รองศาสตราจารย์สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕.

^{๑๒} เทพ สุนทรสารทูล, มนต์ร์ คาถา อาคมในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๘), หน้า (๘).

อักษร คาถา พระเทพเจ้าหรือสัญลักษณ์ทางด้านศาสนา^{๓๓} ซึ่งลายสักก็คือแนวปฏิบัติอย่างหนึ่งของความเชื่อเรื่องคานานั่นเอง เพราะเนื่องจากการสักน้ำหมึกลงบนผิวหนังนั้น ผู้ทำการสักต้องทอ้งบริโภคคาถาที่ตนเองเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ฤทธิ์อำนาจของคาถาแทรกซึมลงในน้ำหมึกและลงในผิวหนังของผู้รับการสัก

๑.๖.๘ พระเทพวิทยวิทย์ อุตตสนฺโต (คณาจารย์) ได้กล่าวถึงพิธีกรรมไว้ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปว่า การประกอบพิธีกรรมมี ๓ ลักษณะ คือ ๑ การประกอบพิธีกรรมโดยกลุ่มคน มีพระหรือผู้นำกลุ่มนั้นๆ เป็นผู้นำในพิธี ๒ หมอผีหรือผู้ขมังเวทย์ร่วมกันประกอบพิธีกรรม โดยแต่ละคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน แม้ว่าบางคนจะมีตำแหน่งสูงกว่าคนอื่นๆ ๓ การประกอบพิธีกรรมส่วนตัวของหมอผีหรือผู้ขอพรการประกอบพิธีกรรมต้องทำในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการขับไล่สิ่งชั่วร้าย^{๓๔}

๑.๖.๙ นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวถึงความเชื่อสำหรับสังคมไทยไว้ในงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง ร่างทรง : บทบาทที่มีต่อสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษาที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยสรุปว่า ความเชื่อสำหรับสังคมไทย เป็นสังคมพุทธศาสนา จึงสามารถแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับแรก เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนาตามหลักคัมภีร์ ซึ่งเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระศาสนา เช่น พระไตรปิฎก พระสูตรต่างๆ ประชาชนที่นับถือจึงปฏิบัติหลักการ คำสอน และวิธีปฏิบัติอื่นๆ ที่มีได้อยู่ในพระคัมภีร์ อีกระดับหนึ่ง เป็นความเชื่อพระพุทธศาสนาระดับชาวบ้านอันหมายถึงความเชื่อในหลักคำสั่งสอนของพุทธศาสนาซึ่งผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่สามารถแยกแยะออกได้ว่า ส่วนใดเป็นหลักคำสอนที่มาจากพระพุทธศาสนาจริงและส่วนใดที่มีใช้^{๓๕}

^{๓๓} พระวิรัตน์ ญนฺตโก, การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียะในศิลปะลายสัก, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐. หน้า ๑๖

^{๓๔} พระเทพวิทยวิทย์ อุตตสนฺโต (คณาจารย์), การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๑๖.

^{๓๕} นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ, ร่างทรง : บทบาทที่มีต่อสังคมปัจจุบัน กรณีศึกษาที่อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (ภาควิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๑๒, หน้า ๔๘.

๑.๖.๑๐ พระมหาสุนทร สิริธมฺโม (เนเรียวะ) ได้กล่าวถึงการสวดมนตร์ของพระภิกษุสาวกไว้ในงานวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร:กรณีเมตตสูตรปาฐสตุ วิจุเฑทายตตวิมฺสา สรุปว่า พระธรรมคำสั่งสอนที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแก่เทวดา มนุษย์ นาค และยักษ์ตลอด ๔๕ พรรษา เต็มไปด้วยนับหลากหลายสุขุมลุ่มลึกโดยธรรม อรรถ เทศนา และปฏิเวธ เป็นอเนกประการ และทรงตรัสสอนให้พระภิกษุใช้สวดเป็นพระปริตรบ้าง เช่น กรณีเมตตปริตร ในคราวภิกษุ ๕๐๐ รูป ไปปฏิบัติสมณะธรรมในป่า ถูกรุกขเทวดารบกวานตรัสสอนให้ภิกษุทั้งหลายสวดพระปริตรนี้ เพื่อป้องกันตัวจากอมนุษย์เพื่อให้รักใคร่เมตตาในตน^{๑๖}

สรุปผลของการทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องกาลานันมีหลายจุดประสงค์ และหลายความเชื่อ ซึ่งจะสอดคล้องกับประเพณีนิยมในท้องถิ่นของตนเอง ความเชื่อเรื่องกาลานันนี้อาจนำมาจากพุทธวจนะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกบ้าง อยู่ในธรรมบทบ้าง ในอรรถกถาบ้าง คือ การนำเอาพระสูตรต่างๆ มาสวดสาธยาย เช่น รัตนสูตร อาฏานาฎิยสูตร เมตตสูตร หรืออาจเกิดขึ้นจากการแต่งประพันธ์ขึ้นใหม่ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ในด้านความปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องกาลานันยังทำให้เกิดความเชื่อที่แตกแขนงย่อยออกไปอีกหลายสาย กล่าวคือ การนำคาถามาบริกรรมปลุกเสกวัตถุสิ่งของ เพื่อให้เกิดอิทธิคุณทางด้านต่างๆ เช่น การทำตะกรุด การทำผ้ายันต์ การทำพระเครื่องรางของขลัง สิ่งเหล่านั้นก็มีผลพลวงมาจากพื้นฐานของการสวดสาธยายมนตร์คาถาทิ้งสิ้น เพื่อเชื่อว่าจะให้เกิดฤทธิ์อำนาจตามความประสงค์ของผู้นั้นๆ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยศึกษาในขอบของเนื้อหา ประการแรก เพื่อให้ทราบถึงความเชื่อเรื่องกาลานันในพระพุทธศาสนา ว่ามีแนวความคิดนำเอาความเชื่อมาจากส่วนใดของพระไตรปิฎก หรือนำเอาหลักคำสอนใดมาตอบสนองความเชื่อนั้น และมีการปฏิบัติตามความเชื่ออย่างไร ประการที่สอง เพื่อให้ทราบถึงความเชื่อที่มีในสังคมไทย ว่ามีแนวความคิดในการเชื่ออย่างไร รวมทั้งมีการปฏิบัติตามความเชื่อเช่นใดบ้าง ส่วนประการสุดท้ายเพื่อศึกษาให้ทราบว่าความเชื่อเรื่องกาลานันมีอิทธิพลและคุณค่าอย่างไรบ้างต่อสังคมไทยในฐานะที่เป็นสังคมที่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามากที่สุด ในเนื้อหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาวิจัยต่อไป

^{๑๖} พระมหาสุนทร สิริธมฺโม (เนเรียวะ), การศึกษาเชิงวิเคราะห์กรณีเมตตสูตร:กรณีเมตตสูตร ปาฐสตุ วิจุเฑทายตตวิมฺสา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, หน้า ๓๕.

๑.๗ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยการศึกษาคุณค่าและอิทธิพลของความเชื่อเรื่องกาลาที่มีต่อสังคมไทย โดยอาศัยข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือสำคัญทางพระพุทธศาสนาและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ (Critical Study Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๘.๑ ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

๑.๘.๒ ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

๑.๘.๓ นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้น มาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับทรรศนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย

๑.๘.๔ สรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลที่ได้มา

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบถึงแนวคิดความเชื่อเรื่องกาลาในพระพุทธศาสนา

๑.๙.๒ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องกาลาที่มีในสังคมไทย

๑.๙.๓ ทำให้ทราบอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องกาลาที่มีต่อสังคมไทย

บทที่ ๒

แนวคิดความเชื่อเรื่องกาลาในพระพุทธศาสนา

๒.๑ นิยามและความหมาย

ความเชื่อเรื่องกาลาตลอดจนบทสวดมนตร์ในสังคมไทยถูกถ่ายทอดเป็นเวลานานหลายพันปี จนกลายเป็นจารีตประเพณี ในแง่จิตวิทยาแขนงหนึ่งในสังคมไทย และมีการให้คำจำกัดความและความหมายของกาลาไว้มากมาย เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่สนใจศึกษา ความหมายของกาลาอาจมีคำนิยามได้หลายความหมาย ซึ่งผู้ให้คำนิยามนั้น มีนักวิชาการ ตลอดจนปราชญ์ท้องถิ่น ที่พยายามอธิบายให้ผู้สนใจศึกษาได้เข้าใจในบริบทของกาลาอาคม เช่น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้คำจำกัดความไว้ ๒ ความหมายว่า “คำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี, อัตรของฉันท คือ ๔ บาท เรียกว่า กาลาหนึ่ง”^๑.

อีกความหมายหนึ่งคือ “คำเสกที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์”^๒

พจนานุกรม ฉบับ อ.เปลื้อง ณ นคร ให้คำจำกัดความว่า “เวทมนตร์ ชื่อหมวดแห่งพุทธวจนะรวมอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น เถรกาลา, เถรีกาลา, กำหนดบทร้อยกรอง ๔ บาท เป็น ๑ กาลา เช่น อเสวนา จ พาลาน์/ปณฺฑิตานญจ เสวนา/ปฺฐา จ ปุชฺณียาน์/เอตมมฺงฺคฺลฺมฺตฺตมฺ”^๓

ผู้ศึกษาค้นคว้าความเชื่อเรื่องกาลา ผู้ใช้นามปากกาว่า รหัสยญาณ ให้คำจำกัดความว่า “คัมภีร์ที่เป็นสูตรกาลาต่างๆ เช่น สูตรอิหเจ สูตรมหาราชสำหรับใช้ลงเลขยันต์ หรือปลุกเสกสิ่งของต่างๆ ตลอดจนตัวเองให้เกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ การลงอาคม คือการลงเลข ลงอักขระหรือคาถาบทใดบทหนึ่งที่เป็นยันต์หรือลงในตัวบุคคลที่เรียกว่า สัก”^๔

ผู้ศึกษาค้นคว้ากาลา ที่เป็นปราชญ์ท้องถิ่นให้คำจำกัดความว่า “อักขระหรือข้อความที่ผูกขึ้น ซึ่งถือว่ามีความลึกลับเร้นอยู่ในนั้น เมื่อนำเอาไปใช้ตามลัทธิที่มีกำหนดไว้ เช่น บริกรรม

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, ๒๕๔๖), หน้า ๕๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

^๓ เปลื้อง ณ. นคร, พจนานุกรม, (กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๔),

ที่มา : guru.sanook.com/search (๒๓ มกราคม ๒๕๕๕).

^๔ รหัสยญาณ (นามปากกา), ยอดตำราไสยศาสตร์ไทย สาขากาลาอาคม (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๓๒), หน้า ๔.

เสกเป่าหรือสวดขับ ตลอดจนปลุกเสกสิ่งใดมีขันธ์เป็นต้น จะเกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์ สามารถใช้เป็นประโยชน์ในทางปิดเป่าหรือป้องกันสิ่งร้าย คดีความเชื่อและอุปเท่ห์ต่างๆ ที่กระทำตามข้างต้นนี้ เรียกรวมๆ กันว่าลัทธิไสยศาสตร์ อันเป็นเรื่องลึกลับเหนือธรรมชาติ”

ผู้ศึกษาคาถาอาคม ให้คำจำกัดความแยกประเภทที่มาเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่าย เช่น คำว่า เวท คือ ท่านเอาพระอภิธรรมมาสวดสาธยาย เช่น กุสลา ฐัมมา อะกุสลา ฐัมมา เป็นบทสูงสุดยอที่อยู่ในพระไตรปิฎก เพราะเป็นเนื้อแท้ของพระปรมัตถธรรมมาสวดสาธยาย

คำว่า มนต์ร์ คือ ท่านเอาพระสูตรมาสวด เช่น รัตนมาลา อาถรรณานุกิยสูตร เมตตสูตร ซึ่งพระสูตรเหล่านี้ ส่วนอยู่ในมนตร์เจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน เป็นมนตร์หลักที่พระภิกษุนิยมนำมาสวดเพื่อสิริมงคล และเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

คำว่า คาถา คือ ท่านนำเอาคำย่อในคำสอนจากพระสูตรมาสวด เช่น สันติ ปักขา อะปัตตะนา สันติ ปาธา อะวัณณะนา มาตา ปิตา จะ นิกขันตา ชาตะเวทะ ปะฏิกกะมะ จากพระสูตร เรื่องเสวยพระชาติเป็นนกคุ้มโพธิสัตว์ ผู้สวดภาวนาเชื่อว่าจะช่วยป้องกันไฟไหม้ หรือ อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ณะ เป็นคำย่อมาจากบทสรรเสริญพระพุทธคุณ

คำว่า อาคม คือ ท่านแต่งบทคาถาขึ้นใหม่ อ้างเอาพระพุทธคุณมาตั้งสัตยาริฐาน เช่น พุทธชัยมงคลคาถา ที่เชื่อว่าสมเด็จพระวันรัตน์ท่านแต่งขึ้นเป็นพระคาถาอาคมถวายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่รู้จักกันในหมู่ผู้ศึกษาคาถาอาคมว่า พาหุงแปดบท ฉะนั้นอาคมจึงแปลว่า นำเอามาใช้ เรียกเอามาใช้ อาราธนาเอามาใช้^๕

คาถานั้นมีมากมายหลายร้อย หลายพันบท ทั้งที่เป็นคำโคลงที่อยู่ในพระไตรปิฎกที่ถือว่าเป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และคาถาคำสวดที่ถูกแต่งขึ้นมาใหม่ โดยอ้างอิงมาจากบทหลักในพระไตรปิฎก และด้วยเหตุนี้ผู้ที่สวดมนต์นั้น จึงมีหลายวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป ตามแต่ความต้องการและความเชื่อของแต่ละบุคคล เช่น

๑. สวดเพื่อ สรรเสริญ พระรัตนตรัย ในภายามคร เรียกว่า “ปณาม”
๒. สวดเพื่อ ระลึกถึง พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ในภายามคร เรียกว่า “สรณะ”
๓. สวดเพื่อ แสดงความนอบน้อม คำสวดหากแปลโดยความหมายจะหมายถึงการนอบน้อม สักการบูชา เช่น บทที่ขึ้นต้นด้วย นะ โม, นมัสการ

^๕ เทพ สุนทรสารทูล, มนต์ร์ คาถา อาคม ในพระพุทธรศาสนา (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๘), หน้า ๘

๔. สวดเพื่อ ศึกษาพระธรรมคำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น พระภิกษุสวดคำสอนในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หรือสวดปาฏิโมกข์ เพื่อทบทวนศีลในพระธรรมวินัย

๕. สวดเพื่อ ความสงบในจิตใจ การสวดเพื่อจุดมุ่งหมายวิธีนี้เพื่อขจัดความสับสน ว้าวุ่นที่เกิดขึ้นในจิตใจ ให้เกิดความสงบ เป็นสมาธิมากขึ้น

๖. สวดเพื่อ อารามนา การสวดวิธีนี้เป็น การสร้างศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจให้แก่ผู้สวดภาวนา เช่น การสวดเพื่ออัญเชิญให้พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณมาคุ้มครองป้องกันสรรพภัยอันตราย

ดังนั้น การสวดมนตร์ คาถา โดยทั่วไปจึงไม่ได้หมายถึง ถ้อยคำที่ขลังศักดิ์สิทธิ์เพื่อหวังผลทางศรัทธา หรือเพื่อให้เกิดผลตามที่มุ่งหมายด้วยอำนาจของมนตร์คาถาเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงทุกวัตถุประสงค์ตามที่แต่ละบุคคลจะน้อมนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งในพระพุทธศาสนาเน้นในเรื่องการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลมากกว่า^๖ ฉะนั้นมนตร์คาถา ในแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงหลักธรรมที่เป็นบทสอนใจมากกว่าถ้อยคำที่ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนการที่มีผู้ตีความว่า มนตร์คาถา หมายถึง ถ้อยคำที่ขลังศักดิ์สิทธิ์ ก็ต้องอธิบายว่าขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ได้จริงนั้นต้องนำไปเป็นบทสอนใจ นำไปเป็นข้อปฏิบัติให้เกิดผลที่ปรารถนาได้อย่างน่าอัศจรรย์นั้นจึงจะถือว่าได้ประโยชน์และเป็นอศจรรย์อย่างแท้จริง และผลที่ได้จากการสวดมนตร์ ที่ได้ผลทันที ณ ขณะนั้นก็คือ ทำให้ผู้สวดเกิดจิตใจที่สงบเป็นสมาธิมากขึ้น

การสวดมนตร์คาถาจึงจำเป็นต้องใช้วิจรรณญาณสติปัญญาประกอบด้วย มนตร์คาถานั้นจึงศักดิ์สิทธิ์สัมฤทธิ์ผล เช่น มนตร์บทหนึ่งที่ว่า อุ อา อะ สะ เป็นคาถา หัวใจเศรษฐี แม้จะสวดสักกี่พันจบ ก็คงจะเป็นเศรษฐีขึ้นมาได้ยาก ถ้าไม่ศึกษาให้รู้ความหมายและนำไปปฏิบัติให้ถูกวิธี เพราะคำขอของคาถาเศรษฐีมาจาก พระสูตรที่ชื่อว่า ทิฆมาณสูตร^๗ ในพระไตรปิฎก

อุ ย่อมาจาก อุฏฐานสัมปทา หมายถึง สมบูรณ์ด้วยความหมั่นขยัน

อา ย่อมาจาก อารักขสัมปทา หมายถึง สมบูรณ์ด้วยการรู้จักรักษาความรู้หรือทรัพย์ที่หามาได้

อะ ย่อมาจาก กัลยาณมิตตา หมายถึง คบเพื่อนที่ดีงาม ไม่ชวนกันไปในทางเสียหาย และ

^๖ สุชีพ ปุญญานุภาพ, ความรู้เรื่อง บทสวดมนต์, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ, ๒๕๒๓), หน้า ๒.

^๗ อัง.อรรถกถ. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐-๕๖๔.

สะ ย่อมมาจาก สมชีวิตา หมายถึง ครองชีวิตโดยเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยหรือฝืดเคืองเกินไป^๔

ด้วยข้อปฏิบัติทั้ง ๔ นี้หากผู้ใดท่องบ่นจนจำขึ้นใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ก็สามารถตั้งตัวเป็นผู้ร่ำรวยได้ หรือคาถาอีกบทหนึ่งที่เป็นบทผูกจิต ผูกมิตร เป็นเมตตาแก่ผู้อื่น คาถาว่า ทา ปิ อัด สะ เป็นคำย่อมาจาก หลักธรรม ที่ชื่อว่า สังคหวัตถุ ๔^๕ เมื่อถอดตามความหมายได้ความว่า

ทา ย่อมมาจาก ทาน หมายถึง การเอื้อเฟื้อ การให้

ปิ ย่อมมาจาก ปิยวาจา หมายถึง พูดไพเราะอ่อนหวาน

อัด ย่อมมาจาก อัดถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน และ

สะ ย่อมมาจาก สมานัตตตา หมายถึง การวางตนให้เหมาะสมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ยกตนข่มผู้อื่น

การสวดคาถา นั้นล้วนมีกุศลโลบายธรรมแฝงไว้ทั้งสิ้น อยู่ที่ว่าผู้สวดนั้นจะศึกษาและน้อมนำไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ความศักดิ์สิทธิ์แห่งถ้อยคานั้นก็จะสัมฤทธิ์ผลมากขึ้นเท่านั้น จึงพอสรุปได้ว่า คาถาจึงเป็นบทแสดงหลักธรรมบางประการ หรืออุคมคติต่างๆ เพื่อให้สามารถทบทวนจดจำ หรือเป็นคติเตือนใจสอนใจ สามารถดูแลตนเองให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร แต่ถ้าผู้ใดที่เชื่อว่าคาถามุ่งไปในทางหลังหรือศักดิ์สิทธิ์ ก็ห้ามมิให้คิดเช่นนั้นได้ แต่ก็เชื่อว่าจะไม่เกิดประโยชน์เสียทีเดียว เหตุผลประการหนึ่งที่ผู้สวดคาถาได้รับคือ จิตใจที่สงบเป็นสมาธิมากขึ้น ในขณะที่สวดหรือฟังบทสวดนั้น การทำให้จิตสงบเป็นสมาธิ ย่อมส่งผลดีต่อจิต และอาจส่งผลให้เกิดผลดีต่างๆ

๒.๒ มूलเหตุที่มาของลัทธิความเชื่อคาถา

สมัยโบราณ มนุษย์อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบางอย่างเป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัวสำหรับมนุษย์ในสมัยนั้น เช่น ไฟร้อง ไฟผ่า น้ำท่วม ไฟป่า ภูเขาไฟระเบิด และแผ่นดินไหว เป็นต้น ที่จริงปรากฏการณ์เหล่านี้ก็ยังคงเป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน แต่เนื่องจากว่าเรารู้ว่าเหตุการณ์เหล่านี้เกิดจากอะไร เราจึงไม่รู้สึกกลัว ความกลัวปกติจะเกิดจากความไม่รู้หรือไม่แน่ใจ เมื่อรู้แล้วก็ไม่กลัว คนสมัยโบราณไม่รู้อะไรคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลัง

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓

^๕ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๕/๑๗๐-๔๓๘.

ปรากฏการณ์อันน่าหวาดกลัวเหล่านี้ เมื่อไม่รู้ก็เกิดความหวาดกลัว คนเราเมื่อมีอะไรก็ตามแต่ที่
รบกวนความคิด เขาจะหาวิธีแก้ไข

ความกลัวนั้นเป็นสิ่งรบกวนความคิดของคนสมัยนั้น พวกเขาจึงหาทางออก และ
ทางออกนั้นก็กลายรูปมาเป็นศาสนาบ้าง ไสยศาสตร์บ้าง วิทยาศาสตร์บ้าง การหาวิธีแก้ปัญหาของ
มนุษย์นั้นสัมพันธ์กับระบบความรู้ที่มนุษย์ในแต่ละยุคมีอยู่ สมัยโบราณเป็นยุคที่มนุษย์เพิ่งจะก้าว
พ้นออกมาจากความเป็นสัตว์ ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น มีเพียงสิ่งเดียวที่ชี้้นำพฤติกรรมแก้ปัญห
ของมนุษย์ สิ่งนี้คือ สัญชาตญาณ เมื่อเห็นสายฟ้าแลบแปลบปลาบพร้อมกับเสียงคำรามก็ก้องก็รู้สึก
ตามสัญชาตญาณว่านี่เป็นเหตุการณ์ที่แสดงออกถึงการคุกคามของอะไรสักอย่าง ปรากฏการณ์ทาง
ธรรมชาติที่น่าหวาดกลัวน่าจะเป็นอาการกราดเกรี้ยวของผู้ทรงพลานุภาพบางอย่างที่ไม่ใช่มนุษย์
แต่เป็นผู้วิเศษอยู่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติ นี่คือความคิดแรกๆ ที่ภายหลังก่อรูปก่อร่างชัดเจนแล้ว
กลายมาเป็นความเชื่อในเทพเจ้าต่างๆ ของมนุษย์^{๑๐}

เมื่อคนสมัยนั้นเข้าใจว่าเทพเจ้าคือผู้แสดงความกราดเกรี้ยวผ่านทางปรากฏการณ์อันน่า
หวาดกลัวทางธรรมชาติ วิธีที่จะทำให้พวกเขาเกิดความสบายใจ ก็คือการหาทางติดต่อสื่อสารกับ
เทพเจ้าเพื่อแสดงความเคารพนอบน้อมหรือยำเกรง นี่คือที่มาของพิธีกรรมทางศาสนาของมนุษย์ใน
ระยะแรกๆ พิธีกรรมเหล่านี้มักแสดงออกมาในรูปของการสวดอ้อนวอนให้เทพเจ้าเมตตาตามนุษย์ บท
สวดที่แต่งขึ้นในพิธีกรรมเหล่านี้มักพัฒนามีเนื้อหาและรูปแบบที่ซับซ้อนและสวยงามในทาง
วรรณศิลป์ขึ้นเรื่อยๆ ดังปรากฏในคัมภีร์พระเวทของศาสนาฮินดู เป็นต้น การสวดอ้อนวอนหรือ
บูชาเทพเจ้านี้ไม่จำเป็นต้องพัฒนามาเป็นศาสนาเสมอไป^{๑๑}

การแสวงหาสิ่งที่จะขจัดความหวาดกลัว และความไม่รู้ (อวิชชา)^{๑๒} เกิดขึ้นของมนุษย์
นั้น มีผู้แสวงหากันมากมายอย่างค้ำคั้นในยุคสมัยโบราณ จวบจนกระทั่ง เจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จ
ออกบรรพชาเพื่อแสวงหาหนทางแห่งความดับทุกข์ ดับความหวาดกลัว ความไม่รู้ ด้วยพระวิริยะ
บารมี^{๑๓} และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงมีมโนปณิธานที่แน่วแน่ เด็ดเดี่ยว จนทรงค้นพบอริยสัจ^{๑๔}

^{๑๐} สมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๓๐), หน้า ๓๗.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๑๒} อภ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๑๐/๒๑.

^{๑๓} ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๕๘/๒๔๗.

^{๑๔} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๘๕/๑๖๓.

หมายถึงความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ^{๑๕} ทรงค้นพบสัทธรรม และประทานพระธรรมเทศนา สั่งสอนสัตว์โลก ให้รู้แจ้งตามพระองค์ ประเทศไทยหรือดินแดนสุวรรณภูมินี้ผู้คนยุคนั้นยังนับถือ เรื่องไสยศาสตร์ เรื่องผีสิงเทวดากันอยู่^{๑๖} การเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่เข้ามาครั้งแรก โดยพระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ประมาณ พ.ศ.๓๐๐ เศษ สร้างความตื่นเต็น ความศรัทธา เลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่ผู้คน ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้ผู้คนเกิดศรัทธายอมรับ ว่าการใ้ช้อนุสาศนีย ปาฏิหาริย์ดีกว่าอิทธิปาฏิหาริย์^{๑๗} กล่าวคือ พระพุทธเจ้า ตรัสว่าปาฏิหาริย์ (การทำให้ปฏิบัติข้อม ไปได้) คือ ปาฏิหาริย์ ๓^{๑๘} นั้นมีทั้งหมด ๓ ประการ คือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์คือฤทธิ์)
๒. อาทศนาปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์คือการทายใจ)
๓. อนุสาศนียปาฏิหาริย์ (ปาฏิหาริย์คืออนุสาศนีย)

ปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้อธิบาย ขยายความต่อว่า

“อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นอย่างไร คือ ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้แสดงฤทธิ์ได้หลายอย่าง คือ คนเดียวแสดง เป็นหลายคนก็ได้ หลายคนแสดงเป็นคนเดียวก็ได้ แสดงให้ปรากฏหรือให้หายไปก็ได้ ทะลุฝา กำแพง ภูเขา ไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นและต่ำลงในแผ่นดินเหมือนไปในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำโดยที่น้ำไม่แยกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ นั่งขัดสมาธิเหาะไปในอากาศเหมือนนกบินไปก็ได้ ใ้ฝ่ามือลูบคลำดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มาก มีอนุภาพมากก็ได้ ใ้อำนาจทางกายไปจนถึงพรหมโลกก็ได้ นี้เรียกว่า อิทธิปาฏิหาริย์

อาทศนาปาฏิหาริย์ เป็นอย่างไร คือ ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้กล่าวดักใจได้โดย เครื่องหมายว่า “ใจของท่านเป็นอย่างนี้ก็มี ใจของท่านเป็นอย่างนี้ก็มี จิตของท่านกำลังคิดอย่างนี้ ะ” แม้หากเธอจะกล่าวดักใจหลายเรื่อง คำที่เธอกล่าวนั้นก็เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างอื่น ภิกษุบาง รูปในธรรมวินัยนี้กล่าวดักใจโดยอาศัยเครื่องหมายไม่ได้เลย แต่พอได้ฟังมนุษย์ อมนุษย์ หรือ เทวดา ย่อมกล่าวดักใจได้ว่า “ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ๑ ก็มีใจของท่านเป็นอย่างนี้ก็มี จิตของ

^{๑๕} ดร.เดือน คำดี, ศาสนาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๓๒.

^{๑๖} รศ.คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนส โตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๖.

^{๑๗} ที.ที. (ไทย) ๘/๔๘๓/๒๑๔-๒๑๖.

^{๑๘} อจ.ท. (ไทย) ๒๐/๖๑/๒๓๔.

ท่านกำลังคิดอย่างนี้ ๆ” แม้หากเธอจะกล่าวดักใจหลายเรื่อง คำที่เธอกล่าวนั้นก็เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างอื่นภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้กล่าวดักใจโดยอาศัยเครื่องหมายไม่ได้เลย ถึงได้ฟังเสียง มนุษย์ อมนุษย์ หรือเทวดา ก็กล่าวดักใจไม่ได้ แต่พอได้ฟังเสียงบ่นเพื่อของบุคคลผู้ตรีกตรองแล้ว ย่อมกล่าวดักใจได้ว่า “ใจของท่านเป็นอย่างนี้ก็มีใจของท่านเป็นอย่างนี้ก็มี จิตของท่านกำลังคิดอย่างนี้ ๆ” แม้หากเธอจะกล่าวดักใจหลายเรื่องคำที่เธอกล่าวนั้นก็เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างอื่น

ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้กล่าวดักใจโดยอาศัยเครื่องหมายไม่ได้เลย ถึงได้ฟังเสียง มนุษย์ อมนุษย์ หรือเทวดา ก็กล่าวดักใจไม่ได้ ถึงได้ฟังเสียงบ่นเพื่อของบุคคลผู้ตรีกตรอง ก็กล่าวดักใจไม่ได้ แต่กำหนดรู้ใจของบุคคลผู้เข้าสมาธิ ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ด้วยใจของตนว่า “ท่านผู้เจริญนี้จักตรีกเรื่องชื่อ โนนในลำดับจิตนี้โดยวิธีที่ได้ตั้งมโนสังขาร” แม้หากเธอจะกล่าวดักใจหลายเรื่อง คำที่เธอกล่าวนั้นก็เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างอื่น นี้เรียกว่า อาเทศนาปาฏิหาริย์

อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นอย่างไรคือ ภิกษุบางรูปในธรรมวินัยนี้ปราสอนอยู่อย่างนี้ว่า “จงตรีกอย่างนี้ อย่าได้ตรีกอย่างนี้ จงมนสิการอย่างนี้ อย่าได้มนสิการอย่างนี้ จงละกรรมนี้ จงบรรลุกรรมนี้อยู่” นี้เรียกว่า อนุศาสนีปาฏิหาริย์^{๑๕}

การที่พระพุทธศาสนานำเอาหลักธรรม การแสดงปาฏิหาริย์ทั้ง ๓ มาแสดงให้ผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิได้เห็นได้รับทราบ ก็ทำให้ผู้คนในบริเวณนั้นเกิดความเห็นตรงตามความเป็นจริง เริ่มยอมรับนับถือพระพุทธศาสนากันมากขึ้น แต่กระนั้นก็ยังคงมีบางเศษส่วนของความเชื่อที่ยังคงเชื่อถือศาสนาพราหมณ์ซึ่งเป็นศาสนาความเชื่อดั้งเดิมอยู่ ต่อจากนั้นพระพุทธศาสนาก็ได้เข้าไปปนเปกกับศาสนาพราหมณ์ ทำให้ผู้คนนับถือทั้งศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา

แม้พระพุทธศาสนาจะเข้ามามีอิทธิพลในความศรัทธา ความเชื่อมั่นของสังคมไทย แต่ความหวาดกลัวเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติก็ยังคงสวดอ้อนวอนผีसाงเทวดา การไหว้สวดอ้อนวอนเพื่อความอบอุ่นใจและเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตน คนไทยก็ยังแสดงความกตัญญูด้วยการบูชา นับถือตามความเชื่อความรู้ของตน ความเชื่อเรื่องการสวดอ้อนวอนนี้เป็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ โดยเฉพาะภาคกลางและภาคใต้ รับเอาลัทธิประเพณีของพราหมณ์มายึดถือปฏิบัติมากมาย ที่ปรากฏชัดในปัจจุบัน เช่น พระราชพิธีศรีษณ์ปวาย (ไล่ชิงช้า) พิธีแรกนาขวัญ พิธีสารท พิธีลอยกระทง พิธีโกนผมไฟ โคนจุก พิธีประพรมน้ำมนต์ พิธีการปลุกบ้านใหม่ ฯลฯ อันที่จริงแล้วในระยะแรก พิธีต่างๆ ไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเลย เป็นของลัทธิพราหมณ์ แต่เมื่อคนไทยหันมานับถือพุทธศาสนา

^{๑๕} อ.จ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๖๑/๒๓๔-๒๓๕.

เห็นว่าพิธีเหล่านี้ไม่เสียหายอะไร ก็ยอมรับเอาด้วยความพอใจและได้ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับพุทธศาสนาขึ้น เช่น บางพิธีแทนที่จะให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี ก็เปลี่ยนเป็นพระสงฆ์ไป เพราะฉะนั้น ประเพณีไทยไม่น้อยที่มาจากศาสนาพราหมณ์ และเวลาประกอบพิธีก็เป็นการยกที่จะแยกพิธีทางพุทธ กับทางพราหมณ์ออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด^{๒๐} พิธีเหล่านี้ล้วนมีรากฐานมาจากความเชื่อเรื่องคาถาทั้งสิ้น เพราะการประกอบพิธีกรรมเหล่านั้น พราหมณ์ผู้ทำหน้าที่ตัวแทนของพิธีกรรมจะต้องสวดสาธยายมนตร์ หรือที่เรียกว่าการประกาศสังเวทเวทดา หรือการกล่าวประณามโองการ ตลอดพิธีกรรมนั้นจะต้องมีการกล่าวมนตร์คาถาต่างๆ อยู่ตลอดจนกระทั่งเสร็จสิ้นพิธีการ

คติความเชื่อเรื่องการสวดมนตร์นั้น มีหลายบทบาท หลายคติความเชื่อ ตามแต่ความรู้ของคนกลุ่มนั้นๆ หรือคนนั้นๆ จะพึงยึดถือปฏิบัติ เช่น การสวดมนตร์เพื่อเป็นคติเตือนใจสอนใจให้สามารถเป็นแนวทางปฏิบัติตนเองในทางที่ถูกที่ควร หรือมุ่งสวดเพื่อความเป็นสมาธิ สงบทางจิตใจ หรือเพื่อความเชื่อที่มีผลทางอำนาจจิต อิทธิปาฏิหาริย์ แต่สังคมไทยนิยมสวดมนตร์กันมากที่สุดเห็นจะเป็นสวดเพื่อเป็นคติสอนใจ และเป็นกุศโลบายให้คนประกอบความดีงาม บทสวดมนตร์ส่วนใหญ่จึงเป็นคำสรรเสริญพระรัตนตรัย สรรเสริญความดีงาม แนะนำหลักธรรมและข้อปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่ชีวิต ซึ่งผู้ปฏิบัติดีงามนำมาสวดเพื่ออำนวยความสุขความสงบ ซึ่งนอกจากมีความสมบูรณ์ทุกฝ่ายแล้ว ยังมีพลังที่มองไม่เห็นในทางที่จะส่งผลดีแก่ผู้เกี่ยวข้องได้อย่างน่าอัศจรรย์^{๒๑}

จากการศึกษาวิจัยพบว่า คติความเชื่อเรื่องคาถาแม้จะเป็นความเชื่อที่รับมาจากความเชื่ออื่นๆ ที่ต่างศาสนา เช่น ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อท้องถิ่น แต่กระนั้นผู้คนที่เชื่อถือเรื่องคาถาก็นำเอามาผสมผสานกับหลักการของพระพุทธศาสนาได้อย่างลงตัว แม้ว่าจะมีความเชื่อบางประการที่แตกต่าง แต่หลักการสำคัญที่เป็นหลักคำสอนก็ยังคงยึดตามหลักของพระพุทธศาสนา เช่น บทคาถาบางบทก็นำเอาคำสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมาสวดสาธยาย โดยอ้างตามความเชื่อที่ให้นำเอาพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่ระลึกสูงสุด เช่น ก่อนการสวดสาธยายมนตร์คาถาบทใดๆ เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นของคาถาบทนั้นๆ ก็ต้องสวดบทนมัสการพระรัตนตรัย หรือที่รู้จักคือ บท นะ โมฯ ซึ่งกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องกระทำก่อนเสมอ หรือจากความเชื่อเดิมผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นพราหมณ์ ก็ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับศาสนพิธีของศาสนาพุทธ คือการเปลี่ยนผู้ประกอบพิธีกรรมมาเป็น

^{๒๐} รศ.คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรม, หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

^{๒๑} สุชีพ ปุญญานุภาพ, ความรู้เรื่อง บทสวดมนต์, หน้า ๖.

พระภิกษุสงฆ์แทน แม่คาถาบางบทที่แต่งขึ้นใหม่ภายหลัง ก็ยังคงยึดเอาพระรัตนตรัยน้อมนำมาเป็น
สิ่งยึดเหนี่ยวด้วย เป็นต้น

๒.๓ ประเภทของคาถา

๒.๓.๑ คาถาที่มาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

การสวดมนต์มีมาแต่ครั้งสมัยพุทธกาล บทมนต์ต่างๆที่ใช้ในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มี
ทั้งยกมาสวดทั้งพระสูตรในพระไตรปิฎก และการย่อเนื้อความ (คำย่อ) ในพระสูตร การสวด
มนต์ที่ยกมาสวดทั้งพระสูตรนั้นได้แก่

สวดพระปาฏิโมกข์^{๒๒} เป็นการสวดเพื่อทบทวนความจำในข้อธรรมวินัยของพระภิกษุ
สงฆ์ ที่นิยมสวดกัน ซึ่งถือว่าเป็นกิจวัตรที่สำคัญ หรือสังฆกรรมของพระอย่างหนึ่ง คือสวด
พระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน (จุล.วิ.) คำว่าปาฏิโมกข์ในอภิธรรมมัตถกถาวิภาณี ท่านแปลว่ารักษาผู้ปฏิบัติ
พระวินัยให้พ้นจากทุกข์ ในความพระปาฏิโมกข์นั้น แสดงวินัยหรือศีลหรือกฏที่สำคัญๆ ที่พระจะ
ละเมิดไม่ได้ มี ๒๒๗ ข้อ^{๒๓} ดังนั้นการสวดพระปาฏิโมกข์ของพระภิกษุสงฆ์จึงเป็นการสวดเพื่อ
ทบทวนความจำเรื่องวินัย หรือศีลที่สำคัญที่พระพุทธองค์ทรงห้ามมิให้ทำ

บทที่เรียกว่าพระปริตรทั้งหมด มนต์รับทบทวนพระปริตรนี้มีการสวดกันมาแต่ครั้งโบราณ
กาล ในตำนานการสวดมนต์พระปริตร ๗ ตำนาน ในความหมายที่แคบ “สวดมนต์เจ็ดตำนาน”
หมายถึง บทสวดมนต์ซึ่งมีพระสูตรที่เป็นหลักสำคัญรวมเจ็ดพระสูตรด้วยกัน คือ ๑.มงคลสูตร, ๒.
รัตนสูตร, ๓.กรณียเมตตสูตร, ๔.อิทธิราชสูตร, ๕.ธชัคคสูตร, ๖.อาฏานาฏิยปริตร, ๗.องคุลิมาลสูตร
หรือโพฆณกปริตร ส่วนบทนอกนั้นเป็นแต่ส่วนประกอบ (บทสวดมนต์ ๑๒ ตำนาน) ที่ประกอบ
เข้าข้างต้นบ้าง เข้าข้างท้ายบ้าง เจ็ดตำนานนี้นิยมสวดในงานมงคลทั่วไป มิได้ใช้สวดงานอวมงคล
สวดมนต์เจ็ดตำนานนี้ ในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวงที่สมเด็จพระสังฆราช ปุสฺสเทว วัดราช

^{๒๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๔๑/๓๕๐-๓๕๑.

^{๒๓} พระญาณวโรดม วัดเทพศิรินทราวาส, สาสนาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๕๕.

ประดิษฐ์ กรุงเทพฯ ทรงชำระ ซึ่งใช้เป็นแบบอยู่ทุกวันนี้ เรียกว่า จุฬราชปริตร^{๒๔} ตามพระพุทธประวัติ พระพุทธเจ้าทรงถือพระคาถา หรือมนต์รับทหนึ่งชื่อ “โพชฌังคปริตร” เป็นพระคาถาที่ทำให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บได้ พระคาถาบทนี้อ้างพระไตรปิฎกกล่าวถึง คิลานสูตรที่ ๑ – ๓ ว่าพระอัครสาวกทั้งสองท่านอาพาธและหายจากอาพาธนั้นด้วยบทมนต์โพชฌังคปริตรนี้ คือ คิลานสูตรที่ ๑ กล่าวถึงพระมหากัสสปะ พระเถระผู้ใหญ่ อาพาธหนักมากอยู่ที่ถ้ำป่าผลิ พระพุทธเจ้าเสด็จไปเยี่ยม ทรงแสดงโพชฌังค และพระมหากัสสปะหายจากอาการอาพาธนั้น^{๒๕} ครั้งที่ ๒ อ้างใน คิลานสูตรที่ ๒ กล่าวถึง พระโมคคัลลานะ อาพาธหนักมาก พระพุทธเจ้าเสด็จเยี่ยม ทรงแสดงโพชฌังคแล้ว พระโมคคัลลานะ หายจากอาการอาพาธนั้น^{๒๖} และครั้งสุดท้ายอ้างใน คิลานสูตรที่ ๓ พระพุทธเจ้าทรงพระประชวรหนัก ขณะทรงประทับ ณ พระวิหารเวฬุวัน ใกล้พระนครราชคฤห์ ทรงตรัสให้พระจุนทะเข้าเฝ้าเพื่อแสดงโพชฌังค จากนั้นพระอาการประชวรของพระพุทธเจ้าหายจากอาการพระประชวร^{๒๗} การถือสวดมนต์พระปริตรนี้ทำให้คุณห้าประการ ยึดถือปฏิบัติสวดเพื่อเป็นสิ่งสร้างขวัญและเป็นเครื่องบำรุงจิตใจเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยไข้ หรือเกิดความหวาดกลัวต่อภัยอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้าง ดังขอยกอ้างมนต์รับทโพชฌังคปริตรที่มีผู้นิยมสวดกันมาก มากกล่าวไว้คือ

โพชฌังคปริตร

โพชฌังโค สติสังขาโต ธรรมานัง วิจะโย ตะธา

โพชฌังค ๗ ประการ คือสติสัมโพชฌังค ธรรมวิจยะสัมโพชฌังค

วิริยัมปีติ ปัสสัทธิ โพชฌังคา จะตะธาปะเร

วิริยสัมโพชฌังค ปิติสัมโพชฌังค ปัสสัทธิสัมโพชฌังค

สมารุเปกขะโพชฌังคา

สมาธิสัมโพชฌังคและอุเบกขาสัมโพชฌังค

สัตเตเต สัพพะทัสสิณา มุนินา สัมมะทักขตา

๗ ประการเหล่านี้ เป็นธรรมอันพระมุนีเจ้า ผู้ทรงเห็นธรรมทั้งปวงตรัสไว้ชอบแล้ว

ภาวิตา พะหุสีกะตา สังวัตตันติ อะภิญญาเยะ นิพพานายะ จะ โพธิยา

^{๒๔} ท.ธีรานันท์ (นามปากกา), สวดมนต์เจ็ดตำนานแปล (ฉบับสหธรรมิก), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๖.

^{๒๕} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๕๕/๑๒๘-๑๒๙.

^{๒๖} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๕๖/๑๒๙-๑๓๐.

^{๒๗} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๕๗/๑๓๐-๑๓๑.

อันบุคคลเจริญแล้วกระทำใ้มากแล้วยอมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้และเพื่อ
นิพพาน

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา

ขอความสวัสดิ์จึงบังเกิดมีแก่ท่าน ตลอดกาลทุกเมื่อ

เอกัสมิง สะมะเย นาโถ

ในสมัยหนึ่ง พระโลกนาถเจ้า

โมคคัลลานัญจะกัศสะบิงฺ คิลานะ ทุกฺขิตะ ทิสวา

ทอดพระเนตรเห็นพระโมคคัลลานะ และพระมหากัศสะปะเป็นไข้ได้รับความลำบาก

โพชฌังคะ สัตตะ เทสเย

ทรงแสดงโพชฌงค์ ๗ประการ

เต จะ ตัง อะภินันทิตวา

ท่านทั้งสองนั้นชื่นชมยินดียิ่ง ซึ่งโพชฌกขธรรม

โรคา มุจฺจิสฺสุ ตังขะเณ

หายโรคได้ในขณะนั้น

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา

ขอความสวัสดิ์จึงบังเกิดมีแก่ท่าน ตลอดกาลทุกเมื่อ

เอกะทา รัมมะราชาปีเคสิญเณนาภิปิไลโต

ในครั้งหนึ่ง องค์พระธรรมราชาเอง (พระพุทธเจ้า) ทรงประชวรเป็นไข้หนัก

จุนทัตถะเรนะ ตัญเญวะ ณะณาเปตวานะสาทะรัง

รับสั่งให้พระจุนทะเถระกล่าวโพชฌกัณนั้นนั้นแลถวายโดยเคารพ

สัมโมทิตฺวา จะ อาพาธา ตัมहा วุฏฐาสิฐานะโส

ก็ทรงบันเทิงพระหฤทัยหายจากพระประชวรนั้นได้โดยพลัน

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา

ขอความสวัสดิ์จึงบังเกิดมีแก่ท่าน ตลอดกาลทุกเมื่อ

ปะหีนา เต จะ อาพาธา ตินณันนัมปิมะเหลนัง

ก็อาพาธทั้งหลายนั้น ของพระผู้ทรงคุณอันยิ่งใหญ่ทั้ง ๓ องค์นั้นหายแล้วไม่กลับเป็นอีก

มัคคาหะตะกิเลสวาระ ปัตตานุปัตตติชัมมะตัง

ดุจดังกิเลส ถูกอริยมรรคกำจัดเสียแล้วถึงซึ่งความไม่เกิดอีกเป็นธรรมดา

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา

ขอความสวัสดิ์จงบังเกิดมีแก่ท่าน ตลอดกาลทุกเมื่อ

พระคาถาบทนี้สมเด็จพระสังฆราชสา ปุสุสเทว ท่านนำพระสูตร ๑ สูตร ที่กล่าวถึง โภชฌงค์ คือ มหาภัสสปโภชฌงค์สูตร มหาโมคคัลลานโภชฌงค์สูตรและมหาจุนทโภชฌงค์สูตร มาตั้งไว้หมวดหนึ่งต่างหาก เรียกชื่อว่า ทุติยภาณวาร^{๒๔} ซึ่งเป็นการนำเอาใจความหลักคำสอนใน พระไตรปิฎกบางส่วนมาเป็นพระคาถา และแต่งประพันธ์คาถาบางส่วนเพิ่มเติมเข้าไปเพื่อให้เกิด ความสมบูรณ์ และเพื่อให้เกิดความเหนียวแน่นความเชื่อศรัทธามากยิ่งขึ้น เช่น ในพระไตรปิฎกกล่าว ไว้แต่เพียงบางส่วน เฉพาะท่อนของคาถา คือ “โภชฌังโค สะติสังขาโต ชัมมานัง วิจะ โย ตะธา วิ ริยัมปีติ ปัสสัทธิ โภชฌังคา จะตะธาปะเร สะมาชูปะกะชะ โภชฌังคา” เป็นท่อนพระคาถาที่อ้างตาม พระไตรปิฎก คือ

๑. เจริญสติสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความระลึกได้)อันอาศัยวิเวก (ความสงบ) อาศัยวิราคะ (ความคลายกำหนัด) อาศัยนิโรธ (ความดับ) น้อมไปในโอสถัคคะ (ความ สละ)

๒. เจริญชัมมวิจยสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือการเพ็นธรรม)

๓. เจริญวิริยสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความเพียร)

๔. เจริญปีติสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความอิ่มใจ)

๕. เจริญปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความสงบกายสงบใจ)

๖. เจริญสมาธิสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความตั้งจิตมั่น)

๗. เจริญอุเบกขาสัมโพชฌงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ คือความมีใจเป็นกลาง)

อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในโอสถัคคะ^{๒๕}

^{๒๔} ท.ธีรานันท์ (นามปากกา), **สวดมนต์เจ็ดตำนานแปล (ฉบับสหธรรมิก)**, (กรุงเทพมหานคร:โรง พิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๑๗๓.

^{๒๕} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๘๒/๑๐๕-๑๑๐.

ส่วนบทต่อท้ายจะเป็นคาถาที่แต่งขึ้นเพื่อสรุปและยกอ้าง ๓ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพุทธประวัติ เช่น คราวแรกพระมหากัสสปะอาพาธหนัก คราวที่สองพระโมคคัลลานะอาพาธ และคราวที่สามพระพุทธองค์ทรงพระประชวร การแต่งคาถาเชื่อมต่อกับบทสัมโพชฌังค์ ก็เพื่อให้เป็นการยกอ้างให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ในพระคาถาบทนี้ ว่าผู้ที่ท่องบ่นสาธยายแล้วจะช่วยให้อโรคพื้นจากโรคาพยาธิทั้งปวงได้ แม้พระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกเองก็ยังหายจากอาการเจ็บป่วยนั้น แต่ท้ายที่สุดของสารธรรมนั้น ไม่ได้อยู่ที่ความศักดิ์สิทธิ์ของมนตร์คาถาแต่อย่างใด แต่กลับอยู่ที่การน้อมนำหลักธรรมสัมโพชฌังค์ ๑ มาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยว เพื่อความเจริญของชีวิต ซึ่งก็คือ กุลโลบายธรรมประการหนึ่งของผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้ผู้เชื่อถือเรื่องคาถาได้เรียนรู้หลักธรรมไปด้วยพร้อมกับความเชื่อของตนเอง

อังคุลิมาลปริตร

ยะโตหัง ภะคินิ อะริยาเย ชาติยา ชาโต

ดูก่อนนึ่งหญิง ตั้งแต่เราเกิดแล้ว โดยอริยชาติ

นากิขานามิ สัจฺจิจจะ

ไม่รู้จักแก้ง

ปาณัง ชีวิตา โวโรเปตา

ปลงสัตว์มีชีพจากชีวิต

เตนะ สัจฺเจนะ โสตถิ เต

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดิ จงมีแก่ท่าน

โหตุ โสตถิ คัพภัสสะ

ขอความสวัสดิ จงมีแก่ครรภ์ของท่าน^{๓๐}

คาถาอังคุลิมาลปริตรบทนี้ โบราณนิยมใช้กันมาก โดยเฉพาะคราวที่บ้านใดมีหญิงมีครรภ์ที่ท้องแก่ต้องการจะให้คลอดบุตรง่าย หรือ คลอดบุตรยาก ก็มักนิยมนำไปให้พระภิกษุหรือภรรยาที่ตนนับถือสวดคาถาอังคุลิมาลปริตรบทนี้ เชื่อว่ากันมากกว่า ตามธรรมเนียมว่า ในการมงคลที่เจ้าภาพตั้งน้ำมันต์ พระจะต้องเติมบทนี้ลงด้วย และถือเป็นเคล็ดนำมาเสกน้ำมันต์ให้คนมีท้องกินคลอดบุตรง่าย และง่ายจริงๆ ด้วย^{๓๑} ซึ่งความเชื่อถือเรื่องนี้ กลายเป็นประเพณีนิยมตามเนื้อความใน

^{๓๐} ท.ธีรานันท์, สวดมนต์เจ็ดตำนานแปด (ฉบับสหธรรมิก), หน้า ๑๖๖.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๕.

พระไตรปิฎกที่กล่าวถึง อังคุลิมาลสูตร^{๓๒} กล่าวถึงตอนที่ พระองคุลิมาลออกบิณฑบาตโปรดหญิงมีครรภ์ ณ กรุงสาวัตถีซึ่งบพองคุลิมาลปริตรนี้เป็นพระคาถาที่พระพุทธเจ้าทรงประทานแก่ พระองคุลิมาลเพื่อให้ไปโปรดแก่หญิงมีครรภ์คนนั้น^{๓๓} ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อถือกันมากว่าเป็นพระคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์มากบทหนึ่ง นอกจากความเชื่อเรื่องการคลอดบุตรง่ายแล้ว ยังเชื่อว่าหากทำน้ามนต์รดให้หายจากอาการเจ็บไข้ ขับไล่สิ่งไม่ดีประการต่างๆ ก็ย่อมได้

คาถาหัวใจเศรษฐี

อุ อา กะ สะ

คาถาบทนี้เป็นการย่อเอาเพียงคำนำหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเทศนาสอนโกปิยบุตร ชื่อทิมขามุ ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคทรงประทับอยู่ ณ นิคมแห่งชาวโกปิยะ ชื่อ กักกร-ปัตตะ ใกล้เมืองโกปิยะ ซึ่งอยู่ใน ทิมขามุสูตร^{๓๔} ตรัสสอนถึงการเป็นคนหมั่นทำงาน ไม่ประมาท เลี้ยงชีพพอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้ และถึงพร้อมด้วยศีล โดยคาถาที่ชื่อ หัวใจเศรษฐีนี้ โบราณเชื่อถือว่าเมื่อผู้หมั่นภาวนาจะทำให้เกิดทรัพย์ ร่ำรวย ไม่อดอยาก ซึ่งคำย่อมาจากความหมายว่า

อุ ย่อมาจาก อุฏฐานสัมปทา หมายถึง สมบูรณ์ด้วยความหมั่นขยัน กุลบุตรในโลกนี้เลี้ยงชีพด้วยการงานใด จะเป็นกสิกรรม พาณิชยกรรม โครักขกรรม เป็นช่างสร รับราชการ หรือ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา อันเป็นอุบายในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น สามารถทำได้ สามารถจัดได้ นี้เรียกว่า อุฏฐานสัมปทา

อา ย่อมาจาก อารักขสัมปทา หมายถึง สมบูรณ์ด้วยความรู้จักรักษาความรู้หรือทรัพย์ที่หามาได้นั้น กุลบุตรในโลกนี้มีโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวม ด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เขารักษา คุ้มครองโภคทรัพย์นั้น ด้วยคิดว่า ‘ทำอย่างไร โภคทรัพย์เหล่านี้ของเรา จึงจะไม่ถูก พระราชาริบ โจรไม่ลัก ไฟไม่ไหม้ น้ำไม่พัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่ลักไป’ นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา

กะ ย่อมาจาก กัลยาณมิตตา หมายถึง คบเพื่อนที่ดีงาม ไม่ชวนกันไปในทางเสียหาย กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญ สันทนากับคนในหมู่บ้านหรือใน นิคมที่ตนอาศัยอยู่ จะ

^{๓๒} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๓-๓๕๒/๔๒๑-๖๑๔.

^{๓๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๕๑/๔๒๘-๔๒๙.

^{๓๔} อ.ง.อุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐-๓๔๔.

เป็นคนหบดี บุตรคนหบดี คนหนุ่มผู้เคร่งศีล หรือคนแก่ผู้เคร่งศีลก็ตาม ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วยปัญญา คอยศึกษาสัทธาสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาตามสมควร คอยศึกษาศีลสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีลตามสมควร คอยศึกษาจาคสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะตามสมควร และคอยศึกษาปัญญาสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาตามสมควร นี้เรียกว่า กัลยาณมิตตดา

สะ ย่อมมาจาก สมชีวิตา หมายถึง ครองชีวิตโดยเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยหรือฝืดเคืองเกินไป กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่ง โภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่ง โภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ‘ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ’ เปรียบเหมือนคนชั่งของ หรือลูกมือของคนชั่งของ ยกตราชั่งขึ้นดูก็รู้ว่า ‘ต้องลดลงเท่านี้ หรือเพิ่มขึ้นเท่านี้’ ฉะนั้น กุลบุตรก็ฉั่งนั้นเหมือนกัน รู้ทางเจริญแห่ง โภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่ง โภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ‘ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ’ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับน้อย แต่เลี้ยงชีพอย่างฟุ่มเฟือย ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า ‘กุลบุตรผู้นี้ ใช้จ่าย โภคทรัพย์เหมือนคนกินผลมะเดื่อ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับมาก แต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคือง ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่า ‘กุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างไม่สมฐานะ’ แต่เพราะกุลบุตรนี้รู้ทางเจริญแห่ง โภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่ง โภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ‘ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ’ นี้เรียกว่า สมชีวิตา

กาลาผูกมิตร

ทา ปิ อัต สะ

กาลาผูกมิตรนี้เชื่อว่าผู้ใดท่องภาวนาอยู่มีขาดแล้วจะช่วยให้เป็นที่รักใคร่ เมตตาแก่ทุกคนที่พบเห็น และเป็นบพที่ภาวนาเพื่อขอให้พบกับมิตรแท้ด้วย มนตร์คาถาบทนี้ย่อความจากหลักธรรม ที่ชื่อว่า สังคหัตถุ ๔^{๓๕} ที่มีความหมายตามหลักธรรมว่า

ทา ย่อมมาจาก ทาน หมายถึง การเอื้อเฟื้อ การให้

ปิ ย่อมมาจาก ปิยวาจา หมายถึง พูดไพเราะอ่อนหวาน

อัต ย่อมมาจาก อัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน และ

^{๓๕} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

สะ ย่อมาจาก สมนัดตตา หมายถึง การวางตนให้เหมาะสมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ยกตน
ชมผู้อื่น

คาถาหัวใจพระกรณี หรือ คาถาหัวใจกาลัก

จะ กะ กะ สะ

เป็นคาถาบทหนึ่งที่สำคัญเป็นอันมาก ซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก นับเป็นพระคาถาอันดับ
แรกๆ ที่หมูนักคาถาอาคมจะต้องท่องบ่นให้ขึ้นใจ เป็นอันดับแรก พระคาถาบทนี้นักคาถาอาคม มัก
นิยมนำไปใช้ตั้งอาคมความศักดิ์สิทธิ์ในเลขยันต์หรือเครื่องรางวัตถุมงคล หรือเชื่อเป็นธรรมเนียม
ว่า ผู้ใดที่ท่องบ่นภาวนาสมาสมาธิ จะช่วยให้เกิดความรุ่งเรือง ป้องกันภัยอันตรายและสิ่งไม่ดีต่างๆ
และถือว่าเป็นคาถาที่แทนตัวต้นธาตุ คือ จะ แทน ธาตุน้ำ กะ แทน ธาตุดิน สะ แทน ธาตุไฟ สะ
แทน ธาตุลม เป็นต้น ซึ่งแท้จริงแล้วคำทั้งสี่ถูกย่อมาจากหลัก มงคลสูตรในพุทธทศปาฐะ^{๓๖} ที่
พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงหลักมงคลทั้ง ๓๘ ประการ และย่อลงมาเหลือเพียง ๔ ประการ คือ

จะ ย่อจาก จะชะ พุชชะนะสังสัคคัง แปลว่า จงละการคลุกคลีกับคนชั่ว
กะ ย่อจาก กะชะ ชีระสะมาคะมัง แปลว่า จงคบสมาคมกับนักปราชญ์
กะ ย่อจาก กะระ ปุญญะมะโหริตตัง แปลว่า จงทำความดีทุกคืนวัน
สะ ย่อจาก สะระ นิจะมะนิจะตัง แปลว่า จงนึกถึงความไม่เที่ยงเสมอ

๒.๓.๒ คาถาที่มาจากการแต่งขึ้นหรือมาจากความหมายอื่น

คาถาที่มาจากการแต่งขึ้นหรือมาจากความหมายอื่นนั้น ขยายความว่า คาถาที่มาจากการ
แต่งขึ้นนั้นอาจมาจาก พระเถรจารย์ หรือปราชญ์ท้องถิ่น ที่เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนนั้นๆ
ท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น ซึ่งการแต่งคาถาขึ้นมาให้ศิษย์หรือกลุ่มของตนเองได้สวดภาวนา
นั้น บางครั้งอาจแต่งโดยอิงจากบทพุทธจวนะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเป็นบาง
ประโยค แล้วแต่งเพิ่มเติมต่อท้ายขึ้นบ้าง หรืออาจเป็นการแต่งขึ้นเสียใหม่ทั้งหมดจะมีความหมาย
ตามหลักไวยากรณ์บาลีก็ได้หรือไม่ก็ได้ ซึ่งคาถาบางบทนั้นไม่ได้เน้นให้ความสำคัญกับหลัก

^{๓๖} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๑/๖-๘.

ไวยากรณ์บาลี แต่กลับเป็นการแต่งขึ้นเพื่อเป็นจุดมุ่งหมายของจิตใจ เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญกว่า คติที่หลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวแสดงทัศนะว่า คือ ไม่เป็นภาษาที่ถูกต้องตามอักขระและไวยากรณ์ อาจจะเป็นคาถาที่ผู้เขียนเอง โดยผู้รู้บาลีเพียงเล็กน้อย แต่มีอำนาจทางจิตแข็งแกร่ง ผู้เขียนว่าอะไร ก็ได้ เพราะท่านใช้ไปว่าไป ก็กลายเป็นคลังขึ้นมาเอง วิธีนี้เป็นวิธีของมายาศาสตร์ ซึ่งไม่ต้องเคารพ ต่อกฎของภาษาศาสตร์หรืออักษรศาสตร์ แต่เป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่ดวงจิตก่อให้เกิดขึ้นเอง มนต์ที่ ไทยเราผู้เขียนเอง แต่เป็นของเก่าที่นับถือกันมาแต่โบราณ เป็นภาษาไทยแท้บ้าง ภาษาไทยปนบาลี บ้าง ที่เป็นภาษาไทยปนบาลีนั่น มักจะนำเอาบาลีมาจากคาถาที่มีอยู่จริงๆ แล้วก็มาทำเป็นคำแปล ซึ่ง ได้ผลถึงสองอย่าง อย่างหนึ่งคือความรู้ลึกซึ้งในเมื่อว่าคำบาลีและอีกอย่างหนึ่งคือความเข้าใจอันดี เมื่อว่าคำบาลีไทย แต่เวทย์มนต์ชนิดนี้ บางทีคำแปลห่างไกลจากคำบาลีที่ยกมาไว้ในวันนั้นเป็นอันมาก คือ บางทียกคำบาลีมาเพียง ๒ คำ แล้วก็มีคำไทยยืดยาวออกไปมาก แบบเดียวกับคำเทศน์ของพระซึ่ง เป็นวิธีที่เราใช้มาแต่โบราณกาล^{๓๗} คาถาที่ถูกแต่งขึ้นนั้นมีความหลากหลายบทนับร้อยนับพันคาถา คตินั้นจึงขอยกมาอ้างประกอบเพื่อให้เห็นภาพเป็นตัวอย่าง และเพื่อความชัดเจนต่อการศึกษา นัก ไสยศาสตร์โบราณพอจะแบ่งคาถาออกเป็นประเภทย่อยต่างๆ ๕ ประเภท ดังนี้ ๑) คาถาน้อม นมัสการพระรัตนตรัย, ๒) คาถาสรรเสริญพระรัตนตรัย, ๓) คาถาอาราธนาพระรัตนตรัย, ๔) คาถา อธิษฐานจิตต่อพระรัตนตรัย, ๕) คาถาที่หวังผลทางด้านอำนาจผลในวิถีชีวิต

๑) คาถาน้อมนมัสการพระรัตนตรัย

คาถาน้อมนมัสการพระรัตนตรัยนี้มีด้วยกันหลายบท หรือที่รู้จักในชื่อของ “นมการลิตธิ คาถา” โดยอาศัยเทียบเคียงจากความหมายคำแปลเป็นหลัก โดยเนื้อหาอยู่ที่การแสดงความเคารพ ขอบรับในพระรัตนตรัยที่เป็นสิ่งมงคลสูงสุด เป็นเครื่องน้อมนำชีวิตสูงสุด ซึ่งเป็นประเภทของพระ คาถาที่นักไสยศาสตร์ให้ความเคารพนับถือสูงสุดที่จะต้องมีการกล่าวประณามก่อนพระคาถาอื่นๆ โดยเชื่อว่าหากกล่าวคาถาในบทนี้แล้วจะทำให้คาถาในบทอื่นๆ นั้นเกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ มากยิ่งขึ้น จึงกลายเป็นประเพณีนิยมโดยทั่วไปว่า ก่อนการกล่าวคาถาใดๆ ต้องกล่าวคาถาบทนี้

คาถานะโม

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

^{๓๗} พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, มหัศจรรย์ทางจิต, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖๗.

(แปล) ขอนอบน้อมแด่ พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น
 คาถาบทนี้ถือเป็นบทต้นที่ต้องนิยมนวดก่อนการสวดคาถาบทอื่นๆ ธรรมเนียมนี้นิยมทั้ง
 พระภิกษุที่สวดมนต์คาถาบทใดๆ หรือประกอบกิจพิธีสงฆ์ใดๆ ก็ต้องกล่าวคำด้วยคาถานี้ก่อน
 เสมอ หรือแม้คฤหัสถ์ที่นิยมนวดมนต์คาถาใดๆ ก็นิยมนวดด้วยคาถาบทนี้ก่อนเสมอ การเริ่มสวด
 ด้วยคาถาบทนี้ก่อน เพื่อเป็นการถวายความเคารพแด่พระพุทธเจ้า และเป็นกรณมัสการพระคุณที่
 พระองค์ทรงมีต่อสัตว์โลก ซึ่งกรณมัสการพระคุณเช่นนี้ ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความอบอุ่นใจหาย
 ว้าหว่ว วุ่นวายใจ^{๓๘} หรือกลุ่มผู้ศึกษาลัทธิไสยศาสตร์ก็เป็นประเพณีธรรมเนียมที่ต้องสวดด้วยคาถานี้
 ก่อนการทำการพิธีใดๆ เช่นกัน ลัทธิไสยศาสตร์เชื่อว่าผู้ใดจะกระทำพิธีการใดๆ หรือท่องบ่น
 พระคาถาใดๆ ก็ตามเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามคุณของคาถานั้นต้องสวดด้วยบทนี้ก่อนเสมอ

คาถาเนโมแปดบท หรือ นะโมการัญญคาถา

นะโม อระหะโศ สัมมา สัมพุทธัสสะ มะเหสิโน

ขอนอบน้อมนมัสการแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้แสวงหาผลอันยิ่งใหญ่

นะโม อุตตะมะธัมมัสสะ สวากขาตัสสวะ เตนิระ

ขอนอบน้อมนมัสการแด่พระธรรมอันสูงสุด ในพระศาสนานี้ ที่พระองค์ตรัสแล้ว

นะโม มะหาสังฆัสสาปิ วิสุทเธสีละทิฏฐิโน

ขอนอบน้อมนมัสการแด่พระสงฆ์หมู่ใหญ่ แด่พระรัตนตรัยที่ปรารถแล้ว ให้สำเร็จประโยชน์

นะโม โอมัตถยารัทธัสสะ ระตะนัตตะยัสสะ สาธุกัง

ขอนอบน้อมนมัสการแด่พระรัตนตรัย

นะโม โอมะกาตี ตัสสะ ตัสสะวัตถุตตะยัสสะปิ

ขอนอบน้อมแด่หมวดวัตถุ อันล่วงพ้นโทษต่ำช้านั้น ด้วยการประกาศการทำความนอบ
 น้อม

นะโม การูปปะภาวนะ วิคัจฉันตุ อุปัททวา

อุปัททวะทั้งหลาย จงปราศจากไปด้วยอานุภาพแห่งการทำความนอบน้อม

นะโม การานุภาวนะ สุวัตถิ โหตุ สัพพะทา

ขอความสวัสดิ์จึงมีทุกเมื่อ ด้วยเดชแห่งการทำความนอบน้อม

นะโม การัสสะ เตชะนะ วิริมहि โหมิ เตชะวา ฯ

ขอให้เป็นผู้มีเดช ในมงคลพิธี ด้วยเดชแห่งนอบน้อมนมัสการ

^{๓๘} ท.ธีรานันท์, สวดมนต์เจ็ดตำนานแปล (ฉบับสหธรรมิก), หน้า ๘๖.

กาลาบทนี้เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้คำว่า “นะโม” ที่หมายถึงการกล่าวนมัสการพระรัตนตรัย เป็นบทขึ้นต้น และตามด้วยความหมายของการนมัสการทั้ง ๘ ครั้ง การใช้กาลาบทนี้ เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ไม่แพ้คาถาใดๆ ที่มีมาแต่โบราณ โดยเชื่อว่าเป็นอำนาจสวัสดิมงคล และเพื่อให้มีอำนาจจิตหรือมีเดชในพิธีกรรมต่างๆ

กาลาอาถรรพณ์ปริตร

วิปัสสิตตะ นะมัตถุ จักขุมันตัสสะ สิริมะโต

ขอนอบน้อมพระวิปัสสิพุทธเจ้า ผู้ทรงพระจักขุ ทรงพระสิริ

ลิจิตสะปิ นะมัตถุ สัพพะภูตานุภัมปิโน

ขอนอบน้อมแด่พระลิจิพุทธเจ้า ผู้ทรงอนุเคราะห์สัตว์ทั้งปวง

เวสสะภูตตะ นะมัตถุ นะหาตะกัสสะ ตะปัสสิโน

ขอนอบน้อมพระเวสสภูพุทธเจ้า ผู้ชำระกิเลสได้แล้ว ผู้มีตบะ

นะมัตถุ กะกุสันธัสสะ มาระเสนปปะมัททิโน

ขอนอบน้อมพระกกุสันธพุทธเจ้า ผู้ทรงเอาชนะมารและกองทัพได้

โกณฑะมะนัสสะ นะมัตถุ พราหมะณัสสะ วุสิมะโต

ขอนอบน้อมพระโกณฑกมนพุทธเจ้า ผู้ลอยบาปอยู่แล้ว อยู่จบพรหมจรรย์

กัสสะปัสสะ นะมัตถุ วิปะมุตตัสสะ สัพพะธิ

ขอนอบน้อมพระกัสสปพุทธเจ้า ผู้หลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวง

อังคีระสัสสะ นะมัตถุ สักยะปุตตัสสะ สิริมะโต

ขอนอบน้อมพระศากยบุตรพุทธเจ้า ผู้ทรงพระฉัพพรรณรังสี ผู้ทรงสิริ

โย อิมัง ชัมมะมะเทเสถิ สัพพะทุกขาปะนุทะนัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด ผู้ทรงแสดงธรรมจัดทุกข์ทั้งปวง

เย จาปิ นิพพุตตา โลกะ ยะถาภูตัง วิปัสสิตถุ

อนึ่ง พระอรหันต์เหล่าใดในโลก ดับกิเลสได้แล้ว รู้แจ้งตามความเป็นจริง

เต ชะนา อะปิสุตทา มะหันตา วีตะสาระทา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น เป็นคนไม่มีความต่อเสียด ผู้มีความครั่นคร้ามไปปราศแล้ว

หิตัง เทวะมะนุสสานัง ยัง นะมัสสันติ โคตะมัง

เทพดาและมนุษย์ทั้งหลายขอนอบน้อมอยู่ ซึ่งพระพุทธเจ้าพระองค์ใด ผู้เป็นโคตมโคตร

วิชาจะระณะสัมปันนัง มะหันตัง วีตะสาระทัง

ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจระณะ ผู้ใหญ่ผู้มีความครั่นคร้าม ไปปราศแล้ว

วิชาจะระณะสัมปันนัง พุทฺธัง วันทามะ โคตะมันติ

ขอนมัสการพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้โคตมโคตร ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชาและจระณะ

*** (บางตำราจะจบลงแค่นี้ ในขณะที่บางตำรามีเพิ่มเติมบทต่อไปนี่ด้วย) ***

เอเต จัญญู จะ สัมพุทฺธา อะเนกะสะตะโกฏฐโย

พระพุทธเจ้าเหล่านี้ก็ดี เหล่าอื่นก็ดี หลายร้อยโกฏิ

สัพเพ พุทฺธา อะสะมะสะมา สัพเพ พุทฺธา มะหิทฺธิกา

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์เสมอด้วยผู้ไม่มีใครเปรียบ ทุกพระองค์ล้วนทรงฤทธิ์ยิ่งใหญ่

สัพเพ ทะสะพะลุเปตา เวสาร์ชเชหุปาละตา

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทรงพระทศพลญาณและพระเวสาร์ชชญาณ

สัพเพ เต ปะภูชานันติ อาสะภันฐานะมุตตะมัง

ทรงยืนยันความตรัสรู้อันประเสริฐซึ่งอาสภฐานอันอุดม

สีหะนาทัง นะทันเต เต ปะริสาสุ วิสาระทา

พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ทรงปราศจากความครั่นคร้าม บั่นถือสีหนาทในท่ามกลางพุทธบริษัท

พรหมะจักกััง ปะวัตเตนติ โลเก อัปปะภูวัตติยััง

ยังพรหมจักรให้เป็นไป อันใครๆ ยังไม่ได้ให้เป็นไปแล้วในโลก

อุเปตา พุทฺธะธัมเมหิ อัญญูระสะหิ นายะกา

พระองค์ทรงเป็นผู้นำ ทรงคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ๑๘ ประการ

ทวัตติงสะลักขะณูเปตา สัตยานุพยัญชนะนาธะรา

ทรงประกอบด้วยพระพุทธลักษณะ ๓๒ ประการ และพระอนุลักษณะ ๘๐

พยามัปปะภายะ สุปปะภา สัพเพ เต มุนิภูญชะรา

ทรงพระรัศมีโดยรอบหนึ่งว่า ทรงเป็นมุนีผู้ประเสริฐ

พุทฺธา สัพพะัญญูโน เอเต สัพเพ ชีณาสะวา ชินา

พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ล้วนเป็นพระสัพพะัญญู ล้วนเป็นสัพพะัญญู ผู้ชนะ

มะหัพปะภา มะหาเตชา มะหาปัญญา มะหัพพะลา

ทรงมีพระรัศมีสว่างไสว ทรงมีเดชมาก มีปัญญามาก มีกำลังมาก

มะหาการุณิกา ชีรา สัพเพสานัง สุขาวะหา

มีความกรุณาใหญ่หลวง มั่นคง ประทานความสุขแก่ชนทั้งปวง

ทีปา นาถา ปะติฏฐา จะ ตาณา เลณา จะ ปาณินัง,

พระองค์ทรงเป็นที่พัก ที่พึ่ง ที่พึ่งที่พึ่ง ค้ำครองหลบภัยของเหล่าสัตว์ ทรงเป็นที่ไป
 คະติ พันธู มหัทธสาธา สะระณา จะ หิเตลิโน
 มีคติเป็นเผ่าพันธุ์ เป็นที่ยินดีมาก เป็นที่ระลึก และแสวงหาประโยชน์
 สะทวะกัถสะ โลกัถสะ สัพเพ เอเต ประายะนา
 ทรงเป็นที่พึ่งของชาว โลกและเทวดา พระพุทธเจ้าเหล่านั้น ล้วนเป็นเบื้องหน้าของสัตว์
 เตสหาัง สิริสะ ปาเท วันทาภิ ปุริสูตตะเม ว่าจะสะ มะนะสะ เจวะ วันทาเมเต ตะถาคะเต
 ข้าพเจ้าขอน้อมวันทาพระบาทของพระพุทธเจ้าเหล่านั้น ด้วยเศียรเกล้า ผู้เป็นตถาคต ด้วยวาจา
 ใจ
 สะยะเน อาสะเน ฐาเน คมะเน จาปี สัพพะทา
 ในที่นอนด้วย ในที่นั่งด้วย ในที่ยืนด้วย แม้ในที่เดินด้วยในกาลทุกเมื่อ
 สะทา สุเขนะ รักขันตุ พุทธา สันติกะรา ตูวัง
 พระพุทธเจ้า ผู้กระทำความระงับ จงรักษาท่านด้วยสุข ในกาลทุกเมื่อ
 เตหิ ตวัง รักขิตโต สันโต มุตโต สัพพะภะยะนะ จะ สัพพะโรคะวินิมุตโต
 ขอพระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงรักษาแล้ว พ้นแล้วจากภัยทั้งปวง และพ้นแล้วจากโรคทั้งปวง
 สัพพะสันตาปะวัชชิต สัพพะเวระมะตักกันโต นิพพุโต จะ ตูวัง ภาวะ
 เว้นแล้วจากความเดือดร้อนทั้งปวง ล่วงเลยซึ่งเวรทั้งปวง ท่านจงเป็นผู้ดับทุกข์ทั้งปวงด้วย
 (ถึงตรงนี้บางตำราก็ต่อด้วยบท สัพพิติโย.....สุขัง พะลัง แต่บางตำราต่อด้วย เตสัง สัจจะนะ.....เป็น
 ต้นไปจนถึง บทสัพพิติโย)

คาถาบทอาถรรพณ์ปริตรนี้ เป็นที่เชื่อถือกันมากว่าหากสวดภาวนาแล้วจะช่วยป้องกัน
 ภัยอันตรายจากอมนุษย์ ปีศาจ สิ่งชั่วร้ายทั้งปวงได้ เป็นบทที่ย่อมาจากความในพระไตรปิฎกบางส่วน
 ที่กล่าวถึง “อาถรรพณ์ปริตร”^{๓๕} ส่วนเนื้อความในตอนท้ายของพระคาถานั้นถูกแต่งเพิ่มเติมขึ้นมา
 ภายหลัง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า บทอาถรรพณ์ปริตรสามารถตีความได้ ๓ ความหมายในคาถา
 เดียวกัน และในตอนต้นนั้นถ้าดูจากคำแปลจะเห็นว่าเป็นบทที่นอบน้อมน้สการพระรัตนตรัย ส่วน
 ข้างท้ายเป็นบทที่สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยเสียมากกว่า

คาถา มะ อะ อุ

มะ อะ อุ

^{๓๕} ที.ป. ๑๑/๒๗๕-๒๘๔/๒๑๕-๒๓๒

คาถาบทนี้มีผู้นิยมใช้กันมาก ถือว่าเป็นหัวใจคาถาที่สำคัญ การนับถือคาถาบทนี้ มีผู้ให้ความหมายว่ามาจากความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งคำว่า มะ อะ อุ นี้เป็นคำที่ถูกแยกออกมาจากคำว่า “โอม” ที่ใช้เป็นคำขึ้นต้นในการสวดภาวนา หรือสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้าของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งนับถือว่าเป็นคำที่ศักดิ์สิทธิ์แทนองค์พระเป็นเจ้าทั้งสาม คือ มะ หมายถึง พระพรหม อะ หมายถึง พระวิษณุ (พระนารายณ์) และ อุ หมายถึง พระศิวะ อนึ่ง คำว่าโองการที่เรานำมาใช้เป็นพระคำรัสของพระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่าราชโองการ หรือพระบรมราชโองการนั้น มาจากสันสกฤตว่า “โอมการ” ซึ่งหมายถึงคำสั่งของพระเจ้านั่นเอง^{๔๐}

ด้วยเหตุนี้คนไทยที่นับถือลัทธิไสยศาสตร์จึงนิยมนำคำว่า โอม มาใช้เป็นคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ ต่อมาจึงมีคณาจารย์ที่ศึกษาลัทธิไสยศาสตร์ของพราหมณ์แต่ก็นับถือพระพุทธศาสนา จึงเชื่อมโยงให้เหมาะสมกับศาสนาที่ตนเองนับถือ จึงแทนคำทั้ง ๓ ถึงสิ่งสูงสุด ๓ ประการ ที่หมายถึง การมอบน้อมนมาสการพระรัตนตรัย คือ อะ หมายถึง อรหะ ซึ่งหมายถึงพระพุทธเจ้าผู้ไกลจากกิเลส อุ หมายถึง อุดมคุณธรรม คือ พระสังฆธรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และ มะ หมายถึง มหาสงฆ คือ พระสงฆ์สาวก ฉะนั้นจึงมีการแต่งคาถาที่อาศัยต้นเค้ามาจากคำทั้ง ๓ มาเป็น นะ โม โอมมาตุ ตยาร ทะสุส ด้วยเหตุนี้ คำว่า โอม หรือ อะ อุ มะ จึงถือว่าเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ของทั้งพราหมณ์และพุทธที่นิยมปฏิบัติและเชื่อถือกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน

นะมะการะสิทธิคาถา หรือ คาถาสัมพุทธะ

สัมพุทธะ อัญญะวิสัยจะ	ทวาทะสัยจะ สะหัสสะเก
ปัญจะสะตะสะหัสทานิ	นะมามิ สิระสา อะหัง
เตสัง รัมมัญจะ สังขัญจะ	อาทะเรนะ นะมามิหัง
นะมะการานุภาเวนะ	หันตวา สัพเพ อุปัททเว
อะเนกา อันตะรายาปี	วินัสสันตุ อะเสสะโต๑
สัมพุทธะ ปัญจะปัญญาสัยจะ	จะตุวิสะติสะหัสสะเก
ทะสะสะตะสะหัสทานิ	นะมามิ สิระสา อะหัง
เตสัง รัมมัญจะ สังขัญจะ	อาทะเรนะ นะมามิหัง
นะมะการานุภาเวนะ	หันตวา สัพเพ อุปัททเว

^{๔๐} แปลก สนธิรักษ์ ป.๕ หัวหน้าอนุศาสนาจารย์กรมการศาสนา อ้างจาก พระอมร เมธิ, ตำหรับคัมภีร์เพชรรัตนมหายันต์, (กรุงเทพมหานคร: ทวีการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๖๐.

อะเนกา อันตะรายาปี	วินัสสันตุ อะเสสะโตฯ
สัมพุทเธ นะวุตตะระสะเต	อัญญะจัตตาพีสะสะหัสสะเก
วิสะติสะตะสะหัสสานิ	นะมามิ สิระสา อะหัง
เตสัง ัมมัญจะ สังฆัญจะ	อาทะเรนะ นะมามิหัง
นะมะการานุภาเวนะ	หันตวา สัพเพ อุปัททเว
อะเนกา อันตะรายาปี	วินัสสันตุ อะเสสะโต
(คำแปล)	

ข้าพเจ้าขออนอบน้อมพระสัมพุทธเจ้า ๕๑๒,๐๒๘ พระองค์ ด้วยเศียรเกล้า ขอนอบน้อมพระธรรมด้วย พระสงฆ์ด้วยของพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้นด้วยความเคารพ ด้วยอนุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อม จงขจัดเสียซึ่งสิ่งอันไม่เป็นมงคลทั้งปวง แม้อันตรายทั้งหลาย เป็นอเนกจงพินาศไปสิ้น

ข้าพเจ้าขออนอบน้อมพระสัมพุทธเจ้า ๑,๐๒๔,๐๕๕ พระองค์ ด้วยเศียรเกล้า ขอนอบน้อมพระธรรมด้วย พระสงฆ์ด้วย ของพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้นด้วยความเคารพ ด้วยอนุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อม จงขจัดเสียซึ่งสิ่งอันไม่เป็นมงคลทั้งปวง แม้อันตราย ทั้งหลาย เป็นอเนกจงพินาศไปสิ้น

ข้าพเจ้าขออนอบน้อมพระสัมพุทธเจ้า ๒,๐๔๘,๑๐๙ พระองค์ ด้วยเศียรเกล้า ขอนอบน้อมพระธรรมด้วย พระสงฆ์ด้วย ของพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้นด้วยความเคารพ ด้วยอนุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อม จงขจัดเสียซึ่งสิ่งอันไม่เป็นมงคลทั้งปวง แม้อันตราย ทั้งหลาย เป็นอเนกจงพินาศไปสิ้น เทอญฯ

นะมะการะสิทธิคาถาบทนี้เชื่อว่าแต่งขึ้น โดยปราชญ์ในสมัยอยุธยา แต่งขึ้นเพื่อความหมายให้ผู้สวดภาวนานอบน้อมนมัสการพระพุทธรูปทั้งหลายในอดีตทุกพระองค์ ผู้ที่ภาวนาคาถาบทนี้เชื่อว่าช่วยให้เกิดสิริมงคลที่ดีต่อชีวิต ทำให้มีสิริสง่าราศี และป้องกันภัยอันตรายต่างๆที่จะบังเกิดมีกับตนเองได้ คาถาบทนี้เป็นที่นิยมกันมากในหมู่ นักไสยศาสตร์ โดยนำตัวพระคาถานี้มาผูกแต่งเป็นยันต์เพื่อลงเครื่องรางมงคล เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ต่างๆ หรือที่รู้จักในชื่อ ยันต์สัมพุทเธ เป็นการลงยันต์แบบตาม้าหมากรุก โดยลงอักขระเวียนตามการเดินม้าหมากรุกเวียนขวาไปจนครบทุกตัวอักขระ เว้นเสียช่องกลางที่จะใส่เป็นองค์แก้วมณีปติ หรืออัญมณี โลม หรือสุรย์ จันทร์^{๔๐}

^{๔๐} สิริระ อาสาวศิริส, หัวใจแห่งพระคาถาที่มาจากพุทธานุภาพ, (กรุงเทพมหานคร: แพรทไฟร์ พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๔.

นะมะการะสิทธิคาถา หรือ คาถาโยจกขุมา

โย จกขุมา โมหะมะลาปะกัญโฐ	สามัง วะ พุทโธ สุคะโต วิมุตโต
มารัสสะ ปาสา วินิโมจะยันโต	ปาเปติ เขมมัง ชะนะตัง วินยยัง ฯ
พุทชัง ะรันตัง สิริสะธา นะมามิ	โลกัสสะ นาลัญจะ วินายะกัญจะ
ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ	สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุ
ธัมโม ะโซ โย วิยะ ตัสสะ สัตถุ	ทัสเสสิ โลกัสสะ วิสุทธีมัคคัง
นียยานิโก ธัมมะธะรัสสะ ชาติ	สาตาวะโห สันติกะโร สุฉินโณ ฯ
ธัมมัง ะรันตัง สิริสะธา นะมามิ	โมหัพปะทาลัง อูปะสันตะทาหัง
ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ	สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุ ฯ
สัทธัมมะเสนา สุคะตานุกโค	โย โลกัสสะ ปาปุปะกิเลสะเซธา
สันโต สะยัง สันตินิโยชะโก จะ	สวากขาตะธัมมัง วิทิตัง กะโรติ ฯ
สังฆัง ะรันตัง สิริสะธา นะมามิ	พุทธานุพุทชัง ะมะสะสีละทัญญิง
ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ	สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุ ฯ

(คำแปล)

ท่านพระองค์ใด มีพระปัญญาจักขุ ขจัดมลทิน คือโมหะเสียแล้ว ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า โดยลำพังพระองค์เอง เสด็จไปดีพันไปแล้วทรงเปลื้องชุมชนอันเป็นเวไนย จากบ่วงแห่งมาร นำมาให้ความเกษม ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายนมัสการพระพุทธเจ้าผู้บวรพระองค์นั้น ผู้เป็นนาถะและผู้นำแห่งโลก ด้วยเดชพระพุทธรเจ้านั้น ขอความสำเร็จแห่งชัยชนะจะมีแต่ท่าน และขออันตรายทั้งปวง จงถึงความพินาศ

พระธรรมเจ้าใด เป็นดุจธงชัยแห่งพระศาสดาพระองค์นั้น ทางแสดงแห่งความบริสุทธิ์ แก่โลกคัมภรชนผู้ทรงธรรม ประพฤติดีแล้ว นำความสุขมา ทำความสงบ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายนมัสการพระธรรมอัน บวรนั้น อันทำลายโมหะ ระวังความเร่าร้อน ด้วยเดชพระธรรมเจ้านั้น ขอความสำเร็จแห่งชัยชนะจะมีแต่ท่าน และขออันตรายทั้งปวง จงถึงความพินาศ

พระสงฆเจ้าใด เป็นเสนาประกาศพระสัทธรรม ดำเนินตามพระศาสดา ผู้เสด็จดีแล้ว ผจญเสียซึ่งอุปกิเลสอันลามกของโลก เป็นผู้สงบเองด้วย ประกอบผู้อื่นไว้ในความสงบด้วย ย่อมทำพระธรรม อันพระศาสดาตรัสดีแล้ว ให้มีผู้รู้ตาม ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายนมัสการพระสงฆเจ้าผู้บวรนั้น ผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธรเจ้ามีศีลและทัญญูเสมอกัน ด้วยเดชพระสงฆเจ้านั้น ขอความสำเร็จแห่งชัยชนะจะมีแต่ท่าน และขออันตรายทั้งปวง จงถึงความพินาศ

นมะการะสิทธิคาถา หรือคาถา โยจักขุมา บทนี้ เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส โดยเป็นอีกบทหนึ่งที่ผู้สวดภาวนาเชื่อว่าหากไม่สามารถสวดนมะการะสิทธิคาถา หรือคาถาสัมพุทเธ ได้ ก็ให้สวดบทนี้แทนได้เช่นเดียวกัน ส่วนความเชื่อด้านความศักดิ์สิทธิ์อำนาจและอุปเท่ห์นั้นก็เชื่อกันว่าน้อยกว่านมะการะสิทธิคาถาบทแรก การเจริญนมะการะสิทธิคาถาบทนี้นิยมกันมากเฉพาะพระภิกษุสายธรรมยุตเท่านั้น จะมีพระภิกษุสายมหานิกายสวดอยู่บ้างแต่ก็ไม่ค่อยเป็นที่นิยมสักเท่าไร ไม่เหมือนกับนมะการะสิทธิคาถาบทแรกที่นิยมสวดภาวนากันอย่างกว้างขวาง นมะการะสิทธิคาถาบทนี้ ยังไม่มีพระเกจิณาจารย์รูปใดนำมาเผยเป็นการลงกลบขันธ์ หรือทำสูตรลบผง อาจเป็นเพราะข้อจำกัดหลายๆ อย่างเช่น จำนวนตัวพระคาถาที่มากเกินไปและเมื่อนำมาลงเป็นตารางแล้วไม่สามารถลงตามหลักการลงสูตรยันต์ได้ลงตัว^{๔๒}

คาถานมัสการบูชาพระอรหันต์ ๘ ทิศ หรือ พุทธมงคลคาถา

สัมพุทโธ ทิปะทัง เสฏโฐ	นิลีนโน เจวะ มัชฌิเม
โกณฑัญญโณ ปุพพะภาค จะ	อากณเณยเย จะ กัสสะโป
สารีปุตโต จะ ทักขิณ	หะระติเย อุปาลี จะ
ปัจฉิเมปี จะ อานันท	พายัพเพ จะ ควัมปะติ
โมคคัลลานโณ จะ อุตตะเร	อีสานปี จะ ราชุโล
อิม โข มังคะลา พุทธา	สัพเพ อีระ ปะติภุจिता
วันทิตา เต จะ อัมเหติ	สัkkาเรหิ จะ ปุชิตา
เอเตสัง อานูภาเวนะ	สัพพะโสทธิ ภาวันตุนโน

อิจเจวะมัจฉันตะนะมัสสะเนยยัง

นะมัสสะมาโน ระตะนัตตะยังยัง

ปญญูญากิถันทัง วิปุลัง อะลัตถัง

ตัสसानูภาเวนะ หะตันตะราย

(คำแปล)

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย ทรงประทับนั่งอยู่ท่ามกลาง มีพระอัญญาโกณฑัญญะ อยู่ทางทิศบูรพา (ตะวันออก) พระมหากัสสปะ อยู่ทางทิศอาคเนย์

^{๔๒} สิริ อัสวศิริส, หัวใจแห่งพระคาถาที่มาจากพุทธานุภาพ, หน้า ๑๑๕.

(ตะวันออกเฉียงใต้) พระสารีบุตร อยู่ทางทิศทักษิณ (ใต้) พระอุบาลี อยู่ทางทิศเหนือ (ตะวันตกเฉียงใต้) พระอานนท์ อยู่ทางทิศปัจฉิม (ตะวันตก) พระภควัมปติ อยู่ทางทิศพายัพ (ตะวันตกเฉียงเหนือ) พระโมคคัลลานะ อยู่ทางทิศอุดร (เหนือ) พระราहुล อยู่ทางทิศอีสาน

ด้วยสรรพมงคลอันพระอริยเจ้าทั้งหลายผู้ประดิษฐานอยู่ ณ ทิศทั้งหลายเหล่านี้ ที่ข้าพเจ้าทั้งหลายได้ทำการกราบไหว้สักการบูชาซึ่งท่านผู้ประเสริฐทั้งหลาย เหล่านั้น ขอความสวัสดิ์จงมีแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมนมัสการซึ่งพระรัตนตรัย และด้วยการนมัสการพระอริยสาวกเจ้าทั้งหลายนี้ข้าพเจ้าได้รับแล้วซึ่งความหลังไหลของบุญอย่างไพบุลย์ ด้วยอานุภาพแห่งพระรัตนตรัยนั้น ขออันตรายทั้งหลายจงถึงความพินาศสิ้นไปเทอญ

คถาณัมสการบูชาพระอรหันต์ ๘ ทิศ เป็นที่นิยมมาก ตามประวัติกล่าว “บทเจริญพุทธมงคลคาถา หรือณัมสการบูชาพระอรหันต์ ๘ ทิศ เป็นบทที่รจนาโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรสี) วัดระฆังโฆสิตาราม เป็นค่านัมสการบูชาพระอรหันต์ที่ทรงเอตทัคคะ ทรงคุณวิเศษเหนือว่าพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นอนุพุทธในจำนวน ๘๐ องค์”^{๔๓} นอกจากนั้นคถาบทนี้โบราณจารย์ยังนิยมนำมาผูกเป็นเลขยันต์ วาดภาพประกอบเพื่อเป็นกุศโลบายธรรมในการสอนพระธรรมคำสั่งสอน คถาบทนี้เชื่อว่าผู้ใดที่หมั่นสวดภาวนาจะรอดพ้นจากภัยพิบัติทั้งปวง ชีวิตมีแต่ความเจริญก้าวหน้า

๒) คถาสรรเสริญพระรัตนตรัย

คถาบทที่แปลความหมายถึงการสรรเสริญพระรัตนตรัยนี้ ในสังคมพระพุทธศาสนาไทยมีมากมายหลายสิบบท แต่ขอยกมาแต่ที่เห็นว่ามีคนนิยมสวดกันมาก และเป็นที่รู้จักทั่วไป จากความหมายของบทสวดมนตร์ที่เป็นบทสรรเสริญพระรัตนตรัยนี้ พิจารณาจากคำแปลที่เป็นคำกล่าวสรรเสริญพระคุณ และความดีงามของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์

บทสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ

อติปิ โส ะคะวา ะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู
อะนุตะโร ปุริสสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมนุสสานัง พุทโธ ะคะวาติ

^{๔๓} สิริระ อาสาวิริส, หัวใจแห่งพระคถาที่มาและพุทธานุภาพ, หน้า ๑๔๕.

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อกะลิกโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง
เวทิตัพโพ วิญญูหิติ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะ
ปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ
ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิณะย-
โย อัญชะลิกะระณียะ อนะนุตตะรัง ปุญญัญจเขตตัง โลกัสสาติ

(คำแปล)

พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึง
พร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่
สมควรฝึกได้ อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิก
บานด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์

พระธรรม เป็นสิ่งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติ พึงเห็น
ได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล เป็นสิ่งที่ควรกล่าวแก่ผู้อื่นว่า ท่านจงมา
ดูเถิด เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็นสิ่งที่ผู้รู้ พึงรู้ได้เฉพาะตน

สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติดีแล้ว สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค
เจ้าหมู่ใด ปฏิบัติตรงแล้ว สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออก
จากทุกข์แล้ว สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติสมควรแล้ว ได้แก่บุคคลเหล่านี้คือ
คู่แห่งบุรุษสี่คู่ นับเรียงตัวได้แปดบุรุษ นั่นแหละ สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ควรแก่
สักการะที่เขานำมาบูชา เป็นผู้ควรแก่สักการะที่จัดไว้ต้อนรับ เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน เป็นผู้
ที่บุคคลทั่วไปควรทำอัญชลี เป็นเนื่อนานุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

พระคาถาบทนี้ถือว่าเป็นหัวใจหลักสำคัญอีกพระคาถาหนึ่ง ไม่ว่าจะพระภิกษุหรือคฤหัสถ์
ต้องสวดก่อนสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก่อนเริ่มต้นสวดด้วยคาถาบทอื่นๆ แม้ในหมู่ผู้นับถือ
ลัทธิไสยศาสตร์ก็ต้องสวดด้วยพระคาถาบทนี้ก่อนเริ่มต้นประกอบพิธีตามความเชื่อนั้นๆ และ
คาถาอาคมทั้งหลายที่โบราณจารย์ท่านรจนาขึ้นมาจำนวนมากมายหลายพันค่านั้นก็ล้วนมีที่มา
จากคาถาสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยนี้ทั้งสิ้น โดยนำคำแต่ละคำในบทพระคาถานี้มาแต่ง แฝง หรือ
เพิ่มเติมคำเข้าไปใหม่ และนำไปใช้สวดตามความเชื่อของตน ซึ่งแม้คาถาบางบทจะหาความหมาย
ตามหลักไวยากรณ์บาลีไม่ได้ ก็ล้วนทรงอำนาจภาพศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เชื่อถือกันมาในสังคม
นักไสยศาสตร์จึงถือว่าพระคาถาบทนี้เป็นเสมือนแม่บทของพระคาถาทั้งปวงนั่นเอง

พุทธชัยมงคลคาถา

พาหุง สะหัสสะมะภินิมิตตาสาวุธันตัง ศรีเมฆะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง ทานาภิ
รัम्मะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

มาราติเรกะมะภियุทธิตะสัพพะรัตติง โฆรัมปะนาฬะวะกะมักกะมะถัพพะยักขัง ชันตีสุ-
ทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

นาพาติริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง ทาวักคิจักกะมะสะนีวะ สุทาร์ธันตัง เมตตัมพุ-
เสกะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

อุกขิตตะขัคคะมะติหัตตะสุทาร์ธันตัง ธาวันติโย ชะนะปะถังคูลิมาละวันตัง อิทธิ-
ภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

กัตตวานะ กัฏฐะมูทะรัง อิวะ คัพภินียา จิญจาเยะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเณ
ตันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

สัจจัง วิหายะ มะติสัจจะกะวาทะเกตุง วาทาภิโรปีตะมะนัง อะต็อนธะภูตัง ปัญญาปะที
ปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต อิทธู
ปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ

ทุกคาหะ ทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐะหัตถัง พรหมัง วิสุททธิชุตติมัทธิพะกาภิธานัง ญาณาคะ-
เทนะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภะวะตุ เต* ชะยะมังคะลานิ เอตาปี พุทธะชะยะมังคะละ
อัญฐะคาถาโย วาจะโน ทินะทิเน สาระเต มะตันที หิตวานะเนกะวิวิธานิ จุปัททะวานิ โมกขัง สุขัง
อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญ

* ถ้าสวดให้คนอื่นใช้คำว่า เต สวดให้ตัวเองใช้คำว่า เม

(คำแปล)

พระจอมมุนีได้ทรงชนะพญามารผู้เนรมิตแขนมากตั้งพัน ถืออาวุธครบมือ ชีตขสารชื่อ
ศรีเมฆละ พร้อมด้วยเสนา มาร โหร้องกึกก้อง ด้วยธรรมวิธี คือ ทรงระลึกถึงพระบารมี ๑๐ ประการ
ที่ทรงบำเพ็ญแล้ว มีทานบารมีเป็นต้น ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัย
มงคลนั้น

พระจอมมุนีได้ทรงชนะอาพุกยักษ์ ผู้มีจิตกระด้าง คุร้ายเหี้ยมโหด มีฤทธิ์ยิ่งกว่า
พญามาร ผู้เข้ามาต่อสู้ยิ่งนัก จนตลอดรุ่งด้วยวิธีที่ทรงฝึกฝนเป็นอันดี คือ ขันติบารมี ขอชัยมงคล
ทั้งหลายจงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนีได้ทรงชนะพญาช้างตัวประเสริฐชื่อ นาคาภิรี เป็นช้างเอมมันยิ่งนัก คุร่าย ประจุไฟป่า และร่ายแรงดั่งจักราวุธและสายฟ้า ด้วยวิธีรดลงด้วยน้ำ คือ พระเมตตาของชัยมงคล ทั้งหลายจึงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนีทรงบันดาลอิทธิฤทธิ์ทางใจอันยอดเยี่ยม ชนะโจรชื่อองคูลิมาล แสนร่าย กาจมีฝีมือ ถือดาบวิงได้พระองค์ไปเส้นทาง ๓ โยชน์ ขอชัยมงคลทั้งหลายจึงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่ง พระพุทธรชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนีได้ทรงชนะความกล้าว่าร้ายของนางจิณจมาณวิกาผู้ทำอาการประดุจว่ามี ครรภ์ เพราะทำไม้สั่นฐานกลม ให้เป็นประคุมที่องด้วยวิธีสมาธิอันงาม คือ ความสงบระงับ พระหฤทัย ขอชัยมงคลทั้งหลายจึงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนี ทรงรุ่งเรืองแล้วด้วยประทีป คือ ปัญญา ได้ชนะสังกนิครนต์ (อ่านว่า สังจะกะนิครนต์, นิครนต์ คือ นักบวชประเภทหนึ่งในสมัยพุทธกาล)ผู้มีอหังสาในที่จะสละเสียซึ่ง ความสัจย์ มุ่งยกถ้อยคำของตนให้สูงล้ำดูยงกษเป็นผู้มีดมนยิ่งนักด้วยเทศนาญาณวิธี คือ รู้อหังสาแล้ว ตรัสเทศนาให้มองเห็นความจริงขอชัยมงคลทั้งหลายจึงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัย มงคลนั้น

พระจอมมุนีทรงโปรดให้พระ โมคคัลลานะเถระพุทธรชินโรส นิรมิตกายเป็นนาคราชไป ทรมานพญานาคราช ชื่อ นันโทปนันทะ ผู้มีความหลงผิดมีฤทธิ์มากด้วยวิธีให้ฤทธิ์ที่เหนือกว่าแก่ พระเถระ ขอชัยมงคลทั้งหลายจึงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น

พระจอมมุนีได้ทรงชนะพรหมผู้มีนามว่าพกาพรหม ผู้มีฤทธิ์ สำคัญตนว่าเป็นผู้รุ่งเรือง ด้วยคุณอันบริสุทธ์ มีความเห็นผิดประดุจอุกฤษฏ์มือ ใว้อย่างแน่นเฟ้นแล้วด้วยวิธีวางยาอันพิเศษ คือ เทศนาญาณขอชัยมงคลทั้งหลายจึงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น

คาถาพาหุง เรียกเป็นทางการว่า ชยมังคลอัฐกคาถา อ่านว่า ชยะมังคะละอัถะกะ คาถา แปลว่า คาถาว่าด้วยชัยชนะ ๘ ประการ อันเป็นมงคลของพระพุทธเจ้า ที่เรียกกันติดปากว่า คาถาพาหุง เพราะขึ้นต้นด้วยคำว่า พาหุง ความเป็นมาของคาถาพาหุง ก่อนข้างสืบสน บางท่านว่า น่าจะแต่งโดยปราชญ์ศรีลังกา เพราะพระลังกาสวดกัน ได้ทุกรูป บทสวดมนตร์บางบทที่สวดกัน แพร่หลายในเมืองไทย เช่น นโมการอัฐกคาถา หรือ นะโมแปลบท พระลังกาสวดไม่ได้ เพราะแต่ง ที่เมืองไทย ใช้สวดเฉพาะพระไทย (ไม่สากล) ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เล่าให้ฟังว่า เมื่อครั้ง สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงประกาศสงครามกับประเทศ เยอรมันนี ออสเตรีย และฮังการี เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อ

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ พระองค์ทรงนำกองทัพสวดคาถาพาหุง พร้อมทั้งคำแปลที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นวสันตคิลิก เพื่อชัยชนะแห่งกองทัพไทย และฝ่ายพันธมิตร^{๔๔}

คาถาบทนี้เป็นที่นิยมสวดกันมาก เนื่องจากเป็นบทที่เชื่อกันมากกว่าเมื่อสวดภาวนาเป็นประจำทุกวันแล้วจะช่วยให้ชนะศัตรู เป็นสิริมงคลแก่ตัวผู้สวด และเป็นที่ยินยอมอย่างแพร่หลายในคราวที่หลวงพ่ोजรัญฐิตธมฺโม ท่านแนะนำให้สาขานุศิษย์สวดภาวนาเป็นประจำทุกวัน จนกลายเป็นที่นิยมกันมากในสังคมไทยปัจจุบัน หลวงพ่ोजรัญฐิตธมฺโม ท่านเรียกคาถาบทนี้ว่า “พาหุงมหากา” ท่านกล่าวไว้ว่า บทพาหุงนี้คือ บทสวดมนต์ที่ สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว ได้ถวายให้พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ไว้สวดเป็นประจำ เวลาอยู่กับพระบรมราชวัง และในระหว่างศึกสงคราม จึงปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเจ้า ทรงรบ ณ ที่ใดทรงมีชัยชนะอยู่ตลอดมา มิได้ทรงพ่ายแพ้เลย ตั้งแต่นั้นมา อาตมาจึงสอนการสวดพาหุงมหากาฯ ให้แก่ญาติโยมเป็นต้นมา เพราะอะไร เพราะพาหุงมหากานี้ เป็นบทสวดมนต์ที่มีค่ามากที่สุด มีผลดีที่สุด เพราะเป็นชัยชนะอย่างสูงสุดของพระบรมศาสดา จากพญาวัดสีมาร จากอาพาทวะยัถย์ จากช้างนาพาสิริ จากองคภูมิล จากนางจิณฺฆมานวิกา จากสังจะกะนิครน্থ จากพญานันโทปนันทนาคราช และท่านท้าวผกาพรหม เป็นชัยชนะที่พระพุทธองค์ทรงได้มา ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ และด้วยอำนาจแห่งบารมีธรรมโดยแท้ ผู้ใดได้สวดไว้เป็นประจำทุกวัน จะมีชัยชนะ มีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดกาลนาน มีสติระลึกได้จะตายก็ไปสู่สุคติภูมิ

คาถาพระพุทธเจ้าชนะมาร

ปัญจะมาระ ชิโนนาโถ ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง จะตุสัจจัง ปะกาเสติ ฆัมมะจักกััง ปะวัตตะยิ เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เม ชะยะมังคะลัง

คาถาพระพุทธเจ้าชนะมาร เป็นคาถาที่ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโตใช้ภาวนาเป็นประจำ เพื่อใช้เป็นพุทธานุสติ เครื่องป้องกันมารทั้ง ๕ อันได้แก่ ๑. กิเลสมาร ๒. ชนธมาร ๓. อภิสังขารมาร ๔. เทวปุตตมาร ๕. มัจจุมาร^{๔๕} ในเรื่องของการกำจัดมารนี้พระพุทธองค์ทรงแนะนำวิธีการกำจัดมารไว้ด้วยหลักธรรมที่เรียกว่า โพชฌงค์ ๗^{๔๖} ตามความเชื่อผู้ที่สวดคาถาบทนี้คือ ทำให้ปราศจากอุปสรรคต่างๆ ศัตรูผู้คิดร้ายแพ้ยัย และในหมู่ลูกศิษย์ที่ศึกษาวิปัสสนาสาย พระอาจารย์มั่น

^{๔๔} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พระคาถามหาชัยมงคล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ระฆังทอง, ๒๕๕๐) หน้า ๑๖-๑๗.

^{๔๕} ม.ม. ฎีกา (ไทย) ๒/๓๕๐/๒๕๕

^{๔๖} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๗/๔๔๓-๔๔๔.

ภuritot เื่อว่าก่อนการนั้งวิปัสสนานั้นให้สวดด้วยพระคาถานี้เื่อว่าจะทำให้ไม่คิดขัดในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

คาถาพระบารมี ๓๐ ทัก

ทานะ ปาระมี สัมปันโน , ทานะ อุปะปารมี สัมปันโน , ทานะ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

สีละ ปาระมี สัมปันโน , สีละ อุปะปารมี สัมปันโน , สีละ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

เนกขัมมะ ปาระมี สัมปันโน , เนกขัมมะ อุปะปารมี สัมปันโน , เนกขัมมะ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

ปัญญา ปาระมี สัมปันโน , ปัญญา อุปะปารมี สัมปันโน , ปัญญา ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

วิริยะ ปาระมี สัมปันโน , วิริยะ อุปะปารมี สัมปันโน , วิริยะ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

ขันตี ปาระมี สัมปันโน , ขันตี อุปะปารมี สัมปันโน , ขันตี ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

สัจจะ ปาระมี สัมปันโน , สัจจะ อุปะปารมี สัมปันโน , สัจจะ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

อะธิฏฐานะ ปาระมี สัมปันโน , อะธิฏฐานะ อุปะปารมี สัมปันโน , อะธิฏฐานะ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

เมตตา ปาระมี สัมปันโน , เมตตา อุปะปารมี สัมปันโน , เมตตา ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

อุเปกขา ปาระมี สัมปันโน , อุเปกขา อุปะปารมี สัมปันโน , อุเปกขา ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

ทะสะ ปาระมี สัมปันโน , ทะสะ อุปะปารมี สัมปันโน , ทะสะ ประระมัตตะปารมี สัมปันโน เมตตา ไมตรี ะรุธา มุทิตา อุเปกขา ปาระมีสัมปันโน , อิติปิ โส ะคะวา

(คำอธิบายบารมี ๓๐ ทัก)

๑. ทานบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญทานบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสิริ-
ราช ทรงบำเพ็ญทานอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร และทรงบำเพ็ญทาน
ปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นกระต่ายป่าสลับชนิด

๒. ศิลบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญศิลปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น พญา
ช้างฉัตถ์คันต์เลี้ยงมารดา ทรงบำเพ็ญศิลปอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพญานาคกูริทัต

๓. เนกขัมมบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น
อโยฆรราชกุมาร ทรงบำเพ็ญเนกขัมมอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นหัตถิลิपाल-กุมาร และทรง
บำเพ็ญเนกขัมมปรมัตถบารมี ในขณะที่เสวยพระชาติเป็น พระเจ้าอุพสุตโสม

๔. ปัญญาบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญปัญญาบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น
สัมภวกุมาร ทรงบำเพ็ญปัญญาอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นอำมาตย์วิรุฬห์บัณฑิต และทรง
บำเพ็ญปัญญาปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นเสนกบัณฑิต

๕. วิริยบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญวิริยบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพญาอภิ
ทรงบำเพ็ญวิริยอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสิลวมหาราช และทรงบำเพ็ญวิ
ริยปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระมหาชนก

๖. ขันติบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญขันติบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น
จุฬามันดาลราชกุมาร ทรงบำเพ็ญขันติอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นขันติกเทพบุตร และทรง
บำเพ็ญขันติปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นขันตีวาทีดาบส

๗. สัจจบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญสัจจบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นวัฏฏกะ
(ลูกนกคุ้ม) ทรงบำเพ็ญสัจจอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพญาปลาช่อน และทรงบำเพ็ญสัจจ
ปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระเจ้ามหาสุตโสม

๘. อธิษฐานบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญอธิษฐานบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น
พญาอุกกุระ ทรงบำเพ็ญอธิษฐานอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นมาตังคบัณฑิต และทรง
บำเพ็ญอธิษฐานปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระเดมิยราชกุมาร

๙. เมตตาบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญเมตตาบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น
สุวรรณสามดาบส ทรงบำเพ็ญเมตตาอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น กัณหาทีปายนดาบส และ
ทรงบำเพ็ญเมตตาปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าเอกราช

๑๐. อุเบกขาบารมี พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญอุเบกขาบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น
กัจฉลปบัณฑิต ทรงบำเพ็ญอุเบกขาอุปบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็นพญามหิศ และทรงบำเพ็ญ
อุเบกขาปรมัตถบารมีในขณะที่เสวยพระชาติเป็น โลมหังสบัณฑิต

พระคาถาบารมี ๓๐ ทศ เป็นการสรรเสริญพระบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงอธิฐานบารมีก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระอนุตรสัมมาสัมพุทธเจ้า การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในชาตินั้นๆ บารมีที่บำเพ็ญนั้นคือ ทานบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี รวมเรียกว่าบารมี ๓๐ โดยแบ่งเป็นบารมีชั้นธรรมดา ๑๐ (บารมี) บารมี ชั้นกลาง ๑๐ (อุปปบารมี) และ บารมีชั้นสูง ๑๐ (ปรมัตถ-บารมี) รวมเป็นบารมี ๓๐ ประการการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในชาติหนึ่ง ๆ มิใช่ที่จะทรงบำเพ็ญบารมีเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทรงบำเพ็ญทานบารมี หรือทรงบำเพ็ญศีลบารมีอย่างเดียวก่อน แต่ในชาติเดียวกันนั้น ได้บำเพ็ญบารมีหลายอย่างควบคู่กันไป แต่อาจเด่นเพียงบารมีเดียว ที่เหลือออกนั้นเป็นบารมีระดับรอง ๆ ลงไป เช่น ในชาติที่เป็นพระเวสสันดรทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง ๑๐ บารมี พระคาถาบทนี้มีผู้นิยมสวดภาวนากันอย่างแพร่หลาย เชื่อว่าป้องกันภัยอันตรายต่างๆ และเชื่อว่าผู้ที่สวดภาวนาท่องบ่นเป็นประจำจะนำพาชีวิตให้เจริญรุ่งเรืองทุกๆ ด้าน ส่วนความเชื่อในลัทธิไสยศาสตร์ เชื่อว่า บุคคลผู้ใดได้เขียน พระคาถาบทนี้ไว้ สำหรับสักการบูชา ผู้ นั้นจะสมบัติข้าวของมาก ผู้ใดได้บริกรรมภาวนาทุกๆ วัน ผู้ นั้นจะพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง ปราศจากสิ่งใดก็จะสำเร็จดังความมุ่งหวัง ทั้งเป็นที่รักแก่เทวดา มนุษย์แลอมมนุษย์ทั้งปวง หมูเทวดา ย่อมคอยตามป้องกันคุ้มครองรักษาให้พรอยู่เย็นเป็นสุข พระคาถานี้เสกน้ำมนต์ดีนักแล^{๔๗}

๓) คาถาอาราธนาพระรัตนตรัย

คาถาที่มีความหมายเพื่ออาราธนาพระรัตนตรัยนี้ ถือว่าเป็นอีกบริบทหนึ่งที่ชาวพุทธเน้นให้ความสำคัญ และมีธรรมเนียมปฏิบัติที่ยึดถือว่าต้องสวดภาวนาก่อนการสวดคาถาอื่นๆ เพื่อระลึกและเป็นการอัญเชิญพุทธาณูภาพ ธรรมาณูภาพ และสังฆาณูภาพทั้งสามประการเข้ามาเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิต

ไตรสรณาคมน์

พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ

สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

^{๔๗} พระอมร เมธิ, ตำหรับคัมภีร์เพชรรัตนมหายันต์, (กรุงเทพมหานคร:ทวิการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕๓.

ทศัณฐ์ปี พุทธัง สรรหานัง คัจฉามิ

ทศัณฐ์ปี ฐัมมัง สรรหานัง คัจฉามิ

ทศัณฐ์ปี สันถัง สรรหานัง คัจฉามิ

ตศัณฐ์ปี ทศัณฐ์ปี พุทธัง สรรหานัง คัจฉามิ

ตศัณฐ์ปี ทศัณฐ์ปี ฐัมมัง สรรหานัง คัจฉามิ

ตศัณฐ์ปี ทศัณฐ์ปี สันถัง สรรหานัง คัจฉามิ

(คำแปล)

ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

แม้ในวาระที่ ๒ ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

แม้ในวาระที่ ๒ ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

แม้ในวาระที่ ๒ ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

แม้ในวาระที่ ๑ ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

แม้ในวาระที่ ๑ ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

แม้ในวาระที่ ๑ ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ที่ระลึก

ไตรสรณาคมน์ แปลว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกสูงสุด การเปล่งวาจาขอพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะที่พึ่ง ที่ระลึกว่า ไตรสรณาคมน์ จึงเป็นการน้อมกาย วาจา ใจ นำพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสูงสุดตลอดไป และเป็นการแสดงเป็นพุทธมามกะ อันเป็นจารีตของศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา แต่เดิมบทไตรสรณาคมน์นี้ ใช้ในพิธีอุปสมบทกุลบุตรเป็นพระภิกษุ เรียกว่า บวชด้วยวิธีสรณาคมนุปสัมปทา คือให้ผู้บวชปลงผม ปลงหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาเยาะเข้าไปกราบภิกษุผู้เป็นอุปัชฌาย์ ประคองอัญชลีเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ต่อมาพระพุทธองค์ทรงยกเลิกวิธีนี้ ทรงมอบหมายสงฆ์รับคนเข้าบวชเป็นภิกษุให้เป็นการสงฆ์ด้วยวิธีที่เรียกว่า อุตตัจจุตถกรรมวาจา ส่วนวิธีสรณาคมนุปสัมปทา ภายหลังโปรดให้นำมาใช้เป็นวิธีบวชสามเณร จวบจนถึงปัจจุบัน^{๔๔} สำหรับผู้นับถือลัทธิไสยศาสตร์ที่มีความเชื่อด้านเลขยันต์ก็นำบทพระคาถาไตรสรณาคมน์ไปผนวกรเป็นยันต์ไตรสรณาคมน์ และสร้างความเชื่อถือศรัทธากันว่าเป็นยันต์ที่ทรงคุณวิเศษสูงสุดกว่ายันต์ใดๆ ทั้งปวง

^{๔๔} ท.ธีรานันท์, สวตมณต์เจ็ดตำนานแปล (ฉบับสหธรรมิก), หน้า ๘๕.

บทอาารานาทีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระระณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระระณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ตติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระระณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

(คำแปล)

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีลห้าประการ พร้อมไตรสรณาคมน์ เพื่อประ โยชน์แก่ การรักษาต่างๆ กัน

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีลห้าประการ พร้อมไตรสรณาคมน์ เพื่อประ โยชน์แก่ การรักษาต่างๆ กัน แม้ครั้งที่ ๒

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีลห้าประการ พร้อมไตรสรณาคมน์ เพื่อประ โยชน์แก่ การรักษาต่างๆ กัน แม้ครั้งที่ ๓

บทอาารานาทีล ๘

มะยัง ภันเต ติสระระณนะ สะหะ อัญฺฐะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระระณนะ สะหะ อัญฺฐะ สีลานิ ยาจามะ

ตติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระระณนะ สะหะ อัญฺฐะ สีลานิ ยาจามะ

(คำแปล)

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๘ ประการ พร้อมด้วยไตรสรณาคมน์

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๘ ประการ พร้อมด้วยไตรสรณาคมน์ แม้ครั้งที่ ๒

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอศีล ๘ ประการ พร้อมด้วยไตรสรณาคมน์ แม้ครั้งที่ ๓

บทอาารานาอุโอบสตีล

มะยัง ภันเต ติสระระณนะ สะหะ อัญฺฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระระณนะ สะหะ อัญฺฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ

ตติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระระณนะ สะหะ อัญฺฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ

(คำแปล)

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขออุโบสถศีล อันประกอบด้วย องค์แปดประการ พร้อมไตรสรณาคมน์

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขออุโบสถศีล อันประกอบด้วย องค์แปดประการ พร้อมไตรสรณาคมน์ **แม้ครั้งที่ ๒**

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขออุโบสถศีล อันประกอบด้วย องค์แปดประการ พร้อมไตรสรณาคมน์ **แม้ครั้งที่ ๓**

คำขออาราธนาทั้งหมดนี้ ผู้ใดที่หมั่นภาวนาสมาทานอย่างสม่ำเสมอ และพึงรักษาศีลด้วยความไม่ประมาท กระทำตามสัจจะแห่งศีลนั้น จะทำให้ผู้สมาทานไปสู่สุคติได้เพราะศีล ได้ถึงพร้อมแห่งโภคสมบัติ เพราะศีล ได้ไปนิพพานเพราะศีล เพราะฉะนั้นควรชำระศีลให้บริสุทธิ์

กาลาอาราธนาพระเครื่อง

พุทฺธัง อาราธะนาณัง ฐัมมัง อาราธะนาณัง สัจฺจํ อาราธะนาณัง

พุทฺธัง ประสฺสทฺธิ เม ฐัมมัง ประสฺสทฺธิ เม สัจฺจํ ประสฺสทฺธิเม

กาลาอาราธนาพระเครื่องนี้ แม้จะเป็นกาลาที่ถูกแต่งตั้งขึ้นจากปราชญ์ที่มีความเชื่อด้านเครื่องรางของขลัง แต่ก็เป็นกุศโลบาย การประนีประนอม ความเชื่อทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน คือ ความศรัทธาในพระพุทฺธศาสนา และความเชื่อในด้านลัทธิไสยศาสตร์เครื่องรางของขลัง การที่ปราชญ์โบราณท่านแต่งพระคานานี้ขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าผู้ที่ท่องบ่นคานานี้คือการอัญเชิญอาราธนาพระรัตนตรัยให้คุ้มครองตนเองให้รอดพ้นจากภัยอันตราย เนื่องจากความหมายคำแปลของคานาบทนี้ เป็นการอาราธนาพระรัตนตรัย ให้มาคุ้มครองตัวผู้อาราธนานั้น ดังนั้นผู้ใดที่นับถือความเชื่อ ความศรัทธาที่นอกเหนือไปจากหลักธรรมคำสอนขององค์พระศาสดา ก็ยังคงน้อมรับเอาพระรัตนตรัยเป็นสรณะมงคลสูงสุดของชีวิต

กาลาชินบัญชร

ชะยาสะนากะตา พุทฺธา

จะตุสัจจาสะกัง ระสัง

คัณ्हังกระทาพะโย พุทฺธา

ลัพเพ ปะติภูจฺฐิตา มัยหัง

สีเส ปะติภูจฺฐิตอ มัยหัง

เซตวา มารัง สะวาหะนัง

เย ปิวังสุ ณะราสะภา.

อัญฺฐะวีสะติ นายะกา

มัตตะเกเต มุนิสสะรา.

พุทฺโธ ฐัมโม ทะวิโลจะเน

สังกโณ ปะติภุจฺจิต มัยหัง
 หะทะเย เม อะนุรุทฺโธ
 โภณทัณฺณ โปภุจฺจิกถสฺมิง
 ทักขิณเณ สวะเนน มัยหัง
 กัสสะโป จะ มะหามาโม
 เกสันเต ปิภุจฺจิกถสฺมิง
 นิสินโน สิริสัมปโน
 กุมาระกัสสะโป เถโร
 โส มัยหัง วะทะเนน นิจจัง
 ปุณฺณเณ อังคฺคิมาโร จะ
 เถรา ปญฺจะ อิม ชาตา
 เสตาสีติ มะหาเถรา
 เอเตสีติ มะหาเถรา
 ชะลันตา สีละเตชณะ
 ระตะนัง ปุระโต อาสิ
 รัชคังคัง ปัจฉะโต อาสิ
 ชันชะโมระปะริตตัญจะ
 อากาเส ฉะทะนัง อาสิ
 ชินา นานาวัระระสังยุตตา
 วาตะปิตตาหะสัณฺฑาตา
 อะเสสา วินะยัง ยันตุ
 วะสะโต เม สะกัจเจนะ
 ชินะปัญฺชะระมัชฌัมหิ
 สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ
 อิจเจวะมันโต
 ชินานุภาเวนะ
 ชัมมานุภาเวนะ
 สังฆานุภาเวนะ
 สัทธัมมานุภาวะปาลีโต

อูเร สัพพะคุณากะโร.
 สารีปุตโต จะทักขิณเณ
 โมคคัลลาโน จะ วามะเก.
 อาสูง อานันทะ ราหุโล
 อูภาสูง วามะโสตะเก.
 สุริโย วะ ปะภังกะโร
 โสภิตอ มุณีปุงคะโว
 มะเหสี จิตตะ วาทะโก
 ปะติภุจฺจาสักคุณากะโร.
 อูปาลี นันทะ สีวะลี
 นะลาเต ติละกา มะมะ.
 วิชิตา ชินะสาวะกา
 ชิตะวันโต ชินะระสา
 อังคะมังคะสุ สัณฺฐิตา.
 ทักขิณเณ เมตตะ สุตตะกััง
 วาม อังคฺคิมาละกััง
 อากฺขานาภุญชะ สุตตะกััง
 เสสา ปากาละสัณฺฐิตา
 สัตตปปากาละ ลังคะตา
 พาหิรัช ฉัตตูปัททะวา.
 อะนันตะชินะ เตชะสา
 สะทา สัมพุททะปัญฺชะเร.
 วิหะรันตัง มะฮี ตะเล
 เต มะหาปุริสาสะภา.
 สุกฺคุตโต สุรักโข
 ชิตูปัททะโว
 ชิตาริสังกโณ
 ชิตันตะราย
 จะรามิ ชินะ ปัญฺชะเรติ

(คำแปล)

พระพุทธเจ้าและพระนราสภาทิ้งหลาย ผู้ประทับนั่งแล้วบนชัยบัลลังก์ ทรงพิชิตพระยามาราธิราชผู้พรั่งพร้อมด้วยเสนาราชพาหนะแล้ว เสวยอมตรส คือ อริยะสังฆกรรมทั้งสี่ประการ เป็นผู้นำสรรพสัตว์ให้ข้ามพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ มี ๒๘ พระองค์คือ พระผู้ทรงพระนามว่า ตัณฑกรเป็นต้น พระพุทธเจ้าผู้จอมมุณีทั้งหมดนั้น ข้าพระพุทธเจ้าขออัญเชิญมาประดิษฐานเหนือเศียรเกล้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประดิษฐานอยู่บนศิระษะ พระธรรมอยู่ที่ดวงตาทั้งสอง พระสงฆ์ผู้เป็นอากรบ่อเกิดแห่งสรรพคุณอยู่ที่อก พระอนุรุธะอยู่ที่ใจพระสารีบุตรอยู่เบื้องขวา พระโมคคัลลาน์อยู่เบื้องซ้าย พระอัญญาโกณฑัญญะอยู่เบื้องหลัง พระอานนทกับพระราหุลอยู่หุขวาพระกัศปะปะกับพระมหานามะอยู่ที่หุซ้าย มุนีผู้ประเสริฐคือพระโสภิตะผู้สมบุรณ์ด้วยสิริดังพระอาทิตย์ส่องแสง อยู่ที่ทุกเส้นขน ตลอดร่างทั้งข้างหน้าและข้างหลังพระเถระกุมาระกัศปะปะผู้แสวงบุญทรงคุณอันวิเศษ มีวาตะอันวิจิตรไพเราะอยู่ปากเป็นประจำ พระปุลณะ พระอังคฺลิมาล พระอุบาตี พระนันทะ และพระสีวะลี พระเถระทั้ง ๕ นี้ จึงปรากฏเกิดเป็นกระแจะจุมเจิมที่หน้าผาก ส่วนพระอสีติมหาเถระที่เหลือผู้มีชัยและเป็นพระโอรสเป็นพระสาวกของพระพุทธเจ้าผู้ทรงชัย แต่ละองค์ล้วน รุ่งเรืองไพโรจน์ด้วยเดชแห่งศีลให้ดำรงอยู่ทั่วอวัยวะน้อยใหญ่พระรัตนสูตรอยู่เบื้องหน้าพระเมตตาสูตอยู่เบื้องขวาพระอังคฺลิมาลปริตรอยู่เบื้องซ้าย พระชชัคคะสุตอยู่เบื้องหลัง พระขันธปริตร พระโมรปริตร และพระอาฏานาฎยสูตร เป็นเครื่องกางกั้นคจหลังคายูบบนนภากาศ อนึ่งพระชินเจ้าทั้งหลาย นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้ประกอบพร้อมด้วยกำลังนานาชนิด มีศีลาทีคุณอันมั่นคงสัตตะปรากการเป็นอาภรณ์มาตั้งล้อมเป็นกำแพงคุ้มครองเจ็ดชั้นด้วยเดชานุภาพแห่งพระอนันตชินเจ้าไม่ว่าจะทำกิจการใดๆ เมื่อข้าพระพุทธเจ้าเข้าอาศัยอยู่ในพระบัณฺษรแวงวงกรงล้อม แห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอโรคอุปัทวะทุกข์ทั้งภายนอกและภายใน อันเกิดแต่โรคร้าย คือโรคลมและโรคดีเป็นต้น เป็นสมุฏฐานจงกำจัดให้พินาศไปอย่าได้เหลือ ขอพรมหาบุรุษผู้ทรงพระคุณอันล้ำเลิศทั้งปวงนั้น จงอภิบาลข้าพระพุทธเจ้า ผู้อยู่ในภคพื้น ทามกลางพระชินบัณฺษร ข้าพระพุทธเจ้าได้รับการคุ้มครองปกป้องรักษาภายในเป็นอันดิฉะนี้แล ข้าพระพุทธเจ้าได้รับการอภิบาลด้วยคุณานุภาพแห่งสัทธรรม จึงชนะเสียได้ซึ่งอุปัทวอันตรายใดๆ ด้วยอานุภาพแห่งพระชินะพุทธเจ้า ชนะข้าศึกศัตรูด้วยอานุภาพแห่งพระธรรม ชนะอันตรายทั้งปวงด้วยอานุภาพ แห่งพระสงฆ์ ขอข้าพระพุทธเจ้าจงได้ปฏิบัติ และรักษาดำเนิน ไปโดยสวัสดิเป็นนิจนิรันดรเทอญ

พระคาถาชินบัณฺษรนี้ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) ค้นพบในคัมภีร์โบราณ และได้ดัดแปลงแต่งคำสวดบางคำเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและง่ายต่อการสวดภาวนา พระคาถาบทนี้เป็นที่นิยมสวดกันอย่างมากในสังคมพุทธศาสนาไทย เชื่อว่าสามารถป้องกันสรรพภัยอันตรายต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้คนที่สวดภาวนากันทุกวันต่างๆ เชื่อมันและเกิดเหตุ

อัศจรรย์เป็นที่ประจักษ์ว่าพระคาถาบทนี้เมื่อสวดอย่างสม่ำเสมอแล้วจะช่วยพลิกชีวิตให้เจริญรุ่งเรืองได้อย่างดี และเนื่องจากที่คาถาบทนี้เป็นที่นิยมของคนในสังคมมากจึงมีการสอบทานเพื่อหาที่มาของพระคาถาบทนี้ว่ามีต้นเค้ามาจากที่ใดกันแน่และผู้แต่งที่แท้จริงนั้นคือใคร เนื่องจากมีหลายกระแสว่าผู้แต่งพระคาถาบทนี้เป็นเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แต่บางกระแสก็ว่าเป็นคาถาที่แต่งมาจากอาณาจักรลานนา โดยกษัตริย์พม่า

๔) คาถาอธิฐานจิตต่อพระรัตนตรัย

พระคาถาอธิฐานจิตต่อพระรัตนตรัยนี้ ตามความหมายที่แปลแล้ว ในเบื้องต้นจะเป็นการกล่าวสรรเสริญพระบารมี พระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เสียก่อนแล้วจึงอ้างเอาพระบารมี และพระคุณอันวิเศษของพระรัตนตรัยนั้นมาเป็นที่พึ่ง ที่ระลึกหรืออ้างเอามาเป็นบทขอพรเพื่อเครื่องป้องกันภัยอันตราย เป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่สวด และพระคาถาอธิฐานจิตนี้จะมี ความหมายคล้ายกับพระคาถาสรรเสริญ ซึ่งแตกต่างกันที่ พระคาถาสรรเสริญนั้นเนื้อหาความหมาย โดยส่วนใหญ่ จะเป็นการพรรณนาถึงพระมหากรุณาธิคุณ พระวิสุทธิคุณและพระปัญญาคุณของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพรรณนาถึงองค์คุณพิเศษแห่งพระสังฆกรรม หรือพรรณนาถึง คุณความดีงาม ปฏิปทาของพระสงฆ์สาวก ส่วนพระคาถาอธิฐานจิตจะมีความหมายบางส่วนบาง ตอนที่อ้างสรรเสริญอยู่บ้างแต่ในบทส่วนท้ายมักมีการกล่าวขอพรอธิฐานอยู่ด้วยเสมอ ส่วนความ คล้ายกับพระคาถาอาราธนา นั้น เนื้อความโดยส่วนใหญ่ของพระคาถาจะเน้นที่การอ้างเอาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ที่ระลึก โดยอ้างให้มารักษาดูแลบ้างในบางตอนบางส่วนเท่านั้น ส่วน พระคาถาอธิฐานจิตจะเน้นที่การอธิฐานขอพรเป็นส่วนใหญ่ของเนื้อหาความในพระคาถาทั้งหมด

คาถามหาการุณิก

มหาการุณิก นาโถ หิตายะ สัพพะปาณินัง ปุเรตวา ปาระมี สัพพา ปัตโต สัมโพธิ-
มุตตะมัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ โหตุ เต* ชะยะมังคะลังฯ

ชะยันโต โพธิยา มูเล สักยานัง นันทิวัทตะนโน เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ ชะยัสสุ ชะยะมัง-
คะเล อะปะราชิตะปัลลังเก สีเส ปะฐะวีโปกขะเร อะภิสเสก สัพพะ พุทธาณัง อัคคัปปัตโต ปะโมหะติ
ฯ สุนักขัตถัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุนุญฺฐิตัง สุชะโลม สุมุหุตโต จะ สุนิฏฺฐัง พรหมะ จาริสู ปะทักขิ-
ณัง กายะกัมมัง วาจา กัมมัง ปะทักขิณัง ปะทักขิณัง มโนกัมมัง ปะณิธี เต* ปะทักขิณา ปะทักขิณานิ
กัตวานะ ละกันตัตเถ ปะทักขิณะฯ

* ถ้าสวดให้คนอื่นใช้คำว่า เตะ สวดให้ตัวเองใช้คำว่า เมา

(คำแปล)

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ทรงประกอบด้วยพระมหากรุณา ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งปวง เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ ทรงบรรลुพระสัมโพธิญาณอันสูงสุด ด้วยการกล่าวสัจจาจาณี ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแก่ข้าพเจ้า

ขอข้าพเจ้าจงมีชัยชนะในชัยมงคลพิธิ์ จุฑพระจอมมุนีผู้ยังความปีติยินดีให้เพิ่มพูนแก่ชาวสากยะ ทรงมีชัยชนะมาร ณ โคนต้นมหาโพธิ์ทรงถึงความเป็นเลิศยอดเยี่ยม ทรงปีติปราโมทย์ อยู่เหนืออชิตบัลลังก์อันไม่รู้พ่าย ณ โปกขรปฐพี อันเป็นที่อภิเษกของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ฉะนั้นเถิด เวลาที่กำหนดไว้ดี งานมงคลดี รุ่งแจ้งดี ความพยายามดี ชั่วขณะหนึ่งดี ชั่วครู่หนึ่งดี การบูชาดี แต่พระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์ กายกรรมอันเป็นกุศล วาจกรรมอันเป็นกุศล มโนกรรมอันเป็นกุศล ความปรารถนาดีอันเป็นกุศล ผู้ได้ประพฤติกกรรมอันเป็นกุศล ย่อมประสบความสำเร็จ โชคดี เทอญ

กาลาบทนี้หลายคนรู้จักกันดีว่า เป็นบทที่ต่อท้ายจากพระคาถาพุทธชัยมงคล ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่สวดภาวนาพระคาถาพุทธชัยมงคลก็มักสวดต่อด้วยพระคาถามหาการุณิโกด้วยเสมอ พระคาถาบทนี้เป็นการกล่าวอ้างพระบารมีของพระพุทธองค์และขออธิฐานขอพรให้เกิดสวัสดิมงคลแก่ชีวิต

คาถาสรรพมงคล

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะพุทธา นุภาวณะ สะทา โสถถิ ภะวันตุ เต*

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะธัมมา นุภาวณะ สะทา โสถถิ ภะวันตุ เต*

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง รักขันตุ สัพพะเทวะตา สัพพะสังฆา นุภาวณะ สะทา โสถถิ ภะวันตุ เต*

* ถ้าสวดให้คนอื่นใช้คำว่า เต สวดให้ตัวเองใช้คำว่า เม

(คำแปล)

ขอสรรพมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า ขอเหล่าเทพดาทั้งปวงจงรักษาข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้า ขอความสุขสวัสดิ์ทั้งหลาย จงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ

ขอสรรพมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า ขอเหล่าเทพดาทั้งปวงจงรักษาข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรม ขอความสุขสวัสดิ์ทั้งหลาย จงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ

ขอสรรพมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า ขอเหล่าเทพดาทั้งปวงจงรักษาข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ ขอความสุขสวัสดิ์ทั้งหลาย จงมีแก่ข้าพเจ้าทุกเมื่อ

พระคาถาบทนี้เป็นบทหนึ่งที่นิยมสวดต่อท้ายบทสวดมนต์รับท่อนๆ เช่น พระปริตร พระคาถามหาการุณิโก พระคาถาชัยะน้อย และเป็นบทที่โบราณจารย์ท่านกล่าวไว้ว่าสามารถขจัดเสนียดจัญไร อุบัติหะอันตรายต่างๆ ได้ดีมาก แม้กลุ่มผู้นับถือลัทธิไสยศาสตร์ก็เชื่อมั่นว่าการได้สวดพระคาถาบทนี้จะทำให้แคล้วคลาดจากอมนุษย์ ปีศาจทั้งปวง เสนียดเคราะห์ที่ก่อเหตุด้วย จริยอยู่ตามที่ใดกล่าวไว้ว่าบทนี้เป็นบทพระคาถาที่สวดต่อท้ายจากบทอื่นๆ นั้น ด้วยเหตุที่แยกออกมาเป็นพระคาถาเฉพาะก็เพื่อให้เห็นถึงความหมายอย่างชัดเจน และอีกประการหนึ่งก็มีคนที่นิยมสวดเฉพาะพระคาถาบทนี้เพียงอย่างเดียวอยู่ไม่น้อย

คาถาอธิฐานเข้าซึ่งพระนิพพาน

อิมานิ ปุญญะกัมเมนะ นิพพานัง ประมัง สุขัง อะนาคะเต กาลเ.

(คำแปล)

ขอข้าพเจ้าจงได้ถึงพระนิพพาน อันเป็นสุขอย่างยิ่ง ด้วยกรรมอันเป็นบุญนี้ ในอนาคตกาลเบื้องหน้าเถิด

คาถาบทนี้ส่วนใหญ่มีกถาวาอธิฐานเมื่อเสร็จสิ้นการทำบุญกุศลใดๆ ทั้งปวง โดยหวังเป็นการอธิฐานเพื่ออานิสงส์บุญกุศลที่ได้สร้างนั้นนำพาให้เข้าสู่โมกกรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นเอง

ปฏิฐานรูปนคาถา หรือคาถาอธิฐานส่วนบุญ

ยันทานิ เม กะตัง ปุญญัง เตนาเนนุททิสเณะ จะ,ชิปปัง สัจฉิกะเรยยาหัง ชัมเม โลกุต-
 ตะเร นะวะ,สะเจ ตาวะ อะภัพโพหัง สังสาระ ปะนะ สังสะรัง,นิยะโต โพธิสัตโต ะ สัมพุทธะนะ
 วิทยากะโต,นาฏฐาระสะปี อากัพะ-ฐานานิ ปาปุณณะหัง ปุญจะเวรานิ วัชเชยยัง ะระเมยยัง สีละ
 รักขะเน, ปุญจะกามะ อะลลโคหัง วัชเชยยัง กามะปังกะโต, ทุททิจุญญา นะ ยุชเชยยัง สังยุชเชยยัง
 สุตติจุญญา, ปาเป มิตเต นะ เสวยยัง เสวยยัง ปันทิตะ สะทา สัทธาสะติหิโรตตปปา- ตาปิกขันติคณา
 กะโร, อัปปะสัยโห ะ สัตตฺตฺติ เหยยัง อะมันทะมฺมุหะโกสัพพะยาปาเยสุ เจโก ชัมมัตตะโกวิโท,
 เญยเย วัตตัตตะวะสัชชัง เม ญฺญานัง อะนะวะ มาลุต, ยา กัจ กุสะลา มะยา สา สุขะนะ สีขณะตัง สะทา
 เอวัง วุตตา คุณา สัพพะ โหนตุ มัยหัง ะเว ะเว, ยะทา อุปปัชชะติ โลก สัมพุทธโธ โมกขะเทสะโก,
 ตะทา มุตโต กุกัมเมหิ ลัทธโรกาโส ะเวยยะหัง, มะนุสสัตตัญจะ ลิงคัญจะ ปัพพัชชัญจะปะสัมปะทัง,
 ละภิตวา เปสะโล สีลี ธาระยยัง สัตตฺตฺตาสะนัง, สุขาปะฐิปะโท ชิปปา- ภิญโญ สัจฉิกะเรยยะหัง, ะระ-

หัตถ์ปลง อักคัง วิชชาทิลุณะลังกะตัง, ยะทิ นุปปีชชะติ พุทธโร กัมมัง ปะริปุริญจะ เม, เอวัง
 ลันเต ละเภยยาหัง ปัจเจกะโพธิมุตตะมันติ

(คำแปล)

บุญใดที่ข้าพเจ้าได้ทำในบัดนี้, เพราะบุญนั้น และ การอุทิศแผ่ส่วนบุญนั้น, ขอให้
 ข้าพเจ้าทำให้แจ้งโลกุตตรธรรมเถาในทันที, ถ้าข้าพเจ้าเป็นผู้อาภัพอยู่ ยังต้องท่องเที่ยวไปใน
 วัฏสงสาร ขอให้ข้าพเจ้าเป็นเหมือนโพธิสัตว์ผู้เที่ยงแท้ ได้รับพยากรณ์แต่พระพุทธเจ้าแล้ว, ไม่ถึง
 ฐานะแห่งความอาภัพ ๑๘ อย่าง ข้าพเจ้าพึงเว้นจากเวรทั้งห้า, พึงยินดีในการรักษาศีล, ไม่เกาะเกี่ยว
 ในกามคุณทั้งห้า, พึงเว้นจากเบียดตมกล่าวคือกาม ขอให้ข้าพเจ้าไม่พึงประกอบด้วยทิวาธิชั่ว, พึง
 ประกอบด้วยทิวาธิที่ดีงาม, ไม่พึงคบมิตรชั่ว, พึงคบแต่บัณฑิตทุกเมื่อ, ขอให้ข้าพเจ้าเป็นบ่อที่เกิด
 แห่งคุณ, คือ ศรัทธา สติ หิริ โอตตัปปะ ความเพียร และขันติ, พึงเป็นผู้ที่ศรัทธารอบงำไม่ได้, ไม่เป็น
 คนเขลา คนหลงงมงาย, ขอให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ฉลาดในอุบายแห่งความเลื่อม และความเจริญ, เป็นผู้
 เลียบแหลมในอรรถและธรรม, ขอให้ญาณของข้าพเจ้าเป็นไปไม่ข้องขัดในธรรมที่ควรรู้, คุจลมพัด
 ไปในอากาศ ฉะนั้น ความปรารถนาใดๆ ของข้าพเจ้าที่เป็นกุศล, ขอให้สำเร็จโดยง่ายทุกเมื่อ, คุณที่
 ข้าพเจ้ากล่าวมาแล้วทั้งปวงนี้, จงมีแก่ข้าพเจ้าทุกๆภพ เมื่อใด, พระสัมพุทธเจ้าผู้แสดงธรรมเครื่อง
 ฟ้นทุกข์เกิดขึ้นแล้วในโลก, เมื่อนั้น, ขอให้ข้าพเจ้าพ้นจากกรรมอันชั่วช้าทั้งหลาย, เป็นผู้ได้ออกาส
 แห่งการบรรลุธรรม ขอให้ข้าพเจ้าพึงได้ความเป็นมนุษย์, ได้เพศบริสุทธ, ได้บรรพชา อุปสมบท
 แล้ว, เป็นคนรักศีล, มีศีล, ทรงไว้ซึ่งพระศาสนาของพระศาสดา, ขอให้เป็นผู้มีการปฏิบัติ
 โดยสะดวก, ตรัสรู้ได้พลัน, กระทำให้แจ้งซึ่งอรหัตผลอันเลิศ, อันประกอบด้วยธรรม มีวิชา เป็น
 ดัน ถ้าหากพระพุทธเจ้าไม่บังเกิดขึ้น, แต่กุศลกรรมของข้าพเจ้า เต็มเปี่ยมแล้ว, เมื่อเป็นเช่นนั้น,
 ขอให้ข้าพเจ้าพึงได้ญาณ เป็นเครื่องรู้เฉพาะตนอันสูงสุดเทอญ

พระคาถาบทนี้มีผู้สวดไม่มากนัก แต่เป็นอีกบทหนึ่งที่อยู่ใบบททำวัตรเช้า โบราณนิยม
 สวดเพื่ออธิฐานจิตต่อพระรัตนตรัย เพื่อหวังได้ชีวิตมีความสุข สวัสดิมงคลและเข้าสู่พระสัจธรรม
 ของพระพุทธองค์ และเชื่อว่าผู้ใดที่ท่องบ่นสาธยายมนต์รับบทนี้เมื่อดับจิตไปแล้วจะไม่ตกใน
 อบายภูมิ

สามัญญาอนุโทนาคาถา

ลัทธิพิติโย วิวัชขันตุ ลัทธิพะโรโล วินัสสะตุ

มา เต ภาวัตวันตะราย ลูชี ทีฆายุกุ ภาวะ

สัพพีติโย วิวัชขันตุ สัพพะโรโค วินัสสะตุ
 มา เต ภาวัตวันตะราโย สุกชี ทีฆายุกั ภาวะ
 สัพพีติโย วิวัชขันตุ สัพพะโรโค วินัสสะตุ
 มา เต ภาวัตวันตะราโย สุกชี ทีฆายุกั ภาวะ ฯ
 อะภิวาตะนะสีลิสสะ นิจัจจ วุฑฒาปะจายีโน
 จัตตาริ รัมมา วัฑฒันติ อายุ วัลโลณ สุกัง พะลัง ฯ

(คำแปล)

ความเจริญไรทั้งปวงจงบาราศไป โรคทั้งปวง (ของท่าน) จงหาย
 อันตรายอย่ามีแก่ท่าน ท่านจงเป็นผู้มีความสุขมีอายุยืน
 ความเจริญไรทั้งปวงจงบาราศไป โรคทั้งปวง (ของท่าน) จงหาย
 อันตรายอย่ามีแก่ท่าน ท่านจงเป็นผู้มีความสุขมีอายุยืน
 ความเจริญไรทั้งปวงจงบาราศไป โรคทั้งปวง (ของท่าน) จงหาย
 อันตรายอย่ามีแก่ท่าน ท่านจงเป็นผู้มีความสุขมีอายุยืน
 ธรรมสี่ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่
 ผู้มีปรกติไหว้กราบ, มีปรกติอ่อนน้อม (ต่อผู้ใหญ่) เป็นนิตย์

พระคาถาบทนี้เป็นการอ้างเอาพระคุณอันวิเศษของพระรัตนตรัย อันเป็นสิ่งมงคลสูงสุด
 มาเป็นเครื่องป้องกันรักษา จึงนับเป็นอีกบทหนึ่งที่เชื่อถือกันมากกว่าเมื่อผู้ใดได้ห่มนุ่งสวดภาวนาแล้ว
 จะทำให้ปราศจากโรคาพยาธิ ภัยร้าย เสนียดจัญไรทั้งปวง เป็นสิริมงคลแก่ตัวผู้สวดภาวนา ในกลุ่มผู้
 นับถือลัทธิไสยศาสตร์ให้การยอมรับว่าพระคาถาบทนี้สามารถคุ้มครอง ถอนเสนียดจัญไร คุณไสย
 ต่างๆได้ดี

คาถามงคลจักรวาลน้อย

สัพพะพุทธานุภาเวนนะ, สัพพะสัมมานุภาเวนนะ สัพพะสังฆานุภาเวนนะ พุทธระตะนัง
 รัมมะระตะนัง สังฆะระตะนัง ตินณังรัตตะนานัง อานุภาเวนนะ จะตุราสีติสะหัสสะรัมมกขันธานุ-
 ภาเวนนะ ปิตะกัตตะยานุภาเวนนะ ชินะสาวะกานุภาเวนนะ สัพเพ เต โรคา สัพเพ เต ภาเย สัพเพ เต
 อันตะรายา สัพเพ เต อุปัททะวา สัพเพ เต ทุนนิมิตตา สัพเพ เต อะวะมังคะลา วินัสสันตุ
 อายุ วัฑฒะโก ฐานะ วัฑฒะโก สิริ วัฑฒะโก ยะสะ วัฑฒะโก พะละ วัฑฒะโก วัลณะ วัฑฒะโก
 สุขะ วัฑฒะโก โหตุ สัพพะทา ทุกขะโรคะภะยา เวรา สัตตุจะปัททะวา อะเนกา อันตะรายาปิ

วินัสสันตุ จะเตชะสา ชายะลิตฺธิ ษะนัง ลากัง โสถถิ ภาคะยัง ตูขังพะลังฺ สิริ อายุ จะ วัลโณ จะ โภคังวฺทตฺติ จะ ยะสะวา สะตะวัสสา จะ อายุ จะ ชีวะลิตฺธิ ภาวันตุ เต

(คำแปล)

ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง, ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมทั้งปวง, ด้วยอานุภาพแห่งพระสงฆ์ทั้งปวง, ด้วยอานุภาพแห่งรัตนะ ๓, คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ, ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมชั้น ๘ หมั่น ๔ พัน, ด้วยอานุภาพแห่งพระไตรปิฎก, ด้วยอานุภาพแห่งพระสาวกของพระชินเจ้า, สรรพโรคทั้งหลายของท่าน, สรรพภัยทั้งหลายของท่าน, สรรพอันตรายทั้งหลายของท่าน, สรรพอุปัทวะทั้งหลายของท่าน, สรรพนิมิตร้ายทั้งหลายของท่าน, สรรพอวมงคลทั้งหลายของท่าน, จงพินาศไป, ความเจริญอายุ, ความเจริญทรัพย์, ความเจริญสิริ, ความเจริญยศ, ความเจริญกำลัง, ความเจริญวรรณะ, ความเจริญสุข, จงมี (แก่ท่าน) ในกาลทั้งปวง, ทุกข์ โรค ภัย และเวรทั้งหลายโสกา, ความโศก ศัตรู และ อุปัทวะทั้งหลาย, ทั้งอันตรายทั้งหลายเป็นอนก, จงพินาศไปด้วยเดช, ความชนะ ความสำเร็จ ทรัพย์ ลาภ, ความสวัสดิ ความมีโชค ความสุข กำลัง, สิริ อายุ และ วรรณะ, โภคะ ความเจริญ และ ความเป็นผู้มียศ, และอายุยืน ๑๐๐ ปี, และความสำเร็จกิจในความเป็นอยู่จงมีแก่ท่าน

พระคาถาบทนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างมากอีกพระคาถาหนึ่ง และก็เชื่อว่าทรงอิทธิคุณด้านการคุ้มครองป้องกันภัย จากภูติปิศาจ รวมทั้งโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

๕) คาถาที่หวังผลทางด้านอำนวยการในวิถีชีวิต

พระคาถาประเภทนี้จะมีความหมายหลายนามกว่า พระคาถาประเภทอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น และดูเหมือนว่าจะเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางมากกว่าพระคาถาประเภทอื่นๆ ด้วย เพราะเป็นพระคาถาที่ผู้สวดภาวนานั้นเชื่อถือและเชื่อมั่นว่าสามารถอำนวยการได้ตรงตามความต้องการของตนเองได้ พระคาถาในประเภทนี้ จะมีผู้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มแรก นำพระคาถาที่อยู่ในพระธรรมบทมาสวดสาธยาย ดังนั้นพระคาถาที่นำมาสวดนี้จึงเป็นพระสูตร หรือเป็นพระปริตรเสียโดยส่วนใหญ่ ฉะนั้นพระคาถาต่างๆจึงหาความหมายได้ตามหลักไวยากรณ์บาลี โดยผู้สวดสาธยาย เชื่อว่าสามารถอำนวยการด้านต่างๆ ให้กับตนเองได้ โดยอ้างจากความหมายที่ว่า ปริตต์ หรือ พระปริตต์ นั้น หมายความว่า บทสวดปกป้องคุ้มครอง ส่วนคำว่า ราชปริตต์ แปลว่าบทสวดปกป้องคุ้มครองพระราชาก็ได้ แปลว่า บทสวดปกป้องคุ้มครองที่สำคัญก็ได้ ในความหมายแรกแสดงว่าในสมัยโบราณพระมหากษัตริย์ทรงนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดในพระบรมหาราชวังเสมอ ต่อมาจึงมีอำมาตย์ราชบริพารและประชาชนทั่วไปนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดที่บ้านตนเองบ้าง คำว่า

ปริตต์ เป็นคำเต็มในภาษาบาลี ว่างอาจตัดให้สั้นเหลือเพียง ปริต ก็ใช้ได้ ส่วนคำว่า ปริตร มีรูปมาจากภาษาสันสกฤต ที่ว่า ปริตุราณ หมายถึง ป้องกัน, ปกป้อง, คุ่มครอง เช่นกัน เพียงแต่แยกศัพท์ ปริ = โดยรอบ, ทัวไป + ตุราณ = ปกป้อง, ด้านทาน รวมแปลว่า ปกป้องหรือคุ่มครองรอบด้าน^{๔๕} จึงทำให้เกิดความเชื่อการสวดเพื่อหวังอำนวยการในด้านต่างๆ เช่น

เมตตปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้เป็นที่ยรักใคร่แก่เทวดา มนุษย์และอมนุษย์ทั้งหลาย เทพเทวดารักษา ปราศจากภัยอันตราย ไบหน้าผองใส มีสง่าราศี

ขันธปริตร เชื่อว่าอำนวยการป้องกันภัยจากอสรพิษนานาชนิด รวมทั้งสัตว์ร้ายชนิดอื่นๆ

โอมปริตร เชื่อว่าอำนวยการป้องกันภัยอันตรายจากผู้คิดร้าย ผู้ที่คิดร้ายหรือจงทำร้ายเรา จะแผ่ภัยตนเองในที่สุด

อาภานาภยปริตร เชื่อว่าอำนวยการป้องกันภัยจากอมนุษย์ ปีศาจ เสนียดทั้งหลาย

โพชฌังคปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลาย และพ้นจากอุปสรรคทั้งปวง

ชัยปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้ประสบชัยชนะ

รัตนปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้เกิดสวัสดิมงคล พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงด้วยอานุภาพแห่งพระรัตนตรัย

วิภูฏกปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้พ้นจากอัคคีภัย ไฟป่า

มังคลปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้เกิดสิริมงคล ปราศจากอันตราย

ธวัชคปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้พ้นจากอุปสรรคต่างๆ และป้องกันการตกจากที่สูง

อังกุลิมาลปริตร เชื่อว่าอำนวยการทำให้คลอเคลิบเคลิ้ม ป้องกันอุปสรรคอันตราย

อภยปริตร เชื่อว่าอำนวยการให้พ้นจากภัยพิบัติ และไม่ฝืนร้าย

ส่วนกลุ่มที่ ๒ คือผู้ที่สวดพระคาถาที่ถูกโบราณจารย์หรือปราชญ์ที่มีความรู้ด้านหลัก ไวยากรณ์บาลี รัตนประพันธ์ขึ้นใหม่ และนับถือสวดภาวนากันมาจกกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ซึ่งพระคาถาเหล่านี้มีมากมายหลายพันบท ซึ่งโดยส่วนใหญ่ของพระคาถาทั้งหมดนั้นจะหาความหมายตามหลักไวยากรณ์บาลีไม่ได้ เพราะเนื่องจากการผูกคำ หรือการย่อคำที่มา จากบทหลักอีกทีหนึ่ง จึงเป็นเพียงพระคาถาที่ใช้สวดเพื่อเป็นพุทธานุสติเครื่องบำรุงจิตใจเท่านั้น จะหาสาระหรือความหมายในหลักธรรมไม่ค่อยได้ พระคาถาประเภทที่ ๒ นี้ ถูกแบ่งออกเป็นหลายประเภท เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม เช่น พระคาถา อำนวยการผลทางด้านเมตตา, พระคาถาอำนวยการผลทางด้านแคล้วคลาด คุ่มครองป้องกันภัย, พระคาถา

^{๔๕} สุชีพ ปุญญานุภาพ, ความรู้เรื่องบทสวดมนต์, หน้า ๑๑.

อำนาจผลทางด้านโชคลาภ, พระคาถาอำนาจผลทางด้านกระพันชาตรี, พระคาถาอำนาจผลทางด้าน
ป้องกันรักษาโรคและแก้อวมงคลต่างๆ

๑. พระคาถาอำนาจผลทางด้านเมตตา

พระคาถาประเภทนี้เป็นที่ต้องการของบุคคลทั่วไป โดยหวังให้ตนเองนั้นเป็นที่รักใคร่
เอ็นดูแก่บุคคลอื่น หรือ ได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูจากผู้อื่น พระคาถาประเภทนี้จึงมีด้วยกันมากหลายบท
แต่ขอยกที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับมาพอสังเขป

คาถาเมตตา

นะเมตตา โมกรุณา พุทธปราณี ธาณินดี ยะเอ็นดู นะโมพุทธานะ นะมะอะอุ

ภาวนา ทุกวัน ก่อนออกจากบ้าน

คาถาเมตตา

นะเมตตา จะมหาราชา อะเมตตา จะมหาเสนา อุเมตตา จะมหาชนา สัพเพ เสนหา จะ
บุชิตา สัพพะสุขัง จะมหาลาภัง สัพพะโกธัง วินาสสันติ คันธารา ระสังวา โผฏฐัพพะงา อารัมมะณัง
วา ราชกุมารโรวา ราชกุมารีวา พรหมโณวา พรหมณีวา วาณิโชวา อิตถีวา ปุริโสวา เอหิ เอหิ ปริเทวัน
ติ ปิยัง มะมะ อาคัจเฉยยะ อาคัจฉาหิฯ

ให้ภาวนาทุกวันเช้า-เย็น จะมีคนรักใคร่เกิดความเสน่ห่ในท่าน

คาถาเมตตามหาเสน่ห์

นะ นะมะอะอุ นะเมตตา โม นะมะอะอุ โม กรุณา พุท นะมะอะอุ พุทธปราณี ธาณะมะอะ
อุ ธาณินดี ยะ นะมะอะอุ ยะ เอ็นดู บิดาค้ำชู มารดาอุปถัมภ์ พุทชังเคลิ้มจิต ชัมมังเคลิ้มจิต สังฆัง
หลงไหล ตั้งใจรักกุ สัพพะสิทธิ ะวันตุเมฯ

ภาวนาทุกวันมีคนรักใคร่เมตตายิ่งนัก

กาลาสาลิกาลิ้นทอง

ชีวหายัง มะฐูรัง วาจัง ชิวหาวจันติ ผุสสิตวาจะ สุนทรัง ปิยาเยว ปิยันตุนา
ใช้ภาวนาเสก จนชื่นใจ แล้วสี่ฝั่งสี่ปาก เสกหมาก เสกน้ำกิน หญิงชายทั้งหลายได้ยิน
เสียงเราไปเพราะจับใจ

กาลาแก้วสามโลก

อิติปารเมตตาดิงสา อติสัพพัญญูมาคะตา อติโพธิมะนุปปัตโต อติปิโสจะเตนะโม เอหิ
เอหิกระณียะเมตตังสัตตา เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาจัตตัง จิตตังชัยยะนารี จักกะวัตติราชา
มะโนโจรังไมตรีจิตตังฯ

กาลาบทนี้ใช้สารพัดทางเมตตา ใช้เสกเครื่องหอมทาตัวก็ได้ ถ้าจะให้เป็นที่เมตตาแก่
ขุนนาง ท้าวพระยา ให้เขียนชื่อผู้ที่พึงประสงค์ใส่กระดาษว่าไว้ทำเป็นไส้เทียนหนัก ๑ บาท จึงเอา
มาติดเข้าที่ปากขันสัมริด ทำน้ำมันต์ด้วยพระคานานี้จนสิ้นเทียน เอาน้ำมันต์อาบเถิดดินัก ถึงเป็น
ไพร่ก็ได้เป็นนาย

๒. พระคณาอำนาจผลทางด้านแคล้วคลาด คู่มกรองป้องกันภัย

พระคณาประเภทนี้ผู้สวดภาวนาเพื่อป้องกันหรือให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่างๆ
ที่มาประจันกับตนเอง และเคหะสถานที่ตนอาศัย พระคณาประเภทนี้เป็น โคลงฉันท์ที่ถูกแต่งขึ้น
ใหม่จากปราชญ์ท้องถิ่น อาจไม่มีความหมายตามหลักไวยากรณ์บาลี แต่เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวชั่วคราว
ในการน้อมนำหรือให้เกิดกำลังใจ ความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิต ซึ่งพระคณาบางบทก็เป็นการ
ถอดความมาจากพระพุทธรูปของพระพุทธรองค์ หรือถอดความจากพระธรรมวินัย

กาลาอิติปิโสกรงทอง

อิมาโนโรปีพุทคะริธา ตะติสัมสุโปโส สัมปันเทนุพุท คะสะโตนุสะติ ภาวะสา
วิกะสัมหัง มะหนัง วาโรโลทัมถิอะอะระสาวิคะขาระณะ ระทิวาจะมะกะฯ

ถ้ามีทุกข์ภัยมาถึงตัว ให้ภาวนา ๑๐๘ คาบ หายสิ้นแผ่นดินโทษถึงตายก็มีตายแล ภาวนาเข้า
สู้รบสงครามอาวุธมาเป็นท่าฝนมีต้องตัวเลย พระคณาบทนี้ถอดมาจากพระคณาสรรเสริญคุณ
พระรัตนตรัย

คาถามงกุฎพระพุทธเจ้า

อิติปิโสวิเสเสอิ อิเสเสพุทธะนามเออิ อิเมนาพุทธะตังโสอิ อิโสตั้งพุทธะปิติอิฯ

คาถาบทนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า อิติปิโสเรือนเดี่ยว แก่โรคภัยไข้เจ็บทั้งมวล ภาวนาทุกวัน มีสง่าราศี เป็นที่เมตตา ภาวนาก่อนออกจากบ้านป้องกันศาสตราวุธทุกชนิด ภูติพรายมีอากถ้ำกลายเป็น ร้ายได้

คาถาบารมี ๓๐ ทศ

อิติปาระมิตาติงสา อิติสัพพัญญูมาคะตา อิติโพธิมะนุปรปโต อิติปิโสจะเตนะโมฯ

มีอุปเท่ห์มากมาย ใช้ได้ทุกประการ ป้องกันภัยอันตรายต่างๆ

คาถาแม่ธรณีบีบมวยผม

ตัสสาเกษิสะโต ยะถาคังคา โสตั้งปะวัตตันติ มาระเสนา ปะติฐฐาตุง อะสั๊กโกนโต

ปะลาียงสุ ปาระมิตานุกาเวนะ มาระเสนาปะราชิตา ทิโสทิสั้งปะลายันติ วิหังเสนติ อะเสสะโตฯ

ภาวนาพระคาถานี้ศัตรูจะแพ้ยตนเอง ศัตรูจะคิดทำร้ายเรามีได้เลย

คาถาพระเจ้า ๑๖ พระองค์

นะ มะ นะ อะ นอ กอ นะ กะ กอ ออ นอ อะ นะ อะ กะ อัง อุมิ อะ มิ มะ หิ สุ ตัง สุ นะ
พุท ฐัง อะ สุ นะ อะฯ

อุปเท่ห์คาถาบทนี้จัดเป็นใหญ่กว่าคาถาทิ้งปวง ผู้ใดภาวนาทุกเช้าค่ำ ๓ ทีอาานิสงส์มาก แล กันสารพัดกันภัยอันตรายทั้งปวง คும்เสนียดจัญไร ปราศจากโรคภัย ถ้าต้องคุณผีพราย ให้เสกน้ำกิน

คาถานวหรรษคุณหรือหัวใจอิติปิโส

อะสังวิสุโลปุสะพุทะ ะพุสะบุโลสุวิสังอะ พุสะบุโลสุวิสังอะ สะบุโลสุวิสังอะ บุลุสุ
วิสังอะ โลสุวิสังอะ สุวิสังอะ วิสังอะ อะฯ

ภาวนาทุกเช้าค่ำเป็นสวัสดิมงคล ป้องกันคุ้มภัยทุกชนิด

๑. พระคาถาอำนวยผลทางด้านโชคลาภ

พระคาถาประเภทนี้เป็นที่ต้องการของผู้คนทั่วไปอีกประเภทหนึ่งที่สนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้ดี โดยเฉพาะบุคคลชนชั้นกลางที่ยังต้องหวังโชคลาภเงินทองเพื่อมาจุนเจือตนเองและครอบครัว พระคาถาประเภทนี้ก็เป็นอีกหนึ่งที่ยินยอมแต่งขึ้นมาจากปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นกำลังใจชั่วขณะเพื่อความมั่นใจในการดำเนินชีวิต หรือเพื่อสร้างกำลังใจว่าจะสามารถมีผู้มีกินเลี้ยงชีพได้

คาถาหัวใจเศรษฐี

นะชาลิตี ประสิทธิลาภา ปะสันนะจิตตา สะทาโหนติปิยังมะมะ สัพพะชะนา พะหุชะนา
สัพพะพิสา สะมาคะตา กาละโภชนา วิกาลโภชชะนา อาคัจฉันติ ปิยังมะมะฯ

พระคาถานี้ถ้าจะออกไปหาลาภที่ไหน ให้ภาวนาไปเกิดได้ลาภแล ให้หมั่นสวดไว้ทุกวัน
เกิดลาภสการอาหารการกินแล

คาถาทำนํ้ามนต์ขายของดี

พุททะสังมิ สังสิโมนา รัมมะสังมิ โมนาสังสิ สังฆะสังมิ สิโมนาสังฯ

ภาวนาทุกวันก่อนขายของ หรือภาวนาทำนํ้ามนต์รดของที่ขาย ให้ขายของดีแล

คาถาพระฉิมพลี (สีวลี)

สิมพลีจะมหาเถโร ยักขาเทวาทิปุชิตโต โสระโหปัจจะยาติมहि อะหังวันทามิ สัพพะทาฯ
สิมพลีจะมหาเถโร เทวะตานะระปุชิตโต โสระโหปัจจะยาติมहि มหาลาภัง กะโรนตุเม ลาภะนุตตะ
โมโหติ โสระโหปัจจะยาติมहि มหาลาภัง สะทาโสตติง ะวันตุเมฯ ราชะปุตโต จะโยเถโร สิมพลี
ติ-วิสุตโต ลาภะนุตตะโมโหติ ยังยังชะชนะปะทัง ยาตินิคะเม ราชะธานีโย สัพพัตตะปุชิตโตโหติ เถ
รัสสะปะเทวันทามิ เถรัสสถานูภาวณะ สัพพะลาภาโภชะวันตุเมฯ

สวดภาวนาทุกวันลาภผลสการมากมี ไม่อดอยากเลย

คาถาร่ำรวย

ชะนัง โภคัง ทุสะ มะนิ นะนัง โภคัง ทุสะ มะนิ อุมิ อะมิ มะหิสุตัง สนะพุทัง อะ สุ นะ
อะ นะ มะ พะ ทะ จะ ภา กะ สะฯ

ภาวนาทุกวัน ก่อนออกจากบ้าน หรือก่อนไปขายของ หรือทำนํ้ามนต์รดของขายดี

คาถาเงินล้าน

สัมปจิตตานิ นาสังสิโม พรหมมา จะ มหาเทวา สัพเพยักขา ประยัตติ พรหมมา จะ
 มหาเทวา อภิลลาภา ะวันตุ เม มหาปญฺโญ มหาลาโภ ะวันตุ เม มิเตพาหุหะติ
 พุทธะมะอะอุ นะโมพุทฺธายะ วิระทะโย วิระโคนายัง วิระหิงสา วิระทาสี วิระทาสา
 วิระอิตถิโย พุทฺธัสสะ มานีมามะ พุทฺธัสสะ สวาโหม สัมปจิตตานิ เฝ็ง ๆ พา ๆ หา ๆ ฤา ๆ
 ภาวนาทุกวันตอนเช้าก่อนใส่บาตร จะมีเงินมาก ทรัพย์สินสมบัติเนืองนอง

๔. พระคาถาอำนวยผลทางด้านกระพันชาติ

พระคาถาประเภทนี้เคยเป็นที่นิยมมากของชายชาติศรีสมัยโบราณ โดยเฉพาะนักรบที่
 ต้องมีพระคาถากระพันเป็นคาถาที่ท่องบ่นจนจำขึ้นใจ ซึ่งเป็นพระคาถาเชื่อว่าจะสามารถป้องกัน
 คมดาบ คมอาวุธไม่ให้เข้าระคายผิวหนังได้ ซึ่งแม้ในตำราพระพิไชยสงคราม เป็นเอกสารทาง
 ประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันถูกเก็บรวบรวมไว้ที่ห้องวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ มีการ
 กล่าวถึงพระคาถาที่พระมหากษัตริย์และนักรบไทยใช้ภาวนาเวลาออกรบ^{๔๐} แต่ด้วยสภาวะการณ
 สังคมปัจจุบัน ที่วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเจริญมากขึ้น การสู้รบลดน้อยลง จึงทำให้มีผู้นิยมพระ
 คาถาประเภทนี้น้อยลง มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ยังคงศึกษาไว้เชิงอนุรักษ์

คาถามงกุฎพระพุทธเจ้า

อิติปิโสวิเสเสอิ อิเสเสพุทฺธะนาเมอิ อิเมนาพุทฺธะตังโสอิ อิโสตังพุทฺธะปัตติอิ ตะโจ
 พระพุทธเจ้าจงมาเป็นหนัง มังสังพระธรรมเจ้าจงมาเป็นเนื้อ อัญฺฐิพระสังฆเจ้าจงมาเป็นกระดูก
 ตรีเพ็ชชกงคง อิสระวาสุ สุสะวาอิ พุทฺธะปัตติอิฯ

ภาวนา ๓ ครั้ง เวลาบริการรมให้เอามือวนรอบศีรษะ แล้วเมื่อบปให้ลูบบนศีรษะจนทั่ว
 ป้องกันอันตรายคงกระพันยิ่งนัก

คาถาสังवालเพ็ชร

^{๔๐} ชาญชัย วรรณวงศ์, การศึกษาวิเคราะห์สงครามไทยรบพม่าเฉพาะเรื่องยุทธศาสตร์และยุทธวิธี
 ทางทหาร, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๗, หน้า
 ๒๔.

กระมะละ กิริมิถิ กูรูมฤถุ เกเรเมถะฯ
 พระคาถาบทนี้ให้บริกรรมพร้อมกับลากไปที่ทรวงอกและหลังให้ทำประคูดสายสังวาล
 คงทนทรหดยิ่งนัก ฟันแทงมิเข้าเลย

คาถาเรียกน้ำมันเข้าตัว

นะ กะ นะ กะ นะ พะ สะ สุ สะ สุฯ
 ให้อาบน้ำมันงาดิบ แล้วให้อาบน้ำมันไล่ในฝ่ามือบริกรรมพระคาถานี้เรียกเข้าตัวจนกว่า
 น้ำมันในมือจะหายไปหมด คงกระพันชาตรีนัก

คาถาพระยาปลาไหลเผือก

วิ เว สุ เว อะ ยา เวย ยะ เส พุ เส วะ เส ตะ อะ อะ เสฯ
 ให้เสกน้ำมันทาตัวจับมียูเลย วิเศษนัก คงทนสารพัดอาวุธและเสี้ยนหนามทั้งปวง

คาถาหนุมานคลุกฝุ่น

โอมผงเผ่าถ้ำฐลี คงกระพันชาตรี สะวาหะ หนุมานะ คลุกคลีตีมะอะฯ
 ให้อาฝุ่นทาตัว เกิดกำลังเป็นคงทน อยู่คงแก่สารพัดอาวุธทั้งปวงแล

คาถาแคล้วคลาด

อะสีสัตติ ธนุจะวะ สัพเพเตอาวุธานิจะ ภักคะภักคาวิจูณณานิ โลมังมาเมนะ ผุสสันติฯ
 ให้บริกรรมเอาไว้เถิด แคล้วคลาดอาวุธทุกประการ ถึงถูกก็ไม่เป็นอันตราย

๕. พระคาถาอำนวยผลทางด้านป้องกันรักษาโรคและแก้วมงคต่างๆ

พระคาถาประเภทนี้เชื่อว่าเมื่อทำการท่องบ่นภาวนาแล้วจะทำให้มีอิทธิคุณด้านการ
 รักษาโรคภัยพยาธิที่เกิดจากโรคปัจจุบันและโรคที่เกิดจากการถูกกระทำตามความเชื่อลัทธิคุณไสย
 ซึ่งนับว่าเป็นพระคาถาที่โบราณท่านนับถือว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์สูงมาก ในพระคาถาบทเดียวกันอาจ
 ใช้ได้หลายอุปเท่ห์ ซึ่งหมายรวมถึงการปิดเสนียดจัญไรต่างๆ ด้วย

คาถาสรรเสริญพระรัตนตรัย

อติปิ โส ณะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู
อะนุตตะโร ปุริสสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมนุสสานัง พุทโธ ณะคะวาติ

สวากขาโต ณะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปังจัตตัง
เวทิตัพโพ วิญญูหิติ

สุปะฏิปันโน ณะคะวะโต สวาระกะสังโฆ อูหุปะฏิปันโน ณะคะวะโต สวาระกะสังโฆ ญายะ
ปะฏิปันโน ณะคะวะโต สวาระกะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ณะคะวะโต สวาระกะสังโฆ ยะทิหัง จัตตาริ
ปุริสสะยูกานิ อัญญะ ปุริสสะปุคคะลา เอสะ ณะคะวะโต สวาระกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิณเย
โย อัญชะลิกะระณียโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ

พระคาถาบทนี้เชื่อว่าสามารถถอนล้างอาถรรพ์ สรรพวิทยาต่างๆ ได้ทั้งปวง ทั้งแก่ กัน
รักษาโรคภัยให้หายสิ้นได้ ทั้งยังเป็นสิริมงคลด้วย โบราณจารย์ท่านมักใช้มิได้ขาด

คาถาข้ายเพ็ชรพระพุทธรเจ้า

ชาโล มหาชาโล ชาลัง มหาชาลัง ชาลิต มหาชาลิต ชาลิตัง มหาชาลิตัง มุตเต มุตเต
สัมปัตเต มุตตัง มุตตัง สัมปัตตัง สุตตัง คะมิตติ สุตตัง คะมิตติ มัคคะยิตติ ทิฏฐิลลา ทังพะละลา มังพะละลา
โรคิลลา กะระละลา พุพะละลา ริตติ ริตติ กิตติ กิตติ มิตติ มิตติ จิตติ ติตติ มุตติ มุตติ จุตติ จุตติ ธาระณี
ธาระณียิตติ อิทัง ธาระณะ ประริตตังฯ

เป็นพระคาถาที่ยกมาจากพระธรรมปริตร เป็นคาถาที่สำคัญยิ่งของโบราณจารย์ที่ใช้ใน
การป้องกันรักษาอันตรายต่างๆ เมื่อเกิดเจ็บไข้ให้ภาวนาพระคาถานี้ทำน้ามนต์รดหาย หรือสถานที่
ใดมีกูดผีปีศาจรังควาญให้บริกรรมทำน้ามนต์รดหายสิ้น เป็นพระคาถาหนึ่งที่มีกล่าวอยู่ในพระพิ
ไชยสงครามด้วย

คาถาพระโมคคัลลาดับพิษไฟนรก

เอโรโทคคัลลาโน ณะระกัตตัง โลหะกุมภิ ทิสวาอคคิ ปัตติกัมมะติฯ

ใช้ดับพิษไฟสารพัดหายสิ้น ไม้ร้อนไม่พอง

คาถายันทุน

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โยจามะนาโป สะกุนัสสะ สัทโท ปาปักคะโห
ทูลสุปิ้ง อะกันตัง พุทธานุภาวณะ วินาสะเมนตุฯ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โยจามะนาโป สะกุนัสสะ สัทโท ปาปักคะโห
ทูลสุปิ้ง อะกันตัง ธัมมานุภาวณะ วินาสะเมนตุฯ

ยันทุนนิมิตตั้ง อะวะมังคะลัญจะ โยจามะนาโป สะกุกัสสะ สักโท ปาปัดคะโห
ทุตตุปีนัง อะกันตัง สังฆานุภาวณะ วินาสะเมนตุฯ

สวดภาวนาป้องกันภัยอันตรายต่างๆ เชื่อว่าสำหรับผู้ที่มีฝันร้าย สะดุ้งตื่นกลางดึก หรือมี
กลางสังหรณ์จากสัตว์ต่างๆ ที่ไม่ดี ให้ภาวนา ช่วยบำบัดอันตราย เเคราะห์เสนียด โรคร้ายให้หายสิ้นได้

คาถาเจริญอายุ

พุทฺธัง ชีวิตัง อายุวฑฺฒะนัง พุทฺธัง สรรณังคัจฉามิ ชังมังชีวิตัง อายุวฑฺฒะนัง
สรรณังคัจฉามิ สังฆัง ชีวิตัง อายุวฑฺฒะนัง สังฆัง สรรณังคัจฉามิ

พระคาถานี้เป็นพระคาถาข้างที่ สำหรับพระมหากษัตริราชเจ้า แต่ครั้งโบราณ ทรง
จำเจริญภาวนาเพื่อให้ทรงเจริญพระชนมายุ ผู้ใดใช้สวดภาวนาคຸ້ມภัยอันตรายต่างๆ กันได้สารพัด
โรคร้ายไข้เจ็บ ทำให้มีอายุยืนยาว คຸ້ມสรรพภัยทั้งปวง

คาถาสักกัตวา

สักกัตวา พุทฺธะรัตตะนัง โອສະถິง อุตตะมัง ะรัง หิตัง เทวะมะนุสสานัง พุทฺธะเตเชนะ
โสถธินา นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ ทุกขา วุปะสะเมนตุ เมฯ

สักกัตวา ชัมมะรัตตะนัง โອສະถິง อุตตะมัง ะรัง ปะริพาหุปะสะมะนัง ชัมมะเตเชนะ
โสถธินา นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ ะยะยา วุปะสะเมนตุ เมฯ

สักกัตวา สังฆะรัตตะนัง โອສະถິง อุตตะมัง ะรัง อาหุเนยยัง ปาหุเนยยัง สังฆะเตเชนะ
โสถธินา นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ โรคา วุปะสะเมนตุ เมฯ

ผู้ใดจำเจริญภาวนาทุกเช้าค่ำสามารถบำบัดทุกข์ภัยได้ทุกประการ ตลอดจนปิดเป่าโรคร้าย
ไข้เจ็บ พระคาถาบทนี้โบราณนิยมเสกยามห้อม จะช่วยให้คนเจ็บหายโรคร้ายได้เร็วกว่าปกติ หรือเสก
น้ำมนต์ระงับทุกโศกใดๆ ก็ได้

๒.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องกาลากับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องกาลามีความเชื่อถือ นับถือที่แตกต่างกันมากมาย หลายวัตถุประสงค์
ตามที่ได้อธิบายข้างต้น จึงอาจเป็นเพียงแค่มุมมองหนึ่งของคนบางกลุ่มบางจำพวก ดังนั้นจึงไม่ถือ
ว่าเป็นสารัตถะที่เป็นแก่นของพระสัทธรรมของพระพุทธศาสนา ด้วยความหมายหลายทางความ
เชื่อนี้เอง จึงทำให้เกิดการจัดกลุ่มคนที่มีความเชื่อเรื่องกาลาว่าเป็นเพียง กลุ่มลัทธิหนึ่งเท่านั้น ลัทธิ
เป็นศัพท์บาลีใช้สำหรับความเห็นของคนทั่วไป อาจเป็นทั้งผิดทั้งถูก ถึงถูกก็ไม่ได้รับยกย่องว่าเป็น

ความเห็นชอบ เพราะเป็นความเห็นส่วนตัว เป็นอันสรุปความว่า ลัทธิเป็นเรื่องของความเห็น ฉะนั้น การที่หาหลักสำคัญมายึดว่าลัทธิความเชื่อใดถูกหรือผิดนั้น คงต้องอ้างอิงยึดตามหลักการของ พระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่ลัทธิ และพระพุทธศาสนาไม่ใช่ความเห็น พระพุทธเจ้ามิใช่เป็นผู้มีความเห็น แต่พระองค์เป็นผู้รู้ เป็นผู้เห็นอย่างแจ่มแจ้งเห็นจริง^{๕๑} ด้วยเหตุนี้จึง ต้องยกอ้างอิงเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในความเชื่อนั้นๆ เพื่อ ประคับประคองความเชื่อให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด

ถ้าหากพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว จะพบว่า ในสังคมไทยพระพุทธศาสนาไม่มีทาง แยกออกจากไสยศาสตร์ได้อย่างเด็ดขาด หรือไม่มีทางที่พระพุทธศาสนาจะกำจัดไสยศาสตร์ออกไป ให้พ้นจากระบบความเชื่อและพิธีกรรมของคนไทยได้ ในแง่นี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ชี้ให้เห็นว่าศาสนากับไสยศาสตร์จะต้องมีควบคู่กันไป และเชื่อว่า ในขณะที่ “พุทธ” เป็นเรื่องของความรู้ที่ถูกต้องและการปฏิบัติตามความรู้ที่ถูกต้องเพื่อแก้ปัญหา โลกหน้า “ไสย” เป็นเทคโนโลยีและมุ่งแก้ปัญหาของโลกนี้ “ไสย” เป็นกลวิธีที่จะบำบัดทุกข์เฉพาะหน้า กล่าวคือ ไม่บอกว่าบำบัดทุกข์วิธีใดเป็นวิธีด้วยปัญญา และบำบัดทุกข์วิธีใดเป็นวิธีของกิเลส แต่ “ไสย” มีศีลหรือข้อห้ามกำกับกับการบำบัดทุกข์เพียงแต่ศีล นั้นไม่เกี่ยวกับความดีหรือความชั่ว^{๕๒} ดังนั้นเมื่อไม่สามารถแยกแยะไสยศาสตร์และคาถาอาคมออกจากพระพุทธศาสนาได้ ก็ยากที่จะศึกษาเพื่อหาความจริงว่าเป็นอย่างไร ฉะนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสองด้านจึงควรศึกษาเพื่อหาทางร่วมระหว่างความเชื่อสองด้านให้ลงตัว และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้นับถือ ดังนั้นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักธรรมที่นำมาประกอบรวม คือ ๑) สัทธา, ๒) กาลามสูตร, ๓) อนุสติ ๑๐, ๔) พรหมวิหาร ๔, ๕) เทศนาวิธี ๔, และ ๖) พละ ๔ เป็นต้น

๓.๓.๑ สัทธา คือ ความเชื่อ ความเชื่อถือ

ในทางธรรม หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล, ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม, ความเลื่อมใสซาบซึ้งชื่นใจ สนิทใจเชื่อมั่นมีใจโน้มโน้มมุ่งแล่นไปตามไปปรับคุณภาพความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้นๆ ความมั่นใจในความจริง ความดีสิ่งดีงามและในการทำความดี เขียนอย่างสั้นสรุปเป็น สัทธา

^{๕๑} แปลก สนธิรักษ์, ลัทธิประเพณี พิธีกรรม, หน้า ๓.

^{๕๒} นิธิ เอียวศรีวงศ์, “พุทธกับไสย” ในผ้าขาวม้า, ผ้าจีน, กางเกงในและ ฯลฯ : ว่าด้วยประเพณี ความเปลี่ยนแปลงและเรื่องสรรพสาระ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๘), หน้า ๑๖๑.

ศรัทธาที่เป็นหลักแกนกลาง ซึ่งพบทั่วไปในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้เป็นข้อเดียว คือ **ตถาคตโพธิสัทธา** ความเชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต (คำบาลีว่า “สทฺทหติ ตถาคตสฺส โปธิ” บางครั้งเมื่อทรงแสดงคุณสมบัติของอริยสาวก จึงตรัสถึงอเวจฺปสาทะ คือความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว ในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม และในพระสงฆ์^{๕๓}) ศรัทธาที่มีกล่าวถึงในอรรถกถา ได้แก่ **สัทธา ๒** คือ ๑. **ตถาคตโพธิสัทธา** เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต ๒. **กัมมผลสัทธา** เชื่อกรรมและผลของกรรม แต่หลายแห่งแสดง **สัทธา ๒** คือ ๑. กัมมผลสัทธา เชื่อกรรมและผลของกรรม ๒. รตนศยสัทธา เชื่อพระรัตนตรัย (กัมมผลสัทธา เป็นโลกียสัทธา, รตนศยสัทธา ถ้าถูกต้องจริงให้เห็นประจักษ์ด้วยปัญญามั่นคงไม่หวั่นไหว เป็นโลกุตตรสัทธา) อย่างไรก็ตาม ที่รู้จักกันมากคือ **สัทธา ๔** ซึ่งเป็นชุดสี่ๆ กันมา ที่จัดรวบรวมขึ้นภายหลัง คือ ๑ **กัมมสัทธา** เชื่อกรรม เชื่อการกระทำ ๒. **วิปากสัทธา** เชื่อผลของกรรม ๓. **กัมมัสสกตาสัทธา** เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตัว ทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว ๔. **ตถาคตโพธิสัทธา** เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคต

อรรถกถาทั้งหลายจำแนกว่ามี **สัทธา ๔** ระดับ คือ ๑. **อาคมนสัทธา** ความเชื่อ ความมั่นใจของพระโพธิสัตว์ อันสืบมาจากการบำเพ็ญสั่งสมบารมี (อาคมนียสัทธา หรืออาคมสัทธา ก็เรียก) ๒. **อริคมสัทธา** ความเชื่อมั่นของพระอริยบุคคล ซึ่งเกิดจากการเข้าถึงด้วยการบรรลुरुธรรมเป็นประจักษ์ (อริคมนสัทธา ก็เรียก) ๓. **โอกัปปนสัทธา** ความเชื่อหนักแน่นสนิทแน่วเมื่อได้ปฏิบัติก้าวหน้าไปในการเห็นความจริง (โอกัปปนียสัทธา ก็เรียก, ท่านว่าตรงกับอริโมกข์ หรืออริโมกข์สัทธา) ๔. **ปสาทสัทธา** ความเชื่อที่เป็นเพียงความเลื่อมใสจากการได้ยินได้ฟัง^{๕๔}

หลักธรรม **สัทธา** ที่ยกมาอย่างนี้ สรุปความได้ว่า สัทธา หรือ ความเชื่อเป็นสิ่งที่บอบบางสร้างความเข้าใจผิดและสับสนได้ง่าย ทั้งนี้เพราะความเชื่อเป็นเจตสิก หรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับจิต และความเชื่อนี้เองเป็นพลังผลักดันให้จิตกระทำการต่างๆ ทั้งถูกและผิด (ถ้ากระทำถูกเรียกว่าปัญญาสัมปยุต ถ้ากระทำผิดเรียกว่าปัญญาวิปยุต) ซึ่งโดยปกติแล้วเมื่อเราพูดถึงความเชื่อเรามักจะคิดถึงเรื่องศาสนา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความเชื่อใดๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ก็จำเป็นต้องอ้างอิงเอาหลักธรรมทางศาสนามาเป็นแก่นหลักเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อความเชื่อนั้นๆ ให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ซึ่งหลักของพระพุทธศาสนาที่สอนให้ถือว่าความเชื่อต้องมาคู่กับปัญญา และเน้นในทาง

^{๕๓} อ.จ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๔/๑๔๒-๑๔๓.

^{๕๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์** (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม), (กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๒๘-๔๒๙.

ปฏิบัติว่าปัญญาต้องมาก่อนความเชื่อ ความเชื่อ สัทธา (ศรัทธา) ในทางพระพุทธศาสนา สอนให้เชื่อ ในการกระทำ (กรรม) ที่ให้ผลทั้งดีและร้าย

ดังนั้นหากว่าจะเชื่อในเรื่องคาถาอาคมก็จำเป็นต้องอ้างเอาหลักธรรมความเชื่อในหลักพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในความเชื่อนั้นด้วย เพื่อประกอบเหตุผลและให้มองตามความเป็นจริงมากที่สุด

๓.๓.๒ กาลามสูตร

กาลามสูตร หลักความเชื่อและอาการที่ไม่ควรเชื่อ ๑๐ ประการ คือ

๑. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
๒. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
๓. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
๔. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
๕. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ(การคิดเอาเอง)
๖. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান
๗. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล
๘. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
๙. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้
- ๑๐.อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่ามี ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา^{๕๕}

แต่พระพุทธองค์ทรงให้เชื่อด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

๑. เป็นกุศล หรืออกุศล
๒. มีโทษ หรือไม่มีโทษ
๓. ผู้รู้พิจารณาแล้วคิดเห็น หรือสรรเสริญ
๔. ถ้าทำให้สมบูรณ์แล้วนำประโยชน์สุขมาให้อย่างไร

เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าพระพุทธเจ้ามิได้ทรงบังคับใครให้เชื่อพระองค์เลย หากแต่ต้องการให้ผู้ฟังผู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง พระพุทธเจ้าตรัสถึงฐานะของพระองค์ว่า “ตถาคคเป็นเพียงผู้บอกทางเท่านั้น ส่วนการเดินทางเป็นหน้าที่ของเธอเอง” ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงย้ำว่า

^{๕๕} อจ. ทุก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๖๕๖-๖๕๗.

ปัญญาต้องควบคู่กับศรัทธาเสมอ ในการที่จะเชื่ออะไรนั้น ต้องมีการรับฟังความคิด ความเห็นของผู้อื่น (ปรโตโฆสะ) ครั้งหนึ่งทรงแสดงธรรมแก่พระสารีบุตร เมื่อแสดงจบแล้วจึงตรัสถามว่า สารีบุตรเชื่อตามคำสอนนี้หรือไม่ ได้รับคำตอบว่ายังไม่เชื่อก่อน พระเจ้าข้า ตรัสชมเชยว่า ดีแล้ว ผู้มีปัญญาย่อมไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ความรอบรู้เหตุผลที่เกิดขึ้นจากการฟังผู้อื่นนี้ เป็นเพียงขั้นแรก เรียกว่า **สุตมยปัญญา** เมื่อได้รับฟังแล้ว ขึ้นต่อไปก็คือนำมาไตร่ตรองและพิจารณาหาความจริง ด้วยวิธีอันแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) เพื่อให้เกิดปัญญาที่เรียกว่า **จินตามยปัญญา** อันเป็นบันไดก้าวไปสู่ **ภาวนามยปัญญา** อันเป็นขั้นสัมมาทิฐิ ต่อไป^{๕๖}

หลักธรรม กาลามสูตร ที่ยกมาข้างนี้ สรุปความได้ว่า การที่จะเชื่อสิ่งใดนั้นก็ต้องใช้ปัญญาในการไตร่ตรองตามหลักความเป็นจริง เพื่อให้เกิดปัญญา และเกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิตให้มากที่สุด ดังนั้น การเชื่อเรื่องกาลาอาคมว่ามีความศักดิ์สิทธิ์นั้น ก็ต้องใช้ปัญญาไตร่ตรอง โดยปฏิบัติตามหลักพระสัทธรรมเป็นแก่นหลักที่จะเชื่อในสิ่งนั้นๆ หากว่าศึกษาหมวดธรรมต่างๆ แล้วจะพบว่าในหมวดใดมีศรัทธาหรือความเชื่อ ในหมวดนั้นจะต้องมีปัญญากำกับอยู่ด้วยเสมอ โดยอธิบายว่า ศรัทธาที่ขาดปัญญาก็เป็นศรัทธาวิปยุต ทำให้เกิดความมกมาย ทำให้เกิดความฟุ้งซ่าน ดังนั้น ศรัทธากับปัญญา จึงต้องมาควบคู่กันไป ดังมีตัวอย่างความเชื่อ ในเรื่องกาลามสูตร ชาวกาลามะ ได้พบนักสอนศาสนาและลัทธิต่างๆ เป็นอันมาก ทุกคนที่ผ่านมาที่หมู่บ้านกาลามะก็มักจะสอนว่า ท่านจงปฏิบัติอย่างนี้ ท่านจะได้รับความสุข สมปรารถนาและยืนยันว่า คำสอนของตนนั้นถูกต้อง ต่อมาอาจารย์อื่นๆ ผ่านมาอีกก็สอนอีกว่า คำสอนเช่นนั้นไม่ถูกต้อง คำสอนอย่างนี้จึงถูกต้อง แล้วแนะนำให้กลับความเห็นเสียใหม่ อาจารย์อื่นๆ มากี่ค้ำกันอีก เป็นอยู่อย่างนี้ ทำให้ชาวบ้านกาลามะลังเลใจ เกิดความสงสัย ไม่รู้ว่าจะเชื่อของใครดี เพราะต่างคนต่างก็สอนว่าถูกต้องด้วยกันทั้งนั้น ไม่เป็นที่สบายใจ อยู่ในสภาพรวนเร ครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จผ่านมาที่หมู่บ้านกาลามะ ชาวบ้านจึงเข้าไปเฝ้าและกราบทูลเรื่องเหล่านั้นให้ทรงทราบ เมื่อทรงทราบแล้ว แทนที่พระองค์จะทรงตำหนิ แต่ทรงตรัสว่าถูกต้องแล้วที่ท่านทั้งหลายจะพึงสงสัยในคำสอนนั้นๆ ความสงสัยเป็นความดี ความไม่ปลงใจเชื่อง่ายๆ เป็นความถูกต้องของท่านทั้งหลายและตรัสแสดงถึงอาการที่ไม่ควรเชื่อ ๑๐ อย่าง^{๕๗}

จากเรื่องที่ถูกกล่าวข้างมาทำให้เห็นว่า การที่จะปักใจเชื่อสิ่งใดนั้นต้องประกอบด้วยเหตุผล โดยใช้ปัญญาเป็นสิ่งตัดสินในความเชื่อนั้น ซึ่งหลักธรรมกาลามะสูตรนี้น่ามากกล่าวอ้างเพื่อเป็นสิ่ง

^{๕๖} ดร.เดือน คำดี, ศาสนาเบื้องต้นภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒๐๗-๒๐๘.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๗.

เตือนใจไม่ให้หลงไปกับความเชื่อที่ไร้การไตร่ตรองโดยปัญญา เพื่อไม่ให้เกิดความหลงผิดในความเชื่อนั้น

๓.๓.๓ อนุสติ ๑๐

อนุสติ ๑๐ คือ ความระลึกถึง อารมณ์ที่ควรระลึกถึงเนื่องๆ มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. พุทธานุสติ	ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า
๒. ธัมมานุสติ	ระลึกถึงคุณของพระธรรม
๓. สังฆานุสติ	ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์
๔. สีลानุสติ	ระลึกถึงศีลที่ตนรักษา
๕. จาคานุสติ	ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคแล้ว
๖. เทวตานุสติ	ระลึกถึงคุณที่ทำให้ตนให้เป็นเทวดา
๗. มรณัสสติ	ระลึกถึงความตายที่จะต้องมาเป็นธรรมดา
๘. กายคตาสติ	ระลึกทั่วไปในกายให้เห็นว่าไม่งาม
๙. อานาปานสติ	ตั้งสติกำหนดลมหายใจเข้าออก
๑๐. อุปสมานุสติ	ระลึกธรรมเป็นที่สงบระงับกิเลสและความทุกข์ คือ นิพพาน

เขียนอย่างรูปเดิมในภาษาบาลีเป็น อนุสสติ^{๔๔}

หลักธรรม อนุสติ ๑๐ ที่ยกมาข้างนี้ สรุปความได้ว่า การเชื่อในสิ่งต่างๆ มายึดเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต้องมีแนวทางและสิ่งที่เป็นสาระดีสำคัญในการยึดเหนี่ยว ผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องศาสดาอาคมนั้นมีบางกลุ่มบางพวกที่ยึดถือเอาศาสดาอาคมมาเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งการยึดถือเอาความเชื่ออื่นๆ ที่นอกเหนือความเชื่อในศาสนาพุทธมาเป็นสิ่งยึดถือประกอบกับความเชื่อ ความยึดถือหลักทางศาสนานั้นก็เป็นสิ่งที่ทำได้ แต่ถ้าหากเอาเพียงเฉพาะความเชื่อความยึดถืออื่นๆ ที่นอกศาสนาเป็นหลักเพียงอย่างเดียวก็อาจนำพาให้ผู้นั้นเกิดความหลงผิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ ซึ่งทำที่สุดอาจนำพาไปสู่ความสับสนและวิปลาสกับความเชื่อนั้น ดังนั้นผู้ที่ศึกษาศาสดาอาคมจึงจำเป็นต้องมีหลักยึดถือทางศาสนาที่เป็นสัจธรรมสูงสุดไว้เพื่อเป็นสิ่งที่ประคับประคองมิให้คลาดหลงไปกับความหลงงมงายนั้น ในหมู่ผู้ศึกษาวิทยาคม ศาสดาอาคม

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม), หน้า ๔๕๕.

โบราณจารย์ท่านตระหนักเห็นถึงความสำคัญในสิ่งนี้ จึงกำหนดให้มีการยึดถือเอาพระรัตนตรัยมาเป็นสิ่งระลึกยึดถือสูงสุด โดยสอดแทรกไว้ในกาถาอาคมบทต่างๆ หรือมีการกำหนดให้ต้องสวดอ้างเอาพระรัตนตรัยขึ้นมาก่อนการสวดคาถาบทอื่นๆ เช่น กำหนดบังคับให้สวดบทไตรสรณาคมน์ สวดบทนอบน้อมพระรัตนตรัยก่อนการสวดคาถาบทอื่นๆ โดยอ้างความเชื่อที่จะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์สูงสุด

การนำเอาพระรัตนตรัยมาเป็นที่พึ่งที่ระลึกสูงสุดก่อนสิ่งอื่นใดนั้น และการที่จะไปบอกต่อผู้ที่ไม่มีจิตศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา หรือผู้ที่ไม่ค่อยใส่ใจกับพระพุทธศาสนานั้นย่อมเป็นเรื่องยากที่เค้าเหล่านั้นจะฟังและทำใจยอมรับเชื่อถือ ฉะนั้นจึงต้องใช้กุศโลบายในการชักจูงจากเรื่องที่เค้าเหล่านั้นสนใจเพื่อดึงความสนใจให้เข้าสู่ศาสนาที่ละน้อย สำหรับผู้ที่ศึกษาคาถาอาคมอย่างลึกซึ้งแล้วจะเห็นได้ทันทีว่า ในกลบทคาถาแต่ละคาถา หรือรวมทั้งจาริตต่างๆ ที่นักไสยศาสตร์คาถาอาคมสร้างกฎเกณฑ์ขึ้น ล้วนแฝงไปด้วยกุศโลบายธรรมที่จะชักจูงให้ผู้นั้นมุ่งเข้าสู่พระรัตนตรัยไปโดยปริยาย อย่างไม่รู้ตัว เพราะมนุษย์ทุกคนมีความเชื่อเป็นของตนเอง มีความเชื่อเป็นสิ่งฝังลึกในใจ เมื่อใดก็ตามที่เกิดความเชื่อและปฏิบัติตามความเชื่อนั้นๆ ก็จะกลายเป็นวิถีชีวิตของผู้นั้นไป และเมื่อมนุษย์ได้สั่งสมการกระทำปฏิบัติตามความเชื่อนั้นที่เป็นวิถีชีวิตอย่างเดียวกัน ความเชื่อก็จะกลายเป็นวิถีชีวิตในสังคม และความเชื่อในแง่นี้ก็เชื่อว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) ผู้ที่เชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาอาคมก็เช่นเดียวกัน หากกำหนดแนวทางที่ถูกต้องตามวิถีพุทธศาสนาก็ย่อมเป็นสิ่งที่ดีในการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมของผู้เชื่อถือเรื่องคาถาอาคม

๓.๓.๔ พรหมวิหาร ๔

พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

๑. เมตตา ความรัก ปราบปรามคืออยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมจตุตราฐ ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบต่อคนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบต่อตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับที่ตนรับผิดชอบต่อตน

ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์ แต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะมิให้เสียธรรม

พรหมวิหาร ๔ เรียกอีกอย่างว่า **อัปมัญญา ๔** เพราะแผ่สม่ำเสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต พรหมวิหารมีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ด้วยสังคหวัตถุเป็นต้น^{๔๕}

หลักธรรม พรหมวิหาร ๔ ที่ยกมาอย่างนี้ สรุปความได้ว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีความเชื่อในเรื่องกาลาอาคม หรือมีความเชื่ออื่นใดนั้น หากจะถือว่าเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ เป็นคนดีได้นั้น จำเป็นต้องมีคติข้อธรรม พรหมวิหาร ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวประจำจิตใจ เนื่องจากหลักธรรมของพรหมวิหาร ๔ นี้เป็นการกระทำที่นำพาให้ผู้นั้นเป็นผู้ประเสริฐที่มีความเมตตา กรุณา สร้างความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ให้ผู้อื่นได้ดี และพ้นทุกข์ และรู้วิธีการวางเฉยต่อการกระทำต่างๆ ที่เห็นเป็นไปตามกรรม สำหรับผู้ที่เชื่อเรื่องกาลาอาคม แม้ว่าจะนับถือว่าคาถาบทนั้นๆ จะมีความศักดิ์สิทธิ์เพียงใด ก็จะปฏิเสธข้อธรรมพรหมวิหารเป็นหลักประจำใจ เป็นสิ่งกำกับความประพฤติให้เป็นคนที่ดีงามต่อสังคม การนับถือเรื่องกาลาอาคมว่ามีความศักดิ์สิทธิ์นั้นอาจนำมาใช้เพื่อเกื้อกูลต่อผู้อื่นให้เกิดประโยชน์แก่สังคมตามหลักธรรมพรหมวิหารได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการจรรโลงสังคมให้เกิดความสงบสุขตามแนววิถีพุทธนั่นเอง

๓.๓.๕ เทศนาวิธี ๔

^{๔๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๔-๑๒๕.

เทศนาวิธี ๔ หรือ ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน คือ การสอนของ พระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมิกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีใช้คราวที่มีความมุ่ง หมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ

๑. สันถัสสนา ซึ่งแจ้งให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและ แสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒. สมหาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำ หรือบรรยายให้ชัดในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ อยากลง มือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแกล้าวกล้า คือ ปลุกใจให้กระตือรือร้นเกิดความ อุดสาหกรรม มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อ ไม่กลัวเหนียว ไม่กลัว ยาก

๔. สัมปหังสนา ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดย ชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟัง มีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

อรรถกถา ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า ข้อ ๑ ปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัว ข้อ ๒ ปลด เปลื้องความประมาท ข้อ ๓ ปลดเปลื้องความอึดคร้าน ข้อ ๔ สัมฤทธิ์การปฏิบัติ จำ ๔ ข้อนี้สั้นๆ ว่า ชี้ให้เห็นชัด ชวนใจให้ปฏิบัติ เร้าใจให้กล้า ปลุกใจให้ร่าเริง หรือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้าวกล้า ร่าเริง^{๖๐}

หลักธรรม **เทศนาวิธี ๔** ที่ยกมาอย่างนี้ สรุปความได้ว่า ผู้ใดที่จะเป็นผู้สอนในเรื่องคติ ความเชื่ออื่นใด หรือจะเป็นผู้เรียนใฝ่รู้คติความเชื่ออื่นใด จำเป็นต้องน้อมนำเอาหลักพุทธวิธีการที่ พระพุทธองค์ทรงตรัสและทรงกระทำไว้มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติการสอน หรือการเรียน ก็จะ ทำให้เกิดผลดีทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน นั่นคือ การสอนตามความเป็นจริง และให้เกิดความเข้าใจ อย่างแจ่มแจ้ง ไม่เกิดความเคลือบแคลงสงสัย หรือความคลาดเคลื่อนจนนำไปสู่ความเห็นผิดหรือ เข้าใจผิดต่อความเชื่อนั้นๆ เพราะเนื่องจากความเชื่อเป็นสิ่งที่บอบบาง ต้องใช้ความละมุนละม่อมใน การสอนอย่างแยบคายเพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อผู้ใฝ่เรียน ซึ่งเกิดผลดีต่อผู้ใฝ่เรียนที่ว่าเมื่อผู้เรียน ไปแล้วเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งดีในความเชื่อนั้น ก็สามารถนำไปปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นได้อย่าง ถูกวิธี แต่หากผู้สอน สอนแล้วยังเกิดความลังเลสงสัย ไม่แจ่มแจ้ง ในความเชื่อจนนำไปสู่ความ เข้าใจผิด ก็จะเกิดผลเสียต่อทั้งสองฝ่าย คือต่อผู้สอนหากวันหนึ่งวันใดผู้เรียนเกิด ไปรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง

^{๖๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*, หน้า ๑๓๔.

ชัดเจนขึ้นมากก็อาจมากกว่าโทษต่อผู้สอนคนแรกได้ สำหรับผู้เรียนที่เข้าใจผิดก็อาจนำความรู้นั้นไปปฏิบัติหรือเผยแพร่ในทางที่ผิดได้

๓.๓.๖ พละ ๔

พละ ๔ ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง

๑. ปัญญาพละ กำลังปัญญา

๒. วิริยพละ กำลังความเพียร

๓. อนวัชชพละ กำลังสุจริต หรือกำลังความบริสุทธิ์,ตามศัพท์แปลว่า กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ มีกายกรรม วาจกรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่นมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รู้กรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์

๔. สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ

๑. ทาน การให้ปัน

๒. เปยยวัชชะ พุดจับใจ = ปิยวาจา คือ พุดด้วยน้ำใจหวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์

๓. อัถตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ คือ ช่วยเหลือรับใช้ ทำงานสร้างสรรค์

๔. สมานัตตตา มีตนเสมอ คือ เสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ไม่ถือสูงต่ำ

พละหมวดนี้ เป็นหลักประกันชีวิต ผู้ประพฤติธรรม ๔ นี้ย่อมดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ เพราะเป็นผู้มีพลังในตน ย่อมข้ามพ้นภัยทั้ง ๕ คือ

๑. อาชีวิตภัย ภัยเนื่องด้วยการครองชีพ

๒. อสิโลภภัย ภัยคือความเสื่อมเสียชื่อเสียง

๓. ปรีตสสารัชชภัย ภัยคือความครั่นคร้ามเก็บเงินในที่ชุมนุม

๔. มรณภัย ภัยคือความตาย

๕. ทุกคติภัย ภัยคือทุกติ

หลักธรรม พละ ๔ ที่ยกมาอ้างนี้ สรุปความได้ว่า ไม่ว่าผู้ที่มีความเชื่อถือในความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาอาคมว่าสามารถบันดาลคุ้มครองป้องกันภัยให้รอดพ้นจากภัยอันตรายใดๆ ทั้งปวงได้นั้น หากผู้นั้นมีคุณธรรม พละ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวประจําใจ ก็ย่อมทำให้รอดพ้นจากภัยต่างๆ ได้เช่นกัน พละ ๔ เป็นคุณธรรมที่เป็นหลักสำคัญสำหรับทุกคนในสังคม เพราะเป็นธรรมที่ทำ

ให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความมั่นใจ ไม่หวาดระแวงกลัวภัยอันตรายใดๆ เช่นเดียวกับความศรัทธาในศาสดาอาม ดังนั้นหากผู้ใดมีความเชื่อเรื่องศาสดาอามในการช่วยให้ป้องกันภัยได้แล้ว ยังมีคุณธรรม พละ ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติตนด้วยแล้วก็จะย่อมสร้างความมั่นใจอย่างเต็มเปี่ยมได้ว่าจะไม่เกิดภัยอันตรายใดมากล้ากลายอย่างแน่นอน

จากการศึกษาวิจัย สรุปความว่า ความเชื่อเรื่องศาสดานั้นมีที่มาจากความเชื่อท้องถิ่นเดิมที่มนุษย์นับถือผีสาว วิญญาณ หรือสิ่งที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือตนเอง จนกระทั่งอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์แผ่เข้าสู่ดินแดนไทย จึงทำให้เกิดการผนวกรวมกับความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ ต่อจากนั้นพระพุทธศาสนาก็เผยแผ่เข้าสู่ดินแดนไทย จึงทำให้คนในสังคมไทยยุคสมัยนั้นเลื่อมใสศรัทธาในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันมีพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง จึงทำให้ความเชื่อในด้านต่างๆ ของคนในสังคมเกิดการแปรเปลี่ยนไปจากเดิม หันเข้าสู่หลักโมกขธรรมมากขึ้น แต่กระนั้นความเชื่อเดิมเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ หรือเรื่องเกี่ยวกับศาสดาอามก็ยังคงเชื่อถือ เช่นเดิมเพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบวิธีการเชื่อ และการปฏิบัติบางประการ โดยให้สอดคล้องอยู่ในครรลองกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดการแต่งศาสดาที่มีการอ้างอิงมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนาบ้าง แต่ที่พบโดยส่วนมากแล้วจะแต่งโดยอ้างยกพระรัตนตรัยอยู่สูงสุดเป็นมงคลและเป็นธงชัยของการดำรงชีวิต การแต่งศาสดานั้น เช่น การแต่งศาสดาอ้างจากพุทธประวัติบ้าง พุทธสาวกบ้าง หรือแต่งอ้างจากชาดกต่างๆ บ้าง เพื่อเป็นการกล่อมเกล้าให้คนในสังคมเกิดความเห็นคล้อยตามในการศึกษาพระสัทธรรมในพระพุทธศาสนา และเพื่อกล่อมเกล้าให้คนในสังคมมีหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวปฏิบัติตนในหลักศีลธรรมอันดีงามทางศาสนา

ด้วยหลักการที่ต้องการให้คนในสังคมเกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำที่ต้องอยู่ในกรอบของพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้มีความเชื่อเรื่องศาสดาอามจึงต้องนำหลักเกณฑ์ในพระพุทธศาสนา มาสร้างเป็นกรอบวัตรปฏิบัติของการดำรงตนของผู้ที่เชื่อเรื่องศาสดา เช่น หลักการถือวัตรปฏิบัติตามจารีตศีลธรรมทางศาสนา และการเจริญสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นข้อวัตรปฏิบัติที่ดีงาม หากผู้ปฏิบัติตามแล้วย่อมเกิดความเจริญและเป็นมงคลของชีวิต ซึ่งได้กล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ ๓

ความเชื่อเรื่องกาลาที่มีในสังคมไทย

๓.๑ ความเชื่อเรื่องกาลาในสังคมไทย

สังคมไทยแต่โบราณกาลนับถือลัทธิบูชาผีสารพัดชนิดและธรรมชาติที่เป็นอำนาจเหนือความสามารถของมนุษย์ เพราะในชีวิตของมนุษย์มีทั้งที่มองเห็นได้และมองเห็นไม่ได้ หรือที่เข้าใจกันในชวงยุคหนึ่งว่า สิ่งนอกธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์มีความลึกลับสงสัยและไม่แน่ใจ ต่อการกระทำของตนเอง จึงต้องอาศัยความเชื่อเป็นความหวังในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ความมั่นใจในความเชื่อนี้ถูกส่งสมกลายเป็นจารีตไปในบางกลุ่ม สำหรับประเทศไทยเองก็มีพฤติกรรมที่เป็นเช่นเดียวกันนั้น เมื่อกาลเวลาผันเปลี่ยน จากนั้นจึงรับเอาการนับถือของศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อถือการบูชาเทพเจ้าตลอดจนอสูรทั้งหลาย พวกอินทรีนับถือเทวดา แต่จัดเทวดาออกเป็น ๓ พวก พวกหนึ่งอยู่บนสวรรค์ เช่น วรุณ สุริยะ วิษณุ อุษา และอัศวิน พวกสองอยู่บนฟ้า เช่น วาตะ อินทรีระ รุชระ และมารุต พวกที่สามอยู่บนพื้นโลก เช่น พระอัคนี พระโสม และพระขยม^๑

การบูชาเทวดาเหล่านี้ต้องสวดมนต์ภาวนา เพื่อให้เทวดาพึงพอใจและบันดาลอำนาจเหนือธรรมชาติ อิทธิฤทธิ์มาให้มนุษย์ สังคมไทยเรารับเอาการนับถือของศาสนาพราหมณ์ เข้ามาด้วย และประกอบกับการรับเอาพระพุทธศาสนาเข้าสู่สังคมไทยด้วยเช่นกัน จึงทำให้เกิดการผสมผสานการนับถือทั้งสองศาสนาขึ้นในสังคมไทย คติการสวดมนต์ในสังคมไทย แม้ในครั้งแรกจะเป็นการสวดตามคตินิยมของศาสนาพราหมณ์ ดังที่เรียกกันว่า สาขายมนตร์ ร่ายมนตร์ เพื่อความทรงจำพระเวทบ้าง เพื่อเสริมคลบ้าง ในทางพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน ในชั้นต้นเพิ่งสวดสาชยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรวจนะเท่านั้น ต่อมาจึงเกิดการผสมผสานการสวดมนตร์เพื่อจุดประสงค์ด้านการอำนวยผลให้เกิดอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ จนเกิดเป็นลัทธิการสวดมนตร์เพื่อผลทางความเชื่อขึ้นในสังคมไทย

^๑ แปลก สนธิวิริยกุล, ลัทธิประเพณี พิธีกรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๕), หน้า

ความเชื่อเรื่องคาถาอาคม คือข้อความที่ผูกขึ้น ซึ่งถือว่ามีอำนาจลึกลับอยู่ในนั้น เมื่อนำเอาไปใช้ตามลัทธิที่มีกำหนดไว้ เช่น บริกรรมเสกเป่า หรือสวดขับ ตลอดจนปลุกเสกสิ่งไรมียันต์ เป็นต้น ก็จะเกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ นอกจากคาถาอาคมแล้ว ยังมีเวทมนตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์มีความเชื่อว่าเป็น “คำศักดิ์สิทธิ์และลึกลับ” อาจอำนวยความสะดวกตามประสงค์ของผู้กระทำ คาถาอาคมเป็นข้อความที่ลึกลับ มีแบบแผน และเชื่อว่ายังมีคนที่สามารถใช้คาถาอาคมแปลงกายจากรูปหนึ่งไปสู่อีกรูปหนึ่งได้ เชื่อว่ามายากรสามารถใช้คาถาอาคมทำลายข้าศึก โดยวิธีปั้นขี้ผึ้งเป็นรูปข้าศึกแล้วบริกรรมคาถาทำลายเสีย เชื่อว่าสามารถใช้คาถาอาคมทำเสน่ห์ คือทำให้ผู้อื่นหลงรักได้ และเชื่อวามายากรสามารถใช้คาถาอาคมป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ด้วย ความเชื่อดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นเหตุให้ผู้เชื่อคาถาอาคม เครื่องรางของขลังทำพิธีต่างๆ ซึ่งเรียกว่า “กฤตยา” ต่อไป

อนุภาพของพระคาถาอาคม หรือบทสวดมนตร์ หากเราเลือกการสวดให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ก็จะทำให้เรานั้นเกิดประโยชน์ และสิ่งสูงสุดคือทำให้เกิดความสงบขึ้นในจิตใจ ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมสิ่งหนึ่งที่สังคมไทยสร้างเป็นกฎเกณฑ์ทางด้านความเชื่อที่ว่า การจะสวดคาถาอาคมบทใดก็ตาม หรือแม้การจะประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อของไสยศาสตร์ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการนี้คือ การสวดคาถานมัสการพระรัตนตรัย ตามด้วยคาถาอาราธนาพระรัตนตรัย และอาราธนาศีล ๕ อันได้แก่

นะโม ตัสสะ ะกะวะ โด อะระหะ โด สัมมาสัมพุทฺธัสสะ (๑ จบ)

พุทฺธัง ะระณัง คัจฉามิ ัมมัง ะระณัง คัจฉามิ สังฆัง ะระณัง คัจฉามิ
 พุทฺธัง ะระณัง คัจฉามิ ัมมัง ะระณัง คัจฉามิ สังฆัง ะระณัง คัจฉามิ
 ตติยัมปิ พุทฺธัง ะระณัง คัจฉามิ ัมมัง ะระณัง คัจฉามิ สังฆัง ะระณัง คัจฉามิ
 ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 กามะสุมิฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
 สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

การเริ่มต้นสวดด้วยคาถานมัสการพระรัตนตรัยนี้กลายเป็นจารีตปฏิบัติที่สำคัญของผู้เชื่อเรื่องคาถาอาคมว่าจะทำให้วิหยาคมและคาถาอาคมที่จะนำไปใช้นั้นยังเกิดความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น แต่แท้จริงแล้วเป็นการดีที่ทำให้คนที่เชื่อเรื่องคาถานั้นยังคงให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา ดังมีการเปรียบเทียบว่า “โบราณเริ่มด้นอย่างนี้ ข้อที่ว่าจะเริ่มด้นอย่างอื่นก็พอจะได้ แต่คงไม่ดีกว่าเริ่มต้นอย่างนี้นั้น เหมือนกับเราจะขึ้นบันได เราจะไม่ก้าวขึ้นไปตามลำดับ ขั้นที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ จะเล็งการ

ข้ามขั้นที่ ๑ ไปเหยียบขั้นที่ ๒ ก็ได้ แต่จะไม่ดีเท่ากับก้าวขึ้นไปตามลำดับขั้นที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ เราจึงก้าวตามโบราณ มาจนกระทั่งทุกวันนี้ ผู้เฒ่าผู้แก่ตั้งแต่โบราณมาจนกระทั่งบัดนี้ จึงไม่กระทำโบราณจึงได้นำพามา ข้อเหล่านี้ฉันใด นักปราชญ์โบราณมาเริ่มต้นด้วยนะโม พุทธัง สีล ๕ ก็ฉันนั้น”^๒

๓.๒ ความเชื่อเรื่องกาลาในทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องกาลาในสังคมไทย เราจะพบว่า พระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องกาลา เป็นสิ่งที่หลายคนแยกกันไม่ออก ทั้งนี้เพราะก่อนที่คนไทยจะหันมานับถือพระพุทธศาสนานั้นแต่เดิมก็มีการนับถือภูติผีปีศาจ และนับถือศาสนาพราหมณ์ ที่มีการสวดอ้อนวอนพระเจ้าต่างๆ เพื่อคลบวันดาลให้เกิดความสมประสงค์ตามที่ตนต้องการ จนสังคมได้มานับถือพระพุทธศาสนาในภายหลัง และนำหลักการของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติร่วมกับความเชื่อเดิมที่เคยปฏิบัติมาจนเคยชิน ความสำคัญและความมุ่งหมายของกาลาและการสาธยายมนตร์ในสังคมชาวพุทธไทยนั้น มีการปฏิบัติสืบกันมาแต่ครั้งสมัยพุทธกาลและปฏิบัติต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะยังคงมีการสวดสาธยายมนตร์อยู่เช่นเดิม แต่จุดประสงค์ของการสวดนั้นกลับแตกต่างกันมาก ซึ่งแต่เดิมการสวดสาธยายมนตร์นั้น พระภิกษุสวดสาธยายเพียงเพื่อท่องจำพระพุทธรวณะที่พระพุทธองค์ทรงตรัสเทศนาไว้เท่านั้น ต่อมาชาวบ้านได้ยินได้ฟัง พระภิกษุสวดสาธยายแล้วเห็นว่าเป็นสิริมงคลแก่ผู้สวดฟัง จึงเริ่มนำมาสวดท่องสาธยายบ้าง จนกลายเป็นประเพณีการสวดมนตร์ในงานการพิธีต่างๆ และเป็นกิจวัตรในชีวิตประจำวันที่นิยมท่องบ่นสวดภาวนาเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิตตนเองและครอบครัว เช่น นิยมสวดบทสรรเสริญพระพุทธรุคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ บทธรรมจักรกัปปวัตตสูตร บทพระปริตรต่างๆ เป็นต้น โดยอ้างเอาพระคาถาที่เป็นเหตุการณ์สำคัญในสมัยพุทธกาลบางบทมาเป็นพุทธานุสดี ธรรมานุสดี สังฆานุสดี เช่น เมื่อสมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคทรงประชวร โปรดให้พระจุนทเถระสวดโพชฌงคสูตรถวาย อาการพระประชวรก็พลันหายไป ชาวพุทธที่เลื่อมใสจึงนำพระคาถาบทนี้มาสวดสาธยายเพื่อหวังให้หายจากโรคร้ายทั้งปวง และก็เป็นที่เชื่อถือประจักษ์ความอัศจรรย์มานานหลายชั่วอายุคนว่าพุทธมนตร์นั้นสามารถบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยได้จริง อย่างกรณีในพุทธประวัติที่กล่าวถึงพระภิกษุที่ถูกรบกวนจากอมนุษย์ และภัยต่างๆ เช่น

^๒ ปู่ย แสงฉาย, นโมใคร่ตั้ง – พุทธ ใคร่แต่ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ส. ธรรมกถึก, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๘๗.

ครั้งหนึ่ง พวกภิกษุไปบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในป่า ถูกพวกอมนุษย์รบกวน กลับมาเฝ้า พระพุทธเจ้า พระองค์ทรงโปรดให้สวดกรณียเมตตาสูตรแล้วภิกษุจากอมนุษย์นั้นก็ไม่มีหายไป ชาว พุทธที่เลื่อมใสจึงนำมาสวดสาธยายเพื่อคลายความหวาดกลัว ไปจากจิตใจเป็นเสมือนที่ยึดเหนี่ยว กำลังใจให้คลายความกังวลและหายความหวาดกลัวต่อภัยอันตรายต่างๆ ตลอดจนภูติปีศาจทั้งหลาย ได้ ด้วยเหตุที่เชื่อถือกันมาว่าสามารถช่วยให้ป้องกันอันตรายได้ และเกิดศிரมิงคลแก่ตัวผู้สวด ภาวนาและผู้ได้สดับฟัง จึงทำให้เกิดการสวดกันเป็นประจำทุกวัน และกลายเป็นประเพณีที่อยู่ใน พิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่พระราชพิธีลงมาจนกระทั่งพิธีสามัญ และเพื่อความสะดวกในการท่องบ่น ภาวนาและการท่องจำ จึงทำให้เกิดการจัดพิมพ์เป็นหนังสือ เพื่อรวบรวมพระสูตรและพระปริตร ต่างๆ ขึ้นมากมายหลายฉบับ จนเป็นที่แพร่หลายไปทั่ว การจัดพิมพ์เป็นหนังสือสวดมนต์นี้มีทั้งผู้ที่มีจิตศรัทธาพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน และพิมพ์ออกจำหน่าย จนเป็นที่นิยมในสังคมชาวพุทธไทยใน ปัจจุบัน

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ท่านแสดงทัศนะความคิด เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องคาถาอาคม ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาไว้ว่า “เรื่องการนับถือมนต์คาถานั้น มีอยู่ทั่วโลก มีอยู่ในหมู่ มนุษย์ทุกชาติทุกสมัย ถ้าจะให้กล่าวในทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องนี้ก็จะกล่าว ได้ มากหลาย เริ่มแต่ชาติโบราณที่สุดที่สามารถจะค้นประวัติศาสตร์ได้ ตั้งแต่อียิปต์ คาลเดีย อัสซีเรีย และอื่นๆ บรรดาชนชาติที่นับถือเรื่องเวทย์มนต์นั้น ก็ไม่ใช่ชนชาติป่าเถื่อนไปทั้งสิ้น แม้ชาติที่เจริญ ด้วยอารยธรรม เช่น อินเดีย ซึ่งเต็มไปด้วยนักคิด นักค้นคว้า นักตั้งลัทธิศาสนา คณะอาจารย์ที่ ยิ่งใหญ่ ก็ยังมีเรื่องเวทย์มนต์คาถามากกว่าใครๆ แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงปฏิวัติ ความเชื่อของมนุษย์ ให้เลิกเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เลิกเชื่ออำนาจผีसांगเทวดา เลิกถือพระเจ้าในเบื้องบน ให้เชื่อแต่บุญกรรม การกระทำชั่วของตน ให้เชื่อว่าผลทุกอย่างย่อมมาจากเหตุ ผลดีมาจากเหตุที่ทำ ความดี ผลชั่วมาจากเหตุที่ทำความชั่ว เช่นนี้ ก็ยังไม่สามารถทิ้งเรื่องมนต์คาถา ดังมีเรื่องเล่าอยู่ใน พุทธประวัติเอง ว่าพระพุทธเจ้าทรงถือมนต์รับทหนึ่งที่เรียกว่า “โพฆมังคปริตร” เป็นมนต์ที่ทำให้ หายโรคลภัยไข้เจ็บได้ มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับโพฆมังคปริตรนี้ถึง ๓ ครั้ง พุทธศาสนิกชนไม่สามารถจะ ปฏิเสธได้ ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องไม่จริงเพราะเป็นเรื่องในเชิงประวัติ และมีกล่าวไว้ถึง ๓ ครั้ง ปัญหา มีอยู่เพียงว่า เราแปลความเรื่องนี้ว่าอะไร เรื่องที่เล่ามาข้างต้นแล้ว แสดงว่าพระพุทธเจ้าเองได้ทรงใช้ โพฆมังคปริตรอย่างเป็นทางการเป็นมนต์คาถาแท้ ก็ต้องมีคนสวดว่าให้ฟัง ไม่ใช่ว่ายกข้อธรรมขึ้นมาดริ ตรอง แล้วความตริตรองอันนั้นจะทำให้เกิดผลถึงกับหายเจ็บป่วยเป็นเรื่องที่ต้องมีคนสวด แม้ พระพุทธเจ้าอาพาธเอง ก็ต้องเรียกพระสาวกมาสวดให้ฟัง แสดงว่าได้ทรงใช้อย่างเป็นทางการเป็นมนต์คาถาแท้ แสดงให้เห็นว่า แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงเลิกล้างความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และ

ให้เชื่อในเรื่องกรรมเรื่องเหตุผล ก็ยังไม่ทรงละทิ้งวิธีการที่เรียกว่า “มนตร์คาถา” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เข้าใจว่าเรื่องมนตร์คาถานั้น คงไม่ใช่เรื่องเหลวไหลทีเดียว”^๓

ฉะนั้นการใช้คาถาเวทย์มนตร์ในปัจจุบันนี้ จึงมีทั้งพุทธวงนะเดิมที่พระพุทธองค์ทรงตรัส และเป็นบทคาถาที่โบราณจารย์ท่านแต่งประพันธ์ขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยเค้าโครงเดิมจากคาถาโบราณบ้าง หรือแต่งขึ้นใหม่ตามหลักความชำนาญไวยกรณ์บาลีบ้าง และมีการรวบรวมแต่งขึ้นมาเป็นคัมภีร์เวทย์มนตร์อย่างจริงจังเกิดขึ้นในสมัย เจ้าพระคุณมงคลราชมุนี (สนธิ) วัดสุทัศน์ฯ แต่เมื่อครั้งยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระศรีสังฆญาณมุนี พระคุณท่านเป็นผู้สนใจในศาสตร์นี้อยู่มาก จึงได้พยายามรวบรวมจากตำรับตำราต่างๆ ซึ่งส่วนมากเป็นของสมเด็จพระสังฆราช (แพ) ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่าน ซึ่งได้รับสืบทอดมาจาก สมเด็จพระวันรัต (แดง) การรวบรวมพระคาถาเวทย์มนตร์ต่างๆ ก็เพื่อเผยแพร่วิทยาการอันประเสริฐ รวมทั้งให้ดำรงอยู่เป็นแนวทางการศึกษาของชนรุ่นหลังสืบต่อไป

พระพุทธศาสนากับคาถาอาคมนั้นแม้ทั้งสองสิ่งจะเป็นความเชื่อเช่นเดียวกัน แต่ความเชื่อของสองสิ่งนี้ก็กลับมีหลักการและวิธีการที่แตกต่างกัน ซึ่งการสรุปพอให้เห็นเป็นประเด็นโดยง่ายคือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นหลักการ วิธีการที่ใช้เหตุผล และปัญญาในการไตร่ตรองเป็นสำคัญ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อเป้าหมายสูงสุด อันได้แก่ ความหลุดพ้นจากทุกข์ โดยสอนให้ผู้นั้นๆ ใช้ความคิดแยกแยะ หาเหตุ-ผล ที่มาของปัญหา ดังการสอนในหลักธรรมที่ว่า อริยสัจ ๔ คือความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ซึ่งเน้นให้รู้จักการคิดหาถึงเหตุและผลของปัญหา เพื่อหาวิธีทางกำจัดและแก้ปัญหานั้นๆ ด้วยเหตุและผล ที่เหมาะสม ส่วนคาถาอาคมนั้นเป็นความเชื่อที่บางครั้งไม่ต้องการเหตุผล หรือความหมาย คาถาเป็นเพียงความเชื่อที่ต้องการผลต่อจิตใจเป็นสำคัญเท่านั้น คณาจารย์โบราณจึงมักสั่งสอนศิษย์ผู้สนใจใฝ่รู้ว่า โบราณสอนมาอย่างไร ก็เชื่อและปฏิบัติไปเช่นนั้น ให้มีความมั่นใจ และตั้งมั่น เป็นสมาธิมากเท่าใด ความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาก็จะบังเกิดมากเท่านั้น ดังนั้นจึงนับได้ว่าเป็นเพียงความเชื่อที่สร้างเพียงความสุขชั่วคราว สมองความต้องการเพียงครั้งคราว ผิดจากความสุขที่เกิดจากปัญญาในการไตร่ตรอง และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นความสุขที่ถาวร ถ้าผู้นั้นสามารถดำเนินการตามหลักการของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและด้วยความแน่วแน่ก็จะพบความสุขที่แท้จริง ที่เรียกว่า นิพพาน

^๓ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, มหัตถรรพ์ทางจิต, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕ - ๑๗.

๓.๓ ข้อวัตรปฏิบัติการดำรงตนของผู้ที่เชื่อเรื่องคาถา

๓.๓.๑ หลักการถือวัตรปฏิบัติตามจารีตศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผู้นับถือความเชื่อเวทย์มนตร์คาถา หรือที่รู้จักในกลุ่มลัทธิไสยศาสตร์ ถือเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในสังคมไทยมาแต่ครั้งบรรพกาล การนับถือเวทย์มนตร์คาถานั้นมีคติที่หลากหลายต่างพื้นที่ ต่างเชื้อชาติ ต่างความนับถือ ต่างลัทธิ ต่างศาสนา และก็เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าทั่วทุกมุมโลกนั้นมีวิธีการศึกษาศาสตร์เวทย์มนตร์คาถาที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ด้วยการสร้างอิทธิปาฏิหาริย์ก็ดี การสร้างพลังทิพย์อำนาจจิตที่มาจากคาถาก็ดี ก็ล้วนแล้วแต่มีหลักการหรือทฤษฎีและปฏิบัติเป็นไปคนละ तरहกัน สำหรับพวกโยคีในอินเดียและพวกมายาศาสตร์ (Magic) ตลอดจนนักมายาการ (Magician) ในทิเบต ในจีน หรือกลุ่มพวกตะวันตก ทรศนะการสร้างอำนาจจิตจากเวทย์มนตร์คาถาของพวกเขาเหล่านั้นต่างก็ล้วนต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อกฎระเบียบธรรมเนียมการปฏิบัติที่เป็นแบบแผนให้กลุ่มตนยึดถือ

ดังนั้นกลุ่มผู้นับถือลัทธิไสยศาสตร์ เวทย์มนตร์คาถาในสังคมไทยก็มีแบบแผนวิธีการปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมไทยเอง และประกอบด้วยสังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือ ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักนุสติในการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุนี้กลุ่มผู้นับถือลัทธิไสยศาสตร์จึงพยายามยึดเอาหลักศีลธรรม รวมทั้งหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นหลักจารีตสำคัญในการสร้างกรอบการปฏิบัติให้ผู้นับถือลัทธินี้ โดยเริ่มจากการปูพื้นฐานหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักศีลธรรมในเบื้องต้นให้ปฏิบัติ นั่นคือการรับเอาศีล ๕ มาเป็นสารัตถะสำคัญในการปฏิบัติตน บุคคลที่ต้องการจะได้มาซึ่งทิพย์อำนาจนั้น ต้องเป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม เว้นจากทุจริต คือประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ทางกายมีการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ และประพฤตินอกใจในกาม ทางวาจาคือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบคาย พูดเพ้อเจ้อ ส่วนทางใจคือ โลกอยากได้ของผู้อื่น พยายามปองร้ายผู้อื่น และเห็นผิดจากกรรมมงคลองธรรม ความไม่ดีทั้งหลาย ตามที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ควรเว้นเสีย อำนาจที่เป็นทิพย์ตั้งแต่ชั้นต่ำสุดถึงชั้นสูงสุดนั้น ตามทางอริยมรรค ๘ ประการ เรียกว่าเจริญรอยตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^๔

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับเอาคำสั่งสอนของพระพุทธองค์มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หรือการแก้ไขปัญหามชีวิต ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นรากฐานสำคัญในสังคมไทยมาแต่ครั้งบรรพกาล จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าสังคมไทยแม้ว่าจะมีความเชื่อถือเรื่องใดๆ ก็

^๔ ชุม ไชยศิริ, ตำราทิพย์อำนาจ, (กรุงเทพมหานคร : ทวีกิจการพิมพ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๓.

ตามแต่ หรือแม้ว่าความเชื่อนั้นจะแตกต่างวิธีการปฏิบัติ ต่างวิธีการดำเนินความเชื่อ แต่ท้ายสุดก็คงต้องอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นกรอบจารีตให้คนในสังคมไทยปฏิบัติ ตาม ดังมีคติอยู่บทหนึ่งว่า “เมืองไทยเป็นเมืองทอง เป็นเจ้าของพุทธศาสนา มีพระราชทรงเป็นพระประมุข” และมีคติเตือนใจอยู่เสมอว่า ชาตินี้เหมือนกาย ศาสนาเหมือนใจ” ชาตินี้ได้มอบกายถวายใจไว้กับพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากพฤติกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบจรรยาบรรณทั้งหลายของไทย ล้วนมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อจิตใจของคนไทย โดยได้หล่อหลอมชีวิตจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทยออกมาก ในรูปของความเป็นคุณธรรมอันดีงาม เช่น ความเมตตาปราณี ความโอบอ้อมอารี หลักธรรมที่จะช่วยกล่อมเกลตาและควบคุมให้คนในสังคมไทยอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม เช่น ธรรมโลกบาล ๒, ศีล ๕, ธรรม ๕, พรหมวิหาร ๔, สังคหวัตถุ ๔, ทิฏฐธัมมิกัตถะ ๔, ทิศ ๖, สาราณียธรรม ๖^๕

การสอนโดยนำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนามาสอนสอดแทรกในความเชื่อเรื่องคานาที่ปรากฏในสังคมไทย เช่น คานาหัวใจนักปราชญ์ ที่เชื่อว่าผู้ที่ท่องบ่นสาธยายมนตร์นี้แล้วจะทำให้เป็นผู้สติปัญญาดี ำเรียนสรรพวิชากรใด ๆ ก็สำเร็จสมดังประสงค์ ซึ่งถ้าดูจากความหมายที่และมาของคานาแล้วจะทราบว่าเป็นกุศโลบายอันแยบคายที่สอนให้ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องคานาได้ซึมซาบหลักการคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าไปโดยไม่รู้ตัว คานาที่ว่านี้มีเนื้อความคือ สุ จิ ปุ ลิ เป็นคานาสั้นๆ เพียงสี่คำ ซึ่งเรียกว่าหัวใจคานา ไว้สำหรับท่องเพื่อจดจำได้ง่าย และให้เกิดสมาธิได้รวดเร็ว ความหมายพระคานานี้เป็นหัวใจที่ข้อมความมาจาก

- สุ. ฟัง รู้จักฟังด้วยความตั้งใจ
- จิ. คิด รู้จักคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ
- ปุ. ถาม สนใจใต่ถามให้เกิดความรู้จริง
- ลิ. จด รู้จักจดบันทึกไว้เพื่อช่วยความทรงจำ

และยังมีคานาที่เป็นบาลีประพันธ์ขึ้นคือ

- สุจิตฺตวินิมุตโต กะถัง โส ปณฺทิตฺโต ภาเว
 - สุจิตฺตสุตฺตัมปັນโน ปณฺทิตฺโตติ ปุจฺจะติ
- แปลว่า ถ้าปราศจาก สุ จิ ปุ ลิ แล้ว จะฟังเป็นบัณฑิตได้อย่างไร
ผู้สมบูรณ์ด้วย สุ จิ ปุ ลิ ครบถ้วนแล้ว จึงเรียกว่า บัณฑิต^๖

^๕ รศ.คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๑.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

ธรรมเบื้องต้นเหล่านี้คือกรอบที่บังคับให้คนในสังคมไทยที่มีความเชื่อที่แตกต่างต้องอยู่ภายใต้กรอบของศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา^๙เป็นที่ตั้ง ดังนั้นผู้ที่เชื่อถือเรื่องคาถาอาคมจึงต้องยึดตามหลักจารีตศีลธรรมนี้เป็นเบื้องต้นในการปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยการสร้างให้เกิดจิตสำนึกในความเป็น “พวกเดียวกัน” (We-Group) หรือในระบบไสยศาสตร์รู้จักกันในชื่อ “สำนัก” ซึ่งหมายถึงการรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่ม โดยนับถืออาจารย์ผู้สอนเดียวกัน เช่น สำนักคาถาอาคมอาจารย์ชุม ไชยคีรี, สำนักโสมพศ สายวังหน้า, เป็นต้น ในสังคมไทยมีสำนักหรือการรวมกลุ่มเพื่อสอนวิชาคาถาอาคมกันอย่างแพร่หลาย การรวมกลุ่มเพื่อศึกษาคาถาอาคมนี้มีผลดีคือ ทำให้มีโอกาสได้พบปะสังสรรค์กันและกัน ก่อให้เกิดความสนิทสนมรักใคร่ และทำให้เกิดการสอนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมทางศาสนาได้มากขึ้นด้วย

การร่ำเรียนเวทย์มนตร์คาถานั้นต้อง เรียนพระคาถาหัวใจบทต่างๆ ซึ่งมีที่มาจากบทสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และพระสูตรต่างๆ รวมทั้งคำสอนต่างๆ ในพระไตรปิฎก นอกจากนี้การเรียนเวทย์มนตร์คาถาเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์นั้นต้อง มีการฝึกจิตสมาธิ และการฝึกจิตสมาธินั้นจะเป็นหลักการอื่นเสียมิได้ก็ต้องเป็นหลักการฝึกสมาธิกรรมฐานตามแนววิถีพุทธนั่นเอง โบราณจารย์ท่านจึงนำเอาหลักการทั้งวิปัสสนากรรมฐาน และสมถกรรมฐานมาเป็นหลักวิธีการปฏิบัติให้กับผู้สนใจศึกษาเวทย์มนตร์คาถา โดยเริ่มต้นตั้งเป็นจารีตปฏิบัติเบื้องต้นว่า ท่านทั้งหลายควรเจริญภาวนา กำหนดรู้ทำบุญกุศลให้เกิดขึ้น และรักษาบุญกุศลที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ให้อยู่นาน ทำให้มั่นคง ไม่สั่นคลอน ทำให้ตั้งมั่นอยู่ประจำจิตใจ ทุกลมหายใจเข้าออกหายใจเข้านี้ว่า “พุท” หายใจออกกำหนดรู้ว่า “โธ” เป็นพุทธานุสติ ในระยะแรกนี้ ขอให้ผู้ฝึกใหม่เจริญภาวนา กำหนดถือเอา “พุทโธ” เป็นพุทธรมณต์ มหามนต์ เป็นมนต์อันยิ่งใหญ่กำหนดเจริญภาวนาไปตามอารมณ์ของปุถุชน เจริญให้คุณพุทธานุภาพ กำจัดทุกข์ภัยในปัจจุบัน ด้วยอำนาจดังกล่าวแล้ว สามารถจะนำหมู่มนุษย์ข้ามพ้นจากกองทุกข์ และประสบความสุขตามปรารถนาได้จริงๆ และสามารถพิสูจน์ได้จริงในปัจจุบัน ผู้มีศรัทธาเชื่อมั่นไม่สั่นคลอน มีกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตาม ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ไม่ย่อท้อ พร้อมกับมีสติ กำหนดรู้ถึงคุณของพระพุทธโธ ทุกลมหายใจเข้าออก เมื่อปฏิบัติเช่นนี้ จิตก็มีความตั้งมั่นเป็นเอกัคคตารมณต์ มีอารมณ์เป็นหนึ่ง จิตไม่วอกแวก ไม่ก่ลบลอก ไม่กระสับกระส่ายเป็นทิพย์อำนาจ คืออำนาจที่เป็นทิพย์^{๑๐} ดังนั้นการศึกษาเวทย์มนตร์คาถาจึงเป็นเสมือนการปูทางให้ผู้ที่ไม่สนใจใคร่ศึกษาใน

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

พระพุทธศาสนาได้มีโอกาสได้รู้จักและเข้าถึงพระพุทธศาสนามากขึ้น รวมทั้งเป็นกุศโลบายที่ช่วยให้ผู้นั้นมีวัตรปฏิบัติตนเองตามศีลธรรม และศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมนั้นด้วยความแยบคาย

หลักการปฏิบัติ การศึกษาเวทย์มนตร์คาถา ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เรื่องของการให้คำสัจจา คำมั่นที่ให้ไว้แก่กัน หลักการนี้ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ทุกสำนักต่างต้องยึดถือปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า “การให้สัจจะครู” การให้สัจจะครูนี้คือการให้คำมั่นสัญญาว่าจะรักษาข้อกำหนด ข้อห้าม อย่างเคร่งครัด จะละเมิดมิได้ เช่น การจะใช้คาถาอาคม หรือการสักยันต์ใดๆ นั้นจะให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์อย่างย่งยวดนั้นก็ต้องมีธรรมเนียมปฏิบัติการให้คำมั่นกับครู เช่น ให้ถือศีล ๕, ให้ภวานางค์สมถกรรมฐานเป็นอารมณฺ์, ห้ามประเวณี (ผิดลูกเมีย), ห้ามคำบุพการี, ห้ามทูปติบุพการี, ห้ามลักขโมย, ห้ามใช้วิชาคาถาอาคมรังแกผู้อื่น, ห้ามถ่มน้ำลายลงพื้น, ห้ามโพกหัวโพกผ้าเข้าวัด, ฯลฯ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าข้อห้ามที่ให้ถือเป็นสัจจะเหล่านี้ล้วนเป็นหลักศีลธรรมที่มนุษย์ทุกคนควรมีในสังคมทั้งสิ้น และในศาสตร์ทางไสยศาสตร์ เวทย์มนตร์คาถาก็เน้นและให้ศิษย์ต้องปฏิบัติให้ได้ตามคำมั่นนั้น หากมีการละเมิดจากคำมั่นเดิมที่เคยให้ไว้ จะถือว่าวิทยาคมต่างๆ ที่ประสิทธิให้จะเสื่อมหายไป หรือที่เรียกว่า “ผิดครู” นั่นเอง

หลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของผู้มีความเชื่อเรื่องคาถาที่ กลายเป็นจารีตต้องปฏิบัติที่จะละเว้นไม่ได้อย่างเด็ดขาด นั่นคือ ความกตัญญูคุณเวทิต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน การสร้างกรอบศีลธรรมเรื่องนี้ ผู้เชื่อถือเรื่องคาถาอาคมจะให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ ดังคำที่พูดว่า “คุณสมบัติของครูที่ดี กับจรรยาบรรณของศิษย์” ครูอาจารย์อยู่ในฐานะผู้ถ่ายทอดให้ความรู้ ส่วนศิษย์อยู่ในฐานะผู้รับการประสิทธิความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะครูอาจารย์นั้นมีอิทธิพลในการหล่อหลอมปรุงแต่งบุคคลในสังคม หรือเป็นผู้ชี้นำทางสังคม คุณสมบัติที่ครูอาจารย์ต้องดำรงและยึดถือตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ปฏิสัมภิตา ๔^๔ คือ ปัญญาความแตกฉาน ความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

- ๑) อุตถปฏิสัมภิตา (ปัญญาแตกฉานในอรรถ) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
- ๒) ชัมมปฏิสัมภิตา (ปัญญาแตกฉานในธรรม) มีความเข้าใจแตกฉานในหัวข้อวิชาสามารถอธิบายความได้
- ๓) นิรุตติปฏิสัมภิตา (ปัญญาแตกฉานในนิรุตติ) มีความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาเป็นสื่อในการสอนที่ทำให้ศิษย์เข้าใจง่าย

^๔ อภ.วิ. (บาลี) ๓๕/๓๑๘/๔๕๕.

๔) ปฏิภาณปฏิสัมภทา (ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ) มีปฏิภาณไหวพริบลับไว สามารถเข้าใจและคิดหาเหตุผลได้

หลักธรรมประการที่ ๒ สำหรับผู้เป็นอาจารย์ คือ สัมปทา ๘^๙ คือ ความถึงพร้อม ๘ ประการ หรือเรียกว่า คุณธรรม ๘ ประการของครูอาจารย์

๑) อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น) มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาสั่งสอนศิษย์อยู่เสมอ

๒) อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา) รักษาทรัพย์ที่หามาได้ คือการรักษาทรัพย์ที่เป็นอริยทรัพย์ และทรัพย์สมบัติ เพื่อเป็นคลังในการนำมาอุปถัมภ์ศิษย์

๓) กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) การวางตัวเหมาะสม การมอบสิ่งที่ดีมีศีลธรรมแนะนำศิษย์ในทางที่ดี

๔) สมชีวิตา (ความเป็นอยู่เหมาะสม) ความเป็นอยู่ที่สมถะ เหมาะสมแก่ฐานะ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์

๕) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา) มีความศรัทธาเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อมั่นในพระธรรมคำสอนว่าเป็นสิ่งที่ดี เพื่อนำมาสั่งสอนศิษย์

๖) สีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล) วนจากการทำเรื่องเสื่อมเสีย อยู่ในศีลธรรมจารีต เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์

๗) จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยจาคะ) ปราศจากความตระหนี่ ให้ศิษย์ด้วยความรักและเมตตาด้วยความบริสุทธิ์จริงใจ มีความยินดีในการแจกทานให้แก่ผู้ยากไร้ และผู้ตกยาก

๘) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา) ปฏิบัติตนเองเพื่อเข้าถึงความสิ้นทุกข์ทั้งปวง ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา แนะนำศิษย์เพื่อการเข้าถึงการสิ้นทุกข์ด้วยเช่นกัน

นี่คือ ศีลธรรมเบื้องต้นที่ผู้เป็นครูอาจารย์ต้องมีและสามารถปฏิบัติได้ เพื่อที่จะเป็นต้นแบบและเป็นผู้แนะนำแนวทางการปฏิบัติดีตามวิถีแห่งพระพุทธศาสนา

หลักจรรยาบรรณของผู้เป็นศิษย์ ก็ต้องเป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวที มีสำนึกและเห็นคุณค่าความดีต่อผู้มีพระคุณเป็นที่ตั้งสูงสุด หลักธรรมของผู้เป็นศิษย์ คือ หลักทศ ๖

๑) ลูกขืนยืนรับ เป็นการให้ความเคารพ หรือเป็นการแสดงความนอบน้อม

๒) เข้าไปคอยรับใช้ เป็นการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของครูอาจารย์

๓) เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสอนด้วยความเต็มใจ และความเคารพในความรู้ที่ตน

๔) ดูแลปรนนิบัติ เป็นการแสดงการตอบแทนคุณอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของศิษย์

^๙ อัง. อภฺรภูท. (บาลี) ๒๓/๓๕/๓๘๘.

๕) เรียนศิลปะวิทยาด้วยความเคารพ ตั้งใจศึกษาด้วยความเคารพ

หลักธรรมที่เป็นคุณธรรมประจำตัวของศิษย์ทุกคนต้องยึดถือและปฏิบัติให้กลายเป็นหน้าที่ที่สำคัญต้องกระทำต่อผู้มีคุณที่เรียกว่า ครูอาจารย์นั่นเอง

สรุปคือ ผู้ศึกษาลัทธิตความเชื่อค่านั้นหากว่าปฏิบัติตามจารีตธรรมเนียมปฏิบัติที่โบราณจารย์ได้วางหลักการไว้แล้วนั้น ก็จะทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นคนที่มีความดีธรรม เป็นคนดีของสังคม เป็นคนที่มีศิริ เพราะผู้ที่มีศิริดีแล้วก็จะยอมจะให้บังเกิดความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ดังที่เรียกว่า ศิริดี ศิริชั่ว^{๑๑} แม้จะมีความเชื่อ ความนับถือบางสิ่งบางจะไม่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ผู้นับถือเหล่านั้นหลงผิดปฏิบัติตนออกนอกธรรมนองคลองธรรมที่ติงามของศาสนา และสังคม

๓.๓.๒ การเจริญสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน

กลุ่มผู้ศึกษาลัทธิตถา มีวัตรจารีตประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นการสร้างอำนาจจิตให้ตนเองมีทิพยอำนาจ หรือมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ได้ นั่นคือ ต้องเป็นผู้ปฏิบัติตนตามหลักการเจริญสมาธิของศาสนาพุทธ นั่นคือ หลักการนำสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐานมาเป็นคุณธรรมในการปฏิบัติ

สมาธิมีส่วนสำคัญมากทั้งทางโลกียธรรม และโลกุตตรธรรม หรือถ้าจะกล่าวว่าสมาธิเป็นบ่อเกิดของพลังงานต่างๆ ถ้าเกี่ยวข้องกับพลังงานทางนามธรรมก็ไม่ผิด ถ้าเกี่ยวข้องกับพลังงานทางนามธรรมแล้ว ก็บอกกล่าวได้ว่า ถ้าปราศจากพลังงานแห่งสมาธิเสียแล้ว โลกนี้ก็ปราศจากความอัศจรรย์ หรือไม่มาสิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้นในโลกนี้เลยก็ว่าได้ เพราะสมาธิ (Concentration) มโนภาพ (อุคคหนิมิต และปฏิภาคนิมิต) และมโนอิทธิ (Will Power) อิทธิพลและอำนาจทั้ง ๓ ประการนี้แหละเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพลังงานต่างๆ ขึ้นในโลก

คำว่า “สมาธิ” ถ้ากล่าวกันอย่างกว้างๆ แล้วมีอยู่ ๒ ประการ คือ ๑. โลกียะสมาธิ คือสมาธิเพื่อนำไปใช้ในกิจการงานเกี่ยวแก่การดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบัน และ ๒. โลกุตตรสมาธิ คือสมาธิที่มุ่งไปสู่ความหลุดพ้นจากอาสวะ^{๑๒} สมาธิของนักมายาการหรือนักไสยศาสตร์จึงถือว่าเป็นสิ่ง

^{๑๑} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ฉบับทูตยบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรรมพิมพ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๘.

^{๑๒} วิเทศกรณีชัย (นามปากกา), อิทธิปาฏิหาริย์ อภินิหารเวทย์มนต์คาถาและเครื่องรางของขลัง ๕๐ เถจิอาจารย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ประจักษ์วิทยา, ๒๕๑๒), หน้า ๑๖๓.

สำคัญการฝึกสมาธิของนักไสยศาสตร์จึงมีด้วยกันสองวิธีตามแนวการฝึกสมาธิของพระพุทธศาสนา คือ การฝึกสมถกรรมฐาน คือ การบำเพ็ญเพียงทางจิตให้เป็นสมาธิด้วยการบริกรรม หรือหยุดความคิดของจิตไว้โดยสติด้วยอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง และเพื่อเป็นการละนิวรณ์^{๑๒} โดยอาจใช้วิธีการตามสมถกรรมฐานโดยวิธีต่างๆ ตามที่ท่านวางไว้ถึง ๔๐ วิธีด้วยกัน เมื่อปฏิบัติกรรมฐานจนกระทั่งจิตนั้นแนบแน่น เป็นการฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ ระงับความฟุ้งซ่าน มีสมาธิเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในเบื้องต้น การฝึกตามแนวอานาปานสติ^{๑๓} เป็นการฝึกสมาธิตามลมเข้าและลมออก ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้ศึกษาลัทธิไสยศาสตร์เวทย์มนตร์คาถาต้องฝึกฝนปฏิบัติ นั่นคือการฝึกกองลมเพื่อใช้ในการเจริญคาบ ลมและคาบคานานั่นเอง

คำว่า “คาบลม” หมายถึง การสงบลมหายใจ (ไม่เข้าไม่ออก) ที่ไม่ใช่การกลั้นลมหายใจแบบแรงๆ ส่วน คำว่า “คาบคาถา” หมายถึง การภาวนาคาถา จนจบบทหนึ่ง เรียกเป็นหนึ่งคาบคาถานี้เป็นวิธีการเจริญสมาธิตามแนวอานาปานสติ เพื่อนำมาใช้ในความเชื่อของลัทธิคาถา ซึ่งเชื่อว่าผู้ที่ฝึกปฏิบัติสมาธิอานาปานสติจนคล่องแคล่วแล้วจะทำให้เกิดอำนาจอาคมสะสมทำให้ใช้คาถาอาคมได้ขลังมากขึ้น^{๑๔} เมื่อเจริญสมถกรรมฐานแล้วต่อไปจึงน้อมนำให้เจริญวิปัสสนากรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน คือ การฝึกอบรมปัญญาให้รู้แจ้งตามความเป็นจริง อันเป็นการเจริญสติควบคู่กับการเจริญสมถกรรมฐานต่อไป เพื่อความหลุดพ้นจากราคะ และละอวิชชาธาตุ^{๑๕} ได้ ซึ่งเชื่อว่าผู้ที่เจริญสมถและวิปัสสนาจะช่วยให้คุณวิเศษแห่งมนตร์คาถานั้นศักดิ์สิทธิ์มีอานุภาพมากยิ่งขึ้น

ขออธิบายรูปแบบของสมาธิแบบพอเข้าใจในเบื้องต้นถึงรูปแบบ และความเป็นไปของสมาธิ ซึ่งสมาธิ คือการระลึกรู้ มีสติ ถึงสิ่งต่างๆ อาจใช้จิตไปจับตามอาการที่เกิดขึ้น ที่กำลังผัสสะ ทวารของเรา การทำสมาธิอาจบริกรรม ภาวนา หรือไม่ภาวนาก็ได้ การทำสมาธิต้องไม่มีอึดตา คือ เกร็งขัง ฟุ้งบังคับ ไม่บีบบังคับจิตมากเกินไป ด้วยอำนาจของความเพียร สติ สมาธิ ที่เกิดขึ้นจากการกำหนด ความรู้สึกพอใจอันเป็นทุกข์ก็ดับตามอาการไป การปราศจากกาม คือ ความพอใจก็ปรากฏชัดแจ้ง กล่าวคือ ในขณะที่กำหนด สติต้องจับอาการ ให้ตรงกับอาการ ให้พอดีกับอาการ อาการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนให้ทันอาการ ทันอารมณ์ อาการนี้ พระพุทธเจ้าทรงเทศน์ไว้ว่า

ญาตปริยญา กำหนดรอบรู้ตั้งแต่เริ่มรู้สึก (อาการ)

^{๑๒} ที.สี. (ไทย) ๘/๒๑๖/๗๓-๗๔.

^{๑๓} วิ.ม. (ไทย) ๑/๑๖๕/๑๓๖-๑๓๗.

^{๑๔} ปุโรหิตา (นามปากกา), **ปฐมมัทมนตราและอาคม**, (กรุงเทพมหานคร :ทิเพชการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๗.

^{๑๕} อภิ.วิ. (บาลี) ๓๕/๑๘๐/๑๓๕.

ดิณปริญา กำหนดรอบรู้ตาม (อาการ) ไป

ปหานะปริญา กำหนดรอบรู้จน (อาการ) หายไป

ใจความก็คือ กำหนดตั้งแต่เริ่มรู้ดีกว่าอาการเกิดขึ้น และรู้ตามไปตลอดจนถึงอาการ หายไป สรุปแล้วก็คือให้สติจับอยู่กับอารมณ์ให้ถูกต้องพอดี ไม่มากไม่น้อยนั่นเอง ดังพระพุทธองค์ ตรัสว่า มิฉญา อาชีวะ ปาหยา ให้ละการดำรงอยู่อย่างผิดๆ สมมาอาชีเวน ชีวิกัม กปะเปติ ยังความเป็นอยู่ ให้สำเร็จ ด้วยความเป็นอยู่ที่ถูกต้อง ดังนั้นกล่าวโดยสรุปว่า การเจริญสมาธิ จึงทำให้จิตเป็น อุเบกขาอย่างบริสุทธิ์ คือ มัชฌิมาปฏิปทา ทำให้จิตเป็นกลาง สะอาดไม่มีความขุ่นจาก โลภะ โทสะ โมหะ ราคะ

จากการศึกษาวิจัย สรุปความว่า ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องกาลาอาคมนั้น ต้องมีจารีตและข้อ วัตรปฏิบัติที่ต้องกระทำอย่างเคร่งครัด การสร้างข้อวัตรปฏิบัตินั้น สร้างกำหนดขึ้นโดยผู้เป็น อาจารย์เพื่อให้เกิดกฎเกณฑ์ในการสั่งสอนศิษย์ผู้ที่จะเข้ามาเรียนในสำนักของตนเอง ดังนั้นจารีต หรือข้อวัตรปฏิบัติจึงถูกนำมาจากศีล และหลักธรรมที่ควรปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา และมีการปรับโทษสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามหลักศีลหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการสร้าง กฎเกณฑ์ให้รักษาคำมั่นสังจะวาจา หรือที่เรียกว่า “การให้สังจะครู” ซึ่งถือว่าเป็นข้อธรรมประการ หนึ่งในศีล ๕ การให้คำมั่นนี้ศิษย์ผู้ศึกษากาลาอาคมนั้นต้องปฏิบัติให้ได้อย่างเคร่งครัด โดยส่วน ใหญ่ข้อห้ามกระทำนั้นก็จะอยู่ในหลักการของศีล ๕ อันเป็นข้อควรปฏิบัติของคฤหัสถ์ หลักศีล ๕ นี้ ผู้ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนก็ควรต้องปฏิบัติเป็นปกติของชีวิตอยู่เสมอ ไม่จำเพาะเจาะจงแต่ผู้ ที่เชื่อเรื่องกาลาอาคมเท่านั้น ธรรมเนียมปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เช่น ห้ามพูดคำหยาบคาย, ห้ามด่าทำร้ายบุพการี, ห้ามผิดประเวณี, ห้ามลักทรัพย์, ห้ามรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าหรือผู้ไม่มีทางสู้, ฯลฯ หากมีการละเมิดจากคำมั่นเดิมที่ได้ให้สัญญาไว้ก็เชื่อว่าจะทำให้วิพาศมในกาลาอาคมนั้นเสื่อมถอยลง หรือ ที่เรียกว่า “ผิดครู” และยังมีการนำหลักธรรมบางประการนำมาเป็นข้อวัตรปฏิบัติสำหรับผู้เป็น อาจารย์ และข้อวัตรปฏิบัติบางประการสำหรับผู้เป็นศิษย์ที่ต่างฝ่ายต้องปฏิบัติตามหลักการนี้อย่าง เคร่งครัด ซึ่งนี่คือคุณประโยชน์อันล้ำค่าที่เป็นการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสันติสุข และอยู่ใน กรอบอันดีงามของพระพุทธศาสนา แม้ว่าบางครั้งจะมีความเชื่อบางประการที่แตกต่างไปจาก หลักการสำคัญในพระพุทธศาสนาอยู่บ้าง แต่ท้ายสุดแล้วก็เป็นการกล่อมเกลาสังคมให้อยู่ในวิถี ปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรมนั่นเอง

ความเชื่อนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความคิด จินนาไปสู่การ ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการศึกษากาลาอาคมจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ทั้ง ความเชื่อเรื่องกาลาที่ตนเองสนใจ และหลักการทางพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้ตนเองนั้นหลงทาง

จากวิธีการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา เพราะทุกสิ่งนั้นมักมีสองด้านเสมอ คือมีทั้งคุณประโยชน์และโทษมหันต์หากเกิดความเข้าใจผิดคลาดเคลื่อน กรณีความเชื่อเรื่องคาถาอาคมก็เช่นเดียวกัน มีทั้งความสร้างสรรค์ ให้เกิดสิ่งดีงามในสังคม ทั้งทางด้านจารีตประเพณี อันดีงาม ความงดงามทางด้านศิลปภาษา วรรณกรรม และการปฏิบัติตนในสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ในทางกลับกัน ก็อาจส่งผลเสียให้คนเกิดความหลงผิดจนนำไปสู่การปฏิบัติตนที่ผิดจากความมุ่งหมายเดิมได้ ซึ่งจะกล่าวไว้ในบทต่อไป

บทที่ ๔

อิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องศาสดาที่มีต่อสังคมไทย

๔.๑ อิทธิพลของความเชื่อเรื่องศาสดาที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องศาสดามีอิทธิพลต่อสังคมไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา และนับว่าเป็น ศาสตร์หนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมไทย ดังปรากฏในประวัติศาสตร์และวรรณคดี เช่น ใน สมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัย พระเจ้าทรงธรรม ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า แพทยาคม เพื่อชำระคดีผู้กระทำผิดเกี่ยวกับคุณไสย เสน่ห์ยาแฝด ด้วยวิทยากรรม หน่วยงานนี้มี ผู้เชี่ยวชาญทางวิทยากรรมเป็นตุลาการ มีหน้าที่สอบสวนพิจารณาโทษผู้กระทำผิด ส่วนอิทธิพลในแง่ ทางสังคม ที่ปรากฏชัด คือ วรรณกรรมต่าง ๆ มีการกล่าวถึงเรื่องทางไสยศาสตร์ คาถาอาคมอยู่ มากมาย แม้บางครั้งจะเป็นการประพันธ์ที่สร้างความอัศจรรย์เกินเลยของจินตนาการมนุษย์ แต่ก็ มีเค้ามูลที่มาจากแห่งความเป็นจริง ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี และวิถีปฏิบัติของผู้คนในยุคสมัยนั้นๆ

การคงอยู่และได้รับความนิยมน้อยมากของความเชื่อเรื่องศาสดาอาคมหรือลัทธิ ไสยศาสตร์ ยังได้รับความนิยมน้อยภายใต้บริบทของพุทธศาสนาของสังคมไทยสะท้อนให้เห็นพหุ ลักษณ์ของระบบศาสนาของคนไทย ในแง่คนไทย (เช่นเดียวกับคนในวัฒนธรรมอื่นๆ ทั่วโลก) นับถือศาสนาและใช้ไสยศาสตร์ควบคู่กันไป คนไทยเชื่อและมองเห็นว่า ศาสนาและไสยศาสตร์ สามารถทำงานร่วมกันได้ ทั้งนี้เพราะว่า “มนุษย์มีสองด้านเสมอ ด้านหนึ่งมนุษย์ไฝหาสิ่งอันสูงส่ง เหนือโลกเหนือตัวเอง อยากอยู่ร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสรรพสิ่งใน โลก ปราศจากความเห็นแก่ ตัว ด้านนี้ของมนุษย์นั้นคำสอนของศาสนาต่างๆ ตอบสนอง แต่ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็มีอีกด้าน หนึ่งที่ไฝหาความสุขความพอใจของตนเอง อยากได้ใครดี และเห็นแก่ตัว อยากเห็นความพินาศของ คนที่ตนไม่ชอบ เพื่อบำเรอความสุขสบายๆ ของตัวเอง เชื่อและคาดหวังสิ่งไม่มีเหตุผลและงมงาย เพื่อปลอบประโลมใจตนเองให้พ้นจากความทุกข์ยากของโลกนี้ไปชั่วคราว ศาสนากับไสยศาสตร์ จึงตอบสนองธรรมชาติสองด้านที่มีอยู่ในตัวมนุษย์

๔.๑.๑ อิทธิพลของความเชื่อศาสดาที่มีต่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องศาสดาอาคม มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและ ทางอ้อม และยังส่งผลทั้งด้านดีและไม่ดี ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องต่อความ เชื่อเรื่องศาสดาอาคมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และด้วยลักษณะของความเชื่อเรื่อง ศาสดาอาคมเป็นเพียงความเชื่อเฉพาะกลุ่ม และไม่ใช่วิถีปฏิบัติของศาสนาที่จะนำมาเป็นแก่นสารเพื่อ

การยึดเหนี่ยวในการบรรลุโมกขธรรม ฉะนั้นความเชื่อเรื่องกาลาอาคมจึงเป็นกลุ่มความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ต่อการหลงผิดต่อหลักการของศาสนาได้ง่าย และถือว่าเป็นเสมือนดาบสองคม ที่อาจนำพาไปสู่แก่นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือหลงผิดออกนอกเส้นทางได้เช่นกัน และก็มีไม่น้อยที่คนในสังคมที่เชื่อถือเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของกาลาอาคมเกิดความหลงผิดไปจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนเกิดเป็นลัทธิทางศาสนาขึ้นมาใหม่ในสังคมเป็นจำนวนมาก จนทำให้คนบางกลุ่มในสังคมประณามหาว่าความเชื่อเช่นนี้เกิดโทษเป็นภัยมากกว่าคุณ การมองเช่นนั้น อาจเป็นเพียงการมองเพียงแค่ภาพลักษณ์ในด้านเดียว เหมือนสุภยิตที่ว่า “ดาบอคล้าข้าง” หรือ “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับไปกระเดียด” ถ้าศึกษาตาม “หลักปรัชญาศาสนาในแง่ของศาสนาเป็นสิ่งที่หนึ่งของความเชื่อ หากทำการพิจารณาแล้วพบว่าศาสนามี ๒ ระดับ คือ ศาสนาในระดับความเชื่อถือและอาจรวมความเชื่อถือในรูปแบบต่างๆ ไว้ด้วยกัน และศาสนาอีกระดับหนึ่งคือ สถาบันศาสนา ซึ่งมีทั้งความเชื่อถือ การจัดองค์กรและผู้ประกอบพิธีกรรม”^๑ ดังนั้นจะเห็นว่าศาสนาทั้ง ๒ ระดับ ก็ล้วนอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเหมือนกัน และไม่ว่าศาสนาในระดับใด ก็ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่หากปฏิบัติให้ถูกทางแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ได้เช่นกัน

อิทธิพลความเชื่อเรื่องกาลาอาคมที่มีต่อพระพุทธศาสนาในลักษณะของการเป็นคุณประโยชน์ คือทำให้คนในสังคมหันเข้าสู่พระพุทธศาสนา ซึ่งคนในสังคมบางกลุ่ม บางท้องถิ่นห่างไกลจากศาสนาและไม่ค่อยมีโอกาสได้พบกับหลักคำสอน หรือคนบางกลุ่มไม่มีความสนใจหลักการของศาสนาเลยแม้แต่น้อย ดังนั้นสังคมจึงต้องสร้างกุศโลบายเพื่อดึงคนที่ไม่สนใจศาสนาให้สนใจศาสนา ด้วยวิธีการนำเรื่องราวสิ่งเหล่านั้นที่คนกลุ่มนั้นๆ สนใจ มาเป็นเครื่องมือประโลมจิตใจ เช่น พระคาถาที่เป็นบทพระปริตรต่างๆ หรือที่รู้จักในชื่อของพระปริตร ๗ คำนาน หรือ ๑๒ คำนาน ซึ่งพระปริตรทั้งหมดนั้นเป็นพระคาถาที่ลัทธิความเชื่อเรื่องกาลาอาคมต่างให้ความสำคัญว่าเป็นพระคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดที่ท่องบ่นสาธยายจนเกิดสมาธิแล้วจะบันดาลให้เกิดคุณทางด้านต่างๆ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเนื้อหาของคาถาพระปริตรนั้นก็อยู่ในพระไตรปิฎก และอยู่ในพุทธประวัติและบางปริตรก็เป็นพุทธวาระของพระพุทธองค์ บางปริตรก็เป็นพุทธจริยาของพระพุทธองค์ ซึ่งผู้ท่องบ่นก็เท่ากับเรียนรู้พุทธประวัติ พุทธจริยา เรียนรู้หลักคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้กับพุทธสาวกในคราวต่างๆ เช่น พระคาถาที่นำมาจาก มงคลสูตร ในบทที่ว่า อเสวนา จะ พาลานัง ปิณฑิตานัญ จะ เสวนา ปุชา จะ ปุชณีนยานัง เอตัมมังคลมุตตมัง แปลตามศัพท์บาลีได้ว่า การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การเคารพบูชาผู้ที่ควรเคารพบูชา เป็นมงคลอันสูง ซึ่งถือว่าเป็นพุทธศาสน-

^๑ รองศาสตราจารย์คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๘.

สุภามิต สอนใจคนให้เลือกคบคนที่ดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งกลุ่มลัทธิความเชื่อเรื่อง
 คาถาอาคม เชื่อว่าหากบริกรรมท่องบ่นแล้วจะส่งผลให้ประสบแต่กัณเฑาะพมิตร ศัตรูห่างไกล และ
 ได้รับการช่วยเหลืออุปถัมภ์จากผู้อื่น ถือว่าเป็นคาถาเมตตาอีกบทหนึ่งด้วย

อิทธิพลของความเชื่อเรื่องต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือพระพุทธศาสนาและส่งผลเสียต่อการ
 นับถือพระพุทธศาสนารวมถึงการเข้าใจผิดพลาดเกี่ยวกับหลักการของพระพุทธศาสนานั้น หากจะ
 วิเคราะห์ให้ได้รับความตามความเป็นจริง ประการหนึ่ง ก็ต้องหันมามองกันที่ทัศนคติความรู้เกี่ยวกับ
 พระศาสนาว่าบุคคลากรในพระพุทธศาสนา อันประกอบไปด้วย พุทธบริษัท ๔ นั้น มีความรู้ใน
 หลักธรรมของพระพุทธศาสนาไม่น้อยเพียงใด หรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนมากหรือไม่ และ
 รวมทั้งความสามารถในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชนของบุคคลากรทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถ
 สั่งสอนเผยแผ่ให้คนนอกศาสนาได้เข้าใจพระสัทธรรมของศาสนาได้แจ่มแจ้งเพียงใด ดังทัศนะของ
 พระเดชพระคุณท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านได้แสดงทัศนะ โดยตั้งหัวข้อต่อเรื่อง
 นี้ไว้ว่า “ชาวพุทธขาดการศึกษา เพราะพระไม่สอน หรือพระไม่มีความรู้ที่จะสอน” ท่านได้อธิบาย
 ความไว้ดังความว่า

“ชาวพุทธลองสำรวจตัวเองว่า เวลาที่ชาวพุทธและคนไทยเรานี้ นับถือพระพุทธศาสนา
 เป็นหลัก หรือนับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก ถ้านับถือพุทธศาสนาเป็นหลักก็หมายความว่า พุทธ
 ศาสนาเป็นพื้น เป็นสภาพที่ปรากฏทั่วไปเด่นอยู่ แล้วไสยศาสตร์อาจจะมี แต่ว่าแอบแฝงอยู่ เป็นสิ่ง
 ที่พ่วงอยู่เล็กๆ น้อยๆ คิดมา แต่ถ้านับถือไสยศาสตร์เป็นหลัก ก็หมายความว่า การนับถือไสยศาสตร์
 นั้นเป็นพื้น เป็นสิ่งที่ปรากฏเด่นทั่วๆ ไป แล้วพระพุทธศาสนาก็กลายเป็นตัวประกอบไป เวลาให้
 ชาวพุทธลองสำรวจตัวเองดูว่า สภาพความเชื่อในสังคมของตนเป็นอย่างไร มนุษย์ปัจจุบันนี้ เวลา
 นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปทำการอ้อนวอนต่างๆ นั้น เพื่อเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของตนในเรื่อง
 ผลประโยชน์ใช่หรือไม่ เป็นการขัดเกลากิเลสหรือเปล่า ถ้าเป็นอย่างนั้น คือไม่เข้าหลักการที่กล่าว
 มา ก็แสดงว่าได้มีการคลาดเคลื่อนจากหลักการของพระพุทธศาสนา เหตุการณ์ที่ผ่านมา ๑๐ ปีนี้ ได้
 ฟุ้งถึงสภาพความคลาดเคลื่อนจากหลักการของพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นจริงก็ต้อง
 ตื่นตัวขึ้นมา และรีบแก้ไขปรับปรุงนำเข้าสู่หลักการที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา ถ้าชาวพุทธ
 เคลื่อนจากหลักการของพระพุทธศาสนา ความคลาดเคลื่อนนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร สาเหตุอย่างหนึ่ง คง
 มาจากการที่ชาวพุทธไม่รู้หลักการของพระพุทธศาสนาว่าคืออะไร

ถ้าชาวพุทธไม่รู้ก็เพราะขาดการศึกษานั้นเอง ทำไมจึงขาดการศึกษา เป็นไปได้ไหมว่าผู้
 มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ชาวพุทธไม่ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ชาวพุทธ หรือว่าตัวเองก็ไม่มีการศึกษา ผู้ที่ให้การศึกษาแก่ชาวพุทธก็คือ พระสงฆ์ ถ้าอย่างนั้นก็หมายความว่า สภาพการณ์ที่ขาด

การศึกษานั้น อาจจะมาจากการที่พระสงฆ์ไม่สอน หรือพระสงฆ์ไม่มีความรู้ที่จะสอน อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเป็นอย่างนี้ เรื่องก็มาถึงตัวพระสงฆ์ว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข แต่อย่างน้อย มันสะท้อนภาพว่า ถ้ามองในแง่ความรับผิดชอบของชาวพุทธทั้งหมด ในฐานะพุทธบริษัท ๔ ก็เป็นเวลาที่ต้องมาสำรวจความเชื่อของตัวเองว่า การเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้นมา นั้น อาจจะเป็นเพราะต้นเหตุที่เกิดจากชาวพุทธเอง คือชาวพุทธนี้แหละเป็นตัวเหตุปัจจัยที่สร้างเหตุการณ์ร้าย ทำให้เกิดสภาพความเสื่อมของพระพุทธศาสนาขึ้นมา ไม่ใช่ใครอื่นเลย”^๒

จากการที่พระเดชพระคุณท่านได้แสดงทัศนะไว้แสดงให้เห็นว่าท่านมองสภาพการณ์แบบมุมกว้าง และมองไปทุกส่วน ที่มีได้มุ่งแต่โทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ว่าเป็นผู้ผิดและเป็นสาเหตุของความผิดนั้น ดังนั้นหากมีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม ให้เหตุและผลตามความเป็นจริงเกี่ยวกับพระสัทธรรมให้เกิดความชัดเจน แจ่มแจ้งแก่บุคคลทั่วไป ก็เชื่อได้ว่าความเห็นผิดหรือความคลาดเคลื่อนจากพระสัทธรรมนั้นย่อมน้อยลง เพราะปัจจุบันชาวพุทธจำนวนไม่น้อยที่เกิดความเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนไปจากพระสัทธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ในสังคมปัจจุบันก็คือ พระสงฆ์ ที่ถือว่ามีอิทธิพลสำคัญต่อจิตใจของคนในสังคมที่กำลังสร้างความเข้าใจที่ผิดพลาดให้เกิดขึ้นกับพระสัทธรรม ซึ่งพบเห็นได้ตามวัดวาอารามเกือบทั่วประเทศ คนในสังคมไทยที่เรียกตัวเองว่าชาวพุทธ กลับรู้จักแต่พระสงฆ์ที่มุ่งเน้นทางไสยศาสตร์หรือลัทธิความเชื่ออื่นๆ นอกศาสนา ส่วนพระสงฆ์ที่มุ่งสั่งสอนพระสัทธรรมอีกหลายรูป คนทั่วไปกลับไม่รู้จัก นั่นจึงเป็นเหตุการณ์ที่กำลังเข้าสู่วิกฤติของสังคมพุทธที่กำลังถูกหล่อหลอมจากความหลงผิดจากกลุ่มลัทธิความเชื่ออื่นๆ ที่อยู่นอกศาสนา ซึ่งกลุ่มลัทธิความเชื่อเรื่องคาถาอาคมหรือกลุ่มที่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ก็รวมอยู่ในนั้นด้วย คนที่ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังในสังคมพุทธปัจจุบันจึงเกิดทัศนคติที่มองว่าความเชื่อเหล่านี้มีแต่ผลเสียที่ไม่เกิดผลดีเลย ซึ่งอาจพูดได้ว่าเป็นการมองที่เข้าใจผิดจากความมุ่งหวัง และวัตถุประสงค์ของคนในสมัยโบราณที่ท่านสร้างกุศโลบายขึ้นเพื่อเหตุผลใด

จากการวิจัยพบว่า การศึกษาความเชื่อเรื่องคาถา ซึ่งเป็นความเชื่อที่อยู่นอกหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น ส่งผลที่เป็นอิทธิพลทั้งทางด้านดี (บวก) และด้านเสีย (ลบ) ให้กับผู้ที่เชื่อหรือสังคมไทย กล่าวคือ

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), สถานการณ์พระพุทธศาสนากระแสไสยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สหธรรมิก, ๒๕๓๕), หน้า ๒๘-๓๐.

๑) อิทธิพลทางด้านบวก

กรอบจารีตปฏิบัติของผู้ศึกษาลัทธิคณาอาคม โดยส่วนใหญ่มาจากหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้ผู้สนใจศึกษาลัทธิคณาอาคมต้องปฏิบัติตาม เช่น ห้ามลักขโมย ไม่ผิดลูกเมีย จารีตที่สำคัญที่โบราณท่านสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาบังคับคือ เรื่องของ “ศิริ” หรือตามที่เรียกกันว่าศิริมงคล จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ศึกษาคณาอาคมทุกคนต้องปฏิบัติให้ได้ ดังสุภาษิตที่โบราณใช้สอนไว้ว่า “อย่าลืมหลงจืดจางสำหรับรักษาศิริ ตามคติโบราณท่านขานใจ” การสร้างกรอบที่เรียกว่าศิริก็คือ กรอบของศีลธรรมในพระพุทธศาสนานั้นเอง วิธีปฏิบัติเพื่อให้ตนเองเกิดศิรินั้นนอกจากปฏิบัติตามศีลธรรม ๕ ข้ออย่างเคร่งครัดแล้ว ยังต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในมงคลสูตร ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ด้วย เช่น “อเสวนา จะ พาลานัง” การไม่คบคนพาล” หรือ “สุภายิตา จะ ยาวาจา” วาจาใดอันชนกล่าวดีแล้ว จัดเป็นมงคลอุดม หลักการปฏิบัติของลัทธิคณาอาคมเน้นสอนให้ผู้นับถือพึงปฏิบัติเรื่องสัจจะวาจา และการคำทอ โดยเชื่อว่าผู้ที่พูดจาปดเท็จ หยาบคาย ส่อเสียด กล่าวล่วงบุญการีจะทำให้อาคมที่อยู่ในตัวนั้นเสื่อมถอย

อีกประการหนึ่งคือ การนำข้อธรรมในพระอภิธรรมบางประการมาสอนกับผู้ศึกษาลัทธิคณาอาคม โดยใช้ความสนใจในเรื่องของคณาอาคมเป็นกุญแจตัวแปรสำคัญในการเน้นสอนหลักธรรม เช่น พระปริตรต่างๆ ที่ใช้สวดกันทั่วไปทั้งบรรพชิตและฆราวาส หรือการย่อคำเพื่อให้เกิดการจดจำง่าย เช่น คาถาหัวใจวิภัตติ ๑๔ ที่ว่า สิ โย อัง โย นา หิ สะ นัง สะมา หิ สะ นัง สะมิง สุ เป็นคาถาที่เชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่สวดภาวนานั้นต้องเข้าใจถึงที่มาของคาถาเหล่านี้ จึงจะใช้คาถานี้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ได้ นับเป็นจิตวิทยาอีกประการหนึ่ง เพื่อช่วยในการจดจำสิ่งต่างๆ และเป็นการชักจูงให้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาโดยไม่รู้ตัว เพราะที่มาของคาถาหัวใจวิภัตติ ๑๔ ก็คือ การศึกษาภาษาบาลี ที่อยู่ในหัวข้อการแจกวิภัตติของนาม (การกำหนดลิงค์และวงนะของนามศัพท์ มี ๑๔ ตัว แบ่งเป็น เอก. ๗ พหุ. ๗)^๓ หรือคาถาหัวใจติปิโส หรือนวหรรณที่ว่า อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ณะ เป็นคาถาที่ย่อมาจากบทสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้า คือ

อะ = อะระหัง
 สัง = สัมมาสัมพุทธโธ

^๓ ชุ.พ. (ไทย) ๒๕/๓/๗.

^๔ พระมหาเทียบ สิริญา โดม (มัลย์), การใช้ภาษาบาลี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

วิ	=	วิชาจะระณะสัมปันโน
สุ	=	สุคะโต
โล	=	โลกะวิฑู อนุตตะโร
ปุ	=	ปุริสะทัมมาสาระถิ
สะ	=	สัตถาเทวะมนุสสานัง
พุ	=	พุทโธ
กะ	=	กะคะวาติ

นอกจากนี้ ยังนำพระคาถานี้มาเป็นกุศโลบายให้คนได้ฝึกสมาธิด้วย โดยการนำพระคาถาทิ้ง ๕ คำมาเป็นองค์ภาวนาในการฝึกสมาธิด้วย คือการภาวนาตามลมหายใจเข้า – ออก โดยมีหลักการที่ว่าคือ

อะ ลัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ กะ
 ๑ ๓ ๕ ๗ ๙ ๘ ๖ ๔ ๒ ภาวนาเวลาหายใจเข้า
 ๙ ๗ ๕ ๓ ๑ ๒ ๔ ๖ ๘ ภาวนาเวลาหายใจออก

ฉะนั้นจึงถอดคำภาวนาออกเป็นดังนี้ โลปุสะวิพุสังพะอะ เป็นการถอดคาบภาวนาเพื่อให้เกิดอำนาจจิต การถอดคาบภาวนาแบบนี้ผู้ปฏิบัติต้องมีความมุ่งมั่นความเพียร และต้องใช้สมาธิความอดทนสูงมาก จึงจะสามารถเดินคาบตามคาบคาถานี้ได้^๕

คาถาอาคมบางบทก็สอดแทรกพุทธประวัติเข้าไปให้ผู้ศึกษาคาถาอาคมได้ศึกษาพุทธประวัติ พระจริยวัตรของพระพุทธองค์ด้วย เช่น พระคาถาบารมี ๓๐ ทศ ที่กล่าวถึงการบำเพ็ญพระบารมีของพระโพธิสัตว์ ๑๐ ประการ พระคาถาพาหุงฯ ที่กล่าวถึงพระบารมีในการชนะศัตรูผู้มาคิดประทุษร้ายด้วยกาย วาจา และใจต่อพระพุทธองค์ คาถามหาบุรุษ ๘ จำพวก ที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนเพื่อความหลุดพ้น และแนวทางแห่งอริยมรรค ของอริยบุคคลทั้ง ๔ ประเภท คาถานมัสการพระอรหันต์แปดทิศที่กล่าวถึงพระอสีติมหาสาวกผู้เป็นเอตทัคคะ มหาสาวกผู้มีปฏิปทาของพระอรหันต์ เป็นต้น

^๕ เทพย์ สาริกบุตร. พระคัมภีร์พระเวท ฉบับพุทธยบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมกรมการพิมพ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๘๖.

นอกจากนี้ คาถายังเป็นสื่อแสดงถึงการรวมพลัง รวมจิตใจในการสรรสร้างสังคมของตนเองให้เป็นสังคมในอุดมทัศน์คติที่ดี ที่อยู่ในกรอบของศีลธรรมทางศาสนา ซึ่งจากการศึกษาจะพบว่า คาถาอาคมนั้นมีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างพฤติกรรมของคนๆ หนึ่งและเชื่อมโยงไปถึงคนอื่นๆ เช่น บางครั้งพฤติกรรมของคนเพียงคนเดียว ก็มีพลังอำนาจผลักดันให้เกิดเหตุการณ์ที่เหลือวิสัยที่จะควบคุมได้ และมีผลต่อตนเองและคนอื่น ๆ อีกหลายคน อย่างกรณีความประพฤติของอาจารย์ที่มีลูกศิษย์เคารพนับถือ หากอาจารย์เป็นผู้มีกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ก็ย่อมเป็นแบบอย่างให้ศิษย์คนอื่นๆ ยินยอมที่จะประพฤติปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ

เมื่อพิจารณาจากคาถาที่เป็นกุญแจในการน้อมนำเข้าสู่หลักศาสนาแล้ว อาจจะมีคติหรือแง่คิดอย่างหนึ่งอย่างใดสอดแทรกไว้ อาจจะเป็นเนื้อความในคาถาหรือเป็นคติคำสอนระหว่างบรรทัด ซึ่งคาถาแต่ละบทจะให้อะไรไม่เหมือนกัน กรณีที่ผู้ศึกษาอย่างผิวเผิน จะดำเนินในด้าบบทคาถาได้ว่า เป็นการกระทำที่ส่งเสริมให้คนมีศีลธรรมไม่ส่งเสริมให้คนมีศีลธรรม หรือเป็นการสอนให้คนหลงผิดออกนอกศาสนามากขึ้น แต่ถ้าพิจารณาและติดตามอย่างลึกซึ้งก็จะพบว่า ใครก็ตามที่ไม่อยู่ในศีลธรรมก็ต้องประสบความทุกข์ยาก ความล้มเหลว จากการกระทำของตนเอง โดยอาจสร้างคติความเชื่อให้เกิดความหวาดกลัวในเรื่องของการผิดคำมั่นสัญญาที่ไว้ก่อน การศึกษาคาถาอาคม หรือการนำคาถาอาคมไปใช้ในวิถีทางที่ผิดศีลธรรม ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หรืออาจจะอ้างว่าเป็นเพราะกรรมของแต่ละคนก็ล้วนสามารถสร้างให้ผู้นั้นเกิดทัศนคติมุมมองที่แตกต่างจากเดิมได้

การศึกษาลัทธิคาถาอาคมแม้มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมแต่ก็ใช่อิทธิพลที่มีอยู่ไปเสริมสร้างให้คนในสังคมปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนา โดยการสร้างให้เป็นปรีศนาธรรมสอนใจให้อยู่ในศีลธรรมนั่นเอง ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ไสยศาสตร์หรือศิษย์ผู้ศึกษาไสยศาสตร์คาถาอาคม ส่วนมากมักจะมีความรู้ในเรื่องของหลักธรรมและพุทธประวัติจากการที่สนใจศึกษาเวทย์มนตร์คาถา คนเหล่านี้จึงเป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจแทบทั้งสิ้น ฉะนั้นจึงถือได้ว่านับเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ตามแนวพระจริยวัตรของพระพุทธองค์

๒) อิทธิพลทางด้านลบ

ผู้ศึกษาบางกลุ่มที่เข้าใจคลาดเคลื่อนจากหลักการสำคัญของลัทธิคาถาอาคม หรือผู้ศึกษาที่ขาดผู้รู้ในการชี้แนะแนวทาง การปฏิบัติและแนวทางการตีความหมาย ปรีศนาธรรมจากพระคาถาที่ผิดเพี้ยนไป หรือเกิดจากการสอนด้วยวิธีการที่เข้าใจผิด หลงผิดในฤทธิ์เงินหลงลืมละทิ้งพระสังฆกรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วไปสั่งสอนให้อุฆนรุ่นหลังที่เพิ่งเริ่มศึกษาเข้าใจ

คลาดเคลื่อนผิดไปจากหลักธรรม เช่น การสร้างความเชื่อที่ว่าการใช้คาถาบางบท หรือประกอบพิธีกรรมบางอย่างแล้วจะช่วยให้พ้นจากเคราะห์กรรมได้ เช่น คาถาสะเดาะเคราะห์ คาถาร่ำรวย คาถาฤทธิเดช เป็นต้น การสร้างความหลงมกมายให้คนมัวเมาแต่สวดคาถา โดยไม่สนใจในสารัตถะแห่งพระคานานั้น ก็ยากที่จะได้สิ่งที่ต้องการ เช่น สวดคาถาสะเดาะเคราะห์ แต่ตัวเองยังก่อกรรมทำเข็ญ เบียดเบียนผู้อื่นเสมอๆ หรือไม่เร่งสร้างบุญกุศลทำทาน มัวแต่สวดคาถาอย่างเดียว หรือ พ่อค้าแม่ขายที่ต้องการค้าขายดีร่ำรวย มัวแต่นั่งภาวนาขอพรกับเครื่องรางไม่สนใจคุณภาพสินค้าที่ขาย ไม่สนใจต้อนรับลูกค้า ไม่ขยันทำมาหากิน ก็ไม่สามารถจะทำให้รวยขึ้นมาได้ รุ่งแต่จะทำให้แย่ลงไปกว่าเดิม อย่างนี้ก็คือการสร้างความมกมาย อย่างไม่เหตุผลให้กับคนในสังคม หรือการสร้างพระเครื่องขึ้นมาของพระรูปหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ป่าวประกาศโฆษณาชวนเชื่อว่าเป็นพระที่ตนเองสร้างนั้นสามารถตัดเคราะห์กรรมได้ เพียงนำไปบูชาติดตัว พฤติกรรมเช่นนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่ทำให้สังคมเกิดความลุ่มหลงมกมาย เป็นผิดเป็นถูกคิดแต่ว่าการกราบไหว้ขอพรเพียงอย่างเดียวก็จะสามารถช่วยเหลือให้ตนเองรอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ได้

พฤติกรรมเช่นนี้เป็นการกระทำที่บั่นทอนสังคมให้เกิดความหลงผิดมากยิ่งขึ้น ดังบทความที่ท่านพระเดชพระคุณท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ท่านแสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ เรื่องเหนือสามัญวิสัย อธิปไตยปาฏิหาริย์เทวดาไว้ว่า

“ผู้นำเอาของขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งลึกลับต่างๆ มาใช้ในการเกี่ยวข้องกับประชาชน โดยมิได้นำประชาชนไปสู่ความรู้ความเข้าใจในธรรม มิได้ต่อต้านของขลังเป็นต้นนั้น ด้วยการแนะนำสั่งสอนให้เกิดปัญญา คือความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความจริง ความดีงามที่ควรรู้ และควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อช่วยนำเขาให้ค่อยๆ ก้าวพ้นเป็นอิสระออกไปได้จากของขลังศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น ฟังถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ปฏิบัติดีและนำประชาชน ไปในทางที่ผิด”^๖ ทัศนะที่ท่านได้แสดงไว้นั้นเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าหากนำความเชื่อที่มีอยู่มาเป็นอิทธิพลในการน้อมนำให้คนเข้าใจหลักการของพระพุทธศาสนาก็ย่อมได้ หรือชัดเจนให้เกิดความหลงผิดก็ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้ถูกต้องเหมาะสมกับความเป็นจริง ดังนั้นความเชื่อเรื่องคาถาจึงเป็นเสมือนดาบสองคมที่มีทั้งสิ่งดีงาม และสิ่งที่เกิดโทษ การเรียนรู้ต้องใช้วิจารณญาณและคุณธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มิให้เกิดการกระทำที่ใฝ่ต่ำจนเกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยเหตุนี้หลักการในไสยศาสตร์จึงต้องกำหนดจารีตศีลธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นสิ่งบังคับไม่ให้ผู้นั้นนำศาสตร์เหล่านี้ไปใช้ในวิถีทางที่ผิดจากศีลธรรม

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), เรื่องเหนือสามัญวิสัย อธิปไตยปาฏิหาริย์เทวดา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๓.

๔.๑.๒ อิทธิพลของความเชื่อคาถาที่มีต่อสังคมไทย

ลัทธิเวทย์มนตร์คาถานี้มีจารีตปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานเทียบเท่าสังคมไทย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอิทธิพลต่อสังคมโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การนับถือลัทธิเวทย์มนตร์คาถานี้ อาจมีผู้แย้งและให้ทัศนะคติหลายฝ่าย หลายส่วน บ้างก็เชื่อว่ามีอยู่จริง บ้างก็ไม่เชื่อว่ามีอยู่จริง และสุดท้ายก็เชื่อว่ามีอยู่แต่ยังไม่ใช่หนทางที่ถูกต้องของชีวิตมนุษย์ การมีทัศนะคติอย่างไรต่อคาถาอาคมนั้นก็ขึ้นอยู่กับมุมมองว่าจะมองตรงส่วนใดที่ทำให้เกิดคุณค่าความดีงาม หรือมองตรงส่วนใดที่ทำให้เกิดคุณค่าด้อยต่อสังคม การไปยึดถือปฏิบัติว่าการกระทำอย่างนั้นดีกว่าตรงกว่าหรือการกระทำอย่างนี้ไม่ดีไม่ตรง สำหรับในที่นี้เห็นว่าเป็นการเสียเวลาและไม่เกิดประโยชน์อันใดต่อทั้งสองฝ่าย พระพุทธศาสนาไม่สนใจกับคำถามว่าอิทธิปาฏิหาริย์มีจริงหรือไม่ เทวดามีจริงหรือไม่ และไม่ห่วงวาทะ ไม่ยอมเสียเวลากับการพิสูจน์ความมีจริงเป็นจริงของสิ่งเหล่านี้เลย สิ่งที่พระพุทธศาสนาสนใจ ก็คือมนุษย์ควรจะมีท่าทีและควรปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างไร สิ่งเหล่านั้นมีฐานะอย่างไรต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และอะไรคือความสัมพันธ์อันถูกต้องระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหล่านั้น^๕

อิทธิพลของความเชื่อเรื่องคาถาอาคมยังคงส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในสังคมปัจจุบันที่ยังคงยึดถือเรื่องคาถาอาคมเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นในการดำเนินชีวิตก็ สืบเนื่องมาจากความเชื่อถือที่ยังคงยึดถือกันมาเป็นประเพณี จึงทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติควบคู่กับความเชื่อทางศาสนา หรือควบคู่กับวิทยาศาสตร์ที่แม้บางสิ่งบางอย่างจะถูกอธิบายด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีคนในสังคมอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังคงเชื่อมั่นในคาถาอาคมเพื่อความอบอุ่นใจ ดังที่ อาจารย์ สนิท สมักรการ อธิบายไว้ว่า

“การที่คนไทยจำนวนมากยังนิยมปฏิบัติการมายาศาสตร์ในเรื่องต่างๆ อยู่ นั้นเป็นเพราะต้องการจะให้เกิดความมั่นใจ หรือเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่ตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้ใช้มายาศาสตร์ลักษณะนี้ ตามปกติแล้วจะยึดถือหลักการทางวิทยาศาสตร์เป็นแนวปฏิบัติเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่โดยที่สังเกตเห็นว่า คนเป็นจำนวนมากในสังคมยังไม่ซาบซึ้งในหลักปรัชญาวิทยาศาสตร์ ยัง

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), เรื่องเหนือสามัญวิสัย อิทธิปาฏิหาริย์เทวดา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

มีการกระทำต่างๆ อันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความหวาดเสียว เสี่ยงภัยต่างๆ อยู่มาก เมื่อพฤติกรรมของคนร่วมสังคมมีการแสดงออกต่างกฎเกณฑ์กันมากเช่นนี้ อัตราการเสี่ยงต่ออันตรายต่างๆ จึงมีอยู่ค่อนข้างสูง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่มีหลักประกันที่แน่นอนว่า การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์แล้วคุณจะปลอดภัยเสมอไป ด้วยเหตุนี้ การใช้วิทยาศาสตร์จึงยังมีอยู่เพื่อช่วยทางใจ^๘

อิทธิพลความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนั้นอาจจะมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งทางผลดีและผลเสียได้ในเวลาเดียวกัน เพราะความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในสังคมเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อนั้นๆ อยู่ มาจนถึงปัจจุบันแม้สภาวะการณ์ในสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความเชื่อต่อเรื่องนี้ก็ยังคงอยู่ในสังคมตลอดมา อิทธิพลความเชื่อที่ส่งผลดีต่อสังคม ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดก็คือ ทางด้านจิตใจ เนื่องจากผู้ที่เชื่อก็จะเกิดความสุขสบายใจ ได้รับความอุ่นใจเป็นการคลายทุกข์ทางจิตใจได้แม้ชั่วขณะหนึ่ง ถึงแม้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ก็ช่วยให้ผู้ที่เชื่อเกิดกำลังใจ คลายความทุกข์ แม้จะไม่ตลอดไป อย่างน้อยๆ ก็ช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ผู้ที่มีความเชื่อ หากได้ปฏิบัติตามประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ ก็จะเกิดความมั่นใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเองเสมือนหนึ่งมีหลักทางจิตใจสำหรับยึดถือ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า ผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องเหล่านี้ จะมีความรู้สึกว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มฤตยูอำนาจ สามารถคลั่งคลำให้ผู้ปฏิบัติได้รับสิ่งที่พึงประสงค์ และแคล้วคลาดจากสิ่งไม่พึงประสงค์ โดยเฉพาะสำหรับผู้มีบุคลิกภาพอ่อนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ก็จะบังเกิดความมั่นใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น การปฏิบัติตามความเชื่อดังกล่าว เช่น การแขวงเครื่องรางของขลัง การบริกรรมคาถา การสักรูปรอยบนผิวหนัง การเคี้ยวว่านยา การดูฤกษ์ยาม เป็นต้น^๙

๑) อิทธิพลทางด้านบวก

ไสยศาสตร์และเวทย์มนตร์อาคมเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมาช้านานควบคู่กับสังคมไทยทุกยุคสมัย จวบจนปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้ก็ยังไม่เสื่อมคลายลงแม้แต่น้อย แต่ในทางกลับกันทำให้เกิดมุมทัศนคติความเชื่อเรื่องคาถาที่แตกแยกออกไปจากวิถีเดิมที่โบราณเคยปฏิบัติสืบต่อกันมา ผู้นำถือลัทธิคาถาอาคม นี้ถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทย ที่

^๘ สนิท สมักรการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย วิเคราะห์เชิงสังคม-มานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๑.

^๙ ป.รัตนปัญญา (นามปากกา), สอนเด็กไม่ให้เชื่อโศกลางของขลัง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐-๑๑.

บางครั้งช่วยจรรโลงสังคมให้มีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น เช่น การสร้างความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของคาถา ที่ผู้ใช้จะสัมฤทธิ์ผลตามประสงค์ได้นั้นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการที่โบราณจารย์ท่านได้วางกรอบจารีตศีลธรรมไว้ เช่น ผู้ที่จะใช้คาถาให้ขลัง ศักดิ์สิทธิ์ต้องปฏิบัติสมถกรรมฐาน เพื่อให้ใจเกิดสมาธิ โบราณจารย์ท่านวางวิธีปฏิบัติไว้หลายประการ เช่น ใช้กสิณบ้าง ใช้คาถาบริกรรมบ้าง พิจารณากองลมบ้าง แล้วแต่ละจะเหมาะสมกับจริตนิสัยของผู้ปฏิบัติ โดยตั้งจุดมุ่งหมายเพื่อให้จิตเกิดสมาธิและส่งผลให้เกิดอำนาจฤทธิ์ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการโน้มนำให้ปฏิบัติตามว่า เพื่อให้เกิดอำนาจฤทธิ์นั้น ท้ายที่สุดของปลายทางก็คือการสั่งสอนให้ผู้นั้นรู้จักการปฏิบัติสมาธิอันเป็นหนทางหนึ่งที่จะชี้แนะให้เกิดการหลุดพ้นได้

จุดแข็งที่เป็นข้อดีของลัทธิไสยศาสตร์อีกประการคือ การสั่งสอนให้คนที่นับถือมีใจฝักใฝ่ หันมาปฏิบัติตนเป็นคนดีมีศีลธรรม ประจำใจ ซึ่งเหมือนการบังคับให้ปฏิบัติศีลธรรมโดยใช้เป้าหมายความสนใจเป็นกรอบให้ปฏิบัติตาม ซึ่งผู้นั้นก็ไม่ทราบว่าตนเองถูกวางกรอบบังคับให้ปฏิบัติตาม ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่เกิดความอึดอัด เมื่อหน่าย เมื่อผู้นั้นปฏิบัติตามนานวันเข้าก็จะกลายเป็นความเคยชิน เป็นนิสัยที่ดีติดตัว ความดีงามแห่งศีลธรรมจะซึมซับเข้าสู่กมลสันดานของผู้นั้นตลอดไป ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าการที่จะไปบังคับให้ผู้ที่ไม่สนใจศาสนา ศีลธรรม ให้หันมาสนใจศาสนานั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะบังคับใจกันได้ หรือหากว่าสามารถบังคับได้จริง ก็คงเป็นเพียงการทำตาม โดยถูกบังคับ หากทำด้วยความสมัครใจจริงไม่ แต่การใช้เป้าหมายประสงค์ตามที่ผู้นั้นสนใจเป็นตัวกำหนด นับว่าเป็นกลวิธีการที่ชาญฉลาดอันแยบคายได้วิธีหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อลัทธิไสยศาสตร์และพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกันบนเส้นทางเดียวกันได้อย่างแยบยล นี่ก็คือคุณค่าความดีงามของลัทธิคาถาที่มีต่อสังคม ที่เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงสังคมให้เกิดความผาสุกตามศีลธรรมอันดีงาม

ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนั้น ยังมีกฎเกณฑ์สั่งสอนให้คนในสังคมอยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น ข้อห้ามของคนที่ต้องการบริกรรมคาถาสาริกาลิ้นทองให้บังเกิดผลทางเมตตาสองสุด ก็ต้องงดเว้นจากการพูดคำหยาบ คำส่อเสียด คำให้ร้าย ให้พูดแต่คำที่สุภาพเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตามข้อห้ามก็จะทำให้มนต์นั้นเสื่อมไป ไม่เกิดผล ซึ่งเป็นข้อศีลธรรมให้คนในสังคมอยู่ในเบญจศีล ในข้อที่ ๔ ว่า “มุสาวาทา เวรมณิ ลิกขาปทัง สมาทิยามิ” คือ เว้นจากการพูดเท็จ คำไม่เป็นจริง คำส่อเสียด คำหยาบคาย หรือคนที่บริกรรมคาถาทางด้านคงกะพัน หรือแคล้วคลาดนั้น ต้องห้ามประพาศพิศลูกเมียคนอื่น หรือ คนที่บริกรรมคาถาทางด้านเมตตาสเน่ห์ หากใช้คาถาอาคมจนได้หมายปองเพศตรงข้ามแล้ว ก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น ห้ามทิ้งขว้าง มิเช่นนั้นความศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการประสิทธิ์มาก็จะเสื่อมสลายไป ซึ่งเป็นการบังคับให้คนอยู่ศีลข้อหนึ่งใน

เบญจศีล ข้อ ๓ ว่า “กามสุมิฉลาจารา เวรมณี สิขขาปทัง สมาทियามิ” คือ เว้นจากการประพฤติดนในกาม ด้วยเหตุปัจจัยนี้จึงส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในกรอบของศีลธรรมของพระพุทธศาสนา โดยที่ผู้นั้นเองก็กระทำไปโดยความเคยชินจนเป็นคุณลักษณะนิสัยที่ดี

ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม หรือการสวดมนต์นั้นเป็นการสืบทอดประเพณีอันดีงามของสังคมไทย และเพื่อความเป็นสิริมงคล เนื่องจาก “ประเพณีของเรามีอยู่ว่า เรานิมนต์พระมาสวดพระปริตรที่บ้านและมีการทำบุญเลี้ยงพระ ในการทำบุญเลี้ยงพระนี้จะตั้งพระพุทธรูปเป็นประธาน แล้วก็นิมนต์พระสงฆ์มาฉันแล้วก็สวดมนต์ เราก็มักจะถือกันว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่เป็นสิริมงคล ซึ่งเป็นของจริง ไม่มีปัญหา แต่วัตถุประสงค์สำคัญนั้นการกระทำเลี้ยงพระที่บ้านตลอดจนสวดมนต์เย็น การสวดพระปริตรนั้น เป็นการกระทำเช่นที่พระพุทธเจ้าได้ทรงปฏิบัติมาเมื่อครั้งยังทรงพระชนม์อยู่ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงรับนิมนต์จากทวยกททายิกา ซึ่งเขานับถือให้เสด็จไปเสวยที่บ้านพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก พระพุทธเจ้ารับนิมนต์แล้วก็เสด็จไป แล้วก็ไปฉันอาหารบิณฑบาตพร้อมด้วยพระสงฆ์สาวก เมื่อนั้นแล้วพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงแสดงธรรมโปรดสัตว์โดยการสอนธรรมะต่างๆ ให้แก่ผู้ที่อยู่ในที่นั้น การที่เราทำบุญเลี้ยงพระและสวดมนต์ก็เป็นการกระทำเช่นเดียวกัน”^{๑๐}

อิทธิพลทางด้านผลดีของความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคมที่มีต่อสังคมอีกเรื่องหนึ่งก็คือ ทางด้านการสร้างสรรค์วรรณกรรม หรือจะกล่าวว่า ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนั้นแทรกซึมเข้าไปทุกส่วนของจิตสำนึกของคนไทยก็ว่าได้ เพราะแม้การแต่งวรรณกรรม ในเรื่องต่างๆ ก็มักมีการสอดแทรกความเชื่อเรื่องเครื่องราง เรื่องคาถาเวทมนต์เข้าไปด้วยเสมอ อย่างกรณีวรรณกรรมที่โด่งดังของไทย เช่น เสภาขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี บทละครเรื่องอิเหนา ดังยกตัวอย่างความบางตอนที่กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคมในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ดังนี้

“ครานั้นขุนแผนแสนสนิท	เรื่องฤทธิ์เชี่ยวชาญหาญกล้า
กับพลายงามลูกรักอันศักดิ์	ดูเวลาปลอดห่วงกาลทันต์
เห็นดาวดวงสะกดหมจดจแ่ม	พระจันทร์แรมลับสิ้นดินสวรรค์
ดึกได้ฤกษ์ยามยามสำคัญ	ก็แต่งตัวสรรให้มันคง
ปลดเปลื้องเครื่องลาวลงในยาม	นุ่งม่วงสีครามงามระหง
เข็มขัดชมองโขมคาคาดดูอาจอง	แล้วประจงโพกประเจียดประจุกฤทธิ์

^{๑๐} ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, พระพุทธศาสนากับคึกฤทธิ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐๕.

ใส่เสื้อลงเลขยันต์ข้อมว่นยา
จับดาบย่างกรายบายตามทิศ
ลมจันทกลาล่วงคล่องข้างซ้าย
แล้วร้ายเวทจิ้งจก่าบังตน
ขุนแผนอ่านอาคมสะกดคน
กระซิบสั่งโหงพรายทั้งหลายไป
แล้วแก้มันต์พวกไทยที่ในคุก
สะเดาะประตูเปิดกว้างทั้งล่างบน
ขุนแผนเสกข้าวสารหวานซัดซ้ำ
รวงกราวเท้ามือทั้งข้อคา

เสกจันทร์เจิมหน้าประกาศิต
แล้วยกเมฆได้นิมิตเหมือนรูปคน
ก็ก้าวกรายซ้ายก่อนจรดถนน
เดินรีบร้อนถึงตระรางสว่างไฟ
ทั้งตระรางครางกรนทนมไม่ได้
สะกดไวนายคุกเสียทุกคน
ราวกับปลุกตื่นเดือนกันเดือนกลั่น
ทั้งสองคนเข้าไปมิได้ซ้ำ
เครื่องจองจำหลุดกายทั้งซ้ายขวา
ต่างทะเล่ถึงลูกดลาลัวลาวไทย”
เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน

ในบทละครเรื่องอิเหนา ก็กล่าวถึงตอนที่มีการใช้คาถาอาคมเพื่อสะกดคนให้หลับ ในตอนที่ผู้มีอาคมอาสาเข้าไปจับมิสarinป็นหยีที่บ้าน ดังนี้

“ครั้นได้ยินเสียงฆ้องกลองดัง
จึงหยุดยั้งยังอยู่ที่นั่น
เห็นผู้คนสับสนจรลี
ต่างคนต่างร้ายอาคม
ข้าวเปลือกข้าวสารข้อมว่นยา
บัดนั้น
ทั้งนางสาวสรศักดิ์กำนัลใน
ทั้งนั่งโยกโงกหงับหลับตา
บ้างเอนอิงพิงเพื่อนชบชอน
เหล่าเล่นเดินรำร้องรับ
บ้างฝันเห็นเคลื่นเคลิมสมประดี
ที่แก่เต่าเฝ้าประตู คุคู้หลับ
บ้างหลงใจหละเมอเพื่อฟ้า

ที่ในวังดาหาปาดิ
สำคัญว่าบ้านป็นหยี
จึงถอยเข้าหาที่กำบังดา
โดยนิยมนอุปเท่ห์คาถา
มนตราเสกซ้ำแล้วปรายไป
เสนาภิดาหยันน้อยใหญ่
เผชิญในห้วงเหงาหวานอน
ม้วนผ้าหนุนวางลงต่างหมอน
เหมือนไม้ขอนกลิ้งกลางปลูพิ
ต้องอาคมลี้มหลับอยู่กับที่
พุดจาอุ้อี้ดั่งผีอำ
เหยียดขยับหลุกหยิกพลิกคว่ำ
บรรดาคุณูเพื่อนรำไม่นำพา”
บทละครเรื่อง อิเหนา

ในวรรณกรรมเรื่อง พระอภัยมณี ก็มีกล่าวถึงเรื่องการร้ายเวทมนต์ไว้หลายตอน แต่ขอ ยกตัวอย่างนำมาประกอบเพียงบางตอน ดังนี้

“เอางวางสายสัญญาณ์สวมศิระษะ	ด้วยเดชพระเวทวิเศษขลัง
ม้ามังกรอ่อนคืบคืบกำลัง	ขึ้นนั่งหลังแล้วกุมารก็อ่านมนต์
ได้เจ็ดคาบปราบม้าสวาทะ	แล้วเป่าลงตรงศิระษะสิ้นทกหน
อาชาขึ้นพ่นกายไม่วายชนม์	ให้รักคนที่ขึ้นขี่ตั้งชีวา”
	พระอภัยมณี

อิทธิพลของความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนั้นถูกสอดแทรกอยู่ในความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อน ออกมาในรูปของบทละครและวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าของไทย จึงนับว่าเป็นคุณประโยชน์ทางด้าน ศิลปะสร้างสรรค์สังคมจนกลายเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชนชาติไทยไปเป็นที่สุด

๒) อิทธิพลทางด้านลบ

โดยธรรมชาติวิสัยของมนุษย์เรานี้ ย่อมมีธรรมชาติหลายชนิดทั้งดีและชั่วปะปนกัน ความเป็นธรรมชาติของจิตมนุษย์มีการแปรเปลี่ยนตลอดเวลา บางครั้งตั้งมั่นในสมาธิได้ แต่ถ้า หากเกิดความรักใคร่ในสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา (กามฉันทะ) จิตที่ตั้งมั่นในสมาธิก็เสื่อมสลายไป ถ้าหาก เกิดความง่วงเหงาห่อเหี่ยว (ถีนะमितะ) สุดท้ายก็จะมีเรื่องให้เกิดความสุข ความปรารถนา แต่ถ้า หากเกิดมากไปมีมากไปทำให้เกิดความฟุ้งซ่านรำคาญ (อุทัจจะกุกุจะ) ขึ้นมาก็กลับเป็นเรื่องบั่น ทอนความสุขนั้นเสีย และถ้าไม่ได้มาในสิ่งที่ปรารถนา กลับไปมองความสุขของคนอื่นที่ได้ดี มากกว่าตนเองกลับมีจิตมุ่งร้าย (พยาบาท) ดังนั้นจึงต้องใช้สติ สมาธิในการระงับและตัดความลังเล สงสัย ความเคลือบแคลงใจ (วิจิกิจฉา) นั้นให้หมดสิ้นไปเสีย แต่ถ้าหากผู้ใดไม่สามารถน้อมนำเอา หลักธรรมมาเป็นเครื่องพยุ่งจิตใจได้แล้วก็จะทำให้ผู้นั้นเกิดความเสื่อมโทรมในจิตใจของผู้นั้นเอง และนำไปสู่ นิรวณ ๕ อันเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสให้ละเว้นเสีย^{๑๑}

กลุ่มผู้นับถือลัทธิคาถาอาคมก็แยกเช่นเดียวกัน มีทั้งผู้ที่มีจิตใจดี และจิตใจคดโกงทุศีล เมื่อมีสุข สมปรารถนาก็ย่อมอยากได้สุข สมปรารถนานั้นเสมอไป และพยายามทุกวิธีการที่จะให้ ได้มาซึ่งสุข ความสมปรารถนานั้น โดยที่ไม่สนใจศีลธรรมใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเกิดการสร้าง กระแสจิตต์ของลัทธิสมาธิ แล้วใช้เวทย์มนตร์คาถา บริกรรมภาวนาไปเพื่อให้ได้ผลมาตามที่ต้องการ

^{๑๑} ที.สี. (ไทย) ๘/๒๑๖/๗๓-๗๔.

ต้องการ ในลัทธิมายาศาสตร์ หรือลัทธิคาถาอาคมที่ใช้ในการกระทำร้ายกันนี้แบ่งออกเป็น ๒ ประการด้วยกันคือ

๑. กระทำโดยตรงถึงตัว
๒. กระทำโดยมนต์

ประการแรกกระทำกันโดยตรงตัวต่อตัว ก็ “จำแนกออกไปอีกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะใกล้และระยะห่าง ระยะใกล้นั้นก็ใช้ผงที่ประกอบขึ้นด้วยอำนาจเวทมนตร์ เช่น ผงอิฐเจ ผงมหาราช ผงปลมั่ง ฯลฯ เหล่านี้ลอบใส่ลงในของกิน เช่น อาหารหรือน้ำ แล้วใช้มนตร์คาถาเสก กำกับให้กินเข้าไป บางครั้งก็ใช้น้ำมันพราย ที่ไปลนมาจากศพ เศษชิ้นส่วนศพ เช่นผม เนื้อหนัง กระดูก เป็นต้น โดยเลือกว่าผีที่ดุที่เรียกว่าผีตายท้องกลม อ้างว่ามีอำนาจแรงดี เป็นการแน่นอนว่า สิ่งของเหล่านี้เป็นของไม่สะอาด เมื่อใครกินเข้าไปก็ย่อมเกิดโรคภัยตามมา ประกอบกับแรงเวทมนตร์ที่ผู้นั้นบริกรรมผูกสมทบเข้าไปอีก”^{๑๒} ก็ยิ่งเป็นตัวเร่งให้โรคกำเริบเร็วขึ้น หรือให้เกิดผลตามที่ต้องการเร็วขึ้น วิธีการอย่างนี้เรียกว่า ยาแฝด ให้มาหลงรัก หรือการกระทำอาถรรพ์ทำร้ายกัน ให้เจ็บไข้หรือตาย การกระทำด้วยประการเหล่านี้ถือว่าเป็นภัยร้ายต่อสังคม ที่ผู้รู้คาถาอาคม แล้วนำไปใช้ในทางที่ผิด แทนที่ผู้ศึกษาศาสตร์คาถาอาคมจะถูกชักจูงน้อมนำเข้าสู่หลักธรรม ศีลธรรมทางศาสนา แต่กลับเป็นการตอกย้ำ ซ้ำเติมให้ผู้นั้นห่างไกลศีลธรรมมากยิ่งขึ้นไป คาถาอาคมจึงเป็นเสมือนดาบสองคมที่จะใช้เป็นอาวุธป้องกันตัว หรือเป็นอาวุธที่ใช้ประหารประหาร (ตนเอง)

ความหลงผิดนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายประเด็น เช่น มนุษย์นั้นก็ยังคงความเป็นปวงชน ดังนั้น ปวงชนผู้มีฤทธิ์อาจจะเกิดความเมฆาฤทธิ์ ในลักษณะต่างๆ เช่น เกิดมานะว่าเราทำได้ในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ได้ของเรา หรืออาจเกิดความหลงใหลมัวเมาในลาภสักการะที่เกิดจากฤทธิ์นั้น นำฤทธิ์ไปใช้เพื่อก่อความชั่วความเสียหาย อย่างพระเทวทัต เป็นต้น^{๑๓} อีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้นับถือ ลัทธิคาถาในการทำให้ไม่เกิดผลดี หรือมีผลทางลบมากกว่าผลทางบวกอย่างมากนั้นก็คือ การหลงคิดใจเพลินเพลินอยู่ในฤทธิ์นั้น ก็ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติเพื่อบรรลุดุณธรรมที่สูงขึ้นไป ไม่อาจชำระกิเลสทำจิตใจให้บริสุทธิ์ได้ และเพราะฤทธิ์ของปวงชนเป็นของเสื่อมได้ แม้แต่ความหวังกังวลมัวยุ่งกับการรักษาฤทธิ์ ก็กลายเป็นปลิโพธ คือ อุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถใช้ปัญญาพิจารณาตามวิธีของวิปัสสนาอย่างได้ผลดี ท่านจึงตัดเอาฤทธิ์เป็นปลิโพธอย่างหนึ่งของวิปัสสนา (เรียกว่าอิทธิ-

^{๑๒} เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวท ฉบับทูตียบรรพ, (กรุงเทพฯ: มหานคร: อุตสาหกรรมกรมการพิมพ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๑๗.

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), เรื่องเหนือสามัญวิสัย อิทธิปาฏิหาริย์เทวดา, หน้า ๑๕.

ปติโพธ) ซึ่งผู้จะฝึกรบมปัญญาพึงตัดเสียให้ได้^{๙๔} อีกประการหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดคุณค่าด้านลบคือ บุคคลใดที่มาหาคนที่มฤตจากคาคาอาคม ก็อาจตกเป็นเหยื่อหรือถูกหลอกลวงให้หลงผิดก็เป็นได้ ซึ่งการหลอกลวงนี้อาจอ้างเอาฤทธิ์มาหลอกลวง เพื่อหวังแสวงหาลาภสักการะ ดังนั้น จึงควรยึดถือเป็นหลักไว้ที่เดียวว่า การใช้อิทธิปาฏิหาริย์ จะต้องมือนุศาสนิปาฏิหาริย์ตามมาด้วย ถ้าผู้ใดอ้างหรือใช้อิทธิปาฏิหาริย์โดยมิใช่เป็นเพียงบันไดที่จะนำไปสู่นุศาสนิปาฏิหาริย์ ฟังถือไว้ก่อนว่า ผู้นั้นปฏิบัติผิดในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ เขาอาจมีอภุศลเจตนาหลอกลวง มุ่งแสวงหาลาภสักการะ หรืออย่างน้อยก็เป็นผู้มัวเมาหลงใหลเข้าใจผิดในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์นั้น^{๙๕}

ผลเสียของความเชื่อนั้นอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนไปจากหลักการของศาสนาได้ เช่น ผู้เป็นเจ้าของพิธี หรือผู้ที่สั่งสอนถ่ายทอดความเชื่อมีความเข้าใจผิดๆ ในหลักการของศาสนา ก็จะทำให้ผู้นั้นได้รับข้อมูลที่ผิดๆ ตามไปด้วย หรือเกิดผลเสียทางด้านอื่นๆ เช่น ทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติตามหลักสัทธรรมทางพุทธศาสนา หรือเสียเวลาในการประกอบสัมมาชีพ ซึ่งต้องมานั่งหมกมุ่นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังทำให้เสียเงินทอง ทรัพย์สิน เพราะบางครั้งอาจไปเจอกับผู้ไม่ประสงค์ดีที่เป็นมิถนาชีพ หลอกลวงเอาเงิน หรือต้องจ่ายเงินเพื่อพิธีการต่างๆ ตั้งแต่จำนวนเงินเล็กน้อยจนถึงจำนวนพัน จำนวนหมื่น เงินที่ต้องใช้เพื่อซื้อวัสดุสิ่งของเครื่องรางสังเวศ เครื่องบนบานศาลกล่าว รวมไปถึงเงินที่ต้องใช้เป็นค่าจ้างแก่เจ้าพิธีจะมากบ้างน้อยบ้างย่อมแล้วแต่ความเล็กหรือความใหญ่โตของพิธีการ^{๙๖}

จากการวิจัยพบว่า การศึกษาความเชื่อเรื่องคาถา หากทำการศึกษาค้นคว้าไม่อิงจากหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้วอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทางด้านลบมากกว่าทางด้านบวกที่เป็นเชิงสร้างสรรค์ นั่นคือเป็นการสร้างความมึนงงให้กับผู้เชื่อถือ และอาจนำไปสู่การหลงผิดในการดำเนินชีวิตก็เป็นได้

๔.๒ คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถา ที่มีต่อพระพุทธศาสนาและสังคม คุณค่าของคาถาที่มีต่อพระพุทธศาสนาแม้ว่าจะจะเป็นเพียงเปลือกของหลักการทางศาสนา แต่ก็ใช่ว่าจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะถ่ายทอดหลักการทางศาสนาสำหรับผู้ที่ไม่สนใจที่จะศึกษาหลักการของศาสนา ดังนั้นผู้ที่ศึกษา ก็เท่ากับได้ร่วมศึกษาศาสนาไปด้วย จึงทำให้คาถาอาคมหลายบทล้วนมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งพุทธ

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

^{๙๖} ป.รัตนปัญญา (นามปากกา), สอนเด็กไม่ให้เชื่อโศกลางของขลัง, หน้า ๑๓.

ประวัติ และหลักธรรม สำหรับผู้ศึกษาคาถาอาคมในด้านสังคม จะทราบว่าคุณค่าของคานานั้นอยู่ที่ การถ่ายทอดของผู้ประพันธ์ ซึ่งจะถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมในบริบทหนึ่งของ สังคม เช่น คุณค่าทางภาษา ในการสื่อความหมายที่ไพเราะ ภาษาไทยนั้นงดงามทั้งสาระ ลักษณะ และศัพท์สำเนียง เป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคนที่มีภาษาเป็นของตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นด้วยภูมิ ปัญญาของบรรพบุรุษไทยโดยแท้ ลักษณะประการหนึ่งในการ ใช้ภาษาไทยของคนไทยคือ การเป็น คนเจ้าบทเจ้ากลอน ดังนั้น คาถาในหลายๆ บทจึงเป็นลักษณะของบทกลอนที่สวดภาวนาหรือท่อง บ่นแล้วเกิดความเพลิดเพลินจิตใจ คุณค่าทางความสามัคคี ของคนในชุมชน ได้แฝงคุณค่าไว้อีก ประการหนึ่งอย่างแยกคางโยกคือ ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันสรรสร้างคามดีงาม จนเกิดประเพณี ในคติทางคาถาอาคมมากมาย เช่นการถือวัตรปฏิบัติ อย่างเคร่งครัดในศีล ๕ บางข้อ เช่น ห้ามพูดคำ หยาบ ห้ามคิดประเวณี เป็นต้น คุณค่าในการเคารพคตัญญต่อผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ ในวิถีชีวิตไทย ไม่มีสิ่งใดจะประเสริฐกว่าความกตัญญต่อผู้ใหญ่ และผู้มีพระคุณ สังคมไทย เช่น การไหว้ครูตามคติ ของนักไสยศาสตร์ หรือผู้ศึกษาคาถาอาคม

๔.๒.๑ คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

มนุษย์เกิดมาท่ามกลางความขัดแย้ง ความสับสน และความหวาดกลัวต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่ ารรอบตัว ดังนั้นมนุษย์จึงต้องแสวงหาหนทาง ตลอดจนวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นใจ ความ อุ่นใจต่อการดำรงชีวิตนั้น จึงนำไปสู่ให้เกิดการค้นหาสัจจะ ความจริงของชีวิตเพื่อความหลุดพ้น จากความกลัวนั้น ศาสนาพุทธก็คือหนึ่งในการแสวงหาความหลุดพ้นจากความกลัว จนเป็นที่มา ของสังฆธรรมแห่งชีวิตที่ตอบใจของของความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ด้วยหลักการใช้ปัญญาในการ ครอบพิจารณาหาความจริงแท้ เพื่อการดำรงชีวิตที่ถูกต้องตามความเป็นจริง จึงถือว่าเป็นคุณค่าที่ แท้จริงของการยอมรับและนำไปปฏิบัติตามจนเป็นที่รู้จักของ “หลักธรรมทางศาสนา”

แต่กระนั้นก็ยังมิใช่เชื่อถือกันตามแบบวิถีเดิมโดยไม่สนใจต่อสิ่งที่เป็เหตุและเป็นผล มากมายนัก ดังนั้นคติความเชื่อถือเรื่องคาถาอาคม ที่เป็นลัทธิพิธีกรรมตามไสยศาสตร์จึงเป็น สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคม และยังอยู่ควบคู่กับสังคมตลอดมา พื้นฐานของการเชื่อถือทางไสยศาสตร์ หากวิเคราะห์ห้กันอย่างถ่องแท้แล้วจะทราบว่า ความเชื่อใดๆ ก็ตามในลัทธิไสยศาสตร์ ล้วนมีพื้นฐาน มาจากความเชื่อทางศาสนา ที่แตกแขนงออกมา แม้ว่าความเชื่อที่แตกแขนงออกมานั้นจะเป็นความ เชื่อที่ใกล้เคียงกับหลักการของศาสนาหรือไม่ หรืออาจไม่มีความใกล้เคียงกันเลยก็ได้ และนั่นก็เป็น สิ่งที่ปฏิเสธยากว่าความเชื่อนี้ไม่ใช่ผลพวงที่มาจากหลักการของศาสนา เพราะการเชื่อในเรื่องเหนือ สามัญชนธรรมชาตินั้นยังเป็นเรื่องหนึ่งที่ยังมีการพิสูจน์หาความจริงอยู่ตลอดเวลา

ลัทธิความเชื่อเรื่องกาลาอาคม นั้นเป็นสิ่งที่ถูกสั่งสอนและปฏิบัติกันสืบต่อมาเป็นเวลานานควบคู่กับสังคมไทยแต่ครั้งบรรพกาล จนกลายเป็นประเพณีที่ปฏิบัติจากรุ่นต่อรุ่น เช่น ประเพณีบูชาอ้อนวอนผีसाงเทวดา การไหว้ผีบรรพบุรุษ เพื่ออ้อนวอนขอความช่วยเหลือเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติจากผีसाงเทวดา แม้เมื่อภัยพิบัติเหล่านั้นจะผ่านพ้นไปหรือไม่เกิดขึ้น เพื่อความอุ่นใจ และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตน คนไทยก็ยังแสดงความกตัญญูด้วยการบูชาหน้าบถือ ตามความเชื่อ ความรู้ของคนเป็นประจำปีสืบต่อมา ดังนั้นลัทธิความเชื่อเรื่องกาลาอาคม ก็เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อในสังคมที่ถูกผสมผสานความเชื่อที่มีรากฐานมาจากศาสนาทั้งสองคือ ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ กล่าวคือ ลัทธิพราหมณ์ได้เผยแพร่เข้ามาในดินแดนของคนไทย โดยเฉพาะทางภาคกลาง และภาคใต้ (ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแพร่เข้ามา) ก็ทำให้คนไทยได้รับเอาลัทธิประเพณีต่างๆ มากมายมายึดถือประพฤติกปฏิบัติ ที่ปรากฏชัดในปัจจุบัน เช่น พระราชพิธีศรีษณ์ม้วย (โล้ชิงช้า) พิธีแรกนาขวัญ พิธีสารท พิธีลอยกระทง พิธีโกนผมไฟ โกนจุก พิธีประพรมน้ำมนต์ การปลูกบ้านใหม่ ฯลฯ ประเพณีเหล่านี้เกิดจากรากฐานสำคัญของความเชื่อเรื่องกาลา เพราะในพิธีกรรมต้องมีการท่อง บ่นสาธยายมนตร์ต่างๆ และคนไทยก็ยังคงนับถือปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย อาจมีบางคนเข้าใจว่าเป็นพิธีต่างๆ ในพระพุทธศาสนา อันที่จริงแล้วในระยะแรกไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเลย เป็นของลัทธิพราหมณ์ แต่เมื่อคนไทยหันมานับถือพุทธศาสนาเห็นว่าพิธีเหล่านี้ไม่ได้เสียหายอะไร ก็ยอมรับเอามาด้วยความพอใจและได้ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับพุทธศาสนาขึ้น เช่น บางพิธีแทนที่จะให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี ก็เปลี่ยนเป็นพระสงฆ์ไป เพราะฉะนั้น ประเพณีไทยไม่น้อยที่มาจากศาสนาพราหมณ์หรือลัทธิความเชื่อถือทางศาสนาพราหมณ์ และเวลาประกอบพิธีตามประเพณีเหล่านั้นก็เป็นการยากที่จะแยกพิธีทางพุทธ กับทางพราหมณ์ออกจากกันได้เด็ดขาด^{๑๗}

ส่วนกาลาอาคมที่ให้คุณค่าทางศีลธรรมแก่ผู้ศึกษาที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ กาลาที่นำมาจากหลักของศาสนา หรืออ้างมาจากพุทธประวัติ ได้แก่ เรื่องชาดกต่าง ๆ เช่น เวสสันดรชาดก สุวรรณสามชาดก นอกจากนั้นก็มิตานนิยายต่าง ๆ เช่น ในเรื่องของพระกาลาที่กล่าวถึงพุทธประวัติคราวที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ฤทธิ์ปาฏิหาริย์นั้น ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่าพระจริยวัตรของพระบรมศาสดาและพระอัครสาวกนั้นท่านใช้ฤทธิ์อย่างไร และปฏิบัติต่อฤทธิ์แบบไหน สำหรับพระพุทธองค์นั้นปรากฏชัดเจนว่าพระองค์ทรงไม่โปรดอิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ แต่ทรงสนับสนุนอานุศาสนิปาฏิหาริย์ และทรงใช้ปาฏิหาริย์ข้อหลังนี้เสมอ แต่ก็ปรากฏบางคราวว่ามีกรณีที่ทรงใช้

^{๑๗} รองศาสตราจารย์ถุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย, หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

อิทธิปาฏิหาริย์บ้างเหมือนกัน และเมื่อพิจารณาแล้วทรงใช้เฉพาะกรณีทรมานผู้มีฤทธิ์ ให้ละความหลงไหลมัวเมาในฤทธิ์ และทรงชี้แจงสั่งสอนด้วยอนุศาสนิปฏิบัติจนได้ดวงตาเห็นธรรม

กาลาอาคมที่กลุ่มลัทธิตความเชื่อเรื่องกาลาอาคมนำมาใช้ใช้นั้น โดยส่วนใหญ่ก็เกิดจากการนำเอาหลักสาระสำคัญของประการทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น พุทธชัยมังคลกาลา เป็นพระกาลาที่พระอรธกถาจารย์ท่านรจนานา ที่อิงเค้าโครงจากพระไตรปิฎก ตามพุทธประวัติ ในคราวที่พระพุทธองค์ทรงผจญมารและทรงเอาชนะมารเหล่านั้นด้วยพุทธบารมี ซึ่งสรุปรวมมาไว้ทั้งสิ้น ๘ ครั้ง จึงเป็นที่มาของพระกาลาทัง ๘ บท และเป็นพระกาลาที่ได้รับความนิยมนำมาสวดโดยทั่วไปทั้งพระภิกษุและฆราวาส เช่น ในงานมงคลหรือสวดเป็นมงคลประจำบ้านเรือน หรือพระกาลากัณฑ์ปริตร ที่เชื่อกันว่าเป็นพระกาลาที่ใช้สำหรับสวดภาวนาเมื่อมีความหวาดกลัวภัยอันตราย หรือเกิดลางนินมิตรร้ายที่ไม่ดีกับตัว ดังพระกาลาว่า

ยันทุนนิมิตตั้ง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุนัสสะ สัทโท ปาปักคะโห-
ทฺสุปิณัง อะกันตัง พุทธานุภาวณะ วินาสะเมนตุ

ยันทุนนิมิตตั้ง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุนัสสะ สัทโท ปาปักคะโห-
ทฺสุปิณัง อะกันตัง ฐัมมานุภาวณะ วินาสะเมนตุ

ยันทุนนิมิตตั้ง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุนัสสะ สัทโท ปาปักคะโห-
ทฺสุปิณัง อะกันตัง สังฆานุภาวณะ วินาสะเมนตุ

แปลตามความหมายว่า นิมิตที่ชั่วร้ายอันใดก็ดี อัปมงคลอันใดก็ดี เสี่ยงนงเป็นที่ไม่พอใจอันใดก็ดี บาปเคราะห์อันใดก็ดี สุบินชั่วร้ายอันไม่พอใจอันใดก็ดี มีอยู่ ของสิ่งเหล่านั้นจงถึงความพินาศสูญหายไปด้วยอำนาจพระพุทธเจ้า นิมิตที่ชั่วร้ายอันใดก็ดี อัปมงคลอันใดก็ดี เสี่ยงนงเป็นที่ไม่พอใจอันใดก็ดี บาปเคราะห์อันใดก็ดี สุบินชั่วร้ายอันไม่พอใจอันใดก็ดี มีอยู่ ของสิ่งเหล่านั้นจงถึงความพินาศสูญหายไปด้วยอำนาจพระธรรม นิมิตที่ชั่วร้ายอันใดก็ดี อัปมงคลอันใดก็ดี เสี่ยงนงเป็นที่ไม่พอใจอันใดก็ดี บาปเคราะห์อันใดก็ดี สุบินชั่วร้ายอันไม่พอใจอันใดก็ดี มีอยู่ ของสิ่งเหล่านั้นจงถึงความพินาศสูญหายไปด้วยอำนาจพระสงฆ์^{๑๔}

จากคำแปลของพระคานานี้จะเห็นได้ว่า เป็นพระกาลาที่น้อมนำเอาพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ และสังฆานุภาพ แก้วอันประเสริฐทั้งสามประการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนนับถือสูงสุดเป็นที่พึ่งที่ยึด

^{๑๔} ท.ธีรานันท์ (นามปากกา), สวคมนตรีเจ็ดตำนานแปล (ฉบับสหธรรมิก), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรม จำกัด, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๑๗๖ – ๑๗๘.

เหนียว เมื่อเกิดความไม่สบายใจ หรือเกิดความหวาดกลัว และเพื่อบรรเทาความกังวลนั้นๆ จากการที่ยกตัวอย่างพระคาถาประกอบมานี้ จะเห็นว่า พระคาถาที่ลัทธิความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนำมาใช้สวดภาวนานั้นก็ล้วนอิงมาจากหลักสาระในพระพุทธศาสนา และเป็นการหล่อหลอมให้คนได้ยึดมั่นในพระรัตนตรัย อันเป็นประเสริฐสูงสุด แม้ว่าลัทธิความเชื่อนี้จะเป็นเพียงเปลือก แต่ก็ต้องน้อมนำให้เข้าหาเปลือกก่อนเพื่อชักนำเข้าสู่แก่นในภายหลัง

๔.๒.๒ คุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมไทย

ลัทธิความเชื่อเรื่องคาถา เป็นผลพวงมาจากความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ แต่ด้วยเหตุที่คนไทยโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๐ ของคนไทยทั้งหมด นับถือพระพุทธศาสนา ฉะนั้นลัทธิความเชื่อเรื่องคาถาอาคม จึงมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังดูจากเนื้อความในพระคาถาทิ้งปวงโดยส่วนใหญ่ มักถูกนำมาจากพระอภิธรรมบ้าง นำมาจากพุทธวจนะของพระพุทธเจ้าบ้าง หรือแม้บทพระคาถาบางบทที่ถูกรจนาประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ก็ล้วนมีการอ้างอิงจากหลักการของพระพุทธศาสนา และหลักคำสอนบางประการของศาสนา และในกลุ่มลัทธิความเชื่อเรื่องคาถาอาคม ยังได้สร้างกฎเกณฑ์ความเชื่อ โดยอิงจากศีลธรรมของพระพุทธศาสนาด้วย เช่น หากต้องการจะภาวนาพระคาถาให้บังเกิดความศักดิ์สิทธิ์ หรือจะใช้พระคาถานั้นๆ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ผู้ภาวนาต้องมั่นอยู่ในศีลธรรม อันได้แก่ ศีล ๕ เป็นพื้นฐาน ฉะนั้นเมื่อคนในสังคมเชื่อถือเรื่องคาถาอาคม ก็เท่ากับยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาไปโดยปริยาย แม้จะดูเหมือนว่าเป็นการกระทำที่ไม่ได้เกิดจากความจงใจ หรือตั้งใจทำแต่ก็เป็นวิธีการปฏิบัติทางอ้อมเพื่อจูงใจคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมตามหลักการของศาสนา สังคมจึงเป็นสังคมที่ดีงาม

คุณค่าของลัทธิคาถาอาคมนั้นนอกจากเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมได้รับการซึมซับคุณค่าความดีงามตามหลักจารีตทางศาสนาแล้ว ยังส่งผลต่อการศึกษาทางสังคมศาสตร์ของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย เช่น การแต่งบทประพันธ์คาถาอาคมนั้น มิใช่เพียงบทกลอนหรือบทโคลกคำที่แต่งขึ้นธรรมดาเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาความตื่นลึกหนาบางของผู้ประพันธ์ หรือผู้คนในยุคสมัยนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี และลึกลงไปในภูมิปัญญานั้นก็คือความจริงใจที่ผู้ประพันธ์สะท้อนต่อตัวเองและต่อผู้เชื่อถือปฏิบัติตาม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ลัทธิความเชื่อคาถานั้น เป็นการสะท้อนความรู้สึคนึกคิด โดยถ่ายทอดจินตนาการและการแสดงออกซึ่งศิลปะอันประณีตงดงาม ผ่านการแต่งโคลกคาถา ซึ่งการศึกษาหรือการอ่านบทคาถาที่ถูกประพันธ์ขึ้นในแต่ละบท ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของสังคมในอุดมคติของผู้นั้น ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ของยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำ

ให้ผู้ศึกษาเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มิต่อสภาพการณ์เหล่านั้นด้วย ดังนั้นการประพันธ์คาถาอาคมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์แทบทุกด้าน ดังที่ยกมาอ้างอิงประกอบในบทที่ ๒ ที่กล่าวถึงประเภทของคาถา

ประการหนึ่งที่มองว่า ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมมีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ต่อคนในสังคมก็คือ กฎเกณฑ์ของผู้ที่เชื่อถือความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาอาคมนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมตามหลักศาสนา จึงเป็นเสมือนบังคับสอนให้คนต้องปฏิบัติตามกรอบของศีลธรรม โดยนำเอาสิ่งที่คนนั้นๆ สนใจมาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวบังคับให้คนในสังคมมุ่งเข้าสู่ศีลธรรมและศาสนาในที่สุด เพราะด้วยสภาวะการณ์ของสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของคน คือ การขาดความสนใจหรือไม่เอาใจใส่ต่อการศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของความเชื่อและศาสนาดั้งเดิมของตน ความละเลยไม่สนใจนี้ อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุอื่นๆ หลายอย่าง อาทิ พ่อแม่หรือญาติพี่น้องไม่มีใครสนใจศึกษาหาความรู้จากศาสนาอยู่แล้ว เมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนั้นก็เลยไม่สนใจไปด้วย หรืออาจจะสืบเนื่องมาจากภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ คนเมืองมักห่างเหินศาสนา หรือจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ เพราะต้องมัวทำมาหาเลี้ยงชีพจนไม่มีเวลาสนใจศึกษาศาสนาหรือธรรมะต่างๆ หรืออาจเป็นเพราะเล็งเห็นว่าศาสนามีได้มีส่วนช่วยให้ตนร่ำรวยหรือมั่งคั่งขึ้นมาแต่อย่างใด^{๑๔} ผู้คนจึงมุ่งหาความเชื่ออื่นๆ เช่น คาถาอาคม หรือเครื่องรางที่อาจช่วยให้ตนเองหลุดพ้นจากความกังวลทุกขนั้น ฉะนั้นปราชญ์ผู้มีความรู้ในยุคนั้นๆ จึงสร้างกลไกความเชื่อทางสังคมเพื่อบังคับให้คนหันมาสนใจศาสนากันมากขึ้น โดยการนำเอาหลักคำสอนทางศาสนามาเป็นบทคาถาอาคมให้ผู้นั้นได้สวดภาวนา เพื่อให้เกิดกำลังใจว่าจะประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา

จากการศึกษาวิจัย สรุปความว่า คาถาอาคมเป็น เครื่องส่งแรงบันดาลใจจากผู้ประพันธ์มาสู่ผู้ศึกษา และจะเป็นเครื่องขัดเกลาอัชฌาศัย กล่อมเกลารมณณ์ให้หายความหมักหมม คลายความกังวล และความหมกมุ่น จิตใจให้เกิดความผ่องแผ้วทำให้รู้สึกชื่นบาน และร่าเริงในชีวิต ทำให้หายจากความมีจิตใจที่คับแคบและยังสะท้อนถึงความมีระเบียบเรียบร้อย ความดีงามของสังคม และความจริงหรือสัจธรรม ที่แฝงอยู่กับความรื่นเริงบันเทิงใจที่ได้จากคาถา และยังเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนะความคิดแทบทุกเรื่องซึ่งผู้ศึกษาจะได้รับความคิด ความรู้เพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อย มีผลให้สติปัญญาแตกฉานทั้งทางด้านวิชาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

^{๑๔} สนิท สมัครการ, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย วิเคราะห์เชิงสังคม-มานุษยวิทยา, หน้า ๘๘.

ในทางกลับกัน หากศึกษาโดยขาดสติปัญญา วิจาร์ณญาณในการยั้งคิดหาเหตุผลประกอบ ก็อาจนำไปสู่ความเชื่อที่ผิดๆ และอาจส่งผลให้การปฏิบัติตนผิดไปจากกรอบของหลักการทางพระพุทธศาสนาได้เช่นกัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น ๓ ข้อ ดังนี้ เพื่อศึกษาแนวความคิดความเชื่อเรื่องกาลาในสังคมไทย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความเชื่อเรื่องกาลากับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและอิทธิพลของความเชื่อเรื่องกาลากับพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิดความเชื่อเรื่องกาลาในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การนิยามความหมายเรื่องกาลานั้น จะแยกประเด็น ออกเป็น กาลาที่อยู่ในพระไตรปิฎก ในอรรถกถา ในธรรมบท โดยการนำเอาเนื้อความในคัมภีร์เหล่านี้ ออกมาประกอบแต่งขึ้นเป็นพระกาลาใหม่ หรือนำเนื้อความเดิมมาเป็นพระกาลาเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้คำนิยามใหม่ว่า

กาลา หมายถึง ชื่อหมวดแห่งพุทธวจนะรวมอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น เถรกาลา, เถรีกาลา, กำหนดบทร้อยกรอง ๔ บาท เป็น ๑ กาลา เช่น อเสวนา จ พาลาน/ปณฺหิตานญจ เสวนา/ปฐา จปฺช นียาน/เอตมฺมงฺกมฺตมฺ คาลาในความหมายนี้ เป็นกาลาที่นำมาจากพระไตรปิฎกบ้าง นำมาจากอรรถกถาบ้าง หรือนำมาจากธรรมบทบ้าง หรือนำเอาพระอภิธรรมมาสวดสาธยาย เช่น กุสลา รัมมา อะกุสลา รัมมา เป็นบทสูงสุดยอดที่อยู่ในพระไตรปิฎก เพราะเป็นเนื้อแท้ของพระปรมัตถธรรมมาสวดสาธยาย

ส่วนกาลาในอีก ความหมายหนึ่งนั่น ก็คือ กาลาที่ถูกประพันธ์หรือรจนาขึ้นใหม่ ตามความเชื่อของผู้ศึกษากาลา ดังนั้นจึงให้คำนิยามที่แตกต่างจากความหมายแรกว่า

กาลา หมายถึง เวทมนตร์ ที่เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี, อัตราของฉันท คือ ๔ บาท เรียกว่า กาลาหนึ่ง กาลาในความหมายนี้ เป็นกาลาในกลุ่มผู้เชื่อเรื่องเวทมนตร์อาคม ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ภายหลัง อาจมีความหมายตามหลักไวยากรณ์บาลี หรือหาความหมายตามหลักไวยากรณ์บาลีไม่ได้

นอกจากนี้ยังสรุปความถึงเป้าหมายของการสวดมนต์คาถาว่ามี วัตถุประสงค์การสวดมนต์แตกต่างกันไป ตามแต่ความต้องการและความเชื่อของแต่ละบุคคล เช่น

๑. สวดเพื่อ สรรเสริญ พระรัตนตรัย ในภาษามคธ เรียกว่า “ปณาม”
๒. สวดเพื่อ ระลึกถึง พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ในภาษามคธ เรียกว่า “สรณะ”
๓. สวดเพื่อ แสดงความนอบน้อม คำสวดหากแปลโดยความหมายจะหมายถึงการนอบน้อม สักการบูชา เช่น บทที่ขึ้นต้นด้วย นะ โม, นมัสการ
๔. สวดเพื่อ ศึกษาพระธรรมคำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก เช่น พระภิกษุสวดคำสอนในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หรือสวดปาฏิโมกข์ เพื่อทบทวนศีลในพระธรรมวินัย
๕. สวดเพื่อ ความสงบในจิตใจ การสวดเพื่อจุดมุ่งหมายวิธีนี้เพื่อจัดความสับสน ว้าวุ่นที่เกิดขึ้นในจิตใจ ให้เกิดความสงบ เป็นสมาธิมากขึ้น
๖. สวดเพื่อ อารามนา การสวดวิธีนี้เป็นการสร้างศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจให้แก่ผู้สวดภาวนา เช่น การสวดเพื่ออัญเชิญให้พระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระสังฆคุณมาคุ้มครองป้องกันสรรพภัยอันตราย

ดังนั้นการสวดมนต์ คาถา โดยทั่วไปจึงไม่ได้หมายถึง ถ้อยคำที่ขลังศักดิ์สิทธิ์เพื่อหวังผลทางศรัทธา หรือเพื่อให้เกิดผลตามที่มุ่งหมายด้วยอำนาจของมนต์คาถาเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายรวมถึงทุกวัตถุประสงค์ตามที่แต่ละบุคคลจะน้อมนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งในพระพุทธศาสนาเน้นในเรื่องการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลมากกว่า ฉะนั้นมนต์คาถา ในแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงกิจกรรมที่เป็นบทสอนใจมากกว่าถ้อยคำที่ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนการที่มีผู้ตีความว่า มนต์คาถา หมายถึง ถ้อยคำที่ขลังศักดิ์สิทธิ์ ก็ต้องอธิบายว่าขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ได้จริงนั้นต้องนำไปเป็นบทสอนใจ นำไปเป็นข้อปฏิบัติให้เกิดผลที่ปรารถนาได้อย่างน่าอัศจรรย์นั้นจึงจะถือว่าได้ประโยชน์และเป็นอัครรยอย่างแท้จริง และผลที่ได้จากการสวดมนต์ ที่ได้ผลทันที ณ ขณะนั้นก็คือ ทำให้ผู้สวดเกิดจิตใจที่สงบเป็นสมาธิมากขึ้น

ฉะนั้นการที่หาหลักสำคัญมายึดว่าลัทธิความเชื่อใดถูกหรือผิดนั้น คงต้องอ้างอิงยึดตามหลักการของพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่ลัทธิ และพระพุทธศาสนาไม่ใช่ความเห็น พระพุทธเจ้ามิใช่เป็นผู้มีความเห็น แต่พระองค์เป็นผู้รู้ เป็นผู้เห็นอย่างรู้แจ้งเห็นจริง^๑ ด้วยเหตุนี้จึงต้องยกเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในความเชื่อนั้นๆ

^๑ แปลก สนธิรักษ์, **ลัทธิประเพณี พิธีกรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๕), หน้า ๓.

เพื่อประทับระบองความเชื่อให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด หลักธรรมที่นำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวได้ คือ

๑. **ศรัทธา** คือ ความเชื่อ, ความเชื่อถือ, ในทางธรรม หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล, ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม, ความเลื่อมใสซาบซึ้งชื่นใจ สนิทใจเชื่อมั่นมีใจโน้มน้อมมุ่งแล่นไปตามไปรับคุณความดีในบุคคลหรือสิ่งนั้นๆ ความมั่นใจในความจริง ความดีสิ่งดีงามและในการทำความดี เขียนอย่างสั้นสกดฤตเป็น ศรัทธา

๒. **กาลามสูตร** หลักความเชื่อและอาการที่ไม่ควรเชื่อ ๑๐ ประการ คือ

๑. อย่าเชื่อโดยบอกเล่าต่อๆ กันมา, ๒. อย่าเชื่อโดยทำตามๆ กันมา ๓. อย่าเชื่อโดยข่าวเล่าคือ ๔. อย่าเชื่อโดยอ้างว่ามีอยู่ในคัมภีร์ ๕. อย่าเชื่อโดยเดาเอาเอง ๖. อย่าเชื่อโดยการคาดคะเน ๗. อย่าเชื่อโดยตรึกตรองเอาตามอาการ ๘. อย่าเชื่อโดยการคิดว่าเข้ากันได้กับความคิดของตนเอง ๙. อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนพอจะเชื่อได้ ๑๐.อย่าเชื่อโดยถือว่าผู้สอนเป็นครูของเรา

๓. **อนุสติ ๑๐** คือ ความระลึกถึง อารมณ์ที่ควรระลึกถึงเนื่องๆ มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. พุทธานุสติ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า ๒. ธัมมานุสติ ระลึกถึงคุณของพระธรรม ๓. สังฆานุสติ ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์ ๔. สีลานุสติ ระลึกถึงศีลที่ตนรักษา ๕. จาคานุสติ ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคแล้ว ๖. เทวดานุสติ ระลึกถึงคุณที่ทำให้ตนเป็นเทวดา ๗. มรณัสสติ ระลึกถึงความตายที่จะต้องมาเป็นธรรมดา ๘. กายคตาสติ ระลึกทั่วไปในกายให้เห็นว่าไม่งาม ๙. อานาปานสติ ตั้งสติกำหนดลมหายใจเข้าออก ๑๐. อุปสมมานุสติ ระลึกธรรมเป็นที่สงบระงับกิเลสและความทุกข์ คือ นิพพานเขียนอย่างรูปเดิมในภาษาบาลีเป็น อนุสสติ

๔. **พรหมวิหาร ๔** คือ ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

๕. **เทศนาวิธี ๔** หรือ **ลีลาการสอน** หรือ **พุทธลีลาในการสอน** คือ การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมิกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีใช้คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ

๑. สันทัตสนา ซึ่งแจ้งให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา

๒. สมาทปนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชชา เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อ ไม่กลัวเหน้อย ไม่กลัวยาก

๔. สัมปหังสนา ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื้นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

๖. พละ ๔ ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง

๑) ปัญญาพละ กำลังปัญญา

๒) วิริยพละ กำลังความเพียร

๓) อนวัชชพละ กำลังสุจริต หรือกำลังความบริสุทธิ์,ตามศัพท์แปลว่า กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ มีกายกรรม วาจากรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่นมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รุกรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์

๔) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ

๕.๑.๒ ความเชื่อเรื่องกาลาที่มีในสังคมไทย

จากการวิจัยศึกษาวิจัยพบว่า สังคมไทยเรารับเอาการนับถือของศาสนาพราหมณ์ เข้ามาด้วย และประกอบกับการรับเอาพระพุทธศาสนาเข้าสู่สังคมไทยด้วยเช่นกัน จึงทำให้เกิดการผสมผสานการนับถือทั้งสองศาสนาขึ้นในสังคมไทย คติการสวดมนต์ในสังคมไทย แม้ในครั้งแรกจะเป็นการสวดตามคตินิยมของศาสนาพราหมณ์ ดังที่เรียกกันว่า สาธยายมนตร์ ร่ายมนตร์ เพื่อความทรงจำพระเวทบ้าง เพื่อสิริมงคลบ้าง ในทางพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน ในขั้นต้นเพิ่งเพียงสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรวจนะเท่านั้น ต่อมาจึงเกิดการผสมผสานการสวดมนต์เพื่อจุดประสงค์ด้านการอำนวยผลให้เกิดอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ จนเกิดเป็นลัทธิการสวดมนต์เพื่อผลทางความเชื่อขึ้นในสังคมไทย ความเชื่อเรื่องกาลามีความเชื่อถือนับถือที่แตกต่างกันมากมาย หลายวัตถุประสงค์ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงอาจเป็นเพียงแค่มุมมองหนึ่งของคนบางกลุ่มบางจำพวก ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นสารัตถะที่เป็นแก่นของพระสัทธรรมของพระพุทธศาสนา

แม้ว่าความเชื่อเรื่องกาลาจะเป็นความเชื่อที่แตกต่างออกไปจากเป้าหมายเดิมของพระพุทธศาสนา แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นกรอบของผู้เชื่อถือนับถือเรื่องกาลาให้อยู่ในระบอบอันดีงามของ

คุณธรรมที่ดี นั่นคือ ผู้นับถือเรื่องคาถาจะต้องได้รับการปลูกฝังทัศนคติที่ดีงามทางศีลธรรม ซึ่งศีลธรรมขั้นพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติให้ได้ นั่นคือ ศีล ๕ หรือ ศีล ๘ คุณธรรมในด้านการศรัทธาผู้รู้คุณผู้มีพระคุณทุกท่าน อาจกล่าวได้ว่าความเชื่อต่างๆ เหล่านี้คือ เปลือกที่ช่วยปกป้องประโลมให้ผู้นั้นมีกำลังใจ มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งแม้เป็นความเชื่อที่แตกต่าง แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานอันดีงาม และแนววิปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนานั้นเอง อีกประการหนึ่งการสวดมนต์นั้นถือว่าเป็นประเพณีที่คนในสังคมไทยปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นค่านิยมในการปฏิบัติที่ผู้ใหญ่มักสั่งสอนให้ลูกหลานของตนได้สวดมนต์ไหว้พระ และสุดท้ายคือการเจริญสติวิปัสสนา

๕.๑.๓ อิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมไทย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เชื่อถือกันตามแบบวิถีเดิมโดยไม่สนใจต่อสิ่งที่เป็เหตุและเป็นผลมากมายนัก ดังนั้นคติความเชื่อถือเรื่องคาถาอาคม ที่เป็นลัทธิพิธีกรรมตามไสยศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม และยังอยู่ควบคู่กับสังคมตลอดมา พื้นฐานของการเชื่อถือทางไสยศาสตร์หากวิเคราะห์กันอย่างถ่องแท้แล้วจะทราบว่า ความเชื่อใดๆ ก็ตามในลัทธิไสยศาสตร์ ล้วนมีพื้นฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา ที่แตกแขนงออกมา แม้ว่าความเชื่อที่แตกแขนงออกมานั้นจะเป็นความเชื่อที่ใกล้เคียงกับหลักการของศาสนาหรือไม่ หรืออาจไม่มีความใกล้เคียงกันเลยก็ได้ และนั่นก็เป็นสิ่งที่ปฏิเสธยากว่าความเชื่อนี้ไม่ใช่ผลพวงที่มาจากหลักการของศาสนา เพราะการเชื่อในเรื่องเหนือสามัญธรรมชาตินั้นยังเป็นเรื่องหนึ่งที่ยังมีการพิสูจน์หาความจริงอยู่ตลอดเวลา ลัทธิความเชื่อเรื่องคาถาอาคม ก็เป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อในสังคมที่ถูกผสมผสานความเชื่อที่มีรากฐานมาจากศาสนาทั้งสองคือ ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ กล่าวคือ ลัทธิพราหมณ์ได้เผยแพร่เข้ามาในดินแดนของคนไทย โดยเฉพาะทางภาคกลางและภาคใต้ (ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแพร่เข้ามา) ก็ทำให้คนไทยได้รับเอาลัทธิประเพณีต่างๆ มากมายมายึดถือประพฤติดปฏิบัติ ที่ปรากฏชัดในปัจจุบัน เช่น พระราชพิธีตรียัมปวาย (โล้ชิงช้า) พิธีแรกนาขวัญ พิธีสารท พิธีลอยกระทง พิธีโกนผมไฟ โกนจุก พิธีประพรมน้ำมนต์ การปลูกบ้านใหม่ ฯลฯ ประเพณีเหล่านี้คนไทยก็ยังคงนับถือปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย อาจมีบางคนเข้าใจว่า เป็นพิธีต่างๆ ในพระพุทธศาสนา อันที่จริงแล้วในระยะแรกไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเลย เป็นของลัทธิพราหมณ์ แต่เมื่อคนไทยหันมานับถือพุทธศาสนาเห็นว่าพิธีเหล่านี้ไม่ได้เสียหายอะไร ก็ยอมรับเอามาด้วยความพอใจและได้ดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับพุทธศาสนาขึ้น เช่น บางพิธีแทนที่จะให้พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี ก็เปลี่ยนเป็นพระสงฆ์ไป เพราะฉะนั้น ประเพณีไทยไม่น้อยที่มาจากศาสนาพราหมณ์หรือลัทธิความเชื่อถือทางศาสนา

พรหมณ์ และเวลาประกอบพิธีตามประเพณีเหล่านั้นก็เป็นการยากที่จะแยกพิธีทางพุทธ กับทางพรหมณ์ออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด

ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมมีอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนาและสังคมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในแง่ที่ดีและไม่ดี ซึ่งอิทธิพลผลกระทบนี้ ไม่ว่าจะเกิดประโยชน์หรือเกิดโทษก็ล้วนเกิดจากการกระทำปฏิบัติของคนในสังคมทั้งสิ้น หากมองตามแง่ของหลักปรัชญาแล้วทุกสิ่งย่อมมีทั้งคุณและโทษในตัวของมันเองเสมอ ขึ้นอยู่กับผู้นั้นจะมีความเข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างไรให้เกิดคุณหรือเกิดโทษกับตนเองและสังคม อิทธิพลความเชื่อเรื่องคาถาอาคมที่มีต่อพระพุทธศาสนาในลักษณะของการเป็นคุณประโยชน์ คือทำให้คนในสังคมหันเข้าสู่พระพุทธศาสนา ซึ่งคนในสังคมบางกลุ่ม บางท้องถิ่นห่างไกลจากศาสนาและไม่ค่อยมีโอกาสได้พบกับหลักคำสอน หรือคนบางกลุ่มไม่มีความสนใจหลักการของศาสนาเลยแม้แต่น้อย ดังนั้นสังคมจึงต้องสร้างกุศโลบายเพื่อดึงคนที่ไม่สนใจศาสนาให้สนใจศาสนา ด้วยวิธีการนำเรื่องราวสิ่งเหล่านั้นที่คนกลุ่มนั้นๆ สนใจ มาเป็นเครื่องมือประโลมจิตใจ เช่น พระคาถาที่เป็นบทพระปริตรต่างๆ หรือที่รู้จักในชื่อของพระปริตร ๗ ตำนาน หรือ ๑๒ ตำนาน ซึ่งพระปริตรทั้งหมดนั้นเป็นพระคาถาที่ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมต่างให้ความสำคัญว่าเป็นพระคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดที่ท่องบ่นสาธยายจนเกิดสมาธิแล้วจะบันดาลให้เกิดคุณทางด้านต่างๆ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเนื้อหาของคาถาพระปริตรนั้นก็อยู่ในพระไตรปิฎก ก็เท่ากับว่าดึงให้คนเข้ามาศึกษาเนื้อความในพระไตรปิฎกได้ไม่มากนักน้อย ความเชื่อนั้นเป็นเรื่องบอบบางและละเอียดอ่อน ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้คนเกิดความสับสนและชักนำไปสู่วิถีทางที่เข้าใจผิดไปจากหลักการทางพระพุทธศาสนาได้ง่ายเช่นเดียวกัน

ประการหนึ่งที่มองว่า ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมมีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์ต่อคนในสังคมก็คือ กฎเกณฑ์ของผู้ที่เชื่อถือความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาอาคมนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมตามหลักศาสนา จึงเป็นเสมือนบังคับสอนให้คนต้องปฏิบัติตามกรอบของศีลธรรม โดยนำเอาสิ่งที่คนนั้นๆ สนใจมาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวบังคับให้คนในสังคมมุ่งเข้าสู่ศีลธรรมและศาสนาในที่สุด สำหรับผู้ศึกษาคาถาอาคมในด้านสังคม จะทราบว่าคุณค่าของคาถานั้นอยู่ที่การถ่ายทอดของผู้ประพันธ์ ซึ่งจะถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของวรรณกรรมในบริบทหนึ่งของสังคม เช่น คุณค่าทางภาษา ในการสื่อความหมายที่ไพเราะ ภาษาไทยนั้นงดงามทั้งสาระ ลักษณะและศัพท์สำเนียง เป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคนที่มีภาษาเป็นของตนเอง ซึ่งคิดขึ้นด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยโดยแท้ ลักษณะประการหนึ่งในการ ใช้ภาษาไทยของคนไทยคือ การเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ดังนั้น คาถาในหลายๆ บทจึงเป็นลักษณะของบทกลอนที่สวดภาวนาหรือท่องบ่นแล้วเกิดความเพลิดเพลินจิตใจ คุณค่าทางความสามัคคี ของคนในชุมชน ได้แฝงคุณค่าไว้อีกประการหนึ่ง

อย่างแยกคือ ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันสรรสร้างคามดีงาม จนเกิดประเพณีในคติทางคาถาอาคมมากมายและส่งผลดีทางด้านจิตใจ เนื่องจากผู้ที่เชื่อก็จะเกิดความสบายใจ ได้รับความอุ่นใจเป็นการคลายทุกข์ทางจิตใจได้แม้ชั่วขณะหนึ่ง ถึงแม้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ก็ช่วยให้ผู้ที่เชื่อเกิดกำลังใจ คลายความทุกข์ แม้จะไม่ตลอดไป อย่างน้อยๆ ก็ช่วงระยะเวลาหนึ่ง

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๑. การศึกษาแนวความคิดความเชื่อเรื่องคาถาในสังคมไทย พบว่า สังคมไทยมีประเพณีการสวดมนตร์เพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดข้อปลีกย่อยในการปฏิบัติที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เพื่อชักนำให้กลุ่มคนเหล่านั้นพัฒนากลายเป็นพุทธศาสนิกชนอย่างเต็มตัว

๒. การศึกษาความสัมพันธ์ของความเชื่อเรื่องคาถากับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มลัทธิความเชื่อเรื่องคาถาอาคมนั้น มีพื้นฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา ฉะนั้นไม่ว่าผู้ที่นับถือเรื่องคาถาอาคม จะสวดมนตร์นั้นเพื่อวัตถุประสงค์อันใด ก็สามารถชัดเจนเพื่อให้เข้าสู่หลักของเหตุและผลที่สามารถพิสูจน์ได้จริงจนเป็นสัจธรรมของชีวิตนั้นคือ หลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อการเข้าสู่โมกกรรมอันสูงสุดของชีวิตความเป็นมนุษย์

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเพียงแค่ศึกษาแนวความคิดความเชื่อเรื่องคาถาในสังคมไทย และศึกษาความสัมพันธ์ของความเชื่อเรื่องคาถากับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และจากการศึกษาวิจัยพบว่า แนวความคิดเรื่องคาถาและความสัมพันธ์ของความเชื่อเรื่องคาถากับหลักคำสอนนั้น ยังเกี่ยวข้องกับหลายด้านของบริบทสังคม และมีเงื่อนไขหลายประการ จึงควรมีการศึกษาในแง่มุมต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ข้อมูลในเรื่องนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น

๑. ศึกษาความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่เชื่อในสังคม

๒. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องคาถากับหลักคำสอนทางศาสนาในเชิงการปฏิบัติที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง